СРПСКО ВОЈНО ШКОЛСТВО

SERBIAN MILITARY EDUCATION

Београд, 2010.

Belgrade, 2010.

ИЗДАВАЧ

PUBLISHER

Министарство одбране
Републике Србије

АУТОРИ И ПРИРЕЂИВАЧИ

AUTHORS AND EDITORS

др *Мирјана* Зорић
мајор мр *Слободан* Ђукић

СТРУЧНИ РЕДАКТОР

CONSULTANT

Игор Јовичић

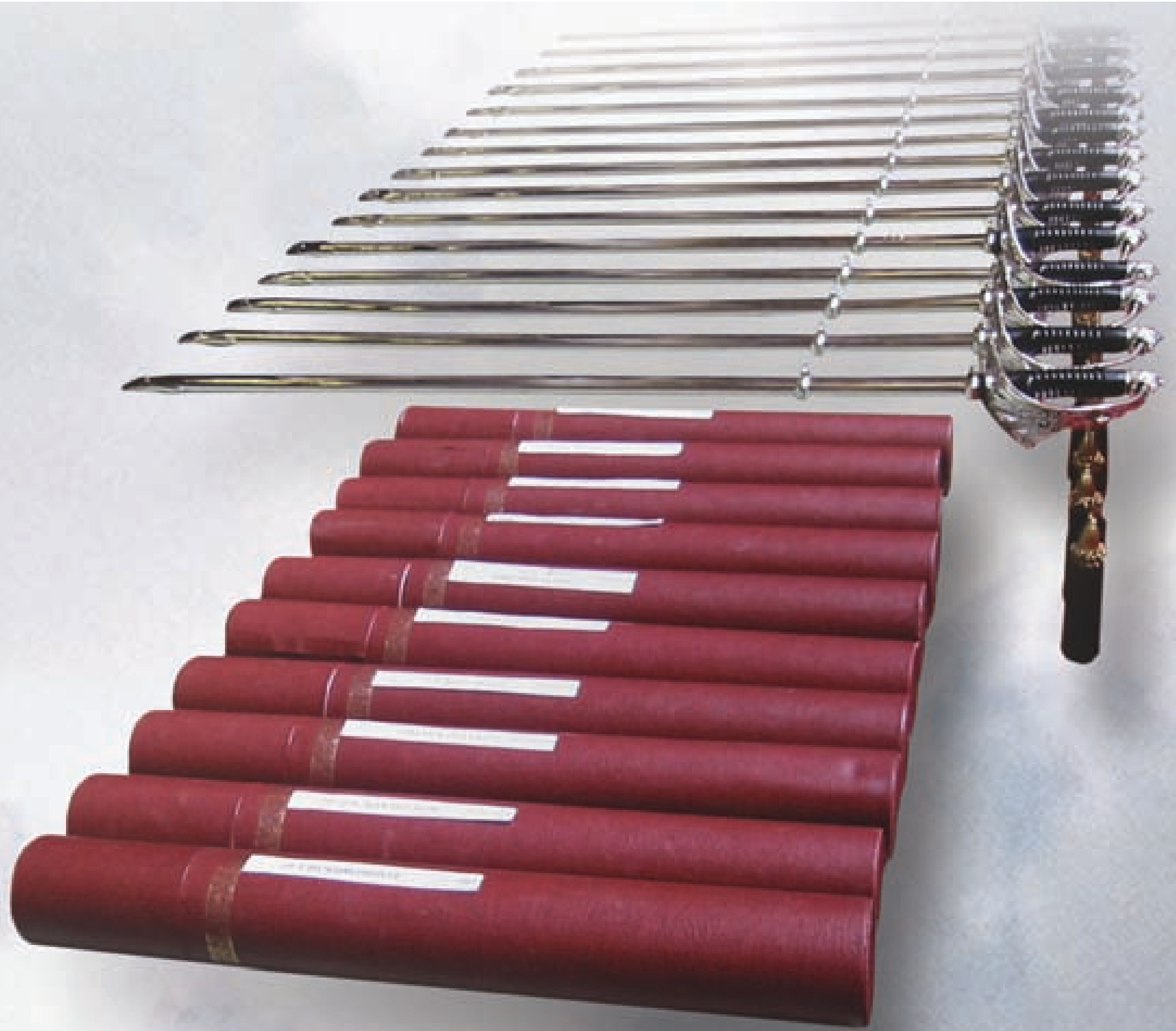
РЕЦЕНЗЕНТ

CONSULTING EDITOR

бригадни генерал
др *Младен* Вуруна

ВОЈНО

SERBIAN

СРПСКО ШКОЛСТВО

MILITARY EDUCATION

Србија се, као ретко која земља у окружењу, па и у Европи, може похвалити дугом и богатом традицијом војног школства. Образовање властитог официрског кадра, потреба која је била препозната већ у првим деценијама 19. века, резултирала је оснивањем Артиљеријске школе, 18. марта 1850. године. Стога се, 18. март данас слави као Дан Војне академије.

Развој војног школства био је тесно повезан са развојем српске војске, која је на својим леђима изнела терет ослободилачких ратова у 19. и 20. веку. Војска је, заправо, била ослонац и заштита националне идеје о стварању модерне српске државе у 19. веку – Кнежевине и Краљевине Србије. Захваљујући победама у Првом светском рату српска војска је омогућила стварање прве југословенске државе – Краљевине СХС, односно Краљевине Југославије, а после Другог светског рата и стварање социјалистичке Југославије. Историја је хтела да на почетку трећег миленијума српски народ своје националне и државотворне корене оствари именом Војска Србије.

У протеклом периоду војне школе у Србији изнедриле су читаву плејаду интелектуалаца и стручњака у војним областима, искусних војних стратега несаломиве моралне чврстине и непоколебљивих у служби својој отаџбини. Многи међу њима били су и успешни научници, војни писци, теоретичари и професори војних наука, академици, министри и високи државни чиновници. А као команданти и бриљантне војсковође они су, заједно са својим војницима, у балканским ратовима и Првом и Другом светском рату исписали најславније странице српске ратне историје.

После 160-годишњег искуства и рада у различитим условима и историјским околностима, на прагу 21. века српско војно школство пролази темељне реформе које имају за циљ да профилишу модеран, ефикасан и функционалан систем војног образовања који ће одговарати потребама и задацима Војске Србије. Акредитацијом Војне академије, требало би ускладити и хармонизовати војно и цивилно образовање у држави, а формирањем Универзитета одбране, промовисати институционални оквир који ће заокружити процес образовања и научне делатности у области одбране и безбедности у Републици Србији.

Ако су војска и официрски кор у прошлости били носиоци националне идеје и промотери српске државности, онда је данас Војска Србије најпозванија да ту државност и њен идентитет сачува, а у складу са задацима и мисијама за које је пројектована. Знање, способност и одговорност, као темељне вредности које српски официри понесу са Војне академије, представљају предуслов за извршавање постављених задатака и на унутрашњем и на међународном плану. Посебно су значајне ситуације када су припадници Војске Србије учесници у међународним војним мисијама у свету или су партнери у разним областима међународне војне сарадње.

Опредељење Републике Србије и њене војске да развија партнерске односе са европским и светским међународним безбедносним структурама манифестује се, између осталог, и сарадњом у области војног школства. Стога је залагање за стварање квалитетног стручног кадра и сврсисходне техничке и материјалне подршке један од приоритетних задатака Војске, али и улагање у будућност српског народа.

Министар одбране
Драган Шутановац

Minister of Defence
Dragan Šutanovac

Serbia, unlike most of the neighbouring countries, can pride itself on a long and rich military education tradition. The need to educate its own officers was recognised as early as 19th century which resulted in founding the Artillery School on March 18, 1850. This day has been established as the anniversary of the Military Academy and the Military Education Day in Serbia.

The development of military education is closely linked with the development of the Serbian Armed Forces who carried the load of the liberation wars of 19th and 20th centuries. The armed forces were actually the backbone and rampart of the national striving for creation of a modern Serbian state in 19th century – first Principality and then Kingdom of Serbia. The victories in the World War I preceded the creation of the first Yugoslav state – the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenians, then Kingdom of Yugoslavia and Socialist Federative Republic of Yugoslavia after World War II. History allowed for the national and constitutive roots to spring in 21st century under the name – Serbian Army.

Up to this day the military schools in Serbia have supplied an array of intellectuals and experts in the military field, experienced strategists of cast-iron moral and implacable in serving the homeland. Many of them were recognised scientists, military writers, theorists, and professors of military sciences, academicians, ministers and state officials. As commanders and brilliant generals, head to head with their soldiers in the Balkan and I and II World Wars they wrote the most glorious pages of the Serbian military history.

At the turn of the 21 century, after 160 years of experience and work in various circumstances and historical conditions, the Serbian military education is going through thorough reforms aiming to profile a modern, efficient and functional system of military education which can meet the needs and requirements of the Serbian Armed Forces. The accreditation of the Military Academy serves the purpose of harmonization of the country's military and civilian education. Establishment of the University of Defence will further promote the institutional framework for integration of the education process and scientific and research work within the area of defence and security in the Republic of Serbia.

If, in the past, the army and officer corps were promulgators and promoters of the national cause and Serbian statehood, then today the Serbian Armed Forces bear responsibility to protect and treasure that statehood and identity, in accordance with the task entrusted to them and missions they have to carry out. Knowledge, competence and responsibility, as fundamental values which the Serbian officer acquires at the Military Academy, are preconditions for performance of tasks set for them both at home and abroad. Participation of the members of the Serbian Armed Forces in international military missions in the world or in various forms of international military cooperation is of paramount importance.

The commitment of the Republic of Serbia and its armed forces to develop the relationship of partnership with international security institutions and agencies in Europe and across the world are manifested in cooperation in the area of military education. Therefore, ardent work on creation of high quality professional cadre and provision of purposeful technical and material support are among the first-priority tasks of the armed forces and investment in the future of the Serbian nation.

Традиција војног школства у Србији, дуга 160 година, тесно је повезана са процесом стварања модерне српске државе и њене војске у 19. веку. Ратови српског народа за ослобођење од отоманске власти омогућили су обнављање српске државе, а један од њених темеља била је управо војска. Она је на својим леђима изнела главни терет ратова, у исто време се и сама стварала и развијала, а у обновљеној држави активно учествовала у изградњи њених институција. Готово да није било државне организације чијем формирању и развоју нису допринели српски официри, нити стваралачке области у којој запажене резултате нису оставили научници, уметници, књижевници и просветитељи у официрској униформи.

Војска је била ослонац и заштита националне идеје у стварању модерне српске државе. Она је захтевала писмене и образоване људе, каквих је у то време у Србији било мало. Зато се на образовање у војсци, посебно на школовање официрског кадра, већ од првих деценија 19. века на нашим просторима гледало са изузетном пажњом.

Оснивање првих цивилних и војних школа најавило је почетак развоја просветних установа у Србији, које ће у 19. веку изнедрити читаву плејаду врхунских интелектуалаца и стручњака у

The tradition of military education in Serbia, 160 years long, is tightly connected with the process of creation of modern Serbian state and its army in 19th century. The wars of the Serbian people for the liberation from the Ottoman Empire made it possible for the Serbian state to recover, and one of its foundations was the army itself. It took the main burden of the wars, at the same time creating and developing itself, and in the recovered state it actively participated in building its institutions. There was not a state organization established and developed without the contribution of the Serbian officers, or a creative field without great achievements of the scientists, artists, writers and illuminators in the officer’s uniform.

The role of the army was support and protection of the national idea in the creation of the modern Serbian state. It required literate and educated people, and those were few in Serbia of that time. That’s why, since the first decades of 19th century, in our areas, special attention has been paid to the education in the military, especially the education of officers.

The establishment of the first civilian and military schools marked the beginning of development of educational institutions in Serbia, which would, in 19th century, give birth to a whole pleiad of top intellectuals and experts in the military fields, educated in the country and abroad, experienced military strategists of unbreakable fortitude and unwavering in their defense of the fatherland. A lot of them would prove to be successful scientists and commanders, military writers and professors of military science, such as: General Jovan Miskovic, Minister of Defense and reformer, Academician, one of the most educated Serbian officers of his time; then, General Ranko Alimpic, a Professor and the Head of the Artillery School and General Milojko Lesjanin, also the Head of the Artillery School and Minister of Defense; General Dimitrije Djuric, longtime Professor and the Head of the Military Academy, an outstanding theorist, especially in the field of tactics; then, Honorary General, Academician Jovan Dragasevic, a Professor at the Artillery and Great School, at the same time, a political activist, military writer and poet; then, General, Academician Zivko Pavlovic, a capable commander, strategist and professor, a giant of the Serbian military thought and the first Head of the Military Academy after the end of the First World War; as well as his contemporary, General Petar Pesic, a teacher of tactics at the Military Academy and one of the most outstanding military writers in Serbia at the beginning of 20th century; and, of course, the unavoidable names of the professors and military theorists who would, in the Balkan Wars and the First World War,

Кнез Милош Обреновић

Prince Miloš Obrenović

војним областима, школованих у земљи и иностранству, искусних војних стратега несаломиве моралне чврстине и непоколебљивих у служби својој отаџбини. Многи међу њима показаће се као успешни научници и команданти, војни писци и професори војних наука, попут: генерала Јована Мишковића, министра војног и реформатора, академика, једног од најобразованијих српских официра свог времена; затим генерала Ранка Алимпића, професора и управника Артиљеријске школе и генерала Милојка Лешјанина, такође управника Артиљеријске школе и министра војног; генерала Димитрија Ђурића, дугогодишњег професора и управника Војне академије, врсног теоретичара, посебно у области тактике; па почасног генерала, академика Јована Драгашевића, професора у Артиљеријској и Великој школи, истовремено политичког делатника, војног писца и песника; потом, генерала, академика Живка Павловића, способног команданта, стратега и професора, великана српске војне мисли и првог управитеља Војне академије после завршетка Првог светског рата; као и његовог савременика, генерала Петра Пешића, наставника тактике на Војној академији и једног од најистакнутијих војних

prove to be commanders and brilliant military leaders, such as the Generals and Dukes – Radomir Putnik, Stepa Stepanovic, Zivojin Misic, Petar Bojovic...

Fruitful cooperation of the military with the educational institutions in Serbia, which marked almost the whole 19th century, provided its members, primarily officers, a high place in the hierarchy of those who contributed most to the scientific, cultural and educational maturation of the nation in this, extremely important period of the Serbian history.

As the teachers at the Military Academy and lecturers of the military subjects at the Great School, the authors of numerous textbooks and military literature, at the same time being high state clerks and academicians, many among them would be remembered as the giants of the Serbian military thought being conceived under the influence of the European military thought and war practice from the liberation wars 1876–1878, but as capable commanders, as well, who knew how to implement the achievements of the contemporary military theory into the doctrine of the Serbian army in the Balkan Wars and the First World War and, based on its experience, wrote the most beautiful pages of the Serbian history at the beginning of 20th century.

Зграда Артиљеријске школе у Београду

Building of Artillery School in Belgrade

писаца у Србији на почетку 20. века; те, свакако незаобилазних имена професора и војних теоретичара који ће се у балканским ратовима и Првом светском рату доказати као команданти и брилијантне војсковође, попут генерала и војвода – Радомира Путника, Степе Степановића, Живојина Мишића, Петра Бојовића...

Плодна сарадња војске са просветним установама у Србији, која је обележила готово читав 19. век, обезбедила је њеним припадницима, првенствено официрима, високо место у хијерархији прегалаца који су дали највећи допринос научном, културном и просветном сазревању нације у овом, изузетно важном периоду српске историје.

Као наставници Војне академије и предавачи војних предмета у Великој школи, аутори бројних уџбеника и војне литературе, уз то високи државни чиновници и академици, многи међу њима остаће упамћени и као великани српске војне мисли која се зачињала под утицајем европске војне мисли и ратне праксе из ослободилачких ратова 1876–1878. године, али и способни команданти који су знали да уграде достигнућа савремене војне теорије у доктрину српске војске у балканским ратовима и Првом светском рату и на њеним искуствима исписали најлепше странице српске историје почетком 20. века.

Прве кораке у правцу формирања војних школа учинио је још далеке 1830. године кнез Милош Обреновић, у време када је турским хатишерифом Србији била призната аутономија, а њему, као наследном кнезу, дозвољено да може држати потребан број војника ради одржавања реда и поретка у земљи. Формирањем првих регуларних јединица, кнез Милош се исте (1830) године одлучује и за школовање одабраних младића из свих нахија, те у Пожаревцу формира *Гвардијску школу* за школовање и обуку војника гардијског батаљона, која је уједно представљала и прву војну школу у Кнежевини Србији.

Године 1825. регрутовано је 1.147 младића, названих „уписни пандури", касније „солдати" и они су чинили прву регуларну војску у Кнежевини Србији. Пет година касније (1830) кнез Милош је основао пешачку гарду од 149 младића, са седиштем у Пожаревцу и Крагујевцу, а 1832. године оформио је и коњичку гарду, која је представљала заметак коњице, као новог рода у војсци Србије.

У Гвардијској школи кадети су стицали неопходна војничка знања и почетну писменост потребну за штабне и канцеларијске послове. Школа је радила све до јесени 1833. године и кроз њу

The first steps towards the establishment of the military schools were made by Prince Milos Obrenovic, as early as 1830, at the time when by the Turkish rule ("hatiserif") Serbia was recognized internal self-government/ autonomy, and he, being a Hereditary Prince, was allowed to keep a required number of soldiers, to maintain the order in the country. By forming the first regular units, the same year (1830), Prince Milos decided to educate the selected young men from all districts, so, in Pozarevac, he established *Guards School* for education and training of the soldiers of the Guards Battalion, which was, at the same time, the first military school in the Principality of Serbia.

In1825, 1,147 young men were enlisted, called "enrolled cops", later "soldiers" and they constituted the first regular army in the Principality of Serbia. Five years later (1830), Prince Milos established an infantry guard, consisted of 149 young men, headquartered in Pozarevac and Kragujevac, and in 1832, he also established a cavalry guard, which represented the germ of cavalry, as a new branch in the army of Serbia.

At the Guards School, the cadets acquired necessary military knowledge and initial literacy necessary for the staff and desk jobs. The school worked until

је прошло 149 младића. Међутим, како су развојем стајаће војске потребе за квалитетним старешинским кадром расле, кнез Милош је 1833. године у Русију упутио 30 одабраних младића (за сваки род оружја по десет – коњицу, пешадију и артилерију), да се тамо „изуче за официре". После истека трогодишњег школовања и повратка у отаџбину, они су распоређени у јединице регуларне војске, где су својим знањима из војних вештина и практичним искуствима стеченим у руској војсци, знатно допринели подизању образовног нивоа и квалитета српског официрског кадра и унапређењу организације војске у целини. То су били први српски официри који су се школовали у иностранству о трошку државе.

Потребе за школованим официрима налагале су, међутим, да се размишља и о отварању одговарајуће војне школе у Србији. После темељних припрема, у децембру 1837. године отпочела је са радом трогодишња школа под именом *Књажевско-сербска војена академија* са седиштем у Пожаревцу, које је касније пренето у Београд, а затим у

the autumn of 1833, having educated 149 young men. However, as with the development of the standing army, the needs for quality staff personnel were growing, in 1833, Prince Milos sent 30 selected young men to Russia (ten for each branch – cavalry, infantry and artillery), to "study for officers" there. After completion of the three-year education and return to their homeland, they were posted into the regular army units, where, with their knowledge of the military skills and practical experience gained in the Russian army, they considerably contributed to the raising of the educational level and quality of the Serbian officers and improving the army organization as a whole. Those were the first Serbian officers having been educated abroad at the expense of the state.

The needs for the educated officers, however, prompted the thought about the opening of an adequate military school in Serbia. After thorough preparations, in December 1837, a three-year school, named *Prince-Serbian Military Academy* started to work, headquartered in Pozarevac, later moved to Belgrade, and then to Kragujevac. Hard conditions of

Питомци 54. класе Војне академије после погања заклетве 1926. године

54th Class of Military Academy cadets, after swearing the oath in 1926

Крагујевац. Отежани услови у којима је радила, честа пресељења, затим политичка превирања која су обележила тридесете године 19. века у Србији, као и политички притисци из Турске, утицали су на то да ова школа већ после шест месеци престане с радом, а њени питомци наставе школовање на Лицеју у Крагујевцу, основаном јуна 1838. године на темељима Крагујевачке гимназије.

Доношење првог (турског) устава у Србији 1838. и успостављање уставобранитељског режима почетком 40-их година 19. века, отворило је ново раздобље у организацији српске војске и плановима за школовање њених официра. Првим законом о војсци из 1839. године, она је планирана за обављање граничне службе, да би јој већ 1841. новим законом био враћен статус гарнизоне војске који је имала у време кнеза Милоша, до 1839. године. Регуларна војска је у овом периоду била размештена у два гарнизона – у Београду и Крагујевцу.

Препуштањем регуларне војске у надлежност министра унутрашњих дела, она је под Уставобранитељима (1842–1858) сведена на ниво унутрашње полиције која се старала о очувању унутрашњег реда и поретка у Кнежевини Србији. Новим законом из 1845. године (о *Устројенију гарнизоног војинства*) војска је остала у истом статусу (гарни-

work, frequent relocations, then political turmoil that marked the thirties of 19th century in Serbia, as well as political pressures from Turkey, caused the school to stop working only six months after, and its cadets continued their education at the Lyceum in Kragujevac, established in June 1838, on the foundations of the Kragujevac Gymnasium.

Adoption of the first (Turkish) constitution in Serbia in 1838 and establishment of the "Defend of the Constitution" regime in the early 40s of 19th century, opened a new era in the organization of the Serbian army and plans for education of its officers. By the first Law on the Army from 1839, it was planned for performing border service, and in 1841, with the new Law, it was returned the status of the garrison army it had at the time of Prince Milos, until 1839. In this period, the regular army was deployed in two garrisons – in Belgrade and Kragujevac.

By yielding of the regular army under the jurisdiction of the Minister of the Interior, under the "Defenders of the Constitution" (1842–1858), it was reduced to the level of internal police, taking care of maintaining internal order in the Principality of Serbia. By the new Law from 1845 (on *Organizing garrison army*) the army remained in the same status (army garrisons), with its composition somewhat increased. In the period of the "Defenders of the Constitution", certain institutions were established which would be of great importance for the further development of the Serbian army: By the Law from 1844, on the *Establishment of Hospitals of the Central Army*, a military hospital was established – a precursor of the Military Medical Academy; in 1848, the Gun Foundry was established, and in 1850, the Artillery School, as well.

The revolutionary year of 1848 in Europe, especially in the area of the Habsburg Monarchy, contributed to more constructive relationship of the authorities in Serbia towards its army, its organization, armament and, especially, development of military education. The experience the volunteers from Serbia gained in 1848, along with the Serbs from Austria in the struggle over the creation of Serbian Vojvodina, indicated the advantages of regular, well-regulated, equipped and professionally led army. The interests of defense and stability of the country, particularly in relation to the turbulences that were going on in its neighborhood, imposed on the Serbian army to provide quality officer personnel, preferably educated at the military schools in Serbia and to equip with modern armament and military equipment.

In order to liberate the country from foreign dependence, in 1848, Ilija Garasanin, as the Minister of the Interior in the Serbian government, sent a written complaint to the State Council that in Serbia *"such an institution should be established in which all sorts of bullets will be cast and made for military needs"* and young men taught in *"gun foundry"*. After obtaining

Александар Франтишек Зах, први управитељ Артиљеријске школе

Aleksandar František Zah, the first Principal of Artillery School

зоне војске), с тим што је њен састав донекле био увећан. За време Уставобранитеља основане су и поједине установе и институције које ће бити од великог значаја за даљи развој српске војске: Законом из 1844. о *Устројенију шпитаља Централне војске* основана је војна болница – претеча Војномедицинске академије; 1848. године основана је Тополивница, а 1850. и Артиљеријска школа.

Револуционарна 1848. година у Европи, посебно на простору Хабзбуршке монархије, допринела је конструктивнијем односу власти у Србији према својој војсци, њеној организацији, наоружању и, нарочито, развоју војног образовања. Искуства која су добровољци из Србије стекли 1848. године заједно са Србима из Аустрије у борби око конституисања Српске Војводине, указала су на предности редовне, добро уређене, опремљене и стручно вођене војске. Интереси одбране и стабилности земље, посебно у односу на превирања која су се дешавала у њеном суседству, налагали су да српска војска обезбеди себи квалитетан официрски кадар, по могућству школован у војним школама у Србији и да се опреми модерним наоружањем и војном опремом.

У намери да земљу ослободи зависности од иностранства Илија Гарашанин је, као министар унутрашњих дела у српској влади, 1848. године упутио писмену представку Државном савету да се у Србији *„устроји таково заведеније у коме ће се за војне потребе лити и израђивати сваке врсте ђулади"* и учити младићи у *„ливењу топова"*. После добијања сагласности Државног савета и одобрења кнеза Александра Карађорђевића, октобра исте године у Београду је основана Тополивница. Како је у почетку она била замишљена као *Оружница србска* под цивилном управом, Гарашанин је већ у мају 1849. године предложио Државном савету промене у њеној организацији *„како би људи који би у њу ступили официрима постати могли"*. На основу одобрења кнеза Александра, Тополивница је од 14. маја 1849. године добила чисто војнички карактер, као творница за ливење топова и топовских ђулади, али и школа за образовање српских официра.

consent of the State Council and the approval of Prince Aleksandar Karadjordjevic, in the October of the same year, in Belgrade, the Gun Foundry was established. As in the beginning, it was designed as *Serbian Armory* under civilian control, in May 1849, Garasanin suggested to the State Council that there should be some changes in its organization *"as the people who join it can become officers"*. Based on the approval of Prince Aleksandar, since May 14, 1849, the Gun Foundry got purely military character, as the factory for casting guns and gun bullets, but also as the school for educating Serbian officers.

Артиљеријска школа претеча Војне академије

Потреба да питомци у Тополивници, поред практичних искустава у *„прављењу калупа и ливењу топова"*, усвоје и основна теоријска знања о

Artillery School – Precursor of the Military Academy

Apart from practical experience in *"making molds and casting guns"*, the cadets at the Gun Foundry were required to acquire the basic theoret-

„артилерискοј науци", водила је ка идеји да се при творници оснује посебна официрска *„теоретичка артилеријска школа*". У јануару 1850. године Илија Гарашанин је проследио Државном савету предлог пројекта о трансформацији Тополивнице у официрску школу, односно предлог за оснивање Артиљеријске школе. У овом предлогу готово до појединости били су предвиђени задаци и унутрашње уређење школе, избор наставничког кадра, науке које ће се у школи предавати, затим, бројност класа, упис кандидата и њихове обавезе током школовања, питања материјалног обезбеђења наставе и услови смештаја, унутрашњи ред и дисциплина и, нарочито, статус школе у односу на војне и цивилне власти. Државни савет је усвојио овај предлог, а кнез Александар Карађорђевић је 18. марта 1850. године, *Указом о устројенију Артилеријске школе*, одобрио њено формирање. Отуда се 18. март данас слави као дан Војне академије и дан Војног школства у Србији.

ical knowledge about *"artillery science"*, which led to the idea of establishing a separate *"theoretical artillery school"* within the Gun Foundry. In January 1850, Ilija Garasanin submitted a project proposal on transformation of the Gun Foundry into the Officer's School, or a proposal for the establishment of the Artillery School. In this proposal, almost to the details, the tasks were provided, as well as the interior design of the school, selection of teaching staff, sciences to be taught at school, then, the size of the classes, enrollment of candidates and their obligations during the process of education, the issues of providing teaching material and accommodation, internal order and discipline and, especially, the status of the school in relation to military and civilian authorities. The State Council adopted this proposal, and on March 18, 1850, by a *Decree on the Establishment of the Artillery School*, Prince Aleksandar Karadjordjevic approved its establishment. That's why today, March 18th is celebrated as the Military

Питомци 10. класе
Артиљеријске школе (1871–1875)

10th Class of Artillery
School cadets (1871 – 1875)

У септембру 1850. године Артиљеријска школа је примила прву класу питомаца (двадесет троје) на редовно петогодишње школовање. У почетку смештена у згради Тополивнице, касније бива премештена у новоподигнуту зграду на углу данашње Немањине улице и улице Кнеза Милоша. Њен први управник и, уједно први професор, био је артиљеријски капетан, пореклом Чех, Фрања (Франтишек) Зах. У народу је од самог настанка називана *Војена академија* – именом које ће званично бити усвојено тек 1880. године. Традицију ове школе, као прве високошколске војне установе у Србији, данас чува Војна академија у Београду.

Упркос свом имену, Артиљеријска школа била је општеобразовна војна школа, намењена оспособљавању официра свих родова у српској војсци. То се, између осталог, може закључити и на основу структуре предмета који су се изучавали током тридесет година њеног постојања. Будући официри су ту, заправо, стицали општа, енциклопедијска знања потребна за све родове и службе у тадашњој српској војсци, док се ужем, специјалистичком образовању придавала недовољна пажња.

Academy Day and Military Education Day in Serbia.

In September 1850, the Artillery School enrolled the first class of cadets (twenty three of them) for regular five-year education. At the beginning located in the building of the Gun Foundry, it was later relocated to a newly-built building at the corner of today's Nemanjina and Kneza Milosa Streets. The first Head, and at the same time its first Professor was artillery captain, native Czech, Franja (Frantisek) Zah. From the very establishment, the people called it the *Military Academy* – by the name that would be officially adopted only in 1880. Tradition of this school, as the first higher education military institution in Serbia, is kept by the Military Academy today.

Despite its name, the Artillery School was general education military school, designed for training the officers of all branches in the Serbian army. Among other things, it can be concluded on the basis of the structure of the subjects having been studied over thirty years of its existence. Actually, future officers gained general, encyclopedic knowledge required for all branches and services in the former Serbian army, while specialist education was attributed insufficient attention.

Свршени питомци свих класа Артиљеријске школе, приликом оснивања Војне академије 1880. године

Graduates (all classes) from Artillery School, on the occasion of the foundation of Military Academy in 1880

Знак Артиљеријске школе

Sign of Artillery School

Развој наоружања и, у складу с тим, промене које су уследиле у области тактике, подразумевале су и јаснију диференцијацију међу официрима појединих родова и служби по питању стручности и нивоа образовања (виша и нижа стручна спрема), што је врло брзо наметнуло и потребу за

Development of weapons and, in accordance with this, the changes that followed in the field of tactics, also implied a clearer differentiation among officers of particular branches and services in terms of expertise and level of education (higher and lower education), which soon imposed the need for more fundamental reform and modernization of the military education in Serbia.

From the establishment of the Artillery School until its transformation into the Military Academy, including Junior and Senior Officer School in 1880, 276 cadets attended and 189 finished it. Enrollment of the best young men was performed every two or four years. Apart from theoretical lectures, a part of the curriculum at this school was implemented through the field exercises, in order to "*...immediately practically demonstrate the cadets what they had already been theoretically taught"*. Training was performed after the end of regular classes and exams, during holidays and in the training fields, mainly around Kragujevac and Stragar or around Belgrade, when they also performed fortification exercises and measuring.

Until Serbian-Turkish Wars 1876–1878, the Artillery School educated 10, and enrolled 12 classes (11th and 12th classes were enrolled 1874 and 1875). Until 1875, 147 cadets were promoted into the rank of officer, second lieutenant, and 42 cadets of 11th and 12th class, whose education was interrupted in 1876 due to the outbreak of war, and who spent all

Питомци 11. класе Артиљеријске школе (1874–1880)

11th Class of Artillery School cadets (1874-1880)

темељнијом реформом и модернизацијом војног школства у Србији.

Од формирања Артиљеријске школе, па све до њене трансформације у Војну академију са Нижом и Вишом школом 1880. године, кроз њу је прошло 276, а завршило је 189 питомаца. Пријем најбољих младића одвијао се сваке друге, односно сваке четврте године. Поред теоријске наставе, део садржаја у овој школи реализован је и на практичним течајевима на терену, како би се питомцима *„...одмах оно, што им се теорически изјашњавало у практичном показати могло*". Практична настава се одвијала после завршетка редовне наставе и спроведених испита, у време годишњих одмора и на теренима углавном око Крагујевца и Страгара или у околини Београда, када би се изводила и фортификацијска вежбања и премеравања.

До српско-турских ратова 1876–1878. године, Артиљеријска школа је ишколовала 10, односно примила на школовање 12 класа (11. и 12. класа су уписане 1874. и 1875. године). У чин официра, односно потпоручника до 1875. произведено је 147 питомаца, а 42 питомца 11. и 12. класе, којима је школовање прекинуто 1876. године због

the time in the units and staffs of the Serbian army on their first commander duties, were promoted into second lieutenants during the war (11th class), or after its end and after the end of the subsequent course organized for 12th class.

The Serbian officers who finished the Artillery School, carried the main burden of the two-year war against Turkey (1876–1878) performing commander, commandant and staff duties, and after the war, owing to their war experience and acquired knowledge, they constructively influenced upon the reorganization and modernization of their army, choice of weapons, training and projection of the basic principles on the use of military. Their knowledge and experience, particularly on command duties, were expressed in the best way in the management and command of the Serbian army through the Balkan Wars and the First World War, from 1912 to 1918.

Out of the officers who finished the Artillery School, 47 were promoted into the rank of general, and Generals Radomir Putnik, Stepa Stepanovic, Zivojin Misic and Petar Bojovic got the title of duke, because of the extraordinary success in commanding the units in the Balkan Wars and the First World War.

избијања рата, а који су све време провели по јединицама и штабовима српске војске на првим командирским дужностима, произведени су у потпоручнике у току рата (11. класа), односно после његовог завршетка и после завршетка накнадног курса који је организован за 12. класу.

Српски официри, који су поникли у Артиљеријској школи, поднели су главни терет двогодишњег рата против Турске (1876–1878) обављајући командирске, командантске и штабне дужности, да би после рата, захваљујући ратном искуству и стеченом знању конструктивно утицали на реорганизацију и модернизацију своје војске, избор на-

Manu officers who finished the Artillery School became its heads (Milojko Lesjanin, Ljubomir Ivanovic...) or professors, while Jovan Dragasevic and Jovan Miskovic, because of their contribution to the development of the military organization of the Serbian army, military science and science in general in Serbia, were elected the members of the Serbian Royal Academy. Those officers who finished the Artillery School and later performed the highest duties in the country should also be added to these names. Among those, 13 officers performed the duty of the Minister of Defense, 9 performed the duty of the Minister of Construction, and one officer was the Foreign

Обука у јахању

Horse riding training

оружања, обуку и пројектовање основних начела о употреби војске. Њихова знања и способности, посебно на командним дужностима, исказали су се на најбољи начин у вођењу и командовању српском војском кроз балканске ратове и Први светски рат, од 1912. до 1918. године.

Од официра који су завршили Артиљеријску школу, у чинове генерала произведено је 47, а звање војводе, због изузетних успеха у командовању јединицама у балканским ратовима и Првом светском рату, добили су генерали Радомир Путник, Степа Степановић, Живојин Мишић и Петар Бојовић. Многи официри са завршеном Артиљеријском школом постали су њени управници (Милојко Лешјанин, Љубомир Ивановић...) или професори, док су Јован Драгашевић и Јован Мишковић, због доприноса развоју војне организације српске војске, војне науке и науке уопште у Србији, изабрани за чланове Српске краљевске академије. Овим именима треба, свакако, додати и оне официре који су у Артиљеријској школи стасали и који су касније обављали највише дужно-

Minister and President of the Council of Ministers, which proves that the officer personnel from that school influenced not only the development and progress of the Serbian army but the country and the Serbian society, as well.

The officers also had a decisive role in the reform of high military education and the establishment of the Military Academy in 1880, and at the same time, they constituted its command and teaching staff, that trained numerous generations of cadets for officer duties, who would, together with their teachers and educators, carry the main burden of the liberation wars of Serbia from 1912 to 1918.

Military Academy of the Principality/Kingdom of Serbia 1880–1918

The ideas about more fundamental reforms of military education in Serbia, its reorganization and modernization, in accordance with the needs of the country and its military, are almost as old as the Artillery School. They were initiated and supported by the Ministers of Defense, officers, as well as the heads and professors of this school, and the war practice from 1876 to 1878 showed their full justification. Enlargement of the territory of the sate in

сти у држави. Међу њима је дужност министра војног обављало 13 официра, министра грађевина 9, министра спољних послова и председника министарског савета један, што доказује да је официрски кадар из те школе утицао не само на развој и напредак српске војске већ и државе и српског друштва у целини.

Официри су имали и одлучујућу улогу у реформи високог војног школства, односно оснивању Војне академије 1880. године, а истовремено су чинили и њен командни и наставнички кадар који је за официрске дужности оспособио бројне генерације питомаца који ће, заједно са својим наставницима и васпитачима, понети главни терет ослободилачких ратова Србије од 1912. до 1918. године.

Војна академија Кнежевине/Краљевине Србије 1880–1918.

Идеје о темељнијим реформама војног школства у Србији, односно његовој реорганизацији и модернизацији, у складу са потребама државе и

these wars and international recognition of the Principality of Serbia, as an independent and sovereign state at the Berlin Congress in 1878, imposed the need for more rapid education of a larger number of young officers, which could not be carried out without fundamental reform of the military education.

On the proposal of Lieutenant Colonel Jovan Miskovic, the Minister of Defense, in July 1879, the Commission comprising the Professors of the Artillery School was determined tasked with drafting a project of the *Law on the Establishment of the Military Academy,* which was adopted by the National Assembly on its session on January 18, 1880, and Prince Milan Obrenovic confirmed on January 30 of the same year. According to this Law, the Military Academy is defined as *"scientific and educational institution, where young men are prepared for officer duties, and where NCOs get higher qualified education for specialized branches of the army and their specialty".*

In terms of organization and teaching and educational process, the Military Academy was divided into the Junior and Senior Officer School. At the Junior Officer School, during their three-year training (later its duration was prolonged to four years), *"troop officers for artillery, engineer, infantry and cavalry"* were prepared. The Senior Officer School, lasting for two years, was designed for acquiring higher specialized education of officers (including three specialized courses, for the education of General Staff, engineer and artillery officers).

Зграда Војне академије почетком 20. века.

Military Academy Building at the beginning of the 20th century

њене војске, старе су готово колико и Артиљеријска школа. Покретали су их и подржавали министри војни, официри, па и управитељи и професори ове школе, а ратна пракса од 1876. до 1878. године показала је њихову пуну оправданост. Увећање државне територије у овим ратовима и међународно признање Кнежевине Србије, као независне и суверене државе на Берлинском конгресу 1878. године, наметнули су и потребу за убрзанијим школовањем већег броја младих официра, што се није могло извести без темељите реформе војног школства.

The candidates who finished the gymnasium or high school, or the young men who previously served in the army for at least one year were enrolled in the Junior Officer School. The officers to the rank of captain II class of all branches, who spent at least two years *"in troops"*, and who passed their entrance examination were enrolled in the High School.

In both schools, every school year was divided into theoretical and practical course. The Law prescribed what subjects and on what level would be studied, and the plan and schedule of the subjects were placed under the authority of the Minister of

Прослава 50 годишњице Војне академије 1900. године

Celebration of Military Academy 50th anniversary in 1900

На предлог потпуковника Јована Мишковића, министра војног, јула 1879. одређена је комисија, коју су чинили професори Артиљеријске школе, са задатком да изради пројекат *Закона о устројству Војне академије*, који је Народна скупштина на свом заседању 18. јануара 1880. године усвојила, а кнез Милан Обреновић потврдио 30. јануара исте године. Према овом закону, Војна академија је дефинисана као *„научни и васпитни завод, у коме се опремају младићи за официрска места, и у коме млађи официри добијају више стручно образовање за специјалне родове војске и струке*".

У организационом и наставно-образовном смислу, Војна академија је подељена на Нижу и Вишу школу. У Нижој школи су, на трогодишњем школовању (касније ће њено трајање бити про-

Defense. Within the command system, the Military Academy was *"under supreme care and orders of the Minister of Defense"*. Direct administration of the academy was the responsibility of *"the head"*, who had to be a senior officer, without *"any contempt towards the branch or specialty, but towards qualification and level of education"*. On the proposal of the Minister of Defense, the Prince appointed the head of the Military Academy by a Decree, and, within his jurisdiction, he had *"the rights and authority of the corps commander".*

The Military Academy started to work in the school year 1880–1881, when only the candidates of 13th class of the Junior Officer School were enrolled, and as for the enrollment of the candidates in the Senior Officer School, it could not be performed due

Пуковник Јован Драгашевић, професор у Артиљеријској школи и Војној академији

Colonel Jovan Dragašević, Professor at Artillery School and Military Academy

дужено на четири године), спремани *„трупни официри за артилерију, инжињерију, пешадију и коњицу"*. Виша школа, у трајању од две године, била је намењена за стицање вишег стручног образовања официра (са три специјалистичка курса, за школовање ђенералштабних, инжињеријских и артиљеријских официра).

У Нижу школу уписивани су кандидати са завршеном гимназијом или реалком, односно младићи који су претходно служили у војсци најмање годину дана. У Вишу школу примани су официри до чина капетана II класе свих родова, који су провели *„у строју"* бар две године, и са положеним пријемним испитом.

Свака школска година у обе школе делила се на теоријски и практични течај. Законом је било прописано који ће се предмети и на ком нивоу изучавати, а план и распоред предмета били су стављени у надлежност министра војног. У систему командовања, Војна академија је била *„под врховним старањем и налозима министра војног"*. Непосредну управу над Академијом имао је *„управитељ"*, који је морао бити виши официр, без *„презрења на род оружја или струку, него на спрему и образованост"*. На предлог министра војног, управитеља Војне академије постављао је

to a small number of registered officers. However, the problems of enrollment and education, particularly of the officers in the Senior Officer School, along with the additional military needs for the educated officer personnel due to the introduction of general military service in Serbia in 1883, soon imposed the need for harmonizing legal provisions with the real situation in the army.

With the new Law on the Military Academy, which entered into force on June 8, 1884, some new things were introduced that, above all, were related to the increased number of the enrolled candidates in the Junior Officer School and to the organization of education. The officers of the rank of second lieutenant or lieutenant of all the branches of the army, who finished the Junior Officer School of the Military

Сведочанство о завршеној Нижој школи Војне академије 1881. године

Certificate of graduation from the Military Academy in 1881

кнез указом, а он је, у оквиру својих надлежности, имао *„права и власт корпусног команданта*".

Војна академија је отпочела с радом школске 1880–1881. године, када су примљени само кандидати 13. класе Ниже школе, а пријем кандидата у Вишу школу није се могао обавити због малог броја пријављених официра. Међутим, проблеми уписа и школовања, нарочито официра у Вишој школи, уз додатно увећање потреба војске за школованим официрским кадром због увођења опште војне обавезе у Србији 1883. године, наметнули су врло брзо и потребу за усклађивањем законских одредби са реалним стањем у војсци.

Новим законом о Војној академији, који је ступио на снагу 8. јуна 1884. године, уведене су

Генерал Јован Мишковић, професор Војне академије, министар војни и председник Српске краљевске академије

General Jovan Mišković, Professor at Military Academy, Army Minister and President of Serbian Royal Academy

КРАЉЕВСКО СРПСКА ВОЈНА АКАДЕМИЈА

ДИПЛОМА

Слушалац више школе, ... Бранко Јовановић свршио је дво-годишњи течај више школе војне академије од ... год. са општим успехом одличним.

На основу члана ... закона о устројству војне академије издаје му се ова диплома

... 1892 год.

Београд

Министар војни

Сведочанство о завршеној Вишој школи Војне академије 1892. године

Certificate on completed Senior Officer School of Military Academy, issued in 1892

Academy, spent at least one year in the unit and passed their entrance examination were enrolled in the Senior Officer School. Division of the School into three departments (for education of General Staff, engineer and artillery officers) was abolished, by which it got the character of general education school for the officers of all branches of the army who, on finishing their education, returned to the unit. Only the officers who finished the Senior Officer School with excellent marks were enabled by law to enter a competition for further development in General Staff specialty.

The Law on the Establishment of the Military Academy from 1884, with certain later amendments, remained in force as long as the outbreak of the Balkan Wars and the First World War. In the period from 1880 to 1900, about thousand (1,058) officers attended the military schools in Serbia, and they would, together with their younger colleagues, carry the main burden of the liberation wars of Serbia from 1912 to 1918. At the beginning of the Balkan Wars, in October 1912, both schools of the Military Academy suspended their activities, and its whole composition took an active part in the war actions. After the end of those wars (1913), the cadets of the unfinished classes of the Military Academy (43rd, 44th and 45th classes of the Junior Offi-

новине које су се, пре свега, односиле на повећање броја уписаних кандидата у Нижу школу и на организацију школовања. У Вишу школу примани су официри чина потпоручника или поручника свих родова војске који су завршили Нижу школу Војне академије, провели у трупи најмање годину дана и који су положили пријемни испит. Укинута је подела Више школе на три одсека (за школовање ђенералштабних, инжењеријских и артиљеријских официра), чиме је она добила карактер општеобразовне школе за официре свих родова војске који су се после завршетка школовања враћали у трупу. Једино је официрима који би Вишу школу завршили са одличним успехом, законом било омогућено да се кандидују за даље усавршавање у ђенералштабној струци.

Закон о устројству Војне академије из 1884. године, уз одређене касније измене и допуне, остао је на снази све до избијања балканских ратова, односно Првог светског рата. У периоду од 1880. до 1900. године кроз војне школе у Србији прошло је око хиљаду (1.058) официра који ће, заједно са својим млађим колегама, поднети главни терет ослободилачких ратова Србије од 1912. до 1918. године. На почетку балканских ратова, октобра 1912. године, обе школе Војне академије обуставиле су рад, а њен целокупан састав узео је активно учешће у ратним дејствима. После завршетка ових ратова (1913), питомци несвршених класа Војне академије (43, 44. и 45. класе Ниже школе и слушаоци 21. класе Више школе) враћени су у школске клупе да наставе школовање. Истовремено је отпочела са школовањем и 46. класа Ниже школе.

Августа 1914. године, због напада Аустроугарске на Србију и избијања Првог светског рата, Војна академија је дефинитивно престала с радом. И тада се, укупан састав Војне академије – од управитеља, професора и питомаца, па до послужитеља – укључио у одбрану отаџбине. Питомци Ниже и слушаоци Више школе упућени су у јединице оперативне војске на одговарајуће дужности, од почетних, са првим официрским чиновима које су добијали питомци Ниже школе, до чинова виших официра и дужности команданата тактичких јединица, које су припале слушаоцима 21. класе Више школе. Школске клупе заменили су борбени положаји; рат је питомцима и слушаоцима Војне академије постао и теоријска и практична школа у којој су прошли најтежу и најозбиљнију проверу знања, претходно стечених у Војној академији.

Официрски кадар српске војске, који је поникао у Артиљеријској школи и Војној академији Кнежевине, односно Краљевине Србије, заједно са својим војницима, имао је и искористио је јединствену прилику у балканским ратовима и Првом светском рату, да испише најславније стра-

cer School and the cadets of 21st class of the Senior Officer School) were sent back to school to continue their education. At the same time, 46th class of the Junior Officer School also started their education.

In August 1914, due to the attack of Austro-Hungary against Serbia and breakout of the First World War, the Military Academy definitely stopped working. Again, the whole composition of the Military Academy – including the Head, Professors and cadets, as well as butlers – participated in the defense of the fatherland. The cadets of the Junior and the students of the Senior Officer School were sent to the units of the operational army and posted to appropriate duties, starting from the initial ones, with the first officer ranks received by the cadets of the Junior Officer School, to the ranks of senior officers and duties of the commanders of tactical units, which belonged to the students of 21st class of the Senior

нице ратне историје сопственог народа који ће га, зато, наградити сећањем достојним само највећих јунака.

Хронични недостатак официрског кадра, посебно виших официра, и недовољне могућности за њихово образовање у сопственим школама, приморале су српске власти да, о трошку државе, готово све до Првог светског рата, у континуитету шаљу официре на школовање и усавршавање у иностранство, како би у престижним војним школама и јединицама појединих европских земаља проширили, пре свега, своје стручно образовање и стекли нова знања неопходна за развој и модернизацију српске војске.

Officer School. The school desks were replaced by combat positions; for the cadets and students of the Military Academy, the war became both theoretical and practical school in which they passed the most difficult and serious test of their knowledge, previously acquired at the Military Academy.

The officer personnel of the Serbian army, that originated in the Artillery School and the Military Academy of the Principality and the Kingdom of Serbia, along with its soldiers, had and took the unique opportunity in the Balkan Wars and the First World War, to write the most famous pages of the war history of its own people, who would reward it the memory worthy only of the greatest heroes.

Команда Војне академије 1926. године

Military Academy Command in 1926

После искустава стечених у српско-турским ратовима, млади српски официри се шаљу у развијене европске земље да усаврше, нарочито, практична војна знања. Најчешће стажирају у пуковима стајаће војске или учествују на маневрима, присуствују пробама новог наоружања итд. Тешко је утврдити укупан број кандидата који се на овај начин школовао или усавршавао, углавном у Француској, Аустрији, Пруској, односно Немачкој, Русији и Белгији, будући да се подаци о томе разликују, да су парцијални и непотпуни.

Једни показују, на пример, да је у 20-годишњем периоду, од 1855. до 1875. године у стране државе на стручно усавршавање послато 56 свршених питомаца Артиљеријске школе, а према другим подацима, у периоду од 1846. до почетка Првог светског рата, у иностранству се школовало 58 српских официра, међу којима ће многи касније заузимати високе положаје у војној и политичкој хијерархији земље или бити упамћени као ствараоци српске војне мисли тог периода.

Захваљујући у највећој мери овим официрима, војна мисао и ратна вештина српске војске развијале су се под снажним утицајем војне мисли европских земаља у којима су се они школовали: до 1878. године преовладавао је утицај француске војне мисли, која је у то време сматрана најнапреднијом у Европи. Први мини-

Chronic lack of officer personnel, particularly senior officers, as well as the inadequate opportunity for their education in their own schools, forced the Serbian authorities to, at the expense of the country, almost as far as the First World War, continually sent officers abroad, to the prestigious military schools and units of some European countries, for education and development, in order to expand their specialist knowledge and gain new knowledge necessary for the development and modernization of the Serbian army.

After the experience gained in the Serbian-Turkish Wars, young Serbian officers were sent to the developed European countries to improve their practical military knowledge. Most commonly, they did their practice in the regiments of a standing army or took part in maneuvers, attended new weapons tests, etc. It is difficult to determine the total number of the candidates who were trained or who improved their knowledge in this way, mainly in France, Austria, Prussia, Germany, Russia and Belgium, as the data differ, they are partial and incomplete.

Some of them indicate, for example, that in 20-year period, from 1855 to 1875, 56 cadets who finished the Artillery School were sent to foreign countries for professional development, while the others show that, in the period from 1846 to the beginning of the First World War, 58 Serbian officers were trained abroad, among whom many would occupy high positions in the military and political hierarchy of the country or be remembered as the creators of the Serbian military thought of that period.

Thanks to these officers, to the greatest extent, the military thought and war skill of the Serbian army were developed under the strong influence of the

Обука у Војној академији Краљевине Србије

Training in the Military Academy of the Kingdom of Serbia

Командири одељења и класа Војне академије 1926. године

Section and class commanders of Military Academy, 1926

стар војни у Кнежевини Србији био је Француз, Иполит Монден, који је помогао да се устроји и организује народна војска у Србији (1861. године донет је *Закон о устројству народне војске*).

После стицања државне независности на Берлинском конгресу (1878) српска војска се организује углавном по узору на Немачку. Крајем 19. века њени војни теоретичари с великом пажњом прате развој војне мисли у Европи, проучавају и у великом броју преводе дела познатих европских војних теоретичара. Највише се преводи с руског, немачког и француског језика. Захваљујући томе, војни естаблишмент Краљевине Србије био је у могућности да почетком 20. века заокружи систем војних начела и уобличи доктрину своје војске, која се пред балканске ратове и Први светски рат приближила немачкој и француској офанзивној доктрини маневра.

Војне школе у Краљевини СХС/Југославији 1919–1941.

Завршетком Првог светског рата и формирањем заједничке државе јужнословенских народа, отвара се нова епоха и у развоју српског војног

military thought of the European countries in which they were educated: until 1878, the influence of the French military thought prevailed, at that time, being considered the most progressive in Europe. The first Minister of Defense in the Principality of Serbia was French, Ipolit Monden, who helped to establish and organize the militia in Serbia (in 1861, *the Law on the Establishment of Militia* was passed).

After gaining state independence at the Berlin Congress (1878), the Serbian army is mostly organized by German model. In the late 19th century, its military theorists followed the development of the military thought in Europe with great attention, studied and translated many works of famous European military theorists. They mostly translated from Russian, German and French. Thanks to this, the military establishment of the Kingdom of Serbia, at the beginning of 20th century, was able to round up the system and formulate the principles of the military doctrine of its army, which, prior to the Balkan Wars and the First World War got closer to the German and French offensive maneuver doctrine.

Military Schools in the Kingdom of SCS/Yugoslavia 1919–1941

With the end of the First World War and formation of the joint state of South Slavs, a new era in the development of the Serbian military education also started. In the decades that would mark the period between the two world wars, it worked within the military education of the Kingdom of SCS, from

школства. У деценијама које ће обележити период између два светска рата, оно функционише у саставу војношколског система Краљевине СХС, од 1929. године Краљевине Југославије. Нова држава, територијом и бројем становника знатно већа у односу на Краљевину Србију, а уз то и поморска земља, са различитим историјским наслеђем и новим војно-политичким окружењем, наметнула је и нове изазове пред којима се нашла њена политичка и војна елита након прводецембарског акта 1918. године. Заједничка војска, чију је окосницу чинила српска војска из Првог светског рата, углавном недемобилисан кадар са Солунског фронта, затим војни обвезници бивше аустроугарске војске са простора Босне и Херцеговине, Хрватске и Словеније и, у малом броју, кадар црногорске војске, после формирања нове државе добила је нову организацију и формацију. Она се ослањала, првенствено, на следеће чиниоце: на традицију српске војске из претходног периода, различито историјско наслеђе јужнословенских народа који су се нашли у новој држави, значајно увећање државне територије и становника у односу на стање пре рата, географски, односно геополитички положај Краљевине СХС која је својом дугом југозападном границом изашла на море и др. Употреба ваздухопловства као новог вида оружаних снага који је доживео масовну примену у европским армијама већ у Првом светском рату представљаће, заједно са морнарицом, императив у организацији југословенске војске у периоду између два светска рата. Преименовањем ваздухопловства Краљевине Србије у ваздухопловство Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, нова држава је обезбедила темељне основе за даљи развој овог вида својих оружаних снага.

Официрски кор Краљевине СХС у време њеног формирања чинило је 3.500 официра српске војске, 2.500 бивших аустроугарских официра и 500 официра црногорске војске. Највише командне дужности у војсци преузели су високи српски официри; морнарица и њено организовање били су у рукама бивших аустроугарских официра, а на челу ваздухопловства био је генерал Узелац, такође бивши аустроугарски официр.

До 1923. године у војсци Краљевине СХС није било више некадашњих високих команданата српске војске који су изнели терет Првог светског рата. Неки од њих су умрли (војвода Живојин Мишић, генерали Божидар Јанковић и Бранко Јовановић) или су пензионисани (војвода Степа Степановић, војвода Петар Бојовић, генерали Михаило Рашић, Милош Васић, Живко Павловић и др., као и сва три генерала преузета из бивше царевине, међу којима и генерал Узелац).

Један од првих задатака пред којим се нашла нова држава и њена војска односио се на задовољење повећаних потреба за школованим офи-

1929, the Kingdom of Yugoslavia. The new state, by its territory and the number of population significantly larger in relation to the Kingdom of Serbia, being a maritime country, as well, with different historical heritage and new military – political environment, also imposed new challenges on its political and military elite after its formation on December 1st 1918. After the formation of a new state, the joint army mainly composed of the Serbian army from the First World War, non-demobilized personnel from the Thessaloniki Front, then, the conscripts of the former Austro-Hungarian army from the area of Bosnia and Herzegovina. Croatia and Slovenia, and in a small number, Montenegrin army personnel, got new organization and formation. It primarily, relied on the following factors: tradition of the Serbian army from the previous period, different historical heritage of South Slavs who found themselves in the new state, significant enlargement of the state territory and its population in relation to the situation before the war, geographical, or geopolitical position of the Kingdom of SCS, which by its long southwestern border bordered the sea, and so on. The use of the air force as

цирским кадром. Током рата и непосредно после његовог завршетка кор активних официра био је десеткован, а у нижим чиновима и преполовљен. У почетку, до демобилизације, као и у појединим кризним ситуацијама (криза у односима са Италијом 1920. године, на пример) позивани су и резервни официри на двомесечну обуку.

Нова мирнодопска и ратна формација захтевале су интензивније школовање нових класа питомаца, како би се ублажио озбиљан недостатак официрског кадра. Тим поводом, већ у октобру 1919. године, у време када целокупна војска још није била враћена у редовно (мирнодопско) стање, у Београду почиње са радом Нижа школа Војне академије уписом нове, 47. класе питомаца на трогодишње школовање. Пријемом младића из сва „три јужнословенска племена" (Срба, Хрвата и Словенаца), ова школа је добила још један образовно-васпитни задатак, „да зближи младе генерације сва три народа и да их учврсти у уверењу као браниоце нове државе".

Југословенска идеологија и српско-хрватско уједињење од почетка су у државном врху дожи-

a new armed service which saw its massive application in the European armies in the First World War would be, along with the Navy, is imperative in the organization of the Yugoslav army in the period between the two world wars. With renaming of the Air Force of the Kingdom of Serbia in the Air Force of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, the new state provided basic conditions for further development of this service of its armed forces.

The officer corps of the Kingdom of SCS at the time of its formation consisted of 3,500 officers of the Serbian army, 2,500 former Austro-Hungarian officers and 500 officers of the Montenegrin army. The highest command positions in the army were taken by high Serbian officers; the Navy and its organization were placed in the hands of former Austro-Hungarian officers, and the Air Force was headed by General Uzelac, also a former Austro-Hungarian officer.

Until 1923, in the army of the Kingdom of SCS, there were not any former senior commanders of the Serbian army who carried the burden of the First World War. Some of them died (Duke Zivojin Misic, Generals Bozidar Jankovic and Branko Jovanovic) or

Питомачка спаваоница 1927. године

Cadets' dormitory, 1927

Спортске активности у дворишту Војне академије 15. маја 1928. године

Sports in the Military Academy courtyard, May 15, 1928

вљавани као кључна компонента борбене готовости у војсци, у чему је улога војне школе и касарне, као места упознавања и заједничког живљења младих људи из различитих крајева земље, била пресудна. Виша школа Војне академије обновила је рад наредне, 1920. године када су слушаоци 21. класе, који су 1914. године прекинули школовање, уписали другу годину.

Обнављањем рада 1919. године, Војна академија је ушла у ново раздобље у коме се њена организација континуирано прилагођавала новонасталим приликама у земљи и захтевима који су се пред њу постављали.

Први управитељ Војне академије Краљевине СХС (од 10. јуна 1919. до 7. октобра 1920. године) био је ђенерал Живко Павловић, бивши питомац 22. класе Војне академије, њен редовни професор и академик од 25. октобра 1921. године. Са дужности управитеља Војне академије премештен је прво за команданта Јадранске дивизијске области, а одатле, 1922. године за помоћника команданта 1. и 2. армијске области. Са ове дужности је пензионисан.

they were retired (Duke Stepa Stepanovic, Duke Petar Bojovic, Generals Mihailo Rasic, Milos Vasic, Zivko Pavlovic, and others, as well as all the three generals taken over from the former Empire, among the others, General Uzelac).

One of the first tasks the new country and its military had related to satisfaction of the increased needs for the educated officer personnel. During the war and immediately after its end, the officer corps was significantly reduced, and as for lower ranks, it was almost halved. In the beginning, until demobilization, as well as in some crisis situation, (the crisis in the relations with Italy in 1920, for instance) reserve officers were also called for a two-month training.

New peacetime and war formation required more intensive training of new classes of cadets, in order to mitigate the serious lack of the officer corps. On this occasion, in October 1919, at the time when the whole army was not returned into the regular (peacetime) status, in Belgrade, the Junior Officer School of the Military Academy started to work with the enrollment of new, 47th class of cadets on a

three-year training. With the enrollment of the young men from "all the three South Slav tribes" (Serbs, Croats and Slovenes), this school got one more educational task, "to make the young people of all the three nations come together and strengthen them in their belief they are the defenders of the new state".

From the very beginning, with the state authorities, Yugoslav ideology and Serbo-Croat unification were considered to be the key component of combat readiness in the army, with the role of the military school and the garrison, as the place of meeting and mutual living of the young people from different parts of the country being the most crucial. The Senior Officer School of the Military Academy began to work again in the next year (1920), when the students of 21st class, who interrupted their education in 1914, entered the second year.

Starting to work again in 1919, the Military Academy entered a new era in which its organization continuously adjusted to the newly created situation in the country and the demands that were placed.

Зграда Војне академије између два светска рата

Building of Military Academy between the wars

Бојно гађање 1927. године

Live shooting practice, 1927

Нова држава наметнула је и потребу усклађивања законске регулативе о војном школству. У наредним годинама вршене су честе измене и допуне Уредбе и Закона о Војној академији и разних правила, нарочито у сегментима који су се тицали услова за конкурисање и пријем питомаца и официра, затим, организације рада у овој установи, наставе и оцењивања питомаца Ниже и слушалаца Више школе, дужине трајања школовања и др. Ослањајући се, у том смислу, на искуства српског војног школства из претходног периода, нова законска регулатива је првенствено пратила потребе савремене војне организације, пред изазовима новог времена и модерног ратовања.

У Нижој школи Војне академије до 1928. године школовање је завршило 8 класа (закључно са 54. класом 1. априла 1929), односно 2.890 официра, а на школовању почетком 1929. године

The first Head of the Military Academy of the Kingdom of SCS (from June 10, 1919 to October 7, 1920) was General Zivko Pavlovic, former cadet of 22nd class of the Military Academy, its Professor and Academician from October 25, 1921. From the position of the Head of the Military Academy, he was transferred, first to the position of the Commander of Adriatic Divisional Area, and then, in 1922, to the position of the Deputy Commander of 1st and 2nd Army District, after which he was retired.

The new state also imposed the need for harmonization of legislation on military education. In the following years, frequent amendments to the Statute and Law on the Military Academy were made, as well as to different regulations, particularly in the parts related to the conditions for entering the competition and enrollment of cadets and officers, then, organization of work in this institution, teaching process and

налазило се још 914 питомаца 55. и 56. класе, те 27. (29 слушалаца) и 28. класе Више школе ВА (17 слушалаца). У периоду од 1919. до 1929. године, број слушалаца који су завршили Вишу школу износио је 242 официра, што генерално указује на знатно слабији одзив кандидата за овај ниво школовања на Војној академији. Томе су, свакако, допринеле ванредне прилике у земљи (нарочито због нерешених територијалних питања са Италијом), стални покрети трупа, држање фронтова све до 1922. године, изузетно оптерећење официра у трупи које им није дозвољавало да се посвете професионалном усавршавању и, нарочито, слабије материјалне могућности, посебно официра из унутрашњости.

У периоду од 1929. до 1934. године на Војној академији се школовало 6 класа (од 57. до 62), са око 2.040 питомаца Ниже школе и 6 класа (од 29. до 34), са око 350 слушалаца Више школе. Генерално, у периоду од 1929. до октобра 1935. године, школовање у Нижој школи Војне академије завршило је, и по родовима било промовисано, око 3.000 младих официра.

Када је 1919. године почело обнављање официрског кора млађим официрима, национална

evaluation of cadets of the Junior Officer School and the students of the Senior Officer School, duration of the studies and so on. Relying, in this respect, on the experience of the Serbian military education from the previous period, new legislation primarily followed the needs of modern military organization, considering challenges of new times and modern warfare.

Until 1928, in the Junior Officer School of the Military Academy, 8 classes finished their training (including 54th class on April 1st 1929), or 2,890 officers, and in the early 1929, another 914 cadets of 55th and 56th classes were trained, as well as of 27th (29 students) and 28th class of the Senior School of the MA (17 students). In the period from 1919 to 1929, the number of students who finished the Senior School was 242 officers, which generally indicates much weaker response of the candidates for this level of education at the Military Academy. Extraordinary circumstances in the country certainly contributed to this (particularly due to the unresolved territorial issues with Italy), constant movements of troops, keeping fronts as long as 1922, hard work and pressure put on the troop officers which did not allow them to devote to their professional development and, particularly, weaker material possibilities, espe-

Културне активности питомаца на терену у Власотинцу 1927. године

Cultural activities in the field performed by cadets in Vlasotince, 1927

структура питомаца Војне академије одговарала је углавном националној пропорцији становништва Краљевине СХС. Међутим, наредних година, до 1929. (о чему постоји службена евиденција), приметно је значајно повећање броја питомаца српске националности (укључујући Црногорце и становништво Македоније) у односу на остале националности. Ако се има у виду да национални критеријум формално није утицао на одређивање бодовне листе при упису кандидата на Академију, овакав тренд треба реално тумачити опадањем интересовања осталих југословенских народа за војни позив.

Социјално порекло примљених питомаца углавном је било сеоско, сиромашно, потом, из нижих чиновничких и официрских породица. Међутим, у свакој класи било је и по неколико синова високих официра и генерала.

Мали број југословенских официра завршавао је Вишу школу у иностранству. Од 1929–1935. године Министарство војно је сваке године расписи-

cially of the officers from the interior of the country.

In the period from 1929 to 1934, at the Military Academy, 6 classes (from 57th to 62nd) were trained, with approximately 2,040 cadets of the Junior Officer School and 6 classes (from 29th to 34th), with approximately 350 students of the Senior Officer School. In general, in the period from 1929 to October 1935, at the Junior Officer School of the Military Academy, approximately 3,000 young officers finished their training and were promoted into the ranks in their branches.

When in 1919, the renewal of the officer corps with junior officers started, the national structure of the cadets of the Military Academy generally matched national proportion of the population of the Kingdom of SCS. However, in the following years, until 1929 (about which there are official records), there is a significant increase of the number of cadets of Serbian nationality (including Montenegrins and the population of Macedonia) in relation to the other nationalities. Having in mind that the national criteria formally did not affect determining the scoring list in the registra-

Премеравање земљишта у околини Прокупља 1928. године

Land surveying in the vicinity of Prokuplje, 1928

вало конкурс за слање 2 нижа официра на француску Вишу ратну школу у Паризу, у трајању од две године, настављајући на тај начин, бар симболично, традицију школовања официрског кадра у страним армијама. Осим ретких појединаца, припрема и школовање нових официра, као и више војно образовање, готово у потпуности реализовало се у земљи.

У периоду између два рата, поред Ниже и Више школе Војне академије (са школама родова: Пешадијском официрском школом, Инжињеријском официрском школом, Артиљеријском школом гађања, Коњичком официрском школом, Административном школом), радиле су, стално или привремено, и: Интендантска академија, Нижа и Виша војна геодетска школа, Виша ваздухопловна школа, Поморска официрска школа, Поморска војна академија (од 1923), војне и морнаричке техничке школе (за струке), Ваздухопловна војна академија (од 1940), затим, Генералштаб који је организовао припрему за генералштабну струку.

tion of candidates to the Academy, this trend should be realistically interpreted by decline in interest of the other Yugoslav nations for military profession.

Social background of the enrolled cadets was mainly rural; they usually came from poor, lower classes or middle-class clerk's and officer's families. However, in each class, there were also a few sons of senior officers and generals.

A small number of Yugoslav officers finished the Senior Officer School abroad. From 1929 to 1935, the Ministry of Defense opened a competition each year for sending 2 junior officers to the French Higher War School in Paris, lasting for two years, continuing in that way, at least symbolically, the tradition of education of the officer corps in foreign armies. Except for a few individuals, preparation and education of new officers, as well as higher military education, was almost completely carried out in the country.

In the period between the two wars, apart from the Junior and the Senior Officer Schools of the Military Academy (with the branch schools: the Infantry

Мост преко реке Власине,
који су саградили питомци 1927. године

Bridge over the Vlasina river, built by cadets in 1927

За школовање резервних официра постојале су школе свих родова и струка. Главнина официрског кадра за ратну формацију (оперативну војску, резервне трупе и трупе последње одбране) имала је и даље статус резервиста. Овај део официрског кора попуњаван је на два начина: школовањем младих питомаца у школама резервних официра и пензионисањем активних официра „са преводом у резерву и правом ношења униформе". Део резервног официрског кора чинило је око 5.000 резервних официра бивше аустроугарске војске који су примљени указом у војску Краљевине СХС и неколико хиљада резервних официра бивше српске војске који по демобилизацији нису активирани.

Формирање нове државе наметнуло је потребу увођења морнарице у организацију југословенске војске. Њен главни потенцијал у почетку су чинили кадрови преузети из бивше аустроугарске морнарице, да би се тек 1922. године стекли услови за школовање ових официра у земљи. Исте године у Дубровнику је основана Поморска официр-

Officer School, the Engineer Officer School, the Artillery School of Shooting, the Cavalry Officer School, the Administrative School), the following schools also worked, either permanently or temporarily: the Quartermaster Academy, the Junior and Senior Military Geodesy School, the Senior Air Force School, the Naval Officer (from 1923), the Military and Naval Technical Schools (specialist), the Air Force Military Academy (from 1940), then, the General Staff, which organized preparation for the general staff specialty.

As for the education of reserve officers, there were schools of all branches and services. Principal officer staff for war formation (operational army, reserve units and the last defense troops) still had the status of the reserve force. This part of the officer corps was manned in two ways: either by training young cadets in the reserve officer schools or retiring active officers "transferring them to the reserve force and having the right to wear uniform". A part of the reserve officer corps comprised approximately 5,000 reserve officers of the former Austro-Hungarian army who entered the army of the Kingdom of SCS by a

decree, as well as a few thousands of reserve officers of the former Serbian army who were not activated after demobilization.

Formation of the new state imposed the need for the introduction of the Navy in the organization of the Yugoslav army. In the beginning, its main potential were the personnel taken from the former Austro-Hungarian Navy, and only in 1922, the conditions were met for the education of these officers in the country. In the same year, the Naval Officer School was established in Dubrovnik, lasting for two years, and the first students were finished cadets (11 of them) of the Junior Officer School of the Military academy in Belgrade, who in the rank of second lieutenant, were sent to the retraining for the naval officers. From the Naval Officer School, the first Yugoslav Naval Military Academy was developed, and it started to work in Dubrovnik on October 23, 1923. Until the April War of 1941, 17 classes (approximately 500 cadets) finished this Academy (the training lasted for

Питомци граде пољску трпезарију у Прокупљу 16. јула 1928. године

Cadets are building field mess in Prokuplje, July 16, 1928

Посета питомаца Поморске војне академије, Војној академији у Београду поводом годишњице пробоја Солунског фронта 1928. године

Visit by cadets of Naval Academy to Military Academy in Belgrade, marking the anniversary of the Thessalonica offensive, 1928

ска школа, у трајању од две године, а први полазници били су свршени питомци (њих 11) Ниже школе Војне академије у Београду који су, у чину потпоручника, упућени на преквалификацију за поморске официре. Из Поморске официрске школе развила се прва југословенска Поморска војна академија, која је 23. октобра 1923. године отпочела са радом у Дубровнику. Ову академију (у којој је школовање трајало три године) до априлског рата 1941. завршило је 17 класа (око 500 питомаца), од којих је 15 класа савладало пуни, а 2 класе, због избијања рата, скраћени програм.

За кадрове у ваздухопловству, све до 1940. године у Краљевини Југославији није постојала посебна војна академија.

Организовањем пилотских школа, апликативних и ваздухопловно-извиђачких школа за обуку активних официра, кандидата за резервне официре и подофицире, најпре су регрутовани кадрови за ваздухопловство, да би се од 1. априла 1940.

three years); out of this number, 15 classes mastered the full program, and 2 classes, due to the outbreak of the war, finished the abbreviated program.

As for the Air Force personnel, as long as 1940, in the Kingdom of Yugoslavia, there was not a separate Military Academy.

By organizing flight schools, applications and air reconnaissance schools for the training of active officers, candidates for reserve officers and NCOs, the candidates for the Air Force were recruited first, and from April 01, 1940, their training continued at the newly-established, Air Force Military Academy, headquartered in Pancevo. The cadets from the Junior Officer School of the Military Academy were enrolled in the first class of the newly-formed Academy, after they were previously trained for 18 months and declared fit for flying training, and the second class consisted of the young men from the civilians who finished high school. The Air Force Military Academy stopped working in April 1941, at the time when the

године њихово школовање наставило на новоформираној, Ваздухопловној војној академији, са седиштем у Панчеву. У прву класу новоформиране академије примљени су питомци из Ниже школе Војне академије после 18 месеци школовања, пошто су претходно оглашени способним за летачку службу, а у другу класу младићи из грађанства са завршеном гимназијом. Ваздухопловна војна академија престала је са радом априла 1941, у време када су пилоти југословенске војске дали непобитне доказе родољубља и јунаштва у одбрани своје домовине и њеног главног града.

Војно школство Југославије у периоду од 1944–1991. године

Други светски рат у Југославији означио је дисконтинуитет са традицијом и организацијом српског и југословенског војног школства из претходних времена. Школовање официрског кадра Југословенске народне армије у периоду од 1945. до 1991. године ослониће се на искуства партизанских школа и курсева, установљених за обуку командира и команданата у јединицама Народноослободилачке војске током рата. Кроз Официрску школу Врховног штаба НОВ и ПОЈ, од њеног оснивања (септембра 1943) до 25. маја 1944. године, када је престала с радом, уз краткотрајне курсеве, честе прекиде у раду, пресељења, па чак и жртве (током немачке ваздушно-десантне операције

pilots of the Yugoslav Army conclusively proved their patriotism and heroism in defense of their fatherland and its capital.

Military Education in Yugoslavia in the period from 1944 to 1991

The Second World War in Yugoslavia marked discontinuity with the tradition and organization of the Serbian and Yugoslav military education from previous time. Education of the officer corps of the Yugoslav Peoples' Army in the period from 1945 to 1991, would rely on the experience of partisan schools and courses, designed for the training of commanders in the units of the National Liberation Army during the war. The total of 498 students attended the Officer School of the Supreme Headquarters of the National Liberation Army and Partisan Detachments of Yugoslavia, from its establishment (in September 1943) to May 25th 1944, when it stopped working, having short courses and experiencing frequent interruptions, relocations, and even victims (during the German Airborne Operation in Drvar in May 1944, the students of the Officer School

Питомац Војног училишта везе на практичној настави 1950. године

Cadet of Military Signals School during practical part of their training, 1950

у Дрвару маја 1944. године, слушаоци Официрске школе узели су учешће у заштити Врховног штаба), прошло је укупно 498 слушалаца. У деценијама које ће уследити после завршетка Другог светског рата, све до 1991. године српско војно школство, слично као и у периоду Краљевине Југославије, функционисаће као интегрисани део јединственог војношколског система нове југословенске државе.

Нова етапа у развоју војног школства у Југославији започиње оснивањем Војне академије у ослобођеном Београду, 21. новембра 1944. године, на челу са генералом Савом Оровићем, командантом Официрске школе Врховног штаба из ратног периода. У прву класу Војне академије ДФЈ примљено је 2.168 слушалаца (питомаца), углавном омладинаца и непосредних учесника рата, који су 23. фебруара 1945. положили заклетву пред врховним командантом – Јосипом Брозом Титом. Чланство у Партији (КПЈ) и СКОЈ-у био је један од обавезујућих услова који су кандидати морали да испуне за пријем у Војну академију.

Настава у Академији отпочела је фебруара 1945. године, према плану и програму којим је предвиђено да школовање траје две године (заједнички део 18 месеци и специјалистичка обука по родовима шест месеци). Наставнички кадар на овој академији чинили су, осим професора за општеобразовне предмете, претежно учесници рата, а делом и официри југословенске војске који су се вратили из немачког заробљеништва.

Долазак совјетских војних саветника–инструктора у Војну академију, половином 1945. године, и школовање југословенских официра у совјетским војним школама и училиштима које ће убрзо уследити, најавили су почетак развоја југословенског војног школства по моделу који је, нарочито у почетку, представљао копију школовања официрског кадра у СССР-у. Утицај совјетске војне теорије и праксе на војно школство значајно ће утицати и на друге области изградње и развоја југословенских оружаних снага у првим годинама после завршетка рата.

Још се настава у Војној академији у потпуности није ни уходала, а Генералштаб Југословенске армије, 31. јула 1945. године, наређује да се она као општевојна установа расформира, односно да се по узору на војне школе у Совјетском Савезу преформира у посебна војна училишта по родовима. Од Војне академије ДФЈ образовано је најпре Пешадијско војно училиште (ПВУ) у Сарајеву и Артиљеријско војно училиште (АВУ) у Загребу у

Питомци Војне академије у посети председнику ФНР Југославије Јосипу Брозу Титу 1954. године

Cadets of Military Academy visiting Josip Broz Tito, President of FPR of Yugoslavia, 1954

Војно училиште у Топчидеру 1947. годинее

Military Academy at Topčider in 1947

којима је, од 2.168 слушалаца прве класе расформиране Војне академије, школовање наставило само 990, а неколико стотина је упућено у војна училишта у Совјетском Савезу. Поред ПВУ и АВУ, од 1945. до 1948. године образовано је још 17 војних училишта, укупно деветнаест училишта по видовима, родовима и службама, у којима је у овом трогодишњем периоду школовање завршило око 1.200 питомаца. Потреба за официрским кадром пресудно је утицала да школовање у војним училиштима траје углавном до две године.

У току 1945. формирани су и: Артиљеријско техничко војно училиште у Загребу; Војно училиште за везу у Београду; Ваздухопловно војно училиште у Панчеву; Противавионско артиљеријско војно училиште у Загребу; Инжињеријско војно училиште у Шапцу; Техничко војно училиште; Тенковско војно училиште у Београду; Геодетско војно училиште у Земуну; Војносанитетско училиште у Београду. У 1946. формирано је само Поморско војно училиште у Дубровнику, у

took part in the protection of the Supreme Headquarters). In the decades that would follow after the end of the second World War, as long as 1991, the Serbian military education, similar to the period of the Kingdom of Yugoslavia, would function as an integral part of the integrated military school system of the new Yugoslav state.

A new stage in the development of the military education in Yugoslavia started with the establishment of the Military Academy in the liberated Belgrade, on November 21, 1944, headed by General Savo Orovic, the Commander of the Officer School of the Supreme Headquarters from the war period. 2,168 students (cadets), mainly youths and direct participants of the war, who deposited oath before the Supreme Commander – Josip Broz Tito, on February 23, 1945, were enrolled in the first class of the Military Academy of Democratic Federative Republic of Yugoslavia. The membership in the Party (the Communist Party of Yugoslavia) and the League of Communist Youth of Yugoslavia was one of the

Обука пилота 1949. године

Pilot training, 1949

Обука питомаца у руковању наоружањем

Cadets during weapon handling training

1947. Ваздухопловно-техничко војно училиште у Рајловцу; Војнопоморско-техничко училиште у Дивуљама; Финансијско војно училиште у Сремској Каменици; Војно-политичко училиште у Београду; Ветеринарско војно училиште у Љубљани и Интендантско војно училиште у Сомбору, а у 1948. години формирано је Војнохемијско училиште у Шапцу.

У појединим училиштима повремено су одржавани и краћи курсеви за официре или подофицире одређених родова. Паралелно с њима, отваране су и официрске школе по родовима војске, за усавршавање официра, који су након демобилизације остајали у трупи као активни официри, као и посебне школе за оспособљавање подофицира за активну службу (подофицирске школе) и школе за резервне официре. Већина од 23 официрске школе радила је у периоду од 1945. до 1955. године и кроз њих су прошли готово сви официри (око 35.000) који су остали у активној војној служби Југословенске армије, почев од дужности командира вода, а нарочито на дужностима командира чете, команданта батаљона и бригаде, као и на другим дужностима тог нивоа у видовима, родовима и службама оружаних снага .

Потреба за школовањем официра за највише дужности, који су претходно завршавали војна училишта и официрске школе, или су се школовали у одговарајућим војним школама у СССР-у, наметнула је и идеју о отварању школа вишег ранга у земљи. Тако је наредбом министра одбране од 30. јула 1948. године формирана Војна академија ЈА коју је чинило седам факултета: Општевој-

mandatory preconditions that had to be met for the enrollment in the Military Academy.

The teaching process at the Academy started in February 1945, according to the curriculum that provides two-year training (general part lasted for 18 months and specialist training for different branches was six months long). The teaching staff at this Academy mostly included, apart from the professors teaching general educational subjects, participants in the war and, partly, the officers of the Yugoslav army, who returned from German captivity.

The arrival of Soviet military advisors – instructors to the Military Academy, in the middle of 1945, as well as the training of the Yugoslav officers in the Soviet military schools that soon followed, announced the start of development of the Yugoslav military education following the model that, especially in the beginning, represented the copy of training the officer personnel in the USSR. The influence of the Soviet military theory and practice on military education would also significantly affect other areas of building and development of the Yugoslav armed forces in the first years after the end of the war.

The teaching process at the Military Academy was not even completely organized when, on July 31st 1945, the General Staff of the Yugoslav army ordered that it should be disbanded as a general military in-

ни факултет, затим, факултети артиљерије, инжињерије, везе, позадине, авијације и обавештајне службе, да би 1949. године била образована и Виша војнопоморска академија у Дивуљама, а Ваздухопловни факултет Војне академије преименован у Вишу ваздухопловну војну академију у Београду. Општевојни факултет завршиле су само две класе, а по једна генерација завршила је факултете артиљерије, инжињерије, везе, позадине, авијације и обавештајне службе.

Трансформација војних училишта, односно школа за активне официре у војне академије 1952–1953. године, најавила је истовремено корените и квалитативне промене у организацији и раду југословенског војног школства у наредним деценијама. Процес преструктурирања и трансформације школа за активне официре трајао је до 1953. године. Најпре је образована Војна академија ЈНА (Војна академија КоВ) у Београду која је објединила школовање официрског кадра за седам родова КоВ, да би до 1953. било формирано још седам војних академија: Техничка војна академија КоВ у Загребу (за школовање официрског кадра техничког усмерења); Техничка војна академија гране везе техничке службе; Интендантска војна академија; Ваздухо-

stitution, in order to be reorganized, following the model of the military schools in the Soviet Union, into separate military schools for the branches. The Infantry Military School (PVU) in Sarajevo and the Artillery Military School (AVU) in Zagreb were initially formed from the Military Academy of the Democratic Federative Republic of Yugoslavia. At those schools, out of 2,168 students of the first class of the disbanded Military Academy, only 990 continued their training, and a few hundreds were sent to the military schools in the Soviet Union. Apart from PVU and AVU, from 1945 to 1948, another 17 military schools were formed, that makes nineteen schools of different armed services, branches and services, with approximately 1,200 cadets who finished their training in this three-year period. The need for the officer corps decisively affected the length of the training at the military schools, which mainly lasted up to two years.

During 1945, the following schools were also formed: the Artillery Technical Military School in Zagreb; the Military Signals School in Belgrade; the Air Force Military School in Pancevo; the Anti-Aircraft Artillery Military School in Zagreb; the Engineer Military School in Sabac; the Technical Military School; the Tank Military School in Belgrade; Geodesy Military

Обука возача 1955. године

Driver training, 1955

Знак Војне академије КоВ у Београду

Badge of Army Military Academy in Belgrade

School in Zemun; Military Medical School in Belgrade. In 1946, only the Naval Military School in Dubrovnik was formed, in 1947, the Air Force Technical Military School was formed in Rajlovac; then, the Military Naval Technical School in Divulje; the Financial Military School in Sremska Kamenica; the Military and Political School in Belgrade; the Veterinary in Ljubljana and the Quartermaster Military School in Sombor, and in 1948, the Military Chemical School was formed in Sabac.

At some of these schools, short courses for officers and NCOs of certain branches were occasionally organized. Parallel with them, the officer schools of different branches were formed, in order to provide development for the officers who stayed in the units after demobilization as active officers, as well as separate schools for training NCOs for active service (NCOs schools) and the reserve officer schools. Most of 23 officer schools worked in the period from 1945

Питомци Артиљеријског војног училишта 1950. годинее

Cadets of the Artillery School in 1950

пловна војна академија у Задру (Земуник); Ваздухопловно-техничка војна академија у Рајловцу (једина војна академија која ће добити и статус више школе); Војнопоморска академија, касније Морнаричка војна академија у Сплиту и Војнопоморска машинска академија. Истовремено, ван ове структуре наставила је с радом и Школа активних санитетских официра.

Развојем и трансформацијом југословенског војног школства у периоду од 50-их до краја 80-их година 20. века, установљено је више војних школа: од најнижих – средњих војних школа (вој-

to 1955, with almost all the officers having attended them (approximately 35,000), who remained in active service of the Yugoslav Army, starting from the position of a platoon commander, and especially on the positions of a company commander, a battalion commander and a brigade commander, as well as on the other positions of that level within the armed services, branches and services of the armed forces.

The need for training officers for the highest positions, who previously finished military schools and officer schools, or who were educated in the appropriate military schools in the USSR, imposed the idea

Задуживање војне опреме

Receiving of military equipment

не гимназије, које ће крајем 70-их година бити трансформисане у опште средње војне школе, затим, подофицирске војне школе, односно средње војне школе видова, родова и служби), преко 8 војних академија формираних 1952. и 1953. године, до виших војних академија образованих по видовима 50-их и 60-их година.

Шест виших војних академија образовано је до 1958, а две су формиране 1962. и 1965. године: Виша војна академија ЈНА – Школа тактике и Школа оператике (1952); Виша ваздухопловна војна академија (1952); Виша војнопоморска академија (1949); Виша интендантска војна академија (1952); Виша војнотехничка академија (1958); Виша геодетска војна академија (1956). Виша вој-

of opening higher level schools in the country. Therefore, by the Order of the Minister of Defense from July 30, 1948, the Military Academy of the Yugoslav Army was formed, consisting of seven faculties: General Military Faculty, then, the faculties of artillery, engineer, signals, logistics, aviation and intelligence service, and in 1949, the Higher Military Naval Academy in Divulje was formed, and the Air Force Faculty of the Military Academy was renamed into the Higher Air Force Military Academy in Belgrade. Only two classes finished the General Military Faculty, and one class completed the faculties of artillery, engineer, signals, logistics, aviation and intelligence service.

Transformation of military schools, or schools for active officers into the military academies in 1952–1953, at the same time announced radical and qualitative changes in the organization and work of the Yugoslav military education in the following decades. The process of restructuring and transformation of the schools for active officers lasted until 1953. The Military Academy of the Yugoslav National Army (the Military Academy of the Land Forces) was formed in Belgrade and it combined the education of the officer personnel for seven branches of the Army, while until 1953, seven other military academies were also formed: the Military Technical Academy of the Land Forces in Zagreb (for education of technical officers); the Military Signal Academy; the Military Quartermaster Academy; the Air Force Military Academy in Zadar (Zemunik); the Air Force Technical Military Academy in Rajlovac (the only military academy that would be also obtained the status of college); the Military Naval Academy, later called the Marine Military Academy in Split and Military Naval Mechanical Engineering Academy. At the same time, out of this structure, the School for active medical officers also continued its work.

With the development and transformation of the Yugoslav military education in the period from the 50s to the late 80s of 20th century, a number of military schools were formed: from the lowest – military high schools (military gymnasiums, that would in the late 70s be transformed into general military high schools, then, NCOs military schools, as well as military high schools of the armed services, branches and services), over 8 military academies formed in 1952 and 1953, to the higher military academies of the armed services formed in the 50s and 60s.

Six higher military academies were formed until 1958, and two were formed in 1962 and 1965: the Higher Military Academy of YNA – the School of Tactics and the School of Operations (1952); the Higher Air Force Military Academy (1952); the Higher Military Naval Academy (1949); Higher Military Quartermaster Academy (1952); the Higher Military Technical Academy (1958); the Higher Military Geodesy Academy (1956). The Higher Military Naval Technical Academy was formed in 1962 and the Higher Air Force Technical Military Academy in 1965.

нопоморска техничка академија формирана је 1962, а Виша ваздухопловно-техничка војна академија 1965. године.

Оне ће током 70-их година прерасти у командно-штабне академије видова (КША КоВ, КША РВ и ПВО и КША РМ) и више војне академије техничког усмерења (Виша војна техничка академија КоВ и Виша војна ваздухопловно-техничка академија).

In the 70s, they would transform into command and staff colleges of the armed services (Command and Staff College of the Land Forces, Command and Staff College of the Air Force and Air Defense and Command and Staff College of the Navy) and higher military technical academies (The Higher Military Technical Academy of the Land Forces and the Higher Air Force Technical Military Academy).

Глумица Мира Ступица са питомцима Војне академије 1961. године

Actress Mira Stupica accompanied by cadets of Military Academy, 1961

Формирањем Високе војно-политичке школе ЈНА, током 70-их година, која је по рангу била равна командно-штабним академијама и преименовањем Школе оператике у Ратну школу 1955. године (касније је, Законом о војним школама и научноистраживачким установама из 1973. године промењен назив Ратне школе у Школу народне одбране, а од 80-их година у Школу општенарод-

With the formation of the Higher Military-Political School of YNA, during the 70s, which was the level of command and staff colleges and renaming the School of Operations into the War College in 1955 (by the Law on the military schools and scientific research institutions from 1973, the name War College was later changed into the National Defense School, and from the 80s, into the Total Defense School), the

Изложба фотографија на тему „Обука у зимским условима"

Exhibition of photographs showing training in winter conditions

не одбране), хијерархија војног образовања у Југославији током 80-их година досегла је свој највиши степен.

На врху хијерархијске лествице војних школа и научноистраживачких установа налазили су се центри високих војних школа видова ЈНА, са седиштем у Београду (ЦВВШ КоВ), Задру (ЦВВШ РВ и ПВО), Сплиту (ЦВВШ РМ) и у Загребу за високе школе техничког усмерења. Интегрисање свих ви-

hierarchy of the military education in Yugoslavia during the 80s reached its highest level.

On the top of the hierarchical ladder of the military schools and scientific and research institutions were the higher military schools centers of the armed services, headquartered in Belgrade (CVVS KOV), Zadar (CVVS RV PVO), Split (CVVS RM) and in Zagreb for the higher technical schools. The integration of all the higher military schools of the land forces in

Свечана парада 1953. године

Parade in 1953

соких војних школа вида КоВ у Београду (Војне академије КоВ, Више војне академије КоВ, односно Командно-штабне академије КоВ и Школе народне одбране) у јединствени Центар високих војних школа ЈНА „Маршал Тито“ извршено је у циљу рационализације, кадровске и материјално-техничке подршке наставном и научноистраживачком процесу.

На овај начин, васпитно-образовна и научноистраживачка делатност, у сегментима који су се одвијали унутар високошколских, научних и осталих војних установа и институција у Београду,

Belgrade (the Military Academy of the Land Forces, the Higher Military Academy of the Land Forces, or Command and Staff College of the Land Forces and the National Defense School) into the integrated Higher Military Schools of YNA "Marshall Tito" was performed with the aim of rationalization, personnel and material and technical support to the teaching and research process.

In this way, educational and scientific research activities, in the segments performing their activities within higher educational, scientific and other military institutions in Belgrade, were systemized and inte-

систематизоване су и обједињене, а брига о њима подигнута је на највиши могући ниво. Унутар овог центра одвијала се комплетна научноистраживачка активност; надлежност за реализовање постдипломских и специјалистичких студија у области војних наука; додељивани су и брањени докторати војних наука, почев од првог који је додељен врховном команданту оружаних снага, Јосипу Брозу Титу 1976. године, да би у периоду до 1985. године, академско звање доктора војних наука стекло још 14 официра ЈНА.

Осим високог војног образовања, у структури војних школа у овом периоду постојали су и дру-

grated, and the care for them was raised at the highest possible level. Within this center, all scientific research activities were performed; it had the jurisdiction for the accomplishment of postgraduate and specialist studies in the field of military science; doctorates in the field of military science were awarded and defended, starting from the first one awarded to the Supreme Commander of the armed forces, Josip Broz Tito in 1976, and in the period until 1985, 14 officers of YNA got the academic title of a doctor of military science (DScMil) .

Apart from the advanced military education, within the structure of the military schools in this pe-

Практична настава у кабинету АБХО

Practical training in the NBC defence classroom

Обавезни часови учења

Compulsory learning classes

ги облици усавршавања официра, који су се одвијали унутар одговарајућих апликационих школа или школа за усавршавање, школа резервних официра видова и родова а, према потреби, организована су и наменска школовања за послове уже специјалности, преквалификацију, за обуку на новим техничким средствима итд. Значајну новину представљала је одлука Генералштаба ЈНА да се формирају центри видова, родова и служби, на основу које су 50-их година формирани: Пешадијски, Противавионски, Тенковски, Инжењеријско-хемијски, Интендантско-финансијски, Аутомобилски, Фискултурни, Радарски и Војнопоморски школски центар (у току 1951). Од 1952. до 1957. године формирано још 9 школских центара.

Школовање официрског кадра у новој Југославији било је организовано и институционализовано готово у свим југословенским републикама, односно већим градовима, осим у Словенији и Македонији. Оваква локација војних школа првенствено је одражавала политичке разлоге и националне интересе за овом врстом усавршавања, а на другој страни, била је условљена природним потенцијалима, концентрацијом војне индустрије и осталих ресурса који су били у функцији логистичке подршке едукацији и практичној обуци официра ЈНА. Због геостратегијског положаја Словеније и Македоније, двеју најистуренијих југословенских република, као и из војнобезбедносних и других разлога, изостала је политичка воља да се у њима изврши значајнија концентрација војно-

riod, there were some other forms of specialization of officers, being performed within appropriate applications schools or the schools for advanced training, reserve officer schools of different armed services and branches and, if necessary, some specialist courses were also organized for narrow specialties, retraining, for the training in new technical means, etc. Significantly new was the decision of the General Staff of YNA to form the centers of the armed services, branches and services, by which the following centers were formed in the 50s: the Infantry, Anti-Aircraft, Tank, Engineer-Chemical, Quartermaster-Financial, Automotive, Physical Training Center, Radar and Military Naval Training Center (during 1951). From 1952 to 1957, another 9 training centers were formed.

Education of the officer personnel in new Yugoslavia was organized and institutionalized in almost the all Yugoslav republics, or larger towns, except in Slovenia and Macedonia. Such location of the military schools primarily reflected political reasons and national interests for this kind of specialization, and on the other hand, it was conditioned by the natural potential, concentration of military industry and other resources that were in the function of logistic support to education and practical training of the officers of YNA. Due the geostrategic position of Slovenia and Macedonia, the two most prominent republics, as well as for the military security and other reasons, there was no political will to significantly concentrate military educational institutions in them, as was the case with the other republics.

Обука у летењуи

Flying training

школских установа, као што је био случај са осталим републикама.

Груписање и размештај војних школа у Југославији заокружен је крајем 60-их година, на основу Одлуке Генералштаба из 1968. године о реорганизацији школског система у ЈНА, по којој су: 1) школе које припремају официрски кадар за потребе Копнене војске биле груписане у два школска центра, у Београду и Загребу, а завршни (специјалистички) део основног школовања официра КоВ и даље се спроводио у школским центрима родова и служби; 2) школе које припремају кадар за потребе РМ (подофицирске и официрске) биле су груписане у Морнаричком школском центру у Сплиту; 3) школе које припремају кадар за потребе РВ и ПВО груписане су у школском центру у Задру и школском центру у Рајловцу, а највише школовање за овај вид оружаних снага изводило се у Београду; 4) школски центри родова и служби остали су у дотадашњем распореду; 5) Војна академија КоВ, Виша војна академија КоВ и Школа народне одбране обједињују се у јединствену школску установу, под именом „Центар високих војних школа ЈНА"; 6) артиљеријски школски центри у Сарајеву и Задру обједињени су у јединствени школски центар у Задру; 7) школе санитетског школског центра у

Grouping and deployment of military schools in Yugoslavia was completed in the late 60s, by the Decision of the General Staff from 1968, on the reorganization of the school system in YNA, according to which: 1) the schools which prepared the officer personnel for the needs of the Land Forces were grouped in two school centers, in Belgrade and Zagreb, and the final (specialist) part of the basic training of the army officers was still performed at the training centers of branches and services; 2) the schools which prepared the officer personnel for the needs of the Navy (NCOs and officer) were grouped at the Naval Training Center in Split; 3) the schools which prepared the officer personnel for the needs of the Air Force and Air Defense were grouped at the Training Center in Zadar and at the Training Center in Rajlovac, and the most advanced training for this armed service of the armed forces was performed in Belgrade; 4) the training centers of arms and services remained at the same locations; 5) the Military Academy of the Land Forces, the Higher Military Academy of the Land Forces and the National Defense School were integrated into one educational institution, called the "Higher Military Schools of YNA"; 6) artillery training centers in Sarajevo and Zadar were integrated into one training center in Zadar; 7) the schools of the medical training center in Novi Sad

Новом Саду ушле су у састав Санитетског школског центра при ВМА у Београду.

За период развоја југословенског војног школства значајно је нагласити да су све високе војне школе (војне академије, командно-штабне академије, Висока војно-политичка школа ЈНА, Војномедицинска академија и Школа народне одбране), као и школски центри видова, родова и служби, поред васпитно-образовне функције, од 1966. године добиле и статус научноистраживач-

entered into the composition of the Medical Training Center within the MMA in Belgrade.

For the period of development of the military education in Yugoslavia, it is important to point out that all the higher military schools (military academies, command and staff academies, the Higher Military Political School of YNA, the Military Medical Academy and the National Defense School), as well as the training centers of the armed services, branches and services, apart from their educational function, from 1966, also

На ватреној линији

In a firing position

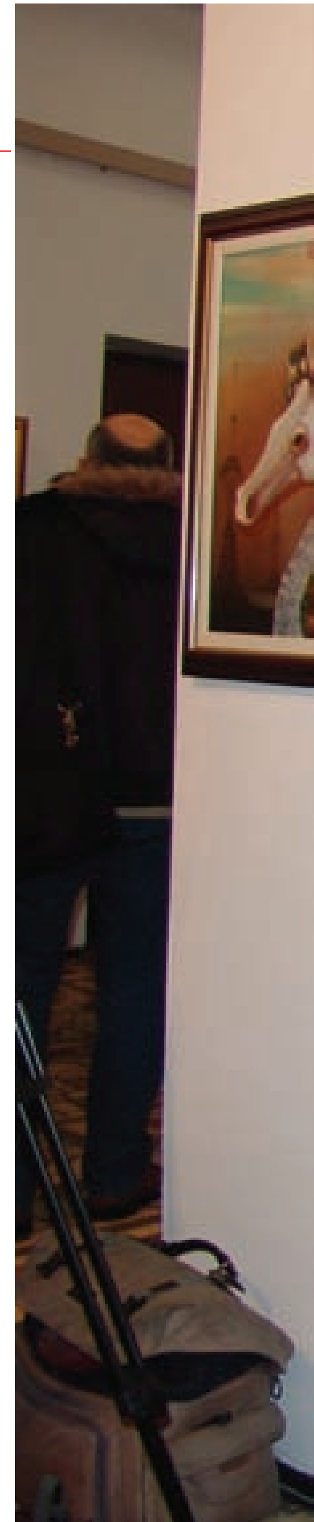

ких установа ЈНА. Ову квалитативну промену санкционисао је Закон о војним школама и научноистраживачким установама из 1973. године, који је омогућио да се делатност и ранг високих војних школа на одговарајући начин научно и друштвено валоризује. Овим законом војне академије су дефинисане као високошколске наставне и научне установе, чији је задатак био да образују официре за обављање дужности командира вода и чете, односно за одговарајуће дужности тог нивоа у видовима, родовима и службама. Истовремено, Законом из 1973. године, као и његовом каснијом económicos доградњом, регулисане су и остале области које су се тицале услова уписа, дужине и начина школовања, затим, наставних програма и планова, односно садржаја који су се изучавали на војним академијама и осталим, вишим нивоима школовања.

У систему школовања питомаца војних академија уведена је 50-их година једна новина која ће

got the status of scientific research institutions of YNA. This qualitative change was sanctioned by the Law on the military schools and scientific research institutions from 1973, which made it possible for the activity and level of the higher military schools to be appropriately valorized in scientific and social terms. By this law, the military academies are defined as higher educational and scientific institutions, whose task was to educate officers for performing duties of platoon and company commanders, or the appropriate duties of that level within their armed services, branches and services. At the same time, by the Law from 1973, as well as by its later amendments, the other areas were specified, related to the conditions of enrollment, duration and method of training, then, curricula, or contents that were studied at the military academies and other, higher levels of education.

In the 50s, one new thing that would, basically, remain the same until today was introduced into the educational system at the military academies. Firstly,

На отварању кабинета логистике 2009. године

Opening of the logistics classroom, 2009

Са отварања изложбе у Дому Војске

Opening of an exhibition in the Army Club

се, у основи, задржати до данас. Најпре је установљен модел заједничког школовања у трајању од две године, после чега би уследило једногодишње специјалистичко образовање по родовима, односно у школским центрима родова. Према сличном моделу, у овом периоду се формирају Техничка војна академија и Технички школски центар (у Загребу), који ће имати значајну улогу у стварању официрског кадра техничке струке.

На систем четворогодишњег школовања у војним академијама прелази се 1966. године, а Законом из 1973. године регулисано је да школовање у војним академијама траје четири, односно пет година, по систему реализације најпре заједничке, а затим специјалистичке наставе, с тим што су се у школама разликовале, пре свега,

the model of common two-year education was established, followed by one-year specialist training in a branch, accomplished at the training centers of the branches. According to the similar model, the Technical Military Academy and the Technical Training Center were formed (in Zagreb) in this period and they would have a significant role in training technical officers.

A four-year education at the military academies started in 1966, and by the Law from 1973, it was specified that the education at the military academies lasted for four, or five years, according to the system of accomplishment of common and then, specialist training, with different structures of courses and specialties, as well as the length of training. According to this law, common training at the Military Academy of the Land Forces lasted for two years, followed by a

Предавање о ангажовању жена у норвешкој војсци

Lecture on the role of women in the Norwegian Armed Forces

структуре смерова и специјалности, као и дужина школовања. Према овом закону, заједничко школовање у Војној академији КоВ трајало је две године, да би се у наредне две године наставило по смеровима у школским центрима родова.

Законском регулативом и осталим нормативним актима у периоду од 1978. до 1985. године комплексније је обухваћена и прецизније дефинисана наставно-научна делатност високих војних школа у Југославији. У том смислу, војне академије, командно-штабне академије видова, Висока војно-политичка школа ЈНА и Школа народне одбране, као високошколске наставне и научне установе, имале су задатак да спремају старешине са високим војностручним образовањем, али и да организују разне облике њиховог усавршавања. Инсистирало се на самосталном научно-истраживачком раду у области ратне вештине, посебно у области тактике и оператике, а Школа народне одбране у овој хијерархији стекла је статус највише наставне и научне установе. То је

two-year specialist training at the training centers of the branches.

By legislation and other normative documents in the period from 1978 to 1985, educational and scientific activity of the higher military schools in Yugoslavia was more comprehensively included and precisely defined. In that sense, military academies, command and staff colleges of the armed services, the Higher Military School of YNA and the National Defense School, as higher educational and scientific institutions, were tasked with the preparation of senior officers with higher military education, as well as with the organization of different forms of their development. The emphasis was put on independent scientific research work in the fields of war skills, especially in the fields of tactics and operations, and the National Defense School in this hierarchy got the status of the highest teaching and scientific institution. This included significant modernization of curricula, introduction of new subject contents and other innovations of teaching process, all of which led, above all, to more

подразумевало значајно осавремењивање наставних планова и програма, увођење нових предметних садржаја и остале иновације у настави, што је све заједно водило, пре свега, функционалнијем повезивању васпитне, образовне и научне компоненте и њиховом усклађивању са потребама високог војног образовања у систему Југословенске народне армије.

У контексту законских новина, усвојених од 1979. до 1985. године, прецизирано је да током двогодишњег школовања у командно-штабним академијама видова и Високој војно-политичкој школи ЈНА, слушаоци стичу „одговарајућа идеолошко-политичка, општа војна и војностручна знања" и оспособљавају се „за обављање дужности команданата батаљона", односно за „обављање одговарајућих политичких, партијских" и сличних дужности у командама, јединицама и установама ЈНА.

Истовремено, Школа народне одбране дефинисана је као високошколска, наставна и научна установа која оспособљава старешине за обављање најодговорнијих дужности у оружаним снагама, за командовање вишим здруженим саставима, као и за научноистраживачки рад у области војних наука.

Своју научну функцију високе војне школе и школски центри остваривали су углавном постди-

functional connectivity of educational and scientific components and their harmonization with the needs of higher military education within the system of the Yugoslav National Army.

In the context of new legal innovations, adopted in the period from 1979 to 1985, it was specified that during their two-year training at the command and staff academies of the armed services and the Higher Military and Political School of YNA, the students acquired "appropriate ideological and political knowledge" and were trained "for performing duties of a battalion commander", or for "performing appropriate political, party" and similar duties in commands, units and institutions of YNA.

At the same time, the National Defense School was defined as higher educational and scientific institution which conducted the training of senior officers for performing the most responsible duties in the armed forces, for commanding higher combined units, as well as for scientific research work in the field of military science.

Higher military schools and training centers accomplished their scientific function mainly through master's postgraduate studies or specializations in the field of military science, doctoral studies for obtaining a doctorate of military science, development of scientific research projects and methodological

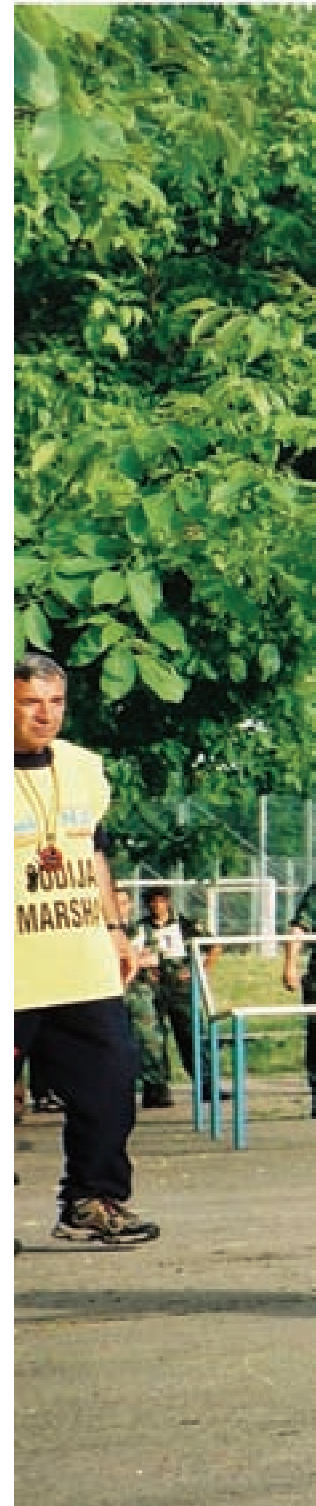
Сарадња кадета Војне академије и кадета Полицијске академије

Cooperation between cadets of Military Academy and cadets of Police Academy

пломским студијама за магистеријуме или специјализацијом у области војних наука, докторским студијама за стицање доктората војних наука, израдом научноистраживачких пројеката и методолошким оспособљавањем наставника и слушалаца (питомаца) за бављење научноистраживачким радом.

Развој војношколског система (од средњих војних школа до војних академија и, нарочито, високих војних школа) и процес школовања официрског кадра подразумевао је, свакако, и одговарајући наставнички кадар који је, својим образовним и научним квалитетима и компетенцијама, валоризованим изборним сарадничким и наставно-научним, академским звањима, био у стању да изнесе терет целокупног васпитно-образовног и научноистраживачког процеса у војним школама, институтима и осталим научним установама. Хијерархија која је установљена до 1991. године, представљаће и у каснијем периоду темељ за вођење кадровске политике у војним школама и научноистраживачким установама Војске Србије.

Такмичење у војном вишебоју

Military all-around competition

training of teachers and students (cadets) for engaging in scientific research work.

Development of the military educational system (from the military high schools to the military academies and, particularly, higher military schools) and the process of education of officer personnel certainly involved appropriate teaching staff, that, with its educational and scientific qualities and competence, valued electoral teaching and scientific academic degrees, was able to carry the burden of the overall educational and scientific research process at the military schools, institutes and other scientific institutions. The hierarchy having been established until 1991, would in the later period, also represent the foundation for the conduct of personnel policy in the military schools and scientific research institutions of the Armed Forces of Serbia.

Обука кадета Војне академије на савременим средствима везе

Training of Military Academy cadets by using modern communications equipment

Реформе и реорганизација војног школства СР Југославије 1992–1999.

Распадом СФРЈ, почетком 90-их година 20. века, и конституисањем државне заједнице Србије и Црне Горе, српска војска и њено школство добили су прилику да се врате својим националним коренима и традицији из периода пре стварања прве југословенске државе. Трансформација војног школства која ће уследити у периоду између 1992. и 1999. године, створила је услове да се на почетку новог, 21. века установи аутономан, модеран, квалитетан и, пре свега, рационалан систем едуковања официрског кадра Војске СР Југославије, а потом, од 2006. године и Војске Републике Србије.

Reforms and Reorganization of Military Education in FR Yugoslavia 1992–1999

With the disintegration of SFRY, in the early 90s of 20th century, as well as constitution of the State Union of Serbia and Montenegro, the Serbian army and its education got the opportunity to return to their national roots and tradition from the period before the creation of the first Yugoslav state. Transformation of the military education which would follow in the period between 1992 and 1999, created conditions for the establishment of autonomous, modern, qualitative and, above all, rational system of education of the officer personnel of the Armed Forces of FR Yugoslavia at the beginning of the new 21st century, and then, since 2006, the Armed Forces of the Republic of Serbia, as well.

Кадети на затварању универзијаде у Београду 2009. године

Cadets at the closing ceremony of the Universiade Belgrade 2009

Закон о војним школама и војним научноистраживачким установама из 1994. године санкционисао је, на једној страни, процес трансформације кроз који је већ пролазило школство Војске СР Југославије у новонасталим условима, а на другој, пружио је правни основ за реформе које ће у овој области уследити у наредном периоду. Основним одредбама овог закона, војне школе су дефинисане као „образовно-васпитне, односно образовно-научне установе у којима професионални војници и друга лица стичу средње и високо образовање и оспособљавају се за послове командовања и руковођења војним јединицама и војним установама, послове обуке и васпитања, друге послове организовања, развоја и оспособљавања Војске Југославије и организовање и развијање научноистраживачког рада у области војних наука".

У систему војног школства, Војна академија је овим законом, као и његовим изменама и допунама из 1999. године, пројектована као високошколска „образовно-научна установа у којој се стиче високо образовање, реализују постдипломске стручне, специјалистичке, магистарске и докторске студије и организују основна, примењена и развојна истраживања, значајна за побољшање квалитета наставе и научног усавршавања, оспособљавање научног и наставног кадра и увођење *студената* у научни рад".

За разлику од дотадашњег, традиционалног назива – питомац Војне академије, уводи се први пут назив – студент, који је, заједно са новом организацијом Војне академије и новим наставним плановима и програмима, био у функцији прилагођавања, односно усаглашавања војног школ-

The Law on the Military Schools and Military Scientific Research Institutions from 1994 sanctioned, on one hand, the process of transformation of the school system of the Armed Forces of FR Yugoslavia already under way in the newly created conditions, and on the other, provided a legal basis for reform

Полазници Школе националне одбране у Белом дворуе

Students of National Defence College during the visit of Beli Dvor Royal Residence

ства са системом образовања у грађанству и амбицијом да високе војне школе у перспективи постану чланице Београдског универзитета.

Иако се крајем 90-их година (1997) на највишем нивоу, у Генералштабу Војске Југославије расправљало о оснивању засебних војних академија видова, због потребе рационализације и интеграције целокупног образовног процеса, као и непостојања кадровских, материјалних и осталих услова за реализацију оваквог пројекта, одустало се, ипак, од ове идеје.

Осим јединствене Војне академије, која је обједињавала школовање официра за сва три вида оружаних снага, у хијерархији високих војних школа, као институција истог ранга са Војном академијом, постојала је и Војнотехничка академија (пресељена из Загреба почетком 90-их година) која је школовала официре служби. Будући да се школовање официра служби на овој академији временом показало изузетно скупим и нерационалним за Војску у целини, у Четвртој управи Сектора за оперативно-штабне послове Генералштаба ВЈ, крајем 1997. године, расправљало се и

that would, in this area, follow in the following period. By the basic provisions of this law, the military schools are defined as "educational, or educational and scientific institutions in which professional soldiers and other persons gain secondary and higher education and are trained for the tasks of command and control of the military units and military institutions, training and education, as well as the other tasks of organization, development and training of the Armed Forces of Yugoslavia and organization and development of scientific research work in the field of military science".

By this Law, as well as its amendments from 1999, in the system of military education, the Military Academy was designed as "higher educational-scientific institution in which higher education is gained, postgraduate specialist, master's and doctoral studies are accomplished and basic, applied and development research are organized, important for improvement of the quality of teaching process and scientific development, training of scientific and teaching staff and introduction of *students* into scientific work".

Кадети Војне академије на гробу Александра Франтишека Заха, првог управника Војне академије, у Брну 2009. године

Cadets of Military Academy at the tomb of Aleksandar František Zah, the first Principal of Military Academy, Brno, 2009

Обука на тему
"Исхрана у природи"

Training
on "Nutrition in Nature"

о укидању Војнотехничке академије, односно регрутовању официра служби са одговарајућих цивилних факултета у земљи.

Међутим, због незадовољавајућег одзива кандидата из цивилства, ова академија је ипак

Unlike the previous traditional name – cadet of the Military Academy, the name – student was introduced for the first time, which, together with the new organization of the Military Academy and the new curricula, was in the function of adjustment or harmonization of the military education with the system of education in the civilian structures and the ambition that the higher military schools in future should become the members of the Belgrade University.

Although in the late 90s (1997), the formation of separate military academies of the armed services was discussed, at the highest level, in the General Staff of the Army of Yugoslavia, because of the need to rationalize and integrate the overall educational process, as well as the lack of qualified personnel, material resources and other conditions for the accomplishment of such a project, the idea was abandoned.

Apart from the integrated Military Academy, which comprised the training of officers for all the three armed forces, in the hierarchy of higher military schools, as the institution of the same level as the Military Academy, there also was the Military Technical Academy (relocated from Zagreb in the early 90s) which trained service officers. Since the training of service officers at this Academy proved to be extremely costly and irrational for the Army in general, in the late 1997, the abolition of the Military Technical Academy, or the recruitment of officers from those who have finished appropriate civilian faculties in the country, was also discussed in the Fourth Department of the Operations and Staff Sector of the Yugoslav Army General Staff.

However, due to the unsatisfactory response from the civilian candidates, this academy continued its work as long as 2000, when it entered the composition of the integrated Military Academy and the

наставила с радом све до 2000. године, када је ушла у састав јединствене Војне академије, а школовање официра служби настављено је у оквиру Одсека логистике Војне академије. И у том периоду (током 90-их година) школски центри су наставили традицију главног ослонца и подршке видовима, родовима и службама, у завршним годинама школовања студената обеју академија.

У високом војном школству, 90-их година настављена је традиција стручног усавршавања професионалних официра у области ратне вештине на два нивоа: *први ниво* обухватао је оспособљавање официра за командно-штабне дужности (командно-штабно усавршавање), а *други ниво*, оспособљавање за генералштабне дужности (генералштабно усавршавање). Услов за упућивање на стручно усавршавање првог нивоа подразумевао је завршену Војну академију, а другог, завршено командно-штабно усавршавање.

Упоредо са стручним, форсирало се и научно усавршавање професионалних официра које је било у функцији истраживања (научноистраживачког рада) у области ратне вештине и осталих научних области за потребе Војске у целини, и обезбеђивања квалитетног наставничког кадра са одговарајућим академским звањима, потребног за реализацију наставног процеса у Војној и Војнотехничкој академији и вишим нивоима усавршавања професионалних официра. Ови облици усавршавања официра били су институционализовани у оквиру Школе националне одбране, која је наставила традицију Ратне школе из 50-их, касније Школе народне, односно Школе општенародне одбране из 80-их година 20. века.

Осим активних, потребе Војске у овом периоду налагале су да се настави и са школовањем резервних официра, за кандидате са стеченим високим образовањем у цивилству. Законом из 1994. године уређена је и делатност средњих војних школа (Средња стручна војна школа и Војна гимназија) за школовање подофицира и кандидата за војне академије. Крајем 90-их година у Генералштабу се размишљало о укидању Војне гимназије као образовно-васпитне установе за стицање општег образовања. Међутим, због слабог одзива из грађанства, она је задржана као примарни извор за упис кандидата на војне академије.

Преструктурирање и реорганизација војног школства у Југославији током 90-их година 20. века последица су радикалних промена које је донео распад СФРЈ и потребе за рационализацијом школства у новим условима, али је овај процес уједно припремио и терен за суштинске реформе система војног образовања које ће у Државној заједници Србије и Црне Горе а, затим, и у Републици Србији уследити почетком 21. века.

training of service officers continued within the Logistics Department of the Military Academy. At that period (in the 90s), the training centers continued the tradition of the main prop and support to the armed services, branches and services, in the final years of training of the students of both academies.

As for the higher military education, in the 90s, the tradition of professional development of officers in the field of war skills continued on two levels: the *first level* comprised the training of officers for command and staff duties (command and staff professional development course), and the *second level*, the training for general staff duties (general staff advanced course). The specialization of the first level required the graduation from the Military Academy, and of the second level, the finished Command and Staff College.

Along with the professional development, great attention was paid to the scientific development of professional officers which was in the function of research (scientific research work) in the field of war skills and other scientific fields for the needs of the Army in general, as well as providing quality teaching staff with the appropriate academic degree, necessary for the implementation of the teaching process at the Military and Military Technical Academy and higher levels of development of professional officers. These forms of professional development of officers were institutionalized within the National Defense School, which continued the tradition of the War College from 50s, later the National Defense, or the Total Defense School from 80s of 20th century.

Apart from the active officers, the needs of the Army in this period imposed the continuation in the training of reserve officers, as well, for the candidates who gained higher education in the civilian structures. By the Law from 1994, the activity of the military high schools was regulated (Vocational Military High School and the Military Gymnasium) for the training of NCOs and candidates for the military academies. In the late 90s, there were some considerations in the General Staff on the abolition of the Military Gymnasium as an educational institution for gaining general knowledge. However, due to poor response from the civilian structures, it has kept as a primary source for the enrollment of candidates at the military academies.

Restructuring and reorganization of the military education in Yugoslavia in the 90s of 20th century is the result of radical changes brought by the disintegration of the SFRY and the need to rationalize the education in new conditions, but, at the same time, this process prepared the ground for substantive reform of the system of military education that would follow in the State Union of Serbia and Montenegro, and then, in the Republic of Serbia, in the early 21st century.

После 160-годишњег искуства и рада у различитим условима и историјским околностима, на прагу 21. века српско војно школство налази се пред још једном прекретницом. Циљ темељних реформи, које се у овој области спроводе последњих година, јесте да профилишу један нови, модеран, ефикасан и функционалан образовни систем који ће у потпуности одговарати потребама и задацима Војске Србије, да ускладе и хармонизују војно и цивилно образовање у држави и промовишу институционални оквир који ће заокружити процес образовања и научне делатности у области одбране и безбедности у Србији.

Према важећем Закону о војним школама и војним научноистраживачким установама војношколски систем је формално аутономан у односу на систем цивилног образовања у држави, иако је последњих година Војна академија остварила запажене резултате у правцу успостављања чвршће сарадње са универзитетима у Србији, посебно са Београдским универзитетом. Велику подршку пружа Министарство одбране, које је одлучно у намери да се војношколски систем хармонизује са системом образовања у друштву што, првенствено,

After the experience of 160 years and work in various conditions and different historical circumstances, the Serbian military education system is standing at yet another turning point at the beginning of 21st century. The goals of comprehensive reforms undertaken in this area over the last years are to profile a new, modern, efficient and functional education system which can meet the needs and suit the tasks of the Armed Forces of Serbia, to align and harmonize military and civilian education in the country and to promote the institutional framework within which the processes of education and scientific and research work can be successfully integrated into the defence and security sector in Serbia.

According to the *Law on military schools and military scientific and research institutions* in force, the military education system is formally autonomous in relation to the civilian education system, although the Military Academy has recently achieved significant results in establishing a firm cooperation with universities in Serbia, especially with the University of Belgrade. The Ministry of Defence provides a valuable support aimed at ensuring that the military education system is harmonized with the education

У читаоници

In the library

подразумева његову акредитацију у складу са Законом о високом образовању Републике Србије и Болоњском декларацијом. То су биле полазне основе за реформу система војног школства, а нарочито високог војног образовања која се интензивно спроводи последњих година, а која је, превасходно, усклађена са реформским процесима у осталим сегментима система одбране, посебно оним који се односе на нове мисије и задатке Војске Србије.

system in the wider society. This, in the first place, implies its accreditation in accordance with the *Law on higher education of the Republic of Serbia* and the *Bologna Declaration*. These documents were the starting points for the reforms to the military education system, and especially higher military education. The reforms, intensified in the last years, are in line with the process of reforming other segments of the defence system, particularly those related to the new missions and tasks of the Serbian Armed Forces.

Формирање јединствене Војне академије

Реформа високог образовања после 2000. године темељила се, углавном, на организационим променама, обједињавању и укрупњавању образовних капацитета и почетним активностима за усклађивање војнообразовног система са системом високог образовања у друштву.

Formation of Integrated Military Academy

The reform to higher education after 2000 was mainly based on the organizational changes, integration and augmentation of schooling capacities, and initial activities aimed at harmonization of the military education system with the country's higher education system.

До 2000. године у СР Југославији постојале су две академије – Војна академија, за школовање официра видова и Војнотехничка академија за школовање официра служби. Уредбом Савезне владе од 1. јуна 2000. године образована је јединствена Војна академија, намењена школовању официра свих видова, родова и служби. У оквиру Војне академије оформљена су четири одсека: Копнене војске, Ратног ваздухопловства и ПВО, Ратне морнарице и Логистике.

У оквиру реорганизације Министарства одбране и Војске у целини, дошло је и до одређених промена у погледу надлежности у области војног образовања. Од средине 2005. године ове надлежности су са Генералштаба ВСЦГ пренете на Сектор за људске ресурсе МО, а Војномедицинска академија претпотчињена је Сектору за материјалне ресурсе МО. Новом формацијом Војна академија је постала високошколска образовна и научна установа Министарства одбране државне заједнице Србије и Црне Горе, односно Републике Србије (од 2006. године) и главни носилац образовних и научних активности за потребе МО и Војске у целини. Тиме је школовање у Војној академији пројектовано као чврсто повезан систем студијских програма, војне обуке и војно-

Until 2000, there had been two military academies in FR Yugoslavia – the Military Academy, for schooling of officers for branches, and the Military Technical Academy for schooling of officers for services. On 1st June 2000, by a decree of the Federal Government, an integrated Military Academy was formed with the task of providing education to officers of all arms, branches and services. Four sections were established within the Military Academy: Army, Air Force and Air Defence, Navy, and Logistics.

Reorganization of the Ministry of Defence and Armed Forces as a whole resulted in certain changes with respect to the responsibilities for military education. In 2005, the responsibility for military education was transferred from the SMAF General Staff to the MoD Sector of Human Resource, while the Military Medical Academy became subordinate to the MoD Sector of Material Resource. The new formation established the Military Academy as an institution of higher education and scientific and research work within the Ministry of Defence of the Commonwealth of Serbia and Montenegro, that is to say Serbia since 2006, giving it the prime responsibility for educational and scientific activities which were to meet the

Свечани дефиле поводом промоције потпоручника у Београду 1929. године

Commissioning of second lieutenants, a ceremonial parade in Belgrade, 1929

стручног усавршавања старешинског кадра на свим нивоима и у свим областима.

Значајан корак у погледу трансформације и рационализације високошколског система учињен је септембра 2007. године, када је Војна академија свој целокупан материјални потенцијал преселила и објединила на локацији Бањица, чиме су сви њени ресурси, превасходно људски и материјални, на нов начин димензионирани. Исте године успостављена је нова организациона структура Војне академије, по којој Деканат обједињава све функције академског војног образовања. Војну академију данас чини шест организационих целина (Деканат, Школа националне одбране, Први студентски пук, Одељење за људске ресурсе, Одељење за логистику и Војна гимназија).

Деканат представља окосницу васпитно-образовног процеса у Војној академији, и у оквиру њега су: Продеканат за наставу и Продеканат за планирање и организацију наставе; центри Војне академије и МО; руководиоци основних и постдипломских студија и постдипломског стручног усавршавања и референт за научноистраживачки рад.

Основни задатак *Продеканата за наставу* је реализација наставног процеса на свим нивоима студија и образовања у Војној академији. У његовом саставу налази се 10 катедри: Катедра стратегије, Катедра оператике, Катедра тактике, Катедра менаџмента, Катедра друштвених и економских наука, Катедра природно-математичких и техничких наука, Катедра логистике, Катедра војних машинских система, Катедра војних електронских система и Катедра војних технологија.

Продеканат за планирање и организацију наставе планира и организује наставу, посебне облике наставе и испите. У његовом саставу налазе се следеће организационе целине: Одсек за планирање наставе, Одсек за материјалну подршку наставе, Одсек за питања студената и слушалаца, Одсек за унапређење наставе, Одсек за опште послове и библиотека.

Групи *центара Војне академије и МО* припадају: Центар за физичко васпитање, спорт и рекреацију МО; Центар за стране језике; Центар за обуку студената Копнене војске (КоВ); Центар за обуку студената Ваздухопловства и противваздухопловне одбране (В и ПВО) и Центар за информатичку подршку, симулацију и учење на даљину. Они су надлежни за реализовање наставе и обуке у својим областима, за потребе Војне академије, МО и ВС, на свим нивоима школовања и усавршавања.

У **Школи националне одбране** обавља се командно-штабно и генералштабно усавршавање официра родова и служби Војске Србије. У односу на претходни период, она је претрпела одређене организационе промене. Из њеног састава издвојене су катедре и органи за планирање и

needs of MoD and the whole of the Armed Forces. As a result, the education process at the Military Academy was designed as a system of closely intertwined academic programmes, military training, and professional development of officers and military officials at all levels and in all areas.

An important step in the direction of transformation and rationalisation of the system of higher education was made in September 2007, when the Military Academy moved all its material assets to Banjica and put together all its resources, both human and material, thus adding a new dimension to its work. A new organizational structure of the Military Academy was established in the same year with the Dean's Office now integrating all functions of academic military education. Today, the Military Academy consists of six organiza-

организовање наставе. Њену структуру у институционалном смислу данас чине само класе слушалаца ова два нивоа усавршавања.

Први студентски пук је целина која се бави организацијом живота и рада (превасходно студирања) студената Војне академије. Формиран је 9. октобра 2006. године, а чине га батаљони Копнене војске, Ваздухопловства и противваздухопловне одбране и логистике, водови речних јединица и студенткиња и класе слушалаца Школе за резервне официре.

Одељење за људске ресурсе је носилац функција, задатака и активности које се односе

tional units (Dean's Office, School of National Defence, First Students' Regiment, Human Resource Department, Logistics Department and Military High School).

The Dean's Office is the backbone of the pedagogical and educational work at the Military Academy and it comprises: Vice Dean's Office for implementation of teaching process and Vice Dean's Office for planning and organization of teaching process; Centres of the Military Academy and the Ministry of Defence; those responsible for undergraduate and graduate studies and postgraduate professional development, and the officer in charge of scientific and research work.

Наступ кадета на свечаности поводом обележавања 160 Војне академије

Cadets performing at the celebration of Military Academy 160th anniversary

Строј кадета 132. класе смера логистика

132nd class cadets of logistics branch

на кадровско обезбеђење професионалних припадника, правну помоћ и послове стамбеног обезбеђења запослених у Војној академији.

Логистичку подршку Војној академији пружа **Одељење за логистику**, које у свом саставу има органе за техничку подршку, општу логистику (исхрана, смештај, одевање и др.), здравствено збрињавање, саобраћај и транспорт, инфраструктурну подршку, материјално и финансијско пословање, заштиту од пожара, заштиту на раду и заштиту животне средине.

Војна гимназија је, као једина средња војна школа у Србији, у функцији регрутовања кандидата за школовање у Војној академији. По завршетку ове школе, ученици војне гимназије, заједно са ученицима осталих средњих цивилних школа у Србији, полажу пријемни испит за Војну

The main task of the *Vice Dean's Office for implementation of teaching process* is to ensure that teaching is delivered at all levels of education and training at the Military Academy. It comprises ten departments: Strategy Department, Operations Department, Tactics Department, Management Department, Department of Humanities and Economy, Department of Science, Mathematics and Engineering, Logistics Department, Department of Military Mechanical Systems, Department of Military Electronic Systems and Military Technology Department.

The Vice Dean's Office for planning and organization of teaching process is in charge of planning and organization of the regular teaching process, special forms of teaching and examinations. It consists of the following organizational units: Teaching Planning Section, Teaching Material Support Section, Students and Trainees Affairs Section, Teaching Improvement Section, General Affairs Section and Library.

The group of the Military Academy and Ministry of Defence centres is made up of: Centre of Physical Education, Sports and Recreation, Centre of Foreign Languages, Centre of Army Students Training, Centre of Air force and Air Defence Students training and Centre of IT Support, Simulation and Distance Learning. They are responsible for providing education and training in their areas to meet the needs of the Military Academy, MoD and SAF, at all levels of schooling and professional development.

The School of National Defence offers professional development at the command and staff and general staff level to officers of all branches and services of the Serbian Armed Forces. Compared to the previous period, it has undergone certain organizational changes. The departments and bodies responsible for planning and organization of teaching process have been taken out of its structure. Its institutional structure today is limited to the classes of students being educated at both level of professional development.

The First Students Regiment is the unit responsible for organizing life and work (primarily studying) of the students of the Military Academy. It was formed on 9th October 2006 and it consists of the battalions of Army, Air Force and Air Defence and Logistics, platoons of river guards units and female students and the class of students of the School of Reserve Officers.

The Human Resource Department is responsible for the functions, tasks and activities associated with the supply and processing of professional personnel, offering legal advice and provision of housing for those employed at the Military Academy.

Logistic support to the Military Academy is provided by the **Logistics Department**, which is composed of various bodies responsible for technical support, general logistics (food, housing, clothing, etc.), health care, traffic and transport, infrastructural

академију и, уколико задовоље све прописане критеријуме, стичу право да наставе школовање у овој високошколској установи.

У Војној академији школују се и кандидати за *резервне официре* и реализују *курсеви усавршавања професионалних војних лица, цивилних лица и резервних официра*. То су следећи курсеви: страних језика, додатног оспособљавања, курсеви у области телекомуникација, информатике и криптозаштите, у области логистике и материјалног и финансијског пословања и методичко-дидактички курсеви за наставнике и извођаче обуке.

Реформа система високог војног образовања

Суштинске реформе система високог војног образовања отпочеле су када се приступило његовом усклађивању са системом високог образовања у друштву, најпре, израдом заједничких студијских програма са цивилним факултетима у

support, material and financial transactions, fire protection, health and safety protection and protection of environment.

The main purpose of the **Military High School**, as the only secondary military school in Serbia, is recruiting candidates for studies at the Military Academy. After completing the schooling at this level**,** the students of the Military High School, together with students of other civilian schools in Serbia, sit for an entrance examination at the Military Academy. If they meet all the required criteria, they are entitled to continue their schooling at this institution of higher education.

The Military Academy also provides training for *reserve officers* candidates, and delivers *professionals development courses for the military professionals, civilians and reserve officers.* The following courses are offered: foreign languages, additional training, courses in the areas of telecommunications, informatics and crypto-protection, in the areas of logistics, dealing with material and financial resources and courses for teachers and instructors in methodology and didactics.

Обука на полигону

Assault course training

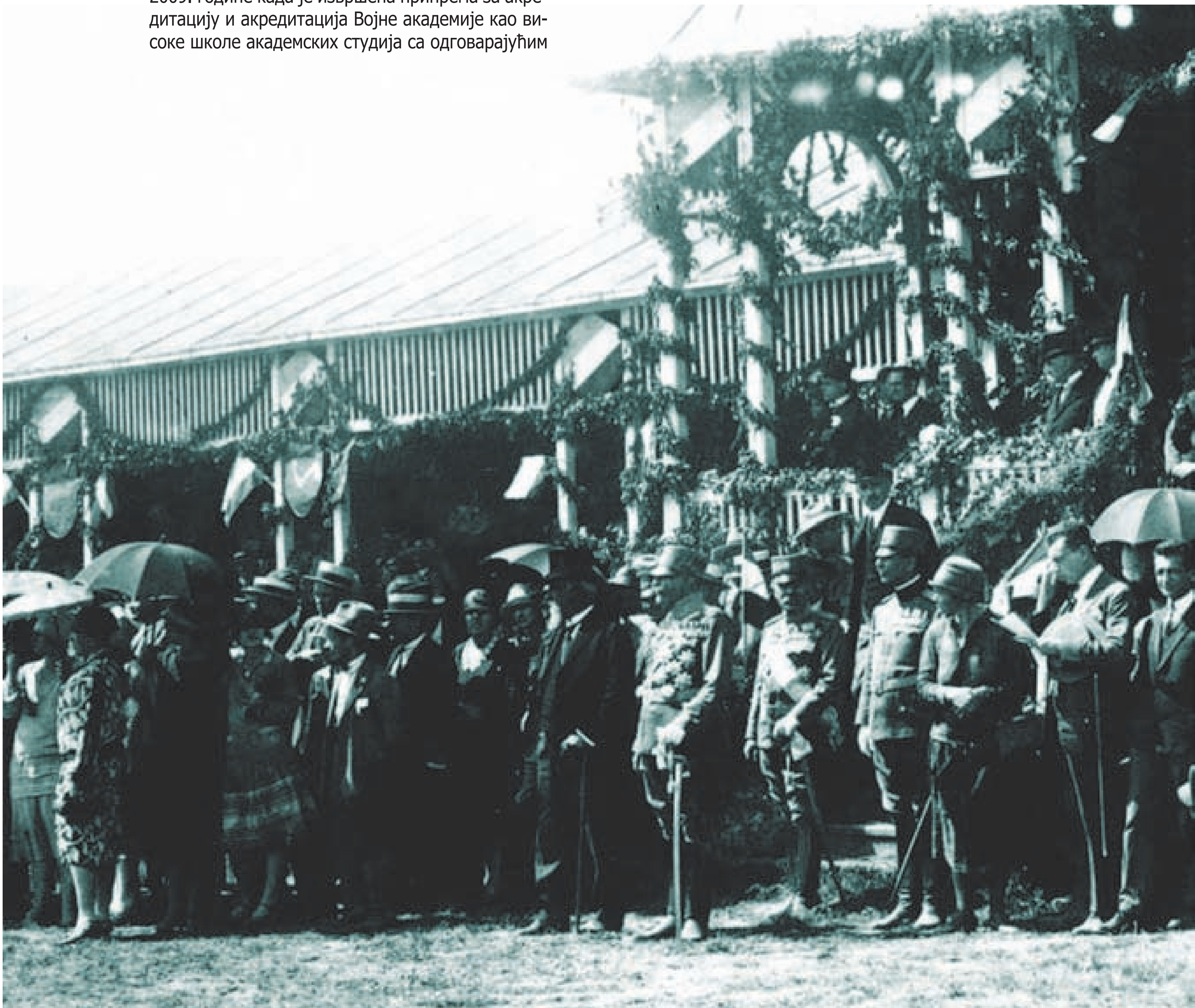

Београду (2006/2007. године), а затим израдом нових студијских програма у складу са болоњским процесом и тенденцијама у реформи војнообразовних система које се, у већини европских земаља, базирају на Болоњској декларацији.

У том смислу, може се говорити о три фазе реформе високог војног образовања: *прва фаза,* одвијала се у периоду од 2006. до 2007. године када су потписани уговори са појединим цивилним факултетима у Београду и израђени заједнички студијски програми за део профила официрског кадра који се школује на Војној академији; *друга фаза,* обухвата период од 2007. до 2009. године када је извршена припрема за акредитацију и акредитација Војне академије као високе школе академских студија са одговарајућим

Reforms to the System of Higher Military Education

Substantial reforms to the system of higher military education began with its harmonization with the higher education system in the wider society, firstly through provision of the joint academic curricula made in cooperation with the civilian faculties in Belgrade (2006/2007 academic year), and later through designing of new academic curricula in accordance with the Bologna process and in line with the trends in the reforms to the military education systems,

програмима. *Трећа фаза* реформе почела је 2009. године, а циљ је формирање војног универзитета који ће објединити делатност Војне академије и дела Војномедицинске академије. На војном универзитету реализоваће се академске студије у оквиру три научне области (друштвено-хуманистичкој, техничко-технолошкој и области медицинских наука) и на свим нивоима академских студија (основне, дипломске, интегрисане, специјалистичке и докторске академске студије).

which, in most European countries, are based on the Bologna Declaration.

In this context, it is possible to distinguish three phases of the reforms to the military education. The first stage, between 2006 and 2007, was marked by signing contracts with individual civilian faculties in Belgrade and provision of the joint academic curricula designed for some of the officer cadre to be educated at the Military Academy. In the second phase, between 2007 and 2009, preparatory steps for the

Видовданска парада 1927. године

Parade on St. Vitus's day (Vidovdan), 1927

Израда заједничких студијских програма са цивилним факултетима

Усклађивање војношколског система са системом цивилног образовања у земљи, почело је потписивањем Уговора о сарадњи са Универзитетом у Београду, а затим, са Факултетом безбедности, Факултетом организационих наука и Саобраћајним факултетом. Они су, првенствено, били у функцији израде заједничких студијских програма и стицања заједничке дипломе за официре родова. Овакви пројекти, међутим, нису реализовани са Машинским, Електротехничким и Технолошким факултетом у Београду, тако да су официри служби углавном остали ускраћени за заједничке студијске програме са цивилним факултетима.

Заједнички студијски програми израђени су у току 2006. године само за студенте родова и неких служби (смерови: пешадија, ОМЈ, АРЈ ПВО, јединице ВОЈ и војно ваздухопловство).

1. Студијски програм основних академских студија смера пешадије Војне академије за стицање заједничке дипломе са Факултетом безбедности (2006). 2. Студијски програм основних академских студија смера пешадије Војне академије за стицање заједничке дипломе са Факултетом организационих наука (2006). 3. Студијски програм основних академских студија смера оклопне и механизоване јединице Војне академије за стицање заједничке дипломе са Факултетом организационих наука (2006). 4. Студијски програм основних академских студија смера артиљеријско-ракетне јединице противваздухопловне одбране Војне академије за стицање заједничке дипломе са Факултетом организационих наука (2006). 5. Студијски програм основних академских студија смера ваздушно осматрање и јављање Војне академије за стицање заједничке дипломе са Факултетом организационих наука (2006). 6. Студијски програм основних академских студија смера авијација Војне академије за стицање заједничке дипломе са Саобраћајним факултетом (2006).

Циљ школовања на Војној академији, према овим студијским програмима, био је двоструко дефинисан: у делу који се односио на „војни модул", обухватао је „образовање и васпитање студената за позив професионалног официра и оспособљавање за почетне дужности нивоа командира вода и чете-батерије у пешадији, оклопно-механизованим јединицама, инжињерији, артиљеријско-ракетним јединицама за ПВО и ваздушном осматрању и јављању и оспособљавање за почетне официрске дужности у авијацији у складу са мисијама и задацима Војске Србије."

Питомци Војне академије КоВ на јутарњој смотри 1962. године

Cadets of Army Military Academy at morning muster, 1962

accreditation procedure were taken resulting in accreditation of the Military Academy as a school of higher academic studies with the appropriate programmes. The third phase began in 2009 with the main goal of establishing a military university which is to integrate the activities of both Military Academy and Military Medical Academy. The academic programmes in three scientific areas (social sciences and humanities, engineering and technology, and medical science) will be taught at the military university at all academic levels (undergraduate, graduate, integrated, specialist and doctoral).

Joint Academic Curricula Made in Cooperation with Civilian Faculties

Harmonization of the military education system with the country's system of civilian education started with signing the Agreement on Cooperation with the University of Belgrade, and then with the Faculty of Security Studies, Faculty of Organizational Science and Faculty of Traffic Engineering. These agreements provided for joint academic curricula to be made and joint diplomas to be granted to officers of different

Други циљ школовања студената односио се на изучавање предмета са *Факултета безбедности, Факултета организационих наука и Саобраћајног факултета.* У случају *Факултета безбедности*, заједнички студијски програм студентима Војне академије пружао је могућност да се оспособе за обављање дужности дипломираног менаџера безбедности, дипломираног менаџера људских ресурса или дипломираног менаџера цивилне заштите и заштите животне средине; *Факултет организационих наука* – за обављање дужности менаџера, а *Саобраћајни факултет* – за обављање послова дипломираног инжењера ваздушног саобраћаја. Овако концепираним студијским програмима школовање су отпочеле две генерације студената Војне академије у школској 2006/2007 и 2007/2008. години.

branches. However, similar arrangements were not made with the Faculty of Mechanical Engineering, Faculty of Electrical Engineering or Faculty of Technology in Belgrade, which left officers of related services without possibility to study as per the joint academic curricula made in cooperation with civilian faculties.

In 2006 the joint academic curricula were designed for students of the branches and some services (programmes for: infantry, armour and mechanized units, artillery and air defence rocket unit, air surveillance and early warning, and military aviation).

1. Undergraduate academic programme for infantry at the Military Academy leading to the joint degree with the Faculty of Security Studies (2006) 2. Undergraduate academic programme for infantry at

Кадети на свечаност поводом Спасовдана славе града Београда

Cadets taking part in marking Ascension Day, celebrated as the Day of Belgrade

Циљ наведених студијских програма и функционално повезивање са цивилним факултетима био је да будућим официрима, осим војне дипломе, омогуће стицање дипломе ових факултета и, по том основу, евентуално радно ангажовање након превременог одласка из активне војне службе. Међутим, како су факултети са којима су потписани Уговори о сарадњи и заједнички студијски програми, у међувремену добили акредитацију (у трећем циклусу), логично је да ови пројекти нису могли заживети и да се Војна академија морала окренути властитој акредитацији.

Акредитација Војне академије била је неопходна и због чињенице што у претходној фази реформе није на адекватан начин било решено питање школовања студената логистичких усмерења. У оквиру прве фазе реформе високог војног образовања, школовање на Војној академији

the Military Academy leading to the joint degree with the Faculty of Organizational Science (2006). 3. Undergraduate academic programme for armour and mechanized units at the Military Academy leading to the joint degree with the Faculty of Organizational Science (2006) 4. Undergraduate academic programme for artillery and air defence rocket units at the Military Academy leading to the joint degree with the Faculty of Organizational Science (2006) 5. Undergraduate academic programme for surveillance and early warning at the Military Academy leading to the joint degree with the Faculty of Organizational Science (2006). 6. Undergraduate academic programme for aviation at the Military Academy leading to the joint degree with the Faculty of Traffic Engineering (2006).

The aim of these academic programmes at the Military Academy was twofold. As for the "military

На забави 1962. године

At a party, 1962

реализовано је у оквиру 34 студијска програма из 1997, 2006. и 2007. године, од којих је 7 заједничких са цивилним факултетима. У овој фази први пут је почело и школовање девојака на Војној академији.

Акредитација Војне академије као високе школе академских студија

Као полазна основа за другу фазу реформе високог војног образовања у нормативном смислу, послужило је Министарско упутство за 2008. годину у коме су пројектовани основни правци реформе у области школовања и усавршавања кадрова у Војсци Србије. У документу је наведено да се почне са процесом *акредитације* установа у систему војног школства и студијских програма, у складу са стандардима које је прописао Национални савет за високо образовање Републике Србије. Сходно овом упутству, Војна академија је ушла у процес акредитације постепено и, у сарадњи са надлежним институцијама, определила се

module", it was defined as "education and upbringing of students for the profession of the military officer, and enabling them to perform initial duties at platoon and company/battery commander level in infantry, armour and mechanized units, engineers, artillery and air defence rocket units, surveillance and early warning, and initial duties of the officer in aviation, in accordance with missions and tasks of the Armed Forces of Serbia.

The second goal had to do with the subjects from the *Faculty of Security Studies, Faculty of Organizational Science, and Faculty of Traffic Engineering.* The joint academic programme with the *Faculty of Security Studies* enabled students of the Military Academy to become a graduate security manager, a graduate human resource manager or a graduate manager of civil and environmental protection. The joint programme with the *Faculty of Organizational Science* gave them opportunity to qualify for managers, while the programme made in cooperation with the *Faculty of Traffic Engineering* led to an academic degree in air traffic engineering. Two generations of students began their studies at the Military Academy according to those curricula in 2006/2007 and 2007/2008 academic year.

Кадети на балу

Cadets at the ball

На часу тактике 1966. године

Lecture on tactics, 1966

за акредитацију најпре као *висока школа академских студија* у којој се остварују *основне академске и дипломске академске студије (мастер)* у два научна поља: *друштвено-хуманистичком и техничко-технолошком*. Истовремено, и менаџмент Војномедицинске академије одлучио је да се акредитују интегрисане академске студије у области медицинских наука.

Акредитација Војне академије обављена је у *четвртом циклусу* (октобар 2008. – март 2009), као и њених 5 студијских програма на основним академским студијама и 4 студијска програма на дипломским академским студијама (Одлуком Комисије за акредитацију и проверу квалитета од 1. јула 2009). Школовање студената по новим студијским програмима почело је у школској 2008/2009. години.

Осим акредитације студијских програма на основним и дипломским академским студијама, у овој (другој) фази реформе високог војног обра-

The goal of the above specified academic programmes was to offer officers-to-be another possibility of obtaining a degree from those faculties, with the prospects of their employment in the particular area after earlier retirement from the active military service. However, after the faculties with which contracts on cooperation and joint academic programmes had been signed won accreditation (in the third cycles), those projects could not been implemented, thus pushing the Military Academy towards the efforts on its own accreditation.

Among other reasons, the accreditation of the Military Academy was necessary in the light of the issue of the students of logistics disciplines, whose schooling was not appropriately solved in the previous phase of the reforms. In the first phase of the reforms to higher military education, 34 academic programmes from 1997, 2006 and 2007, out of which seven were joint programmes with the civilian faculties, were taught at the Military Academy. It was also

зовања развијене су још две компоненте модела високог војног образовања, а то су: војна обука и образовање током живота.

Основно, професионално оспособљавање официра састоји се од основних академских студија и војне обуке. Основне академске студије трају 4 године (8 семестара). Војна обука се одвија паралелно са основним академским студијама, у трајању од шест и по месеци, а ефикасном и успешном координацијом тзв. академског дела образовања и војне обуке остварује се и циљ школовања будућих официра.

Основне академске студије

Основне академске студије намењене су за оспособљавање будућих официра за почетне официрске дужности нивоа командира вода у складу

in this phase that the first girls enrolled at the Military Academy.

Accreditation of the Military Academy as a School of Higher Academic Studies

The 2008 Ministerial Directive was the starting point in the normative sense for the second phase of the reforms to higher military education. It outlined the main direction of the reforms in the area of education and training of the members of the Serbian Armed Forces. The document stated the necessity of launching the *accreditation* process for the institutions of the military education system and academic programmes in accordance with the standards set by the National Council for Higher Education of the Republic of Serbia. In compliance with the Directive, the Military Academy entered the accreditation process

Центар за симулације

Simulation Centre

са мисијама и задацима Војске Србије, као и за послове менаџера или инжењера у систему одбране. Реализују се у току 5 студијских програма: *менаџмент у одбрани, војномашинско инжењерство, војноелектронско инжењерство, војнохемијско инжењерство и војно ваздухопловство*.

Укупан број ЕСПБ (европски систем преноса бодова) које студент треба да оствари да би завршио овај степен студија износи 240. Прве две године школовања, углавном, чине општеобразовни и теоријско-методолошки предмети, а у трећој и четвртој години реализују се, претежно, научностручни и стручно-апликативни предмети.

Питомци одлазе на практичну обуку у Прокупље 1928. године

Cadets are leaving for Prokuplje for practical part of training, 1928

gradually, and, in cooperation with the authorized institutions, it opted for accreditation first as a *school of higher academic studies* offering *undergraduate and graduate (master) studies* in the scientific fields of social sciences and humanities, and engineering and technology. At the same time, the management of the Military Medical Academy decided to accredit the integrated academic studies in the area of medical science.

The accreditation of the Military Academy with five undergraduate academic programmes and four graduate academic programmes was successfully completed in the *fourth cycles* (October 2008 – March 2009). The Board for Accreditation and Quality Control passed the decision on 1st July, 2009. The first students to study as per these programmes were enrolled in 2008/2009 academic year.

Along with the accreditation of the undergraduate and graduate academic programmes, two addi-

Пажња:
бојно гађање

Beware:
Live fire shooting

Дипломске академске студије

Дипломске академске студије обезбеђују проширивање знања стечених на основним академским студијама и стицање компетенција за обављање виших дужности у свом роду-служби нивоа командира чете-батерије, као и за обављање послова дипломираног менаџера, односно дипломираног инжењера одређеног профила. Ове студије реализују се у 4 студијска програма, и то: *менаџмент у одбрани; војномашинско инжењерство; војноелектронско инжењерство и војнохемијско инжењерство.*

tional components of the higher military education model were developed in this (second) phase of the reforms to higher military education. They are military training and life-long learning.

The basic schooling for officers includes the undergraduate academic studies combined with military training. The undergraduate academic studies last four years (eight semesters). The military training is conducted together with the academic studies and is

Свечана додела диплома и сабљи свршеним полазницима КШУ

Formal awarding of diplomas and sabres to graduates from Command and Staff Course

Дипломске академске студије изводе се током једне академске године (2 семестра). Укупан број ЕСПБ које студент треба да оствари да би завршио овај степен студија је 60. (Пети студијски програм – војно ваздухопловство реализовало би се у току заједничког студијског програма са Саобраћајним факултетом).

Војна обука траје 6,5 месеци (26 недеља) и изводи се у две фазе. Прва фаза обуке је *заједничка обука* за све студенте и реализује се у камповима. Друга фаза обуке је *стручно-специјалистичка* и изводи се такође у камповима. Кампови се организују на логорским просторијама и у центрима за обуку војника у различитом трајању.

Стручно усавршавање у Војној академији

Образовање током живота (стручно усавршавање) представља важан сегмент образовне делатности у Војној академији. Овај концепт обухвата 4 нивоа усавршавања: *основни командно-штабни курс, командно-штабно усавршавање, генералштабно усавршавање* и *високе студије безбедности и одбране.* У току 2008. и у првој половини 2009. године израђени су нови студијски програми за прва три нивоа усавршавања.

Основни командно-штабни курс

Основни командно-штабни курс оспособљава официре за дужности нивоа командира чете и функционалне дужности у командама батаљонског нивоа, родовског типа. Похађају га официри чина поручника и капетана и он траје три месеца.

six and a half months long. The academic part is effectively and successfully coordinated with military training so that the goal of education for future officers can be attained.

Undergraduate Studies

The undergraduate academic studies are designed to enable future officers to perform initial officer's duties at the platoon commander level in accordance with the missions and tasks of the Serbian Armed Forces, as well as to take responsibilities of a manager or an engineer in the defence system. Five academic programmes are currently taught: *defence management, military mechanical engineering, military electronic engineering, military chemical engineering and military aviation*.

The total ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System) credits which a student has to be awarded in order to complete the studies at this level is 240. General education, theoretical and

Командно-штабно усавршавање

Командно-штабним усавршавањем официри се оспособљавају за командовање тактичким јединицама ранга батаљона, обављање штабних дужности у командама бригадног нивоа и других дужности у вишим командама Војске и организацијским јединицама МО (по типу каријере). Кандидати су официри чина капетана и мајора. Траје једну школску годину, односно 10 месеци.

Генералштабно усавршавање

Генералштабно усавршавање је намењено за оспособљавање официра за командовање јединицама (саставима) бригадног нивоа, обављање

methodology modules are taught mainly in the first two years of the programme, while the third and fourth year are reserved for applied sciences, research and profession-specific subjects.

Graduate Studies

The graduate academic studies provides widening of the knowledge acquired at the undergraduate studies and gaining of competences required for more senior duties in a specific branch or service at the level of the company/battery commander, as well as for performance of the duties of a graduate manager or a graduate engineer in a certain field. There are four academic programmes at this level: *defence management, military mechanical engineering, mili-*

Обраћање начелника Војне академије бригадног генерала др Младена Вуруне на свечаности поводом обележавања 160 година Војне академије

Address of the Military Academy Commandant, Brigadier General Mladen Vuruna, at celebration of Military Academy 160th anniversary

штабних, наставничких и других дужности у командама и организацијским јединицама Војске и МО оперативног и стратегијског нивоа (интервидовски карактер). Похађају га официри чина мајора и потпуковника. Траје једну школску годину, односно 9 месеци.

Планирано је да четврти ниво усавршавања, *високе студије безбедности и одбране,* заживи реализацијом треће фазе реформе система високог војног образовања.

Школовање резервних официра

Пети елемент модела високог војног школства који у другој фази реформе није претрпео измене је школовање за резервне официре. Циљ овог школовања је оспособљавање резервних официра за обављање дужности командира одељења и командира вода и других дужности тог нивоа у роду-служби, у складу са мисијама и задацима Војске Србије.

Школовање слушалаца за резервне официре траје 6 месеци и дели се на два периода: први, траје четири месеца и реализује се у Војној академији. Обухвата редовну наставу и посебне об-

tary electronic engineering and military chemical engineering.

The graduate studies last one academic year (two semesters). A student needs 60 ECTS credits awarded to him/her in order to complete the studies at this level. (The fifth academic programme – military aviation is to be implemented through a joint academic programme with the Faculty of Traffic Engineering.)

Military training lasts 6.5 months (26 weeks) in two phases. The first phase is designed for all the students and includes training in camps. The second

Промоција потпоручника испред Скупштине Србије 2007. године

Commissioning of second lieutenants in front of the Serbian National Assembly, 2007

лике наставе. Други, траје до краја одслужења војног рока, а обухвата стажирање у јединицама и установама Војске Србије. Реализује се по плану команди, јединица и установа Војске. Школовање се организује два пута годишње за следеће родове и службе: пешадију, артиљерију, АРЈ за ПВД, инжињерију, ВОЈ, техничку службу, интендантску службу, саобраћајну службу и геодетску службу.

Командни, штабни и остали курсеви планирају се у договору са управама Генералштаба, према конкретним потребама Војске Србије.

Формирање интегрисаног војног универзитета

Трећа фаза реформе високог војног образовања, за коју се обављају интензивне припреме,

phase is professional and specialist training which is also delivered in camps. The camps, which vary in length, are organized outdoors in field or in the military training centres.

Professional Development at the Military Academy

Life-long learning (professional development) is an important element of education work at the Military Academy. This concept rests on four levels of development: *basic command and staff course, command and staff professional development course, general staff advanced course, and security and defence advanced studies.* New curricula for the first three levels of professional development were made in 2008 and the first half of 2009.

Basic Command and Staff Course

The basic command and staff course offers training for officers performing duties at the company commander level and functional duties at the battalion level commands of branch type. It is attended by officers with the rank of lieutenant and captain, and it lasts three months.

Command and Staff Professional Development Course

The Command and staff professional development course is designed to enable officers to command tactical units at the battalion level, perform staff duties at the brigade level commands and other duties at higher commands of the Armed Forces and organizational units of the Ministry of Defence (in accordance with the type of their career). The candidates are officers with the rank of captain and major. It lasts one academic year, i.e. ten months.

General Staff Advanced Course

The General Staff Advance Course is designed to enable officers to command units (formations) of a brigade level, perform staff, teaching and other duties at commands and organizational units of the Armed Forces and the Ministry of Defence at operational and strategic level (interservice character). Officers with the rank of major and lieutenant colonel attend this course. It lasts one academic year, i.e. nine months.

The fourth level of professional development – *security and defence advanced studies*, is planned to be implemented in the third phase of the reforms to higher military education.

укључује формирање војног универзитета. Нормативне претпоставке за реализацију ове фазе садржане су у Министарском упутству за 2009. годину, које сугерише основне параметре везане за наставак реформе система високог образовања: 1) настављање усклађивања система војног школства са системом образовања у друштву; 2) организацију наставе и студијске програме војних високошколских установа и процес акредитације установа и студијских програма прилагодити потребама Војске Србије и ускладити их са захтевима Болоњског процеса; 3) школовање и студије првог, другог и трећег степена реализовати првенствено у војношколским установама, а мањи број кадрова, за поједине специјалности родова и служби, школовати у грађанству и иностранству, и 4) развити четврти ниво стручног усавршавања – државних и војних руководилаца у МО и ВС.

Обука кадеткиња 132. класе у руковању наоружањем 2007. године

Female cadets of 132nd class being trained in weapon handling, 2007

Schooling of Reserve Officers

The fifth element of the higher military education model, which did not undergo any changes in the second phase of the reform, is schooling of reserve officers. The goal of this schooling is to enable reserve officers to perform duties of section and platoon commanders and other duties at that level in a branch or service, in accordance with the missions and tasks of the Serbian Armed Forces.

The whole programme for reserve officers lasts six months divided into two phases. The first phase lasts four months and is carried out at the Military Academy. It includes regular teaching classes and special forms of teaching. The second phase, which lasts until the end of the military service, is internship in units or at institutions of the Serbian Armed Forces. The programme is implemented in compliance with the plans made by commands, units and institutions of the Armed Forces. The schooling is offered twice a year for the following branches and services: infantry, artillery, air defence artillery rocket units, engineers, surveillance, technical service, quartermasters, traffic service and geodetic service.

Command, staff and other courses are planned in agreement with the Branches of the General Staff so that they can meet the actual needs of the Serbian Armed Forces.

Foundation of Integrated Military University

The *third phase* of the reforms to higher military education, for which intensive preparations are in progress, includes foundation of a military university. Administrative preconditions for implementation of this phase are set by the Ministerial Directive for 2009, which defines main parameters for continuation of the reforms to the higher military education system. They are as follows: 1) harmonisation of the military education system with the education system in the wider society is to be continued; 2) provision of academic programmes and organization of teaching process at the institution of higher military education, accreditation process for those institutions and their academic programmes have to be adapted to cater for the needs of the Armed Forces of Serbia and to be harmonized with the requirements of the Bologna process; 3) schooling and studies at the first, second and third level have to be provided primarily by the military education institutions, although a limited number of personnel could be educated in the civilian sector or abroad for specific branch or service specialities; 4) the fourth level of professional

Свечани дефиле питомаца Војног училишта 1947. године

Ceremonial parade of Military School cadets, 1947

За трећи ниво студија, који се односи на развијање докторских академских студија, неопходна је нова организациона структура која би подржавала овакав процес. Како одредбе Закона о високом образовању прописују да академске студијске програме на свим нивоима студија остварује високошколска установа која има статус универзитета, Министарско упутство указује на потребу оснивања војног универзитета.

Циљ формирања војног универзитета подразумева *образовање акредитоване високошколске установе која би реализовала студијске програме на сва три нивоа студија и у оквиру три дефинисана научна поља*, у складу са Законом о високом образовању Републике Србије и специфичностима система одбране. Осим тога, унутар ове високошколске установе била би обједињена комплетна образовна и научноистраживачка делатност,

development for the state and military leaders from the MoD and SAF is to be developed.

As for the third level studies related to development of the doctoral academic studies, it is necessary to build a new organizational structure to support the process. Considering the provisions of the Law on higher education stipulating that the academic programmes at all study levels can be offered by an institution of higher education with the status of a university, the Ministerial Directive points to the necessity of establishing a military university.

The goal of foundation of a military university is *to establish an accredited institution of higher education which will implement academic programmes at all three levels of studies in three defined scientific fields*, in accordance with the Law on higher education of the Republic of Serbia and specific nature of the defence system. In addition, that institution of

као јединствен процес високог образовања који је у функцији потреба МО и ВС.

Са становишта важећих законских решења и организационих, посебно програмских основа Војне академије и Војномедицинске академије, које су акредитоване као високе школе академских студија, као и потреба за интеграцијом кадровских и других капацитета, најбоље решење нуди формирање интегрисаног војног универзитета, који би обједињавао Војну академију и Медицински факултет Војномедицинске академије. Имајући у виду чињеницу да су Војна академија и Војномедицинска академија у четвртом циклусу акредитовале студијске програме за два нивоа студија (основне академске и интегрисане академске студије) и у три научна поља (друштвено-хуманистичко, техничко-технолошко и поље медицинских наука), припремљена је документација за акредитацију (у наредном, петом циклусу) интегрисаног војног универзитета као самосталне високошколске установе и докторских студија у области друштвено-хуманистичких и техничко-технолошких наука (Војна академија) и медицинских наука (Медицински факултет Војномедицинске академије).

Докторске студије имају најмање 180 ЕСПБ, уз претходно остварени обим студија од најмање 300 ЕСПБ на основним и дипломским академским студијама, односно 360 ЕСПБ на интегрисаним основним и дипломским академским студијама из медицинских наука.

Осим акредитације интегрисаног војног универзитета и докторских студија у оквиру три научна поља, у трећој фази реформе високог војног образовања планира се акредитација студијског програма Логистика у одбрани (модули: општа логистика, финансије и транспорт) на основним и дипломским академским студијама у оквиру интердисциплинарних, мултидисциплинарних, трансдисциплинарних (ИМТ) и двопредметних студија У овој фази реформе планирана је и акредитација *командно-штабног усавршавања*, као дипломских академских студија (мастер).

Када је реч о стручном усавршавању током живота, као једном од сегмената високог војног образовања, у трећој фази реформе овог система планирано је да се реализује *четврти ниво стручног усавршавања,* под називом *Високе студије безбедности и одбране*. Циљ овог курса је оспособљавање официра за највише дужности у МО и ВС, државних службеника и других лица за обављање високих дужности у министарствима, државним органима и институцијама Републике Србије који се ангажују на пословима безбедности и одбране. Кандидати за овај курс били би официри чина пуковника и бригадног генерала, као и цивилна лица која се баве питањима одбране и безбедности. Курс би трајао четири месеца.

higher education should integrate the whole of education, scientific and research work within a unique process of higher education in order to meet the needs of MoD and SAF.

In the light of the legislation in force and the organizational, and, especially, programme foundation of the Military Academy and Military Medical Academy, which are accredited as schools of higher academic studies, and having in mind the needs for integration of human and other resources, the best solution seems to be to establish an integrated military university, which would comprise the Military Academy and the School of Medicine of the Military Medical Academy. In the fourth cycles, the Military Academy and the Military Medical Academy accredited their academic programmes for two education levels (undergraduate academic studies and integrated academic studies) in three scientific fields (social sciences and humanities, engineering and technology, and medical science). The documentation required for accreditation of the integrated military university as an independent institution of higher education and doctoral studies in the area of social sciences and humanities, engineering and technology (Military Academy) and medical science (School of Medicine of the Military Medical Academy) has been prepared for the following fifth cycles.

The doctoral studies amount to at least 180 ECTS credits, with the precondition of already awarded 300 ECTS in the completed undergraduate and graduate studies or 360 ECTS from integrated undergraduate and graduate studies in medicine.

In the third phase of the reforms to higher military education, besides accreditation of the integrated military university and doctoral studies in three scientific fields, accreditation of another academic programme *Defence Logistics* is planned. Three modules (general logistics, finances, and transport) are planned to be offered at undergraduate and graduate levels within interdisciplinary, multidisciplinary, trans-disciplinary and double degree studies. In addition, accreditation of *command and staff professional development course* as graduate (master) studies is also planned for this phase of the reform.

As for life-long professional development, which is one of the segments of higher military education, the fourth level of professional development, named *Security and Defence Advanced Studies*, is planned to be introduced in the third phase of the reforms to the system. The goal of these studies is to enable officers to perform highest duties at MoD and SAF, and to prepare civil servants and others involved in security and defence issues for office at the ministries, state authorities and institutions of the Republic of Serbia. The candidates for this course will be officers with the rank of colonel or brigadier, and civilians dealing with defence and security issues. The course will last four months.

Крајем 60-их година 20. века развој и модернизација ЈНА наметнули су потребу интензивнијег образовања и васпитања старешинског кадра. Године 1968. и 1969. детаљно је анализиран војношколски систем у земљи и тражена су одговарајућа решења која би обезбедила кадровску попуну војних академија и која би задовољила потребан општеобразовни ниво, адекватну националну структуру и већи број младих људи из радничких средина, што је представљало основни друштвени и идеолошки тренд тог времена.

Као модел за оснивање нових средњих војних школа у земљи послужило је искуство у раду Ваздухопловне војне гимназије у Мостару која је основана почетком 60-их година са задатком обезбеди потребан кадар за Ваздухопловну академију.

Тако је, Наредбом државног секретара за народну одбрану из 1970. године, формирана Војна гимназија у Београду, са истуреним одељењем у Загребу. Новоформираној школи прва генерација ученика дала је име Гимназија „Братство-јединство", а одељењу у Загребу „Иво Лола Рибар".

Наредбом начелника Генералштаба ЈНА, из јуна 1970. године, одређено је да Војна гимназија у Београду „начелно" школује ученике „са подручја СР Србије, Македоније, Црне Горе и Босне и

By the end of the 1960s, the YPA development and modernisation created a need for a more intensified thorough education and training of the commanding staff. A detailed military school system analysis was carried out in the state in 1968 and 1969 so as to find some effective solutions for providing a proper staff recruitment for the military academies in order to fulfil certain requirements of the comprehensive education standards, the adequate national structure and to include a greater number of the youth from the working class background. That was the basic social and ideological trend of the time.

The prolific experience gained by the work of The Aeronautical Military High-school, established in Mostar in the early 1960s in order to provide the qualified staff for The Air Force Academy, served as a suitable model for the founding of all the new military high-schools.

Therefore, the National Defence State Secretary issued the Decree in 1970 on forming The Military High-school in Belgrade with its branch school in Zagreb. The first generation of its students gave to the main school the name of "Bratstvo-jedinstvo" and they named the Zagreb branch school "Ivo Lola Ribar".

The YPA Chief of the General Staff passed the Decree in the June of 1970 defining that The Military

Зграда Војне гимназије у Београду

Building of Military High School in Belgrade

Херцеговине, са посебним одељењем за ученике албанске националности, а у истуреном одељењу у Загребу, ученике из СР Словеније и Хрватске". Наредбом је прописано и да се настава изводи према „усмереном наставном плану и програму гимназије природно-математичког смера, који је утврдио просветни савет Републике Србије, прилагођавајући га потребама Војне гимназије", а дефинисани су и остали услови у вези са конкурисањем, избором и селекцијом кандидата, уписом и радом школе.

Војна гимназија у Београду, данас има школу са интернатом где су ученицима обезбеђени услови за становање, спортске и културне активности и реализацију наставе. Смештај, исхрана, одећа, здравствена заштита и школски прибор обезбеђују се о трошку Министарства одбране. Интернат се налази у Хумској улици, поред стадиона „Партизан", а школска зграда у којој се изводи настава је на „Топчидерској звезди", удаљеној од интерната око 1.700 m.

Давне 1936. године, по налогу краља Александара I Карађорђевића, изграђена је зграда у којој

High-school in Belgrade "generally" should educate students "from the territories of SR Serbia, Macedonia, Montenegro and Bosnia and Herzegovina, with a special class for the students of the Albanian nationality and the students from SR Slovenia and Croatia should be educated in the branch school in Zagreb". The Decree also prescribes that the classes ought to be held according to "the curriculum planned for the science – mathematics high-school asserted by the Education Council of the Republic of Serbia, adequately adapting it to The Military High-school requirements". The Decree specifies the other prerequisites regarding the applying, selection and enrolment of the candidates as well as the school work in general.

The Military High-school in Belgrade today has a school building with the boarding facilities where the students are very well accommodated. A fully equipped gym and purpose-built premises allow the students to get engaged in a whole variety of the sport, educational and cultural activities. The accommodation, food, clothes, health care and all school supplies are provided by the Ministry of Defence. The boarding facilities are in Humska street, near the stadium of FC

Ученици у посети јединици Војске Србије

Students visiting a unit of the Serbian Army

У холу Војне гимназије

In the hall of Military High School

су се најпре школовали ученици Прве мушке гимназије. Објекат је требало да послужи као „узор, по коме ће се, према приликама и потребама, изградити и остале гимназијске зграде у отаџбини".

До школске 1970/71. године у згради је била смештена Десета београдска гимназија, која је, тада, уступила овај простор првим генерацијама новооснoване Војне гимназије „Братство-јединство". Током свог постојања, Војна гимназија је изградила такав идентитет школе по коме је њена улога била да обезбеди кадар за потребе војних академија и оружаних снага у целини, што је у, основи, разликовало од осталих, цивилних гимназија.

Специфичном идентитету и популарности код потенцијалних кандидата за упис, који су и данас евидентни, није допринела само материјална сигурност и извесна перспектива након школовања већ и квалитет наставе и традиција ове школе, као и богатство спортских и културних, ваннаставних активности које се у њој одвијају. Посебни облици рада имали су и имају нарочито мотивационо дејство за младу популацију. Ученици су се у току четворогодишњег школовања обучавали у пливању, скијању, вожњи моторних возила, ишли су на логоровања, екскурзије и учествовали су у многобројним другим наставним активностима. Практиковали су, у складу са наставним плановима и програмима, путовања по свим југословенским републикама, обилазили су многа предузећа, већину историјских знаменитости и десетине манастира у земљи.

Partizan and the school building where the classes are held is at "Topčider star", which is some 1700 metres far from the boarding facilities.

Back in 1936, King Alexander I Karađorđević officially ordered a building to be put up for the purpose of schooling the students of The First Male High-school. The building was supposed to serve as a "pattern for, in accordance with the circumstances and needs, constructing the other high-school buildings in the fatherland".

The Tenth Belgrade High-school had occupied the building until the school year of 1970/71 when the premises were given away to the first generations of the newly founded Military High-school "Bratstvo-jedinstvo". During the course of its existence, The Military High-school has developed an identity of a school perfectly able to produce the qualified staff for the needs of The Military Academies and The Serbian Armed Forces in general – the fact that has, basically, differed it from all the civilian high-schools.

Not only has the idea of being materially well taken care of and given the certainty of getting a decent job after the schooling contributed to the specific identity and popularity with the potential candidates for the enrolment, but its high quality of teaching and tradition of a vast range of the sport, cultural and extra-curricular activities have earned such a renowned reputation as well. Its distinguished forms of work have been an important motivating factor for the young. During the four years of being educated here, the students have learned how to

На аеродрому Батајница

At Batajnica airfield

У складу са реформом средњег усмереног образовања, која се 70-их година одвијала у друштву, 1978. године извршена је и трансформација Војне гимназије и она је преименована у општу средњу војну школу. План и програм школовања тада је значајно измењен тиме што је већи део општеобразовних садржаја замењен војним. Искуства су врло брзо показала негативне последице такве преоријентације. Смањивањем општеобразовних садржаја одступило се од начелних захтева из оснивачких аката да се школовањем у Војној гимназији обезбеди широка општеобразовна основа ученика. Истовремено, пракса је показала да се већина уведених војних садржаја поново изучава кроз различите предмете у војним академијама. Наставни план и програм у гимназији још једном је коригован, војни садржаји су сведени у реалне оквире, а акценат је поново стављен на општеобразовне предмете.

Данас је Војна гимназија у Београду једина школа овог типа (општеобразовног) и једина средња војна школа у Војсци Србије. Чувајући своју, она наставља традицију свих војних гимна-

swim, ski and drive a motor vehicle. Among the other activities, they have gone camping and sight-seeing on numerous interesting excursions. In compliance with the curriculum, it was a common practice to travel throughout all the Yugoslav republics visiting many factories and the majority of the historic sites and monuments along with some dozens of monasteries in the country.

In accordance with the reformation of the vocational high-school education system that took place in the society in the 1970s, The Military High-school underwent its transformation in 1978. As a result, the school was renamed The General Secondary Military School. The plan and programme of schooling was radically changed. The majority of the contents concerning the acquisition of the general knowledge and culture was replaced by the military topics. Nevertheless, the practical experience soon proved the switch to have certain negative consequences. The reduction of the general subjects meant deviating from the crucial requirements posed in its founding acts clearly stating that the schooling at The Military High-school must provide a broad comprehensive knowledge basis for the students. Simultaneously, the practice showed that lots of the introduced military subject matters are studied again in various subjects at The Military Academies. The curriculum has been corrected once again so that the military topics could be put back within the realistic frame. Hence,

зија некадашње државе и чува драгоцену архивску грађу о свом раду и сопственом постојању.

Проживљавајући бурне промене које су се дешавале 90-их година 20. века у земљи, прилагођавала се новим захтевима, потврђујући на тај начин свој идентитет и квалитет и, захваљујући томе, успевала је да истраје. Последњих десет година представљале су за њу тежак и захтеван период, испуњен борбом за властити опстанак и напорима да се реорганизацијом прилагоди захтевима савременог времена. Због бомбардовања Србије, 1999. године није примљена нова генерација, а 2001. уписано је само једно одељење. Појавили су се и заговорници идеје да школу треба угасити иако је у то време гимназија, углавном, била најсигурнији извор кандидата за Војну академију.

Издвајањем Црне Горе из државне заједнице са Србијом 2006. године смањивао се постепено број ученика из Црне Горе, тако да их данас више нема у Војној гимназији. На другој страни, захваљујући отварању државе Србије према свету и евроатлантским интеграцијама, од 2005. године уведена је пракса да се најбољи ученици упућују на школовање у војне академије појединих европски држава (Италија, Грчка) и у САД.

Одбрана матурских радова у Војној гимназији

Presentation of final exam papers at Military High School

the emphasis has been laid on the subjects affording a broader general knowledge.

The Military High-school in Belgrade today is the only school of this type (providing general comprehensive education) and the only secondary military school within The Serbian Armed Forces. Cherishing its own, it continues the tradition of all the military high-schools of the former state preserving the precious archive materials concerning its work and existence.

Going through the tempestuous changes in the country during the 1990s, the school adapted to the new circumstances, thus asserting its identity and quality. The school managed to survive due to that. The last ten years have been a difficult and a most demanding period marked by its constant struggle for survival and efforts to reorganise so as to meet the challenges of the modern time. The new generation was not enrolled in 1999 because of the bombardment of Serbia and there was only one class in the whole first grade in 2001. Some people were speaking in favour of the idea that the school should be extinguished for good although the high-school was at the time the most reliable source of the candidates for The Military Academy.

The secession of Montenegro from the state union with Serbia in 2006 caused the gradual decline in the number of the students coming from Montenegro, so that there are no students from Montenegro at The Military High-school today. On the other hand, owing to the Serbian opening to the world and Euro-

Укључивањем Војне академије у систем високог образовања Републике Србије, од 2007. године ученици завршне године Војне гимназије полажу пријемни испит за упис у Војну академију, равноправно са осталим средњошколцима из грађанства.

Војна гимназија данас дели судбину војног школства у Србији, посебно у делу који се односи на реформу и реорганизацију војношколског система. Реорганизација ове школе обухватила је, нажалост, и мање популарне мере. То је смањење броја ученика по класама и, услед тога, броја запослених, од наставног до помоћног особља. Вишак просторног капацитета, који се тада појавио, условио је да читаво десно крило наставне зграде буде уступљено Спортској гимназији.

Намера да се и Војна гимназија укључи у систем средњошколског образовања Републике Србије, по узору на Војну академију и цивилне високошколске установе, на најбољем је путу да

Ученици Војне гимназије на отварању Спортског првенства

Students of Military High School attending opening ceremony of Sports Championships

Atlantic integrations, a new practice has been introduced since 2005 considering the sending of the best graduates to the military academies in some European countries (Italy, Greece) and the USA.

The Military Academy inclusion in the system of the higher education of the Republic of Serbia in 2007 brought along for the Military High-school graduates the obligatory taking the entrance exam while applying for The Military Academy at the equal terms with all the other civillian candidates.

The Military High-school nowadays shares the fate of the entire military education in Serbia, especially regarding the aspect of the military school system reformation and reorganisation. Unfortunately, the school reorganisation had to include some less popular measures. The smaller number of students at every class resulted in the need to have fewer employees at all levels. Consequently, certain spatial capacities became redundant, so that the whole left wing of the school building was given to The Sports High-school.

The intention to include The Military High-school in the system of the high-school education of the Republic of Serbia, following the pattern of The Military Academy and the civilian institutions of the higher education, may come to life in the school year of 2009/2010. The school ought to be registered with the Ministry of Education so as to fulfil some formal requirements. Meanwhile, The Military High-school has showed an initiative to get integrated with the

На настави

Teaching process

заживи у школској 2009/2010. години. Школа треба да се региструје у Министарству просвете како би се створили и формални услови. У међувремену, и Војна гимназија је показала иницијативу да се интегрише са гимназијама у цивилству: 2007. године измењен је наставни план и програм који је, захваљујући овим изменама, постао идентичан са наставним плановима и програмима гимназија општег типа у Србији. Део војне тематике реализује се факултативном наставом, а добром организацијом и честим посетама војним установама и јединицама Војске Србије, одржава се мотивациони праг ученика за војну професију.

Војна гимназија је од оснивања отворена за грађанство, а данас, у складу са наведеним променама, још интензивније, тако да су њени ученици укључени у све активности средњошколаца на нивоу општине, града Београда и Републике. Гимназија је често домаћин многим културно-забавним манифестацијама и спортским такмичењима. Традиционално су њени ученици најбољи у спортским дисциплинама на нивоу општине, а у појединим дисциплинама (атлетика, фудбал и гимнастика) и на нивоу града и Републике. Ученици су неколико пута, у организацији Српске православне цркве, посетили Свету Гору. Редовно учествују на сајмовима образовања, присутни су у медијима и на Интернету, што доприноси повећању интересовања младих за упис у ову школу. Резултати су се показали већ 2009. године, када је 12 кандидата конкурисало на једно место за упис у гимназију.

У Војној гимназији до сада се школовало преко 6.000 ученика. Данас су њени бивши ученици на руководећим местима у ВС и МО (начелник Војне академије, начелник кабинета МО, начелници управа и сектора и др.) и, што је посебно интересантно, у војскама суседних држава (начелник Генералштаба у Македонији, начелник Генералштаба у Црној Гори, министар одбране у Босни и Херцеговини и др). Све то је остварено захваљујући доброј организацији, самопрегору и уложеном труду ученика и запослених током 40 година постојања школе. Посебно треба похвалити васпитаче, официре, подофицире, педагоге и, свакако, наставнички кадар. У школи се, од оснивања, поклања изузетна пажња планском и континуираном стручном, дидактичко-методичком и педагошком усавршавању и оспособљавању наставника.

За 40 година трајања, за име Војне гимназије везано је 37 генерација свршених ученика и преко 800 запослених који су се смењивали у овом периоду. Приврженост овој школи може се, можда, објаснити онима који нису имали прилику да је лично доживе, али је у потпуности могу осетити само они који су се школовали и радили у њој. Резултати које је до данас постигла Војна гимназија пружају школи сигурну будућност.

civilian high-schools: due to the changes in the curriculum in 2007, it became identical with the curricula of the comprehensive grammar schools in Serbia. The military themes are rendered at the elective courses. The sound organisation and frequent visits to the military institutions and units of The Serbian Armed Forces maintain the students' strong motivation for the military profession.

Since its establishing, The Military High-school has been open to the people and today, in accordance with the above mentioned transformations, even more ardently than ever before, so that its students are constantly involved in all the high-school activities at the levels of municipality, City of Belgrade and the Republic. The Military high-school is often the host to many cultural and entertaining events and countless sports competitions. Traditionally, its students are the best at all sport disciplines at the municipality level, but they excel in some disciplines (athletics, football and gymnastics) at the City and Republic levels. Thanks to The Serbian Orthodox Church organisation, the students have visited Athos in Greece several times. They regularly take part in the education fairs and they are present in the media and the Internet. All of that increases the interest of the young in applying for this school. The obvious proof for that is the fact that in 2009 there were 12 candidates applying for one place at The Military High-school.

Over 6000 students have been educated at The Military High-school. Its former students today hold the leading positions in The Serbian Armed Forces and Ministry of Defence (the Head of The Military Academy, the Head of MD Cabinet the Chiefs of Commands and Sectors etc.) and, which is particularly curious, in the armies of the neighbouring states (the Chief of the General Staff in Macedonia, the Chief of the General Staff in Montenegro, the Minister of Defence in Bosnia and Herzegovina etc.). It has all been achieved owing to the admirable organisation, self-sacrifice and the effort those students have been passionately making every day for the past 40 years of the school history. The people who are praiseworthy as well are their officers (COs and NCOs), pedagogues and definitely – the teaching staff. Since its founding, the school has paid a close attention to the planned and continuous professional, didactic, methodical and pedagogical development and specialisation of the teachers.

During its 40 years of longevity, The Military High-school has had 37 generations of its graduated students and over 800 employees dedicating, at least for a while, the precious piece of their lives to the school. The devotion to the school might be explained to the people who have never had the opportunity to experience it personally, but only those who have studied or worked there can feel the full joy of being a part of it. The hitherto accomplishments of The Military High-school definitely promise it a bright future ahead.

У српској стајаћој војсци у 19. веку подофицири су најпре регрутовани од војника који су током трогодишње службе у сталном кадру напредовали од каплара, преко поднаредника, до чина наредника. Од 1866. године бивају установљени посебни курсеви за школовање и обуку подофицира. Теоријска предавања у оквиру ових курсева одвијала су се у зимском периоду (од 1. јануара до 1. марта), у време када се практична војничка вежбања нису могла изводити на отвореном простору. *Програмом и правилима за испите нижих чинова у српској војсци* из 1868. године, одређен је потребан ниво теоријског и практичног знања који су будући подофицири морали да савладају на овом курсу.

У „зимским" школама војници су се описмењавали и учили прва војна знања, што је било од користи не само за војничку струку већ и као вид ширења писмености у Србији.

Војници који су после завршетка курсева унапређивани у подофицире, имали су могућност да

In the 19th century Serbian army, NCOs were originally recruited from the soldiers who had, during their three-year service in the regular force, advanced from the rank of corporal to those of junior sergeant and sergeant. From 1866 onwards, specialized courses for the education and training of the NCOs started being set up. Lectures within these courses were given during winter (from January 1st to March 1st), when military drills could not have taken place in the field. 'Curriculum and procedures when taking examinations for promotion to the lower ranks in the Serbian Army' from 1868, defines the requisite level of theoretical and practical knowledge the future NCOs had to master during this course.

In 'winter' schools soldiers were being made literate and taught their first military skills, which was beneficial not only to the military profession, but also served as a manner of spreading literacy throughout Serbia.

Having completed these courses, soldiers who were then promoted into NCOs were given the

Питомци друге класе питомаца Артиљеријске подофицирске школе, 1891–1893. године

2nd Class of Artillery NCO School Cadets, 1891 – 1983

26. класа СВШ,
Смер оклопне јединице, Бањалука 1980. године

26th Class of Military Secondary School,
Armour Branch, Banjaluka, 1980

остану у стајаћој војсци и да се даље усавршавају, а они који су је напуштали, постајали су потенцијални старешински кадар у народној војсци (1861. године донет је *Закон о устројству народне војске*) чије је формирање и организовање у Србији почело 60-их година 19. века.

У складу са оваквим начином школовања подофицира у српској војсци, њихов квалитет је непосредно зависио од дужине служења војног рока у сталном кадру. Како је Законом о војсци из 1883. године рок са три године био смањен на две, а број писмених регрута у свакој класи иначе био мали, то је и њихова припрема за подофицире додатно била отежана.

После одслужења војног рока, највећи број подофицира би напуштао војску, па је њена попуна подофицирским кадром и даље представљала велики проблем. Мере које су у том смислу предузимане, као што је повећање плата подофици-

рима који би се одлучили на понављање рокова службе у сталном кадру, ни издалека нису дале очекиване резултате. То је био разлог да се, поред подофицирских курсева, оснују и сталне подофицирске школе које би на школовање примале кандидате из грађанства.

Припреме за формирање подофицирских школа отпочеле су одмах после Српско-бугарског рата 1885. године. Прво је Законом о устројству војске из 1886. године било предвиђено формирање две сталне подофицирске школе, да би до реализације овог пројекта дошло тек августа 1889. године, када је донета Уредба о устројству Подофицирске пешадијске школе за стални кадар. Годину дана касније, Уредбом о устројству Артиљеријске подофицирске школе за стални кадар, основана је и друга подофицирска школа. У њима је школовање трајало две године, после чега су кандидати преузимали обавезу да у наредном четворогодишњем периоду служе у кадру као подофицири. Осим Пешадијске и Артиљеријске, средином 1896. године основана је Инжињеријска подофицирска школа, а 1899. и Коњичка подофицирска школа, чиме је процес образовања подофицирских школа за сваки род војске у Краљевини Србији био завршен.

У периоду између два светска рата статус и материјални положај подофицира у Војсци Краље-

opportunity to remain in the regular army and further improve their skills, and those who left the army could become officers in the people's army (in 1861 the law regulating the organization of the people's army was passed), the formation of which began to take place in Serbia in the 1860s.

Conforming with this way of producing NCOs in the Serbian army, their quality directly hinged on the length of time they did their stint in the regular force. As the 1883 Army Law reduced the military stint from three to two years, and the number of literate conscripts was invariably small in every class, their training for the NCOs was further impeded.

Having done their stint, most NCOs would leave the army, therefore the supplementing of the NCO cadre continued to be a major issue. The undertaken measures, such as raising the salaries of those NCOs who decided to do another stint within the regular force, failed to produce any significant results. This was the main reason for establishing, in addition to the courses, permanent NCO schools which admitted applicants from the citizenry.

Preparations for establishing NCO schools began immediately after the 1885 Serbo-Bulgarian war. The 1886 Law regulating the organization of the army stated that two permanent NCO schools were to be formed, but only in 1889, when the Decree regulating the organization of the NCO infantry school for the

Са заклетве питомаца 38. класе СВШ, Сарајево 1990. године

38th Class of Military Secondary School is taking the oath, Sarajevo, 1990

вине Југославије био је незавиднији у поређењу са официрским кором. Изузетно мала примања претила су да отерају из кадра све способније и стручније. Оно што је нарочито карактерисало тзв. подофицирско питање у међуратном периоду, посебно у време економске кризе 1930–1935. године, јесте слаб интерес за подофицирске школе, посебно за рад у трупи.

Специјализоване школе за инжењерију, морнаричку струку или ваздухопловство, имале су, додуше, више кандидата. Илустративан је пример из 1926. године, када је Југословенској војсци не-

regular force was passed, was this project realized. A year later, passing of the Decree about the organization of the artillery NCO school for the regular force, enabled the establishment of the second NCO school. The education took two years, after which the candidates consented to do a four year stint as NCOs. The founding of the Engineer NCO school in 1896, and of the Cavalry NCO school in 1899, completed this process of establishing an NCO school for every military branch in the Kingdom of Serbia.

Between the two world wars social status and economic position of the NCOs in the Army of the

Осма класа питомаца Пешадијске подофицирске школе, 1896–1898. године

8th Class of Infantry NCO School Cadets, 1896 – 1898

Припрема за наставу 1947. године

Preparation for classes, 1947

Kingdom of Yugoslavia was less favorable when compared with the officers' corps. Extremely low income threatened to prompt those more capable and competent to leave the army. What particularly characterized the so-called NCO issue in this period, especially at the time of the economic crisis from 1930 to 1935, is that few people showed any interest for the NCO schools, and, above all, for the work in the contingent.

However, specialized schools for engineer, naval and air force vocations had more candidates. An example from 1926, when the Yugoslav army was deficient in about 5000 NCOs, and their number required by the formation was 11000, is typical of this, and in 1933 this number grew to 9200 NCOs, but in a somewhat larger formation.

This continued to be the case up to the end of 1934 that even the French military attaché in Belgrade repeated once again his common observation: 'The number of the NCOs is insufficient.' Measures undertaken by the Ministry of the Army and Navy at that time in order to increase the number of the NCOs and improve their status failed to produce any results.

The experience of the People's Liberation army from WWII enabled, among other things, a more systematic and ambitious draft of the NCO cadre for the Yugoslav army. The first postwar NCO classes were mostly made up of the commanders and soldiers who had seen battle. A more mass education

достајало око 5.000 подофицира, а формација је предвиђала 11.000, да би крајем 1933. године, ова бројка нарасла на 9.200 подофицира, додуше у условима нешто увећане формације.

Стање до краја 1934. било је такво да је и француски војни аташе у Београду, по ко зна који пут, поновио уобичајену констатацију: „Подофицири су у броју који је недовољан." Мере које је Министарство војске и морнарице у том периоду предузимало на повећању броја подофицира и поправљању њиховог статуса, нису дале одговарајуће резултате.

Искуства Народноослободилачке војске из Другог светског рата омогућила су, поред осталог, да се систематичније и амбициозније отпочне са регрутовањем подофицирског кадра за Југословенску армију. Прве послератне класе подофицирских школа чиниле су углавном старешине и борци из рата. Масовније школовање младића из грађанства, односно ученика који су завршавали основну школу, почиње после 1950. године.

Развој наоружања и војне опреме и потребе југословенских оружаних снага у том смислу били су, свакако, доминантни чинилац који је од

of the young men from the citizenry, i.e. the pupils who finished primary school, began in 1950.

Arms development and military equipment as well as the needs of the Yugoslav armed forces were certainly the dominant factors that influenced vocational (in terms of various military branches) orientation of these schools, defined their goals and tasks, and also affected their planning and enhancing their curricula in accordance with the relevant parameters which determined the role and function of NCO schools within the defense system.

Right after the WWII, in 1945, in the Democratic Federal Republic of Yugoslavia, the first NCO school – Air Force NCO school with its seat in Novi Sad was founded, and seven years later, in 1952, the Ministry of People's Defense of the FPRY advertised vacancies for cadets from the citizenry in thirteen NCO schools of the YPA: the Infantry NCO school, Artillery NCO school, Antiaircraft Defense NCO school, Engineering-chemical NCO school, Liaison NCO school, Tank NCO school, Pilots NCO school, Air Force Special Forcers NCO School, Air force NCO School of engineering, Shipping NCO School within the Navy, NCO School of Mechanical Engineering within the Navy, Motoring

Оријентација на земљишту, 29. класе СВШ, Сарајево

Land navigation, 29th Class of Military Secondary School, Sarajevo

почетка утицао на стручно (видовско, родовско и др.) профилисање ових школа, дефинисање њихових циљева и задатака, пројектовање и доградњу наставних планова и програма, све у складу са релевантним параметрима који су одређивали улогу и функцију подофицирских школа у систему одбране.

Одмах после завршетка Другог светског рата, 1945. године у Демократској Федеративној Југославији формирана је прва подофицирска школа – Ваздухопловна подофицирска школа, са седиштем у Новом Саду, а након седам година, 1952. Министарство народне одбране ФНРЈ расписује конкурс за пријем питомаца из грађанства у 13 школа за активне подофицире ЈНА: у Пешадијску подофицирску школу; Артиљеријску подофицирску школу; Подофицирску школу противавионске одбране; Инжењеријско-хемијску подофицирску школу; Подофицирску школу везе; Тенковску подофицирску школу; Пилотску подофицирску школу; Подофицирску школу ваздухопловних специјалиста; Вездухопловно-техничку подофицирску школу, Бродарску подофицирску школу Ратне морнарице; Машинску подофицирску школу Ратне

NCO School, and Medical NCO School. Both general and special terms for enrollment were prescribed, as well as the rights and obligations of the NCO school cadets who, upon graduation, were promoted into the rank of sergeant and appointed to various NCO posts within the YPA.

In the 1960s and 1970s, schooling of the NCOs took place in the following educational centers in the country: Center of the university-level military schools of the Ground Force in Belgrade, with Military Grammar School 'Brotherhood and Unity' under its authority; Center of the YPA military engineering schools 'General Ivan Gosnjak' in Zagreb, which apart from university-level colleges also included Secondary Military School of Engineering, Military Grammar School 'Ivo Lola Ribar', and Specialist Workers School for Military Engineering Profession; Naval Educational Centre 'Marshal Tito' together with the Secondary Naval School of Engineering; Educational center of the Air Force and Antiaircraft Defense in Railovac near Sarajevo, together with Air Force and Antiaircraft Secondary Military School and the Specialist Workers School of air force – engineering occupations; Center of the Military Schools of the Ground Force as well as

Школовање подофицира смер ОЈ у Панчеву 1995. године

Armour branch NCO training, Pančevo, 1995

На часу топографије

Topography lesson

the Secondary Medical School. In this center, the final stage of education of the Military Ground Force Academy cadets for the branches of infantry, financial, and supply services took place.

In addition to the educational centers, every branch of the ground force had a center where the final stage of the education, the specialist training of Military Ground Force Academy cadets was carried out as well as the education of Secondary Military Ground Force School cadets of a certain branch: Artillery Scholl Center in Zadar; Antiaircraft Defense School Center in Zadar; Schooling Centre for the Armored and Mechanized Units 'Petar Drapsin in Banja Luka; Engineer Centre ' National Hero Bogdan Orescanin' in Karlovac; Liaison Educational Center in Belgrade and Atomic-biological-chemical Defense School Center (ABCD) in Krusevac.

Upon their graduation from a secondary military school, which took from two to four years, the candidates were then promoted into the rank of the sergeant and appointed to various posts in the armed forces as junior officers. A part of the NCOs who had

морнарице; Аутомобилску подофицирску школу и Санитетску подофицирску школу. Конкурсом су били предвиђени општи и посебни услови за упис, права и дужности питомаца школа за активне подофицире који су, после завршеног школовања, произвођени у чин водника и распоређивани на подофицирске дужности у ЈНА.

Током 60-их и 70-их година 20. века, школовање подофицира било је везано за школске центре у земљи: Центар високих војних школа КоВ у Београду, под чијом се ингеренцијом налазила Војна гимназија „Братство-јединство"; Центар војнотехничких школа ЈНА „Генерал Иван Гошњак" у Загребу који је, поред високих војних школа, обједињавао и рад Техничке средње војне школе, Војне гимназије „Иво Лола Рибар" и Школе стручних радника за војнотехничка занимања; Морнарички школски центар „Маршал Тито", са Морнаричко-техничком средњом војном школом; Школски центар РВ и ПВО у Рајловцу код Сараје-

ва, са Средњом војном школом РВ и ПВО и Школом стручних радника за ваздухопловно-техничка занимања; Центар војних школа КоВ у Сарајеву, који је обједињавао Средњу војну школу КоВ и Интендантску средњу војну школу. У овом центру се изводила и завршна фаза школовања питомаца Војне академије КоВ, за смерове пешадије, интендантске и финансијске службе.

Поред школских центара, сваки род КоВ имао је центар у коме се изводила завршна фаза школовања, тј. специјалистичка обука питомаца Војне академије КоВ и школовање питомаца Средње војне школе КоВ одговарајућег рода: Артиљеријски школски центар у Задру; Школски центар противваздушне одбране у Задру; Школски центар оклопних и механизованих јединица „Петар Драпшин" у Бања Луци; Инжењеријски центар „Народни херој Богдан Орешчанин" у Карловцу;

distinguished themselves in the contingent could, at their superior's proposal, apply for further education, at military academies. The only secondary military school that operated independently from the above mentioned school centers, was the Secondary Military Medical School in Novi Sad which educated NCOs for the needs of the medical corps.

This system of education of the NCOs functioned until the breaking up of SFRY and war activities in the 1990s, when all the secondary military schools from the school centers in the former Yugoslav republics were transferred to the territory of Serbia in the following manner: Ground Force Center was transferred to Krusevac with the branches: infantry, artillery, AMU and engineer, and music school, and the Secondary Military School of Engineering which was transferred from Zagreb; Air Force and Antiaircraft Defense Secondary School was dislocated to

Логоровање 33. класе СВШ на Калиновику

33rd Class of Military Secondary School camping out in Kalinovik

Школски центар везе у Београду и Школски центар атомско-биолошко-хемијске одбране (АБХО) у Крушевцу.

После завршетка школовања у средњим војним школама, које је трајало од две до четири године, питомци су унапређивани у чин водника и распоређивани на дужности у оружаним снагама као активни млађи официри. Део подофицира који би се истакао у трупи могао је, на предлог претпостављеног старешине, конкурисати за даље школовање, на војним академијама. Једина средња војна школа која је функционисала изван наведених школских центара, била је Санитетска средња војна школа која се налазила у Новом Саду и која је школовала подофицирски кадар за потребе војног санитета.

Овакав систем школовања подофицирског кадра функционисао је до распада СФРЈ и ратних

Sombor, Supply Services to Svilajnac; Transportation Service to Kraljevo, Medical Service to Novi Sad and Medical Secondary School to Leskovac.

This arrangement operated until 1994 when (during the 1994/95 school year) Secondary Specialized Military School (SSMS) was founded with its seat in Belgrade and its departments of Ground Force, Military Reconnaissance Electronic Activity, Air Force and Antiaircraft Defense, Logistics, and Navy, all located in different areas.

Ground Force Department had the following branches: infantry in Pozarevac, artillery in Kragujevac, Armored and Mechanized units in Pancevo, Engineer in Obrenovac, ABCD in Krusevac, and the completion of each took one year of specialized studies.

Air Force and Antiaircraft Defense Department, with the branches of Air Observation and Reporting, Artillery Rocket Units of Antiaircraft Defense and

32. класа СВШ смер артиљерија

32nd Class of Military Secondary School, Artillery Branch

дешавања 90-их година 20. века, када се све средње војне школе из школских центара који су се налазили у некадашњим југословенским републикама премештају на територију Србије, по следећем распореду: у Крушевцу се формира Центар КоВ, са смеровима: пешадија, артиљерија, ОМЈ и инжењерија и музичком школом и Техничка средња војна школа, која је премештена из Загреба; у Сомбор је предислоцирана Средња војна школа РВ и ПВО; у Свилајнац – смер интендантске службе; у Краљево – смер саобраћајне службе; у Нови Сад – смер санитетске службе и у Лесковац – Средња војна школа Ратне морнарице.

Наведени распоред функционисао је до 1994. године, када је (школске 1994/95) формирана Средња стручна војна школа (ССВШ) са управом у Београду и одсецима КоВ, ВИЕД, РВ и ПВО, Логистика и РМ, смештеним на различитим локацијама.

Одсек КоВ у свом саставу имао је смерове: пешадије у Пожаревцу, артиљерије у Крагујевцу, ОМЈ у Панчеву, инжењерије у Обреновцу, АБХО у Крушевцу, сви са једногодишњим специјалистичким школовањем.

Одсек РВ и ПВО, са смеровима ВОЈ, АРЈ ПВО и ВТСл, са једногодишњим и двогодишњим специјалистичким школовањем био је смештен у Батајници.

Одсек Логистике имао је: смер ТСл КоВ (у Крушевцу); смер СбСл (у Краљеву); смер СнСл (у Новом Саду) и смер ИнСл (у Свилајнцу), сви са једногодишњим специјалистичким школовањем, осим првог, који је практиковао и двогодишње школовање.

Одсек РМ, са смеровима поморство и МТСл био је смештен у Тивту, такође са једногодишњим специјалистичким школовањем и функционисао је до распада државне заједнице Србије и Црне Горе.

Даља трансформација и преструктурирање средњошколског војног образовања у Србији водили су формирању Центра за обуку КоВ у Пожаревцу 2003. године, са смеровима: пешадија, артиљерија, ОМЈ и инжењерија. Други смерови су остали у саставу матичних школских центара, до њиховог гашења 2006. године, када се напушта и начин једногодишњег специјалистичког школовања.

По угледу на западне земље, а у циљу рационализације, предузимљивости каријере и сталног усавршавања путем курсева, крајем 2006. године у Пожаревцу је формирана Чета за обуку и усавршавање подофицира КоВ (пешадије, артиљерије, ОМЈ и инжењерије). Усавршавање се одвијало реализацијом разних видова курсева за преквалификацију, курсева за инструкторе индивидуалне обуке војника, за обуку сертификатора обуке итд.

У исто време формирају се и чете за обуку у Горњем Милановцу (за подофицире везе), у Кру-

Знак питомаца СВШ

Badge of Military Secondary School Cadets

Military Technical Service, and its one or two year specialized studies, was located in Batajnica.

Logistics Department contained the following branches: Ground Force Technical Service (in Krusevac), Transportation Service (in Kraljevo), Medical Service (in Novi Sad), and Supply Service (in Svilajnac), all of which took one year, apart from the first one which could also take two years to complete.

Navy Department, with the navigation branch and the branch of the Naval Technical Service was placed in Tivat, and also involved one year specialized studies, was in operation until the breaking up of the Federal Union of Serbia and Montenegro.

Further transformation and restructuring of secondary military education in Serbia led to the formation of the Ground Force Training Centre in Pozarevac in 2003, with the branches: infantry, artillery, AMU and engineer. Other branches remained within their original school centers until their dissolution in 2006, when the concept and practice of one year specialized studies was relinquished.

In the tradition of the western countries, with a view to rationalization, competitiveness throughout career, and constant specialized training through courses, the Company for specialized training of the Ground Force NCOs (infantry, artillery, AMU, and engineer) was founded in Pozarevac at the end of 2006. Specialized training took place through various re-

шевцу (техничке службе и АБХО) и у Батајници (за подофицире смера ВОЈ). Овакав вид усавршавања постоји и данас у Војсци Србије.

Будући подофицири Војске Србије бираће се из редова професионалних војника за које се утврди да поседују потребне особине за упућивање на основне лидерске курсеве. Овакав концепт и искуства других најсавременијих армија света показују веома добре резултате. После најмање три године проведене у чину разводника, професионални војник би се, уколико за то покаже склоности, упућивао на основни лидерски курс, након чега би добијао чин десетара. После две године стицао је услов за похађање основног курса за подофицире и, захваљујући томе, добијао чин водника.

Курс за подофицире састоји се од три модула или фазе: прва фаза обухвата основни (лидерски) курс, који је исти за све родове и службе; друга фаза – специјалистички курс, утемељен на уско стручним знањима и вештинама и трећа етапа подразумевала би стажирање у јединици, у својству подофицира приправника. Уколико међу професионалним војницима не буде довољно кандидата, предвиђена је, према потребама, и попуна из цивилства.

Нови концепт треба да обезбеди квалитетан подофицирски кадар, његов професионални развој, улогу и задатке у оквиру мисија Војске и омогући услове за развој пожељних карактерних и професионалних особина подофицира: велике моралне вредности, изражене лидерске способности утемељене на професионалном односу према потчињенима и претпостављенима, велику стручност у раду, способност руковођења обуком, способност активног реаговања у кризним ситуацијама и осећај оданости народу и својој земљи. Подофицирски кадар у Војсци Србије у данашњим условима нарочито добија на значају, као једна од најважнијих карика професионалне војске.

Концепт „првих" подофицира за ниво чете и „главних" подофицира за ниво батаљон – Генералштаб, заживео је 16. априла 2008. године. Курс за прве подофицире реализован је у Панчеву, у трајању од пет недеља (од 16.4.2008. до 22.5.2008), а за главне подофицире у трајању од шест месеци, реализован је у Војној гимназији у Београду.

Први подофицири у четама и главни у батаљонима, базама, бригадама и Генералштабу, представљају најкомпетентније подофицире за процену нивоа индивидуалне обучености у јединици, реализацију статусних питања потчињених и њихов професионални развој. Они су, истовремено, најближи сарадници командира и команданата, а када је реч о главном подофициру Војске Србије, и начелника Генералштаба, у оним областима за које су надлежни и који су Правилником дефинисани.

skilling courses, individual soldier training instructors, certificated trainers courses, etc.

At the same time, training companies were formed in Gornji Milanovac (for liaison NCOs), Krusevac (technical services and ABCD), and Batajnica (Air Observation and Reporting NCOs). This system of specialized training is still in force in the Serbian Army.

The future NCOs of the Serbian Army will be recruited from professional soldiers discerned to have the requisite characteristics needed to be sent to basic (beginners) leadership courses. This concept and experiences of the most modern armies of the world have shown good results. Having served for at least three years as a lance corporal, a professional soldier would be sent, if he shows any inclination, to a basic course, after which he would receive the rank of a corporal. Two years later, he could attend the basic officers course and, as a result, be promoted into the rank of an NCO.

The NCO course consists of three modules or stages: the first one comprises the basic (leadership) course, which is the same for all branches and services; the second stage – a specialized course, based on strictly specialized knowledge and skills; and the third stage would involve serving their internship within a unit, as NCO trainees. If among professional soldiers a sufficient number of candidates could not be found, supplementing from the citizenry is left as an option.

The new concept should provide quality NCO cadre, their professional development, their role and tasks within the Army's missions and enable them to develop the desirable professional NCO's characteristics: high moral values, distinct leadership abilities based on a professional attitude to their subordinates and superiors, great competency at work, the ability to run a training, the ability to react at times of crises and the feeling of loyalty to his people and country. The NCO cadre in the Serbian Army is particularly significant at present, as one of the most important elements of the professional army.

The concept of the 'first' NCOs at a company-level, and 'main' NCOs at a battalion level – Headquarters, became reality on 16th April 2008. The first NCO course was conducted in Pancevo and lasted five weeks (from April, 14th 2008 to May, 22nd 2008), and for the 'main' NCOs in the Military Grammar School in Belgrade, and lasted six months.

The first NCOs in the companies and the main ones in battalions, bases, brigades, and Headquarters, are the most competent NCOs for assessing the individual level of training in the unit, implementing the status issues of the subordinates and their professional development. At the same time, they are the closest co-workers of commanders and officers, and, in the case of the main NCO of the Serbian Army, of the Chief of Staff in the areas of their competence defined by the Book of Regulations.

ШКОЛОВАЊЕ ОФИЦИРА ВИДА КоВ

Школовање официра вида КоВ има најдужу и најбогатију традицију у српском војном школству. Српску војску у 19. веку чиниле су искључиво копнене снаге, међу којима су доминирала четири рода: пешадија, артиљерија, коњица и инжењерија. Иако су тековина савременог доба (20. века), поједини облици логистичких служби (интендантура и др.) постојали су у српској војсци већ у овом периоду.

Током 19. и у првим деценијама 20. века у домаћим војним школама (Артиљеријској школи и Војној академији) школовали су се у највећем броју официри пешадије, затим артиљерије, па инжењерије и коњице, а многи од њих одлазили су на дошколавање или усавршавање у иностран-

EDUCATION OF LAND FORCES

Education of the Land Forces officers has the longest and richest tradition within the Serbian military educational system. In XIX century the Serbian Army consisted exclusively of Land Forces and four services: infantry, artillery, cavalry and engineering units. Certain elements of the logistics services (quarter masters etc.) existed in that period, though their modern form only appeared in XX century.

Throughout XIX and beginning of XX centuries domestic military schools (Artillery School and Military Academy) forged mostly infantry officers, then artillery, then engineering and cavalry officers, many of whom were sent abroad for further education. Between the two World Wars, Serbian officers were still being trained for Land Forces, now as members of the

Заставни вод Војне академије

Ceremonial platoon of Military Academy

Заставни вод Војне академије КоВ 1962. године

Ceremonial platoon of Army Military Academy, 1962

ство. У периоду између два светска рата настављена је пракса школовања српских официра вида КоВ, сада као припадника Југословенске војске. За разлику од претходног периода, у Краљевини Југославији, поред официра овог, подједнаку шансу добијају и официри нових видова (ваздухопловства и морнарице) и, уједно, отпочиње школовање официра, подофицира и осталих кадрова појединих служби које се у Југословенској војсци развијају између два рата.

Ратно искуство из периода Другог светског рата послужило је као полазна основа у школовању официра Југословенске армије, нарочито копнених оружаних снага. Ратни команданти и учесници рата, који су после окончања ратних сукоба остали у активној служби, били су у прилици да (као наставници) своја искуства преносе првим послератним генерацијама школованих официра Југословенске армије.

Школовање официра КоВ у периоду од 1945. до 2009. године може се, у организационом и институционалном смислу, поделити на неколико периода. Први период од 1944. до 1951; други од 1952. до 1991. (1992); трећи од 1992. до 2000. и четврти од 2000. до 2009. године.

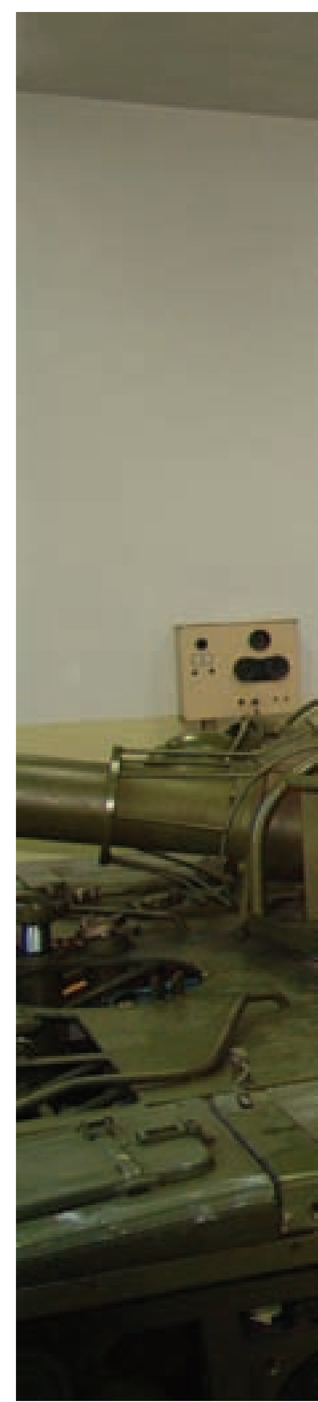
Први период карактерише школовање југословенских официра сва три вида, родова и слу-

Yugoslav Army. Unlike the previous period in the Kingdom of Yugoslavia, officers of new branches (Air force and Navy) were now given equal training opportunities as those of Land Forces. Furthermore, training was organized for officers, NCOs and other cadre of services that were being developed at the time.

Combat experience from the Second World War served as basis for training the officers of the Yugoslav Army, especially the Land Forces. War commanders and soldiers, who remained in active military service, were given a chance to transfer their experiences through teaching to the first generations of trained Yugoslav Army officers.

Education of the Land Forces from 1945 to 2009 can be divided in 4 periods, institution wise: the first period 1944-1951; second 1952-1991 (1992); third 1992-2000 and fourth 2000-2009.

The first period is characterised by training the officers of all three armed services consisting of different branches and services at the Military Academy (MA) of the Democratic Federative Yugoslavia, military training centres, CO schools (officer schools), and for a short while at the Military Academy of the Yugoslav Army consisting of 7 faculties: General Military Faculty, The Faculty of Artillery, Engineering Service, Communications, Logistics, Aviation and Intelligence Service.

Наставни кабинети су опремљени школским моделима наоружања и муниције

Classrooms are equipped with models of weapons and ammunition modified for teaching purposes

жби у Војној академији ДФЈ, војним училиштима, школама за активне официре (официрским школама) и, једно кратко време, у Војној академији ЈА коју је чинило седам факултета: Општевојни факултет, факултети артиљерије, инжењерије, везе, позадине, авијације и обавештајне службе.

Формирањем Војне академије КоВ 1952. године у Београду, а затим, Више војне академије ЈНА (са Школом тактике и Школом оператике) и Ратне школе (1955), почиње континуирано школовање и усавршавање официра свих родова КоВ, све до распада СФРЈ почетком 90-их година 20. века. У периоду од 1952. до 1991/1992. у Војној академији КоВ у Београду настава је била заједничка (укључујући и специјалистички део рода везе и ге-

У кабинету борбених моторних возила

In the combat motor vehicle classroom

одетске службе), а у школским центрима појединих родова, који су били лоцирани у разним југословенским градовима (зависно од расположивих полигона и објеката потребних за обуку питомаца), одвијала се завршна, ускоспецијалистичка фаза у школовању појединих родова. У Школском центру пешадије у Сарајеву школовали су се официри рода пешадије, финансијске и интендантске службе; у Школском центру у Карловцу – рода инжењерије; у Школском центру у Задру – родова артиљерије и артиљеријско-ракетних јединица ПВО; у Школском центру у Крушевцу – рода АБХО; у Школском центру у Бања Луци – рода оклопних и механизованих јединица.

Након распада СФРЈ, током 1992. године сви школски центри су пресељени на територију Србије у: Крушевац, Панчево, Крагујевац, Пожаревац и Београд, да би у наредном периоду, у складу са реорганизацијом и реформом војног школства, односно образовањем јединствене Војне академије, школски центри били укинути, а школовање обједињено за све родове и службе у оквиру Војне академије у Београду.

Родови КоВ данас се школују Војној академији у Београду, у оквиру акредитованог студијског

Continual training and professional development of all the branches of the Land Forces, starts with the establishing of Senior Officer Military Academy of the JNA in 1952 (with the School of tactics and School of operations) and War School in 1955, until the SFRJ was disintegrated at the beginning of 90s of XX century. Between 1952 and 1991/1992 At the Military Academy of the Land Forces in Belgrade training was the same for everybody (even the specialist part of the communications branch and geodesist service), and in training centres of different branches, located in various Yugoslav towns (depending on facilities necessary for training the cadets) the final, highly specialist phase of training for certain branches was carried out. At the Training centre for infantry in Sarajevo, artillery, financial and quarter master services were trained; at the Training centre in Karlovac – engineering officers; at the Training centre in Zadar – artillery and artillery-rocket units of the Air Forces; at the Training centre in Kruševac – NBC; at the Training centre in Banja Luka – armoured and mechanized units.

After the disintegration of SFRJ during 1992 all training centres were moved to Serbia, into Kruševac, Pančevo, Kragujevac, Požarevac and Belgrade. As

Настава у кабинету М21

Teaching process in a classroom No. M21

програма „Менаџмент у одбрани" и трајању од осам семестара (четири школске године) основних академских студија и два семестра (годину дана) дипломских академских студија (мастер). Циљ овог студијског програма је усвајање академских знања и вештина и постизање компетенција неопходних за обављање почетних официрских дужности у роду-служби нивоа командира вода, у складу са мисијама и задацима Војске Србије, као и за обављање послова менаџера или инжењера у систему одбране.

На почетку школовања кадети пролазе основну војну обуку и обуку у преживљавању. У току прве две школске године наставом су обухваћени предмети који су заједнички за све модуле у оквиру студијског програма Менаџмент у одбрани, а односе се на опште и општевојно образовање.

У трећој и четвртој години школовања (од 5. до 8. семестра), у којој се кадети опредељују за један од седам изборних подручја – модула, реализују се садржаји стручно-специјалистичких предмета, неопходни за стицање потребних знања официра родова КоВ, за дужност командира вода. Наставу у другом делу школовања тежишно реализују Катедра тактике и Центар за обуку КоВ

После завршетка основних академских студија, следи програм дипломских академских студија (мастер) у трајању од годину дана, са тежиштем

part of reorganization and reform of the military educational system, i.e. creating an integrated Military Academy, the training centres were suspended, bringing together all branches and services to be educated within the Military Academy in Belgrade.

Branches of the Land Forces are still being educated at the Military Academy in Belgrade, as part of the accredited study programme "Management in defence" lasting for eight semesters of basic academic studies, and two semesters for the title of master. The aim of this study programme is acquiring academic knowledge and skills and developing competences necessary for performing basic officer duties within the branch-service on the level of platoon commanders, in accordance with the mission and tasks of the Serbian Army, as well as working as managers and engineers in the defence system.

At the beginning of the educational process, cadets pass through the basic military training and survival. In the first two years (semesters 1-4) the curriculum comprises subjects common to all modules within the study programme "Management in defence" – general and general military education.

In the third and fourth years (semesters 5-8) cadets choose one out of seven areas-modules, specialist subjects are taught, providing knowledge necessary for officers of the Land Forces and platoon commanders. At this point, teaching process is based

Полагање венаца жртвама Бањичког логора

Laying wreaths in honour of victims of Banjica concentration camp

на садржајима из стручно-специјалистичких предмета и оспособљавању за бављење научноистраживачким радом.

План основних академских студија садржи обавезне и изборне предмете. Обавезни предмети обухватају области које су неопходне за разумевање основних теоријских поставки и система знања на којима се заснива савремени профил професионалног официра, као што су: одбрана, безбедност, друштвено-хуманистичке, природно-математичке и техничко-технолошке науке. Осим тога, структура основних академских студија подразумева и области које су неопходне за овладавање основним теоријским знањима из менаџмента у систему одбране, а обухватају: менаџмент, економске и организационе науке.

Укупан број ЕСПБ које кадети остварују на основним академским студијама је 240. Дипломске академске студије омогућавају проширивање знања стечених на основним академским студијама и стицање компетенција за обављање виших дужности у роду-служби нивоа командира чете-батерије, као и за обављање послова дипломираног менаџера, односно дипломираног инжењера

around the Department of tactics and Training centre for the Land Forces.

Following basic academic studies is advanced academic studies programme – master – lasting for one year. This is primarily aimed at acquiring knowledge in specialist subjects and equipping students for carrying out scientific research.

The plan of the basic academic studies comprises compulsory and optional subjects. Compulsory subjects study the areas necessary for understanding rudimentary theoretical postulates and systems of knowledge upon which the model of modern professional officer is based: defence, safety, social, natural and technical sciences. Furthermore, their structure implies areas crucial for mastering fundamental theoretical knowledge in management within the defence system consisting of: management, economical and organizational sciences.

The overall European Credit Transfer System (ECTS) for the cadets at the basic academic level is 240. Master studies enable building up knowledge acquired during basic studies and developing competences necessary for performing higher officer duties within the branch-service on the level of company-

Одмор између два часа, 18. фебруар 1928. године

Break between classes, February 18, 1928

Вежба у кабинету на уређају АС-84 *Classroom practice with AC-84 device*

одређеног профила. Укупан број ЕСПБ које студент остварују на овом нивоу студија је 60.

battery commanders, as well as working as graduate managers, i.e. engineers of a certain profile. The overall number of ECTS for this level of study is 60.

In addition to the academic studies, education of professional officers includes military training as well. Military training takes place at the same time as academic, and it lasts for 6 and a half months. Efficient and successful coordination of these two ensure the aim of education of future officers is accomplished.

Military training has two phases. Both phases take place in training camps, whereas the first phase is general and the second is specialist. Training camps are organised on camping sites and centres for training soldiers and are of varied duration.

Education of infantry officers

While the oldest branch in the Serbian Army is the Land Forces, the title of the oldest service would definitely go to infantry. Therefore, the education of infantry officers has the longest tradition in this army. Furthermore, the most numerous of the Military Academy cadets are infantry-men.

Theoretical education for the infantry is carried out within the MA (the curriculum is the same in the first two years for all branches and services) and practical, specialist part in Training centres, ranges, military institutes and units of the Army, as specified in the curriculum and depending on organisational, geographical and other factors.

Потписивање војничке заклетве питомаца 16. класе 1960. године ВА КоВ

Signing of the military oath by 16th Class of Army Military Academy, 1960

Основно, професионално оспособљавање официра, поред основних академских студија, обухвата и војну обуку, која се одвија паралелно са основним академским студијама, у трајању од шест и по месеци. Ефикасном и успешном координацијом тзв. академског дела образовања и војне обуке остварује се и циљ школовања будућих официра.

Војна обука се изводи у две фазе: прва фаза обухвата заједничку обуку за све студенте и реализује се у камповима. Друга фаза обуке је стручно-специјалистичка и изводи се такође у камповима. Кампови се организују на логорским просторијама и у центрима за обуку војника у различитом трајању.

Школовање официра рода пешадија

Ако се за КоВ може рећи да је најстарији вид у српској војсци, онда је то свакако пешадија, међу родовима. Отуда школовање официра пешадије

Nowadays, infantry cadets training is performed at ranges "Peskovi" and "Bubanj-potok" in the vicinity of Belgrade, and the majority of exercises as well as the final exercise "Diplomac" ("Graduate"), at inter-branch range "Pasuljanske livade".

Study module for infantry comprises compulsory and optional subjects. Compulsory subjects deal with the areas necessary for understanding the rudimentary theoretical postulates and systems of knowledge around which the profile of modern infantry officer is based: management in defence (central subjects are tactics of the infantry units, arms and equipment for infantry and theory and rules of shooting infantry weapons), defence, safety, social, natural and technical sciences.

The challenges and possibilities of modern times, as well as performances of weapons and equipment make infantry one of the most demanding branches of any Army. That is evident from the demand for studying all kinds of infantry weapons: gun, rifle, sub-machinegun, machinegun, mortar, grenade launcher, rocket armament and combat vehicles for infantry.

има и најдужу традицију у српској војсци. Припадници овог рода су представљали увек најбројнију категорију међу питомцима Војне академије.

Школовање официра пешадије организује се, као и за припаднике осталих родова, у кругу касарне Војне академије (прве две године програм је заједнички), а практични, специјалистички део, у школским центрима, на полигонима, у војним заводима, у јединицама Војске, као што је предвиђено наставним плановима и програмима и зависно од организацијских, географских и других чинилаца.

У савременим условима, практични облици наставе са кадетима рода пешадије изводе се на полигонима Пескови и Бубањ-поток, у околини Београда, а највећи број вежби и завршна вежба „Дипломац", на интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде".

Планом студија на модулу пешадија обухваћени су обавезни и изборни предмети. Обавезни предмети покривају области које су неопходне за разумевање основних теоријских поставки и си-

Apart from the conventional weapons, the very nature of modern warfare necessitates the knowledge of state-of-the-art technologies and their combat application: digital systems providing simultaneous connection with more than two persons, information systems providing a wide range of information, electronic means for navigation and observation of the battle field in all weather conditions, cybernetic systems i.e. unmanned aircraft robots etc.

For a modern "infantry-man" or the infantry officer of the future, according to the military theoreticians "knowing mechanized and infantry tactics; being trained for joined operations including helicopters and aircraft, and navigating of aircraft entails knowledge of anti-aircraft weapons … armoured and anti-armoured, mines and counter-mine weapons and tactics, the application of explosives, computers, motor vehicles, satellite communication devices and organising supply and logistics, all these are a part of his battle equipment".

Cadets of the Military Academy are trained for commanding different infantry units in situations

Потписивање војничке заклетве 132. класе Војне академије 2007. године

Signing of the military oath by 132nd Class of Military Academy, 2007

стема знања на којима се заснива савремени профил пешадијског официра, а то су: менаџмент у одбрани (тежишни предмети су тактика јединица пешадије, наоружање и опрема јединица пешадије и теорија и правило гађања пешадијским наоружањем), одбрана, безбедност, друштвено-хуманистичке, природно-математичке и техничко-технолошке науке.

Изазови савременог доба и могућности модерног наоружања и војне опреме, доводе пешадију у позицију једног од најзахтевнијих родова у свакој војсци. То се огледа у потреби темељног изучавања свих врста пешадијског наоружања: пиштоља, пушака, пушкомитраљеза, митраљеза, минобацача, бацача граната, ракетног наоружања пешадије и борбених возила пешадије.

Осим конвенционалног наоружања, природа модерног ратовања намеће и потребу упознавања савремених технологија и могућности њихове примене у борби: дигиталних система који омогућавају једновремено одржавање везе са више учесника; информатичких система који пружају обиље различитих информација; електронских средстава неопходних за навигацију и осматрање бојишта у свим временским условима, кибернетичких система као што су беспилотне летелице роботи и др.

Савремени „пешадинац" или, пешадинац будућности, према војним теоретичарима, „мора да

Питомци увежбавају форсирање реке Дрине 1950. године

Cadets are training forcing the River Drina, 1950

познаје и механизовану и пешадијску тактику. Мора бити обучен да садејствује у операцијама хеликоптера и авиона, а навођење авиона подразумева и познавање противавионских оружја... Оклопна и противоклопна, минска и противминска оружја и тактике, употреба експлозива, компјутера, моторних возила, уређаја за сателитске везе и организација снабдевања и логистике, део су његове борбене опреме".

Кадети Војне академије се у току школовања оспособљавају и за командовање различитим пешадијским јединицама у ситуацијама у којима се демонстрирају борбена дејства одељења, вода и чете. Пажњу кадета привлаче специјалне јединице (чији састав већином чине припадници рода пешадије), као што су падобранске, специјалне противтерористичке или јединице војне полиције, а које имају атрактивно наоружање и посебне задатке.

where combat actions of sections, platoons and companies are demonstrated. Cadets are especially drawn to special forces (mostly made up of infantry officers), such as parachuting, special anti-terrorist or MP units that have attractive weapons and special tasks.

Infantry cadets are also trained for participating in multinational operations and military missions around the world, along with other branches and services of the Serbian Army.

Education of artillery officers

Following infantry, artillery is the oldest branch in the Serbian Army, and therefore the education of its officers has a long tradition. Though by character, curricula and study programmes a generally oriented

Кадети смера пешадије крећу на тактичку вежбу

Cadets of infantry branch are going on tactical exercise

Кадети рода пешадије оспособљавају се и за учешће у мултинационалним операцијама и војним мисијама у свету, заједно са припадницима других родова и служби Војске Србије.

Школовање официра рода артиљерија

После пешадије, артиљерија је најстарији род у српској војсци, па и школовање њених официра има дугу традицију. Иако је по свом карактеру, наставним плановима и програмима, била више општеобразовна војна школа, Артиљеријска школа је, својим именом и околностима које су претходиле њеном оснивању, указивала на изузетан значај који се у српској војсци тог времена придавао школовању официра рода артиљерије. Почев од прве класе Артиљеријске школе, школовање „артиљераца" је пратило судбину војног школства у Кнежевини/Краљевини Србији, Краљевини Југославији и социјалистичкој Југославији.

Развојем наоружања у деценијама после Другог светског рата, а тиме и артиљеријског наоружања, отвара се нова ера у схватању места и улоге артиљерије у борбеним дејствима, као и у развоју тактике (у теоријском и примењеном делу), што ће непосредно утицати и на пројектовање циља и задатака школовања припадника рода артиљерије у југословенском војном школству од 1945. године до данас.

Обука у јахању питомаца Војне академије 1927. године

Military Academy cadets are training horse riding, 1927

military school, the very name of Artillery School and circumstances prior to its forming testify that the education of artillery officers was given precedence in the Serbian Army of the time. Starting with the first class of the Artillery School, the training of "artillerymen" followed in the wake of the military educational system in the Principality/Kingdom of Serbia, Kingdom of Yugoslavia, and Socialist Yugoslavia.

The development of weapons after the Second World War, a new period commences changing the concept of the role of artillery in combat actions, as well as development of tactics (both theoretical and applied), that will indirectly influence the projection of the aim and tasks of artillery officers training in the Yugoslav military educational system from 1945 until the present day.

The modernization process employs obtaining state-of-the-art laser guided projectiles and ammunition, equipping units with navigation and fire control devices, to enhance combat capabilities in all meteorological, daily and nightly conditions. Modernizing artillery in general and especially tactical modernization of the crucial artillery systems, unifies the number and structure of the artillery in range as well as calibre and efficiency of engagement and overall combat possibilities. In that sense, the present capacity of the artillery units is a solid basis for further upgrading. The focus is further improvement of the existent systems, maintaining the technical devices, equipping with modern devices and especially education and training of the artillery cadre, predominantly within the military educational system.

Both study plans and modules comprise compulsory and optional subjects necessary for acquiring knowledge around which the profile of a modern ar-

Јутарње вежбање

Morning physical training

Артиљерија Војске Србије се у савременим условима, и поред евидентних проблема, континуирано опрема новим борбеним средствима. Процес њене модернизације се наставља осавремењавањем муниције и пројектила вођених ласерским зрацима, опремањем јединица уређајима за навигацију и управљање ватром, ради побољшања ватрених могућности за извођење борбених дејстава у свим метеоролошким, дневним и ноћним условима. Модернизацијом артиљерије у целини, а посебно тактичком модернизацијом важнијих артиљеријских система, унифицира се број и структура артиљеријских оруђа, како по домету и калибру, тако и по ефикасности дејства и укупним борбеним могућностима. У том смислу, тренутна опремљеност артиљеријских јединица представља солидну основу за даљу доградњу овог рода у Војсци Србије. Тежиште је на усавршавању постојећих си-

Практична настава кадета смера АБХО

Practical training of NBCW cadets

Обука коњаника на Војној академији Краљевине Србије

Cavalrymen training at the Military Academy of the Kingdom of Serbia

стема, одржавању потребне исправности средстава ратне технике, опремању новим средствима и, нарочито, на школовању и усавршавању артиљеријског кадра, првенствено у оквиру институција војног школства.

Планом студија, као и код осталих модула, обухваћени су обавезни и изборни предмети, неопходни за стицање оних знања на којима се заснива савремени профил артиљеријског официра, као што су предмети из области менаџмента у одбрани (међу којима су тежишни предмети тактика јединица артиљерије, правило артиљеријских гађања и артиљеријско-ракетни системи), одбрана, безбедност, друштвено-хуманистичке, природно-математичке и техничко-технолошке науке.

Интердисциплинарност студијских програма, теоријска и практична знања и вештине стечене индивидуалним и тимским радом, дају могућност младом официру да успешно извршава професионалне задатке у променљивим и врло динамичним околностима које карактеришу савремену војну професију. Водећи принципи у току реализације наставе јесу очигледност и стално прове-

tillery officer is based such as subjects from management in defence (central subjects are tactics of the artillery units, rules of shooting artillery weapons and artillery-rocket systems), defence, safety, social, natural and technical sciences.

Interdisciplinary study programmes, theoretical and practical knowledge and skills acquired through individual and team work enable a young officer to successfully perform his duties in often volatile and very dynamic circumstances specific to the nowadays military profession. The main methodological approach during education is constant practical application of the acquired knowledge, leading to development and boosting of young officers' self-confidence. The study programme "Management in defence" – artillery module derives from the MoD of Serbia needs for educating the artillery officers. The aim is acquiring academic knowledge, skills and competencies necessary for performing initial officer duties of artillery branch on the level of platoon commanders, according to the mission and tasks of the Serbian Army, as well as performing manager duties within the defence system.

равање нових знања кроз праксу, што доприноси развијању и јачању самопоуздања младих људи. Студијски програм Менаџмент у одбрани – модул артиљерија, као и у случају осталих родова, произлази из потреба МО Републике Србије у области образовања официра рода артиљерије. Циљ овог студијског програма је усвајање академских знања и вештина и постизање компетенција неопходних за обављање почетних официрских дужности у роду артиљерија, нивоа командира вода, у складу са мисијама и задацима Војске Србије, као и за обављање менаџерских дужности у систему одбране.

Обука у веслању на реци Власини, август 1927. године

Rowing training on the river Vlasina, August 1927

Education of engineering officers

Engineering officers as a separate branch did not exist within the Serbian Army before 1865. The few existing engineers (pioneers and pontoon-makers) were integrated into artillery, and inexpert mining units were integrated in infantry.

At the beginning of November 1865 the law on Amendments and Supplements to the Law on Military Organization from 1864, pioneers and pontoon-makers were separated from artillery. November 22, 1965 the standing Army received an "engineering unit" that engineering as a new branch of the Serbian Army will spring from (along with infantry, artillery and cavalry).

Engineering as the youngest branch in the XIX century Serbian Army required its officers to be ed-

Школовање официра рода инжењерија

До 1865. године није постојала инжењерија као посебан род у српској војсци. Малобројни инжењерци (пионири и понтонири) налазили су се у саставу артиљерије, а приучене минерске јединице, у саставу пешадије.

Почетком новембра 1965, Законом о измени и допуни Закона о уређењу војске из 1864. године, пионирске и понтонирске јединице су издвојене из артиљерије. Исте године, 22. новембра, основано је, при стајаћој војсци, „инџинирско одељење", из кога ће се развити инжењерија (уз пешадију, артиљерију и коњицу), нови род у српској војсци.

Развојем инжењерије, као најмлађег рода у српској војсци у 19. веку, наметнула се и потреба

ucated within the Artillery School and later in the Military Academy, since without expert and trained command cadre, the increasingly complex engineering tasks were impossible to cope with (an obvious example is the Serbian-Turkish War 1876–1878). The first Serbian engineering officers were educated abroad, one of whom was second lieutenant Jovan Belimarković, who attended the Artillery-engineering School in Berlin from 1848 to 1850.

In 1880 Junior Officer School of the Military Academy included the following subjects: field fortification, permanent fortification, basic geodesy and engineering principles. Having finished the theoretical part, during holidays, field practice for cadets included fortification exercises and measurements throughout Serbia as well as in the vicinity of Belgrade.

Lessons learned from wars Serbia participated in 1876–1878 and 1885 instigated the founding of

Питомци 134. класе
у кабинету Физике, 2009. године

134th Class of cadets in Physics classroom, 2009

школовања официра ове струке у Артиљеријској школи а, касније, и Војној академији, јер без стручног и оспособљеног старешинског кадра нису се могли извршавати све сложенији инжењеријски задаци (пример Српско-турског рата 1876–1878, био је најочигледнији). Први официри инжењерије у српској војсци школовали су се у иностранству, а први међу њима био је потпоручник Јован Белимарковић, који је похађао Артиљеријско-инжењеријску школу у Берлину, од 1848. до 1850. године.

Од 1880. године у Нижој школи Војне академије, поред осталих предмета, изучавали су се и: фортификација пољска, фортификација стална, геодезија нижа и инжењерска правила. Питомци су, у оквиру практичне наставе, после завршетка редовне наставе и у време годишњих одмора, на теренима по Србији и у околини Београда изводили и фортификацијска вежбања и премеравања.

Искуства из ратова које је Србија водила 1876–1878. и 1885. године подстакла су формирање Инжењеријске подофицирске школе, октобра 1890. године у Нишу, која је у овом граду радила све до 1915. године, када је заједно са српском војском евакуисана на Крф. На овом грч-

Engineering NCO School in Niš in October 1890; the school worked until 1915 when it was evacuated to Corfu along with the Serbian Army. It continued to work on this Greek island producing two classes of engineering NCOs (the education was shortened to one year). Their contribution in preparing and breakthrough of the Thessalonica front line was immense: between 1916 and 1917 at the combat zone and the front rear, the few Serbian engineers built 178 km of roads, 42 km of field railroads and a number of lifts.

Unlike the role it previously had in the Serbian Army and education of the engineering cadre, the engineering support of the Army in combat was not precisely defined by the military concept in XIX century. Engineering mostly came down to fortification of the position and cover in case of enemy attack, such that could at the same time be successfully used in manoeuvring. Only when the mining devices were introduced, the engineering support in the modern sense of the word emerged.

The number of subjects in this area covered by the curriculum of both Artillery School and the Military Academy of the Kingdom of Serbia speaks in favour of the fact that fortification sublimed the rudimentary concepts and procedures of securing and providing

ком острву школа је наставила с радом, када је (по скраћеном, једногодишњем програму) одшколовала две класе инжењеријских подофицира. Њихов допринос у припреми и пробоју Солунског фронта био је немерљив: у периоду од 1916–1917. године у зони положаја и у позадини фронта, малобројна српска инжењерија изградила је 178 km путева, 42 km пољске железничке пруге и неколико жичара.

За разлику од улоге коју је инжењерија имала у српској војсци и школовању војног кадра рода инжењерије, српска војна мисао у 19. веку није се теоријски прецизније одредила према инжењеријском обезбеђењу војске у оружаној борби. Потребе су сагледаване првенствено кроз фортификацију, односно утврђивање положаја и заклона за одбрану од непријатељског напада, који су истовремено служили и као поуздан ослонац за маневар. Тек проналаском минскоексплозивних средстава и

support for the Army in combat. The subjects were the following: field fortification, permanent fortification, basic geodesy, engineering principles etc. When the military Academy was established (1880), the focus of the engineering training became the so called fortification with stylistics.

Between the two World Wars apparent "lagging behind" of the engineers compared to the other branches of the Yugoslav Army is evident. A small number of specialised engineers was the product of the small formation and also low technical capacity of this branch at the time. Furthermore, a decrease of Yugoslav war doctrine compared to the First World War is evident.

While SFRJ existed, the engineering cadets of the Military Academy of the Land Forces completed their final, specialist part at the Engineering Training Centres in Karlovac until 1991, and then in Obrenovac until 2002. Nowadays, they are being educated

Настава на Војној академији

Teaching process at Military Academy

њиховом применом у војсци, настаје, у правом смислу речи, инжењеријско обезбеђење војске.

Да је фортификација сублимирала основне појмове и поступке везане за обезбеђење војске у рату, говори и податак да је велики број предмета из ове области био заступљен у настави у Артиљеријској школи и Војној академији Краљевине Србије. То су били следећи предмети: фортификација пољска, фортификација стална, геодезија нижа, инжењеријска правила и др. Формирањем Војне академије (1880) тежиште обуке „инжењеријског" кадра било је на тзв. фортификацији са стилистиком.

at the Military Academy, using capacities and ranges of the Serbian Army.

Towards the end of XX and beginning of XXI centuries, engineering was studied via following subjects: blocking and overcoming artificial obstacles, fortification and camouflaging, overcoming water obstacles, military roads, military bridges, geodesy, geology, organisation of engineering works, tactics of engineering units etc.

Nowadays, cadets of the engineering module taking basic academic studies of Management in defence, take a large number of specialist subjects on

Културно-уметничко друштво у посети Војној академији КоВ

Cultural-artistic society visiting Army Military Academy

Кадети са децом из обданишта

Cadets with children from kindergarten

У периоду између два светска рата уочљиво је, ако се тако може рећи, „заостајање" инжењерије у односу на остале родове у Југословенској војсци. Мали број официра који су специјализацију рода имали у инжењерији био је условљен малом формацијом овог рода, али и ниским техничким нивоом тадашње војске. У вези с тим је, између осталог, и тренд заостајања југословенске ратне доктрине у односу на искуства Првог светског рата.

У периоду СФРЈ, питомци инжењерије Војне академије КоВ, у завршном, стручно-специјалистичком делу, школовали су се у Школском центру инжењерије у Карловцу све до 1991. године, а потом у Обреновцу, до 2002. године. Данас се школују у Војној академији у Београду, са ослонцем на средства и полигоне Војске Србије.

Током последњих година 20. и почетком 21. века, инжењерија се изучавала углавном у оквиру следећих предмета: запречавање и савлађива-

the third and fourth years: geodesy with geology, basic constructions of weapon loads, basic construction of weapons, information and control systems, engineering mechanization, radar technology and systems, technical mechanics, engineering devices and overcoming water obstacles, fortification and camouflaging, theory of construction and strength of materials, geographical information systems, organisation of engineering work, tactics of engineering units, engineering devices for blocking and overcoming artificial obstacles with demolition etc. These subjects are under the office of the Department of tactics and Training centre for the Land Forces. In addition to the theoretical part, subjects include a significant practical part carried out in camps as part of the military training. Engineering practice for the cadets of the Military Academy is done by apprenticing on basic command duties.

The modernisation of technology and weapons calls for constant upgrading of the educational and

ње вештачких препрека, утврђивање и маскирање, савлађивање водених препрека, војни путеви, војни мостови, геодезија, геологија, организација инжењеријских радова, тактика јединица инжењерије...

Данас кадети модула инжењерија основних академских студија Менаџмент у одбрани, на трећој и четвртој години изучавају велики број стручно-специјалистичких предмета: геодезију са геологијом, основе конструкције убојних средстава, основе конструкције наоружања, информационе и управљачке системе, инжењеријску механизацију, радарску технику и системе, техничку механику, инжењеријска средства за савлађивање водених препрека, утврђивање и маскирање, теорију конструкција и отпорност материјала, географске информационе системе, организацију инжењеријских радова, тактику јединица инжењерије, инжењеријска средства за запречавање и савлађивање вештачких препрека са рушењем и др. Поред теоријског дела, предмети у великом обиму обухватају и практичне садржаје, који се реализују у оквиру војне обуке у камповима.

Практичан рад у инжењеријским јединицама кадети Војне академије остварују стажирањем на основним командним дужностима. Носиоци реализације садржаја наведених предмета су Катедра тактике и Центар за обуку студената КоВ. Развој технике и наоружања намеће сталну потребу осавремењавања наставних садржаја...

training processes and including new contents in order to provide future hallmark engineering officers striving for lifelong professional development and capable of performing tasks in their capacity.

Education of officers of armoured units

Armoured units are the youngest branch in the Serbian and Yugoslav Armies. Tanks were first introduced half way through the First World War (battle of the Somme 1916 and first used by the British soldiers) and first attempts to furnish the Serbian Army with tanks was in 1919. The following year saw the first training of officers and soldiers of the Kingdom of Serbs, Croatians and Slovenians on tanks. The training in 1920 was done by one officer, four NCOs and ten soldiers in the 303rd Tank Company of the 17th Colonial Division of the French Eastern Army in the vicinity of Constantinople.

First Yugoslav Army tanks were acquired in 1930 and the same year the first training course for the combat vehicle, at Military-Technical Institute in Kragujevac was carried out. During the Second World War, officers of the 1st and 2nd Armoured Partisan Brigade were trained by instructors of the Red Army in 1944 and 1945 and on their military equipment.

Обука кадета смера ОЈ на полигону Пасуљанске ливаде

Armour branch cadets during field training at Pasuljanske livade

требу за осавремењавањем наставе и уградњом нових садржаја у наставни процес ради квалитетнијег обучавања будућих официра инжењерије и перманентног унапређивања и реализовања задатака из ове области.

Школовање официра ОЈ

Оклопне јединице су најмлађи род у српској и југословенској војсци. Као ново борбено средство, тенкови су се појавили половином Првог светског рата (у бици на Соми 1916. године употребили су их први пут британски војници), а први покушаји опремања војске Краљевине СХС тенковима, везују се за 1919. годину. Наредне године изведена је и прва обука старешина и војника Краљевине СХС на тенковима. Ову обуку, 1920. године, завршили су један официр, четири подофицира и десет војника, у 303. тенковској чети 17. колонијалне дивизије француске Источне војске у Макри-кеју, у близини Цариграда.

Уз снабдевање југословенске војске првим тенковима, 1930. године организован је и први курс у земљи за обуку на борним колима, у Војнотехничком заводу у Крагујевцу. Током Другог светског рата, официре 1. и 2. оклопне партизанске бригаде обучавали су 1944. и 1945. године инструктори Црвене армије, на сопственим борбеним средствима.

После рата, прва школа за тенкисте налазила се у Белој Цркви, а потом у Вршцу, да би 1966. године у Бања Луци био формиран Центар оклоп-

After the War, the first Tankmen School was in Bela Crkva, then in Vršac, so that finally the Centre for armoured and mechanized units was established in Banjaluka as part of the Military Academy of the Land Forces in 1966.

When former SFRJ disintegrated, the Centre was first moved to Vršac and then towards the end of 1992 then to Kruševac. Since the conditions in Kruševac were not adequate for training officers of this branch in1994 the Centre moved once again, this time to Pančevo. When the Military Academy was integrated in 2000 and all the material and human resources consolidated in Belgrade the Centre in Pančevo was suspended. The officers of the armoured units who are now trained in Belgrade still use the capacities of the barracks „Stevica Jovanović" in Pančevo and Training Centre in Požarevac for specialist training on combat vehicles.

In the second phase of their education (3rd and 4th years), cadets of the basic academic studies Management in defence, armoured units module are being prepared for the duties of tank commander of sections and platoons in tank and mechanised battalions of the Land Forces brigade. The focus of their specialist training is getting to know the weapons, assemblies and devices on the combat vehicles as well as the application of combat vehicles in tank combat operations of sections and platoons.

In the third year (first specialist year, 5th and 6th semesters) theoretical elements of the curriculum are still being taught, but the focus is on practical contents dealing with procedures and work of the M 84 and BVP M 80 tanks crews. Future officers of the ar-

Примопредаја прелазне заставице кадета 1. студентског пука

Handing over of 1st student regiment ceremonial flag

них и механизованих јединица (ОиМЈ), у саставу Војне академије КоВ.

Распадом СФРЈ, овај центар се преселио најпре у Вршац, а крајем 1992. године, у Крушевац. Како у Крушевцу нису постојали потребни услови за школовање официра овог рода, центар се поново сели 1994. године, у Панчево. Формирањем јединствене Војне академије (2000) и обједињавањем њених материјалних и људских ресурса на једном месту – у Београду, укида се Центар ОиМЈ у Панчеву. Офи-

moured units are trained to drive and shoot APC tanks in all situations and commanding the crew in combat operations of tanks and mechanised sections. The central subject at this point is Tactics of the armoured units 1.

In the educational process, practical knowledge is superior to theoretical. Military camping sites at the Centre in Požarevac and inter-branch range "Pasuljanske livade" are especially important, since 12 tactical exercises are performed there. Exercises are

Промоција потпоручника Војне академије Краљевине Југославије 1929. године

Commissioning of second lieutenants who graduated from Military Academy of Kingdom of Yugoslavia in 1929

цири рода ОЈ, који се данас школују у Београду, за своје стручно-специјалистичко оспособљавање на борбеним возилима и даље користе капацитете и учионице касарне „Стевица Јовановић" у Панчеву и Центра за обуку у Пожаревцу.

Данас се кадети основних академских студија Менаџмент у одбрани, модул ОЈ, у другој фази свог школовања (на 3. и 4. години), припремају за дужност командира тенка – одељења и вода у тенковским и механизованим батаљонима бригада КоВ. Тежиште током стручно-специјалистичког школовања је на упознавању наоружања борбеног возила, склопова и уређаја борбених возила, као и употребе борбених возила у борбеним операцијама тенка – одељења и вода.

У трећој години школовања (прва година стручно-специјалистичког школовања, 5. и 6. семестар) обрађују се теоријски садржаји из предмета предвиђених програмом и реализују, тежишно, практични садржаји који се тичу поступака и рада чланова посаде тенка М 84 и БВП М 80. Будући официри рода ОЈ практично се оспособљавају за вожњу тенка ОТ, гађање из тенка ОТ у свим ситуацијама и командовање члановима посаде борбеног возила, при извођењу борбених операција тенка и механизованог одељења. Најважнији предмет у овој години је тактика ОЈ 1.

carried out using military technology (tanks and armoured carriers) in coordination with the branch units. In that way, cadets are able to master the overall organisation of combat actions of tanks of the mechanised units.

In the fourth year (7th and 8th semesters) the focus is on training cadets for performing initial duties in the branch units, i.e. commanding tank and mechanised platoons. Furthermore, they obtain rudimentary knowledge of commander's role in the preparation and organisation of combat actions of companies and are able to grasp the position, place and tasks of the platoon in attack and defence operations.

Trainers teaching the cadets are highly experienced individuals who have undergone the highest levels of professional development offered by the Army, and therefore the curriculum is immaculately transferred at this specialist level of the module. In order to prepare them for the troop duties, the cadets are sent as apprentices into troop branch units, where they are able to experience first hand the range of duties of the platoon commanders, actively participate in organising the work and life of soldiers, carrying out the afternoon training, controlling the daily work schedule and duties execution within the branch units.

Обука кадета на школском моделу ракете С-125 М „нева"

Cadets are training on C-125 M "neva" rocket modelled for teaching purposes

Противавионска батерија војске Краљевине Србије извела је прво обарање противничког авиона 30. септембра 1915. изнад Крагујевца

Anti-aircraft battery of Kingdom of Serbia shot down the first enemy aircraft, Kragujevac, September 30, 1915

У току наставе приоритет је на практичним знањима, у односу на теоријска. Посебно су значајна логоровања кадета у војним камповима у Центру у Пожаревцу и интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде", где они изводе укупно 12 тактичких задатака. Вежбе на терену изводе се уз употребу војне технике (тенкова и оклопних транспортера), у садејству са јединицама рода. Кадети су на тај начин у могућности да савладају комплетну организацију спровођења садржаја борбених дејстава у извођењу борбених операција тенка – механизованог одељења.

У четвртој години школовања (7. и 8. семестар) тежиште је на оспособљавању кадета за обављање почетних дужности у јединицама рода, командира тенковских и механизованих водова. Осим тога, они стичу основна знања о раду командира тенковске и механизоване чете на припреми и организацији борбених дејстава чете

The knowledge acquired in the fourth year is put to the test in the final exercise in Camp 12, where cadets demonstrate what they have learned before supreme military and state authorities, through tactical exercise with live firing ("Diplomac"exercise).

EDUCATION OF THE AIR FORCE AND AIR DEFENCE OFFICERS

At present, according to the needs of the Republic of Serbia Army concerning the Aviation and Air Defence (A and AD) branch, students are educated at the Military academy. Reserve officers of the Serbian army are also educated at the Military academy, where they attend different courses. Arms and services the students are educated for, and at the

Ученици прве пилотске школе у Србији, на аеродрому код Пожаревца

Students of the first pilot school in Serbia at the airport near Požarevac

и могућност да сагледају улогу, место и задатке чете у извођењу нападних и одбрамбених борбених операција.

Наставу данас изводе искусни наставници који су прошли највише нивое усавршавања у Војсци па се, стога, наставни план и програм у овом стручно-специјалистичком делу реализује без потешкоћа. Да би се припремили за обављање дужности у трупи, кадети се упућују на стажирање у трупне јединице рода, где су непосредно у могућности да упознају делокруг рада командира вода, да активно учествују у организовању рада и начина живота војника, у извођењу поподневне обуке, контроли спровођења дневног распореда рада војника и дежурстава у јединицама рода.

Усвојена знања у четвртој години школовања пролазе практичну проверу реализацијом завршног логоровања у 12. кампу, где кадети демон-

same time majors within the A and AD are: *aviation; artillery-rocket units for antiaircraft operations* (ARU for AO) and *aircraft warning* (AW).

Besides the regular lessons done in classrooms and exercises using means and grounds, students and reserve officers have special forms of classes. They imply: flight training using trainer and attack aircraft and helicopters, simulator, control-simulator and shooting using artillery-rocket means (ARM) for antiaircraft operations (AO), as well as tactical practicing and tactical exercises using ARM and radar-computer means (RCM) which are part of the Serbian Army armament.

During education students and reserve officers acquire basic necessary knowledge with the focus on natural-mathematics, technical and electrical-engineering field, and master general military and expert knowledge.

стрирају своја знања (пред највишим војним и државним врхом), реализацијом тактичких вежби са бојним гађањем (вежба „Дипломац“).

ШКОЛОВАЊЕ ОФИЦИРА ВИДА ВАЗДУХОПЛОВСТВО И ПРОТИВВАЗДУХОПЛОВНА ОДБРАНА

За потребе Војске Републике Србије вида Ваздухопловство и противваздухопловна одбран а (В и ПВО) данас се школују кадети Војне академије и слушаоци за резервне официре и усавршавају на разним курсевима професионални и резервни официри Војске Србије. Родови и службе за које се школују кадети, а уједно и смерови у В и ПВО су: *авијација*; *артиљеријско-ракетне јединице за противваздухопловна дејства* (АРЈ за ПВД) и *ваздушно осматрање и јављање* (ВОЈ).

Поред редовне наставе у учионицама и вежби на средствима и полигонима, са кадетима и слушаоцима се реализују и посебни облици наставе. Они подразумевају: летачку обуку на школским и борбеним авионима и хеликоптерима,

Within special forms of classes students undergo driving motor vehicle and skiing instruction.

Later on, when they finish the Military academy students are promoted to second-lieutenants within the appropriate arm-service and become professional officers in the Serbian Army.

Within expert subjects, according to the needs of the A and AD branch, students and reserve officers are educated and instructed in the Centre for A and AD students instruction. The Centre includes three sections: aviation, ARU AO and AW.

Aviation section: plans, organizes and accomplishes expert part (theoretical and practical) of the aviation arm study programme for students and officers. The section includes the Instructor course where, later on, when they finish the Military academy and had done required practice in the A and AD units, capable and motivated pilots ready for very complex and responsible job, that is, education of future pilots, are instructed. Students from the aviation arm are educated for two basic fields: an aircraft pilot and a helicopter pilot.

ARU for AO section, including groups ARM for AO, self-propelled rocket systems (SPRS) for AO and rocket systems (RS) for AO: plans, organizes and accomplishes lessons, exercises and special forms of classes in the field of expert subjects of the ARU for AO arm,

Будући пилоти разгледају пилотску опрему

Prospective pilots having a close look at pilot gears

Кадети смера АБХО на настави

Cadets of NBC Defence Branch

тренажна, контролно-тренажна и бојна гађања на артиљеријско-ракетним средствима (АРС) за противваздухопловна дејства (ПВД), као и тактичка увежбавања и тактичке вежбе на АРС и радарско-рачунарским средствима (РРС) који су део наоружања Војске Србије.

За време школовања кадети и слушаоци усвајају неопходна основна знања са тежиштем на природно-математичком, техничком и електротехничком подручју, и овладавају општевојним и стручно-специјалистичким знањима.

У оквиру посебних облика наставе кадети имају и обуку из управљања моторним возилима и обуку у зимским условима и скијању.

После завршетка школовања кадети се унапређују у чин потпоручника одговарајућег рода-службе и примају у професионалну војну службу у Војсци Србије.

Из стручно-специјалистичких предмета, за потребе вида В и ПВО, кадети и слушаоци школују се и обучавају у Центру за обуку студената В и ПВО. Центар у свом саставу има три одсека: авијације, АРЈ ПВД и ВОЈ.

Одсек авијације: планира, организује и реализује стручно-специјалистички део (теоријски и практични) студијског програма кадета и слушалаца рода авијације. Одсек има и Курс наставника летења на коме се, после завршеног школовања на Војној академији и обављеној, захтеваној пракси у јединицама Ваздухопловства и противваздухопловне одбране, обучавају летачи способни и мотивисани за врло сложен и одговоран посао школовања будућих генерација летача. Кадети рода авијација школују се за 2 основне специјалности: за пилота авиона и пилота хеликоптера.

fields - ARS for AO, SPRS for AO and RS for AO; controls and supervises classes, exams and other tasks; collaborates with the Faculty of the organizational sciences; maintains and improves teaching material basis; supervises and creates new study programmes; directs research work of teachers; provides teachers` participation at scientific and expert gatherings in the country and abroad; keeps teaching documentation; participates in developing textbooks in the field of the expert subjects of the ARU for AO arm.

Students in the ARU for AO arm are educated for three fields:

– artillery-rocket systems of the AO short range (ARS for AO),

Одсек АРЈ за ПВД, са групама АРС за ПВД, самоходни ракетни системи (СРС) за ПВД и ракетни системи (РС) за ПВД: планира, организује и реализује наставу, вежбе и посебне облике наставе из области стручно-специјалистичких предмета рода АРЈ за ПВД, специјалности – АРС за ПВД, СРС за ПВД и РС за ПВД; контролише и прати извођење наставе, испите и остале задатке; сарађује са Факултетом организационих наука; одржава и унапређује наставну материјалну базу; прати и иновира студијске програме; усмерава научно и наставно усавршавање наставника; обезбеђује учешће наставника на научним и стручним скуповима у земљи и иностранству; води наставну документацију; учествује у изради стручне регулативе из области стручно-специјалистичких предмета рода АРЈ за ПВД.

Студенти рода АРЈ за ПВД школују се за 3 специјалности:

– артиљеријско-ракетни системи ПВД малог домета (АРС за ПВД),

– самоходни ракетни системи за ПВД средњег домета (СРС за ПВД),

– ракетни системи за ПВД средњег домета (РС за ПВД).

Одсек ВОЈ: планира, организује и реализује наставу, вежбе и посебне облике наставе из области стручно-специјалистичких предмета службе ВОЈ, специјалност радарска, рачунарска и официр за навођење ловачке авијације; контролише и прати извођење наставе, испита и осталих зада-

– self-propelled rocket systems for AO medium range (SPRS for AO),

– rocket systems for AO medium range (RS for AO).

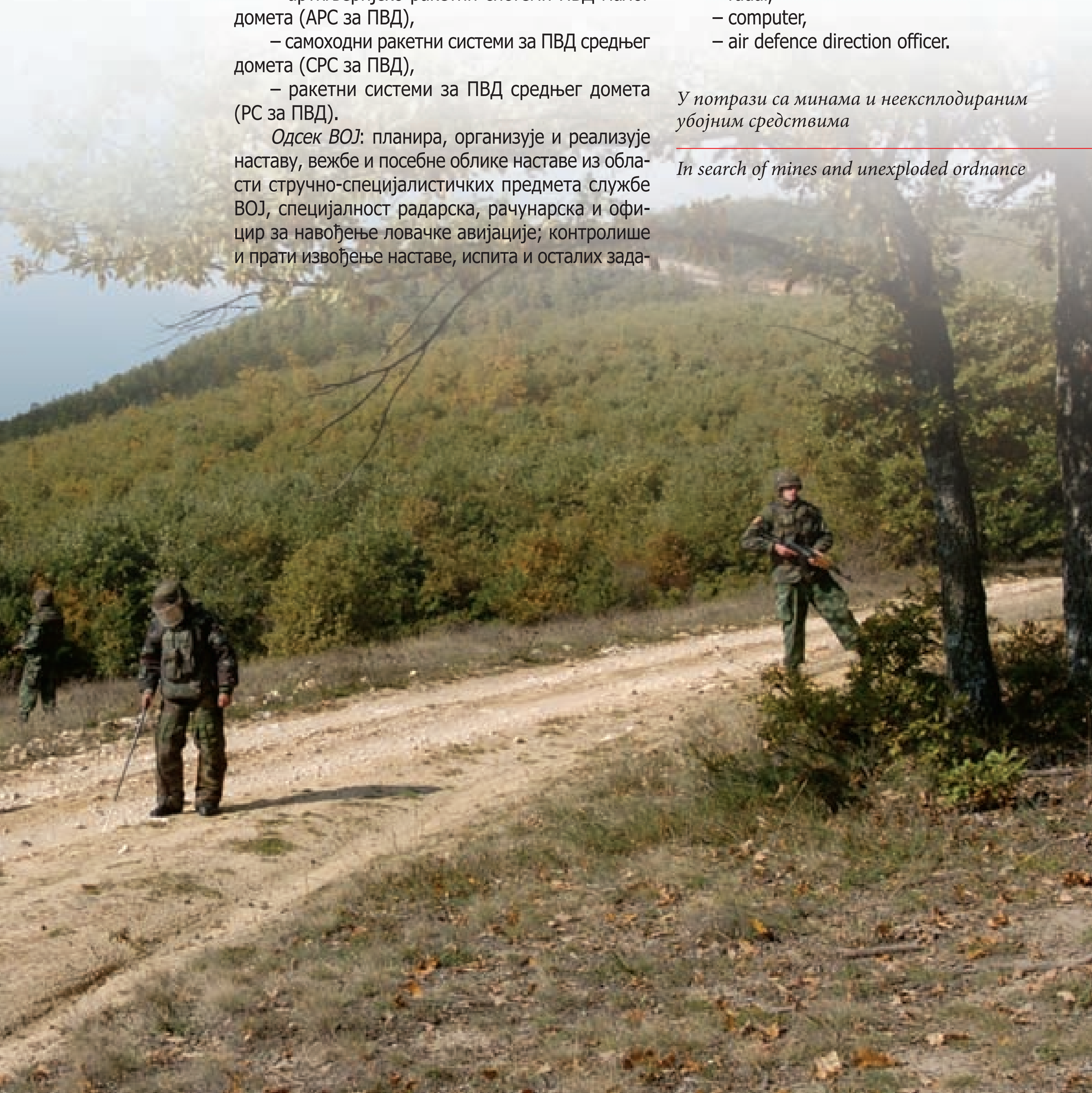
AW section: plans, organizes and accomplishes lessons, exercises and special forms of classes in the field of expert subjects of the AW service, fields radar, computer and air defence direction officer; controls and supervises classes, exams and other tasks; collaborates with the Faculty of the organizational sciences; maintains and improves teaching material basis; supervises and creates new study programmes; directs research work of teachers; provides teachers` participation at scientific and expert gatherings in the country and abroad; keeps teaching documentation; participates in developing textbooks in the field of the expert subjects of the AW service.

Students and officers of the AW are educated for three fields:

– radar,

– computer,

– air defence direction officer.

У потрази са минама и неексплодираним убојним средствима

In search of mines and unexploded ordnance

така; сарађује са Факултетом организационих наука; одржава и унапређује наставну материјалну базу; прати и иновира студијске програме, научно и наставно усавршава наставнике; обезбеђује учешће наставника на научним и стручним скуповима у земљи и иностранству; води наставну документацију; учествује у изради стручне регулативе из области стручно-специјалистичких предмета службе ВОЈ.

Кадети и слушаоци службе ВОЈ школују се за 3 специјалности:

– радарска,
– рачунарска,
– официр за навођење ловачке авијације.

Школовање официра рода артиљеријско-ракетне јединице за противваздухопловна дејства

Први случај употребе противавионских топова у српској војсци везује се за Први светски рат, када је, непосредно пред почетак офанзиве Централних сила на Србију, у јесен 1915. године, 30. септембра седам немачких авиона типа *румплер* бомбардовало Крагујевац. Тада је артиљерац Рака Љутовац из села Бела Вода код Крушевца, успео да гранатом из модификованог топа круп М 1903 калибра 75 mm погоди један од противничких апарата, који се у пламену срушио. Оба члана немачке посаде су погинула и сахрањена су на крагујевачком војном гробљу.

Југословенска војска између два светска рата у своје наоружање масовно уводи лаку противавионску артиљерију за непосредну заштиту трупа, где преовлађују калибри 20 и 37 mm. Противавионски топ калибра 75 mm престаје да буде основни калибар у средњој противавионској артиљерији, а у наоружање се уводе топови већег калибра (88, 90, 94 и 105 mm).

Након Другог светског рата, у складу са организацијом југословенског војног школства и плановима за школовање војних кадрова за ваздухопловство и противваздухопловну одбрану, у Задру је прво формирана Противавионска школа, која је касније прерасла у Школски центар ПВО. У овом центру питомци Војне академије КоВ обучавали су се на великом броју противавионских (ПА) топова: 20/1 mm М35, 20/1mm М38, 20/2mm М38/50, 20/2mm М38/51, 20/4mm М38В, 20/4mm М38В/61, 20/4mm М75, 20/1mm М75, 20/3mm М55А3Б1, 20/3mm М55А4Б1, 20/3 mmБОВ-3, 30/2 mm М-53/59/70, 40/1mm Мк1, 40/1mm Мк12, 40mm Л/70 Бофорс, ЗСУ-57/2 mm, 85mm М39 КС-

Education of the artillery-rocket units for antiaircraft operations officers

Antiaircraft guns were used for the first time in the Serbian Army during the first World War, when, immediately before the beginning of the Central powers offensive on Serbia, in autumn 1915, on 30 September, seven German aircraft called *rumpler* bombed Kragujevac. At that time an artillery man called Raka Ljutovac from a village called Bela Voda near Kruševac, hit one of the enemy aircraft and destroyed it, using a grenade from the modified gun krup M 1903, 75 mm calibre. Both members of the German crew were killed and buried at the military cemetery in Kragujevac.

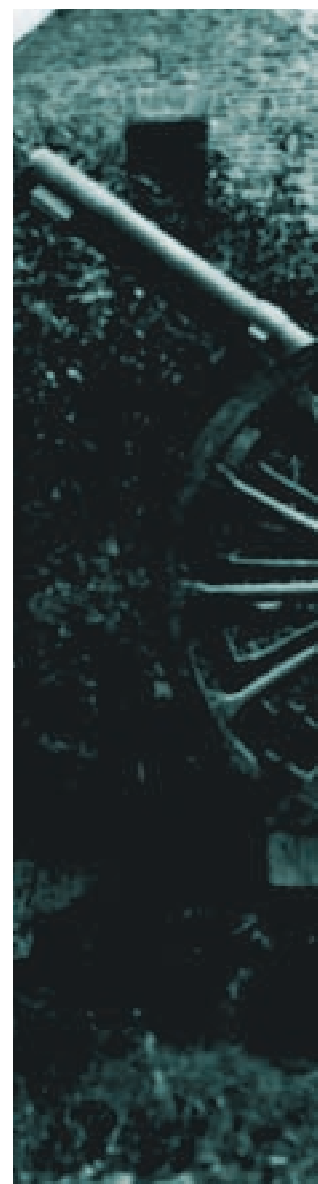
The Yugoslav Army substantially introduced light antiaircraft artillery for the immediate troop protection in its armament between the two World Wars, where 20 and 37 mm calibres prevail. The antiaircraft gun of the 75 mm calibre is not the basic calibre in the medium antiaircraft artillery, and guns of bigger calibres (88, 90, 94 and 105 mm) are introduced in the armament.

After the second World War, in accordance with the organization of the Yugoslav military education and plans concerning education of the military personnel within the Aviation and Air Defence, first an Antiaircraft school was formed in Zadar, and later it became The School Centre of the Air Defence. Students from the Miitary academy of the Army Forces were instructed on the great number of antiaircraft (AA) guns: 20/1 mm M35, 20/1 mm M38, 20/2 mm M38/50, 20/2mm M38/51, 20/4mm M38B, 20/4 mm M38B/61, 20/4mm M75, 20/1 mm M75, 20/3 mm M55A3B1, 20/3 mm M55A4B1, 20/3 mm BOV-3, 30/2 mm M-53/59/70, 40/1 mm Mk1, 40/1 mm Mk12, 40 mm L/70 Bofors, ZSU-57/2 mm, 85 mm M39 KS-12, 85 mm M44 KS-12A, 88 mm M37, 90 mm M1, 90 mm M2, 94 mm Mk3A.

The first personnel intended for rocket system of the Air Defence, Dvina were educated in the Soviet Union. It was necessary to, simultaneously, organize education of the personnel in the country, so within the new formed 250th rp of the Air Defence was formed a Rocket teaching centre in Batajnica. In 1964 the Centre was reformed to the Rocket school centre and it remained in Batajnica until 1986., when it was closed, and the School centre of the Air Defence (SCAD) in Zadar took over the tasks.

The first shooting using Dvina system was performed on 1 July 1963, at cape Kamenjak ground, with two rockets.

The personnel reskilling for rocket system Volhov was done from 1966 to 1967.

12, 85mm М44 КС-12А, 88mm М37, 90mm М1, 90mm М2, 94mm Мк3А.

Први кадрови за ракетни систем ПВО Двина школовани су у СССР-у. Потребе су налагале да се, паралелно, организује и школовање овог кадра у земљи, па је у оквиру новоформираног 250. рп ПВО формиран Ракетни наставни центар у Батајници. У 1964. години Центар је преформиран у Ракетни школски центар и остао је у Батајници до 1986. године, када је угашен, а задатке обуке преузео је ШЦ ПВО у Задру.

Прво бојно гађање системом Двина изведено је 1.7.1963. године, на полигону Рт Камењак, са две ракете.

Преобука кадра за ракетни систем Волхов извршена је од 1966. до 1967. године.

У периоду од 1975. године до 1985. године уведени су у наоружање ЈНА системи Нева М и Куб

In the period from 1975 to 1985 in the armament of the Yugoslav National Army (YNA) were introduced systems Neva M and Kub M, and shooting was done at cape Kamenjak. The first shooting using the Neva M system was done in July 1975, and using the Kub M system on 25 May 1976.

Instruction with other rocket systems was done in the SC AD Zadar: Strela 2M from 1974, Strela 1M from 1975 and Kub M from 1976.

In 1985 Military academy of the Air Force and Air Defence, major Air Defence, was formed in Rajlovac near Sarajevo, and it lasted four years (the first three years were organized in Rajlovac, and the fourth in Zadar). After the separation of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia (SFRY), in 1991, the SC AD moved from Zadar to Rajlovac, and two months after that to Žarkovo (Belgrade).The School centre of the Air Force and Air Defence (SCAFAD)

Српски пољски том система „шнајдер“ М 907, калибра 75 мм, модификован за гађање циљева у ваздуху

Serbian field cannon, Snaider M 907 system, 75mm calibre, modified for shooting targets in the air

Кадети на тактичко-техничком зборy на аеродрому „Батајница"

Cadets at tactical and technical gatherings at Batajnica airport

М, а бојна гађања вршена су на Рту Камењак. Прво гађање са система Нева М извршено јула 1975. године, а са система Куб-М, 25.5.1976. године.

Обука на осталим ракетним системима изводила се у ШЦ ПВО Задар: Стрела 2М од 1974. године, Стрела 1М од 1975. и Куб М од 1976. године.

Од 1985. године формирана је Војна академија РВ и ПВО, са смером ПВО у Рајловцу код Сарајева, у четворогодишњем трајању (прве три године у Рајловцу и четврта година у Задру). Након распада СФРЈ, 1991. године ШЦ ПВО сели се из Задра у Рајловац, да би се након два месеца

was formed in 1992, in Batajnica, and within this centre there was even Military academy of the Air Force and Air Defence, which included major Artillery rocket unit of the Air Defence.

After forming the unique Military academy consisting of arms and services in Belgrade (2000), the SC AFAD, which during early 90-ties included Military academy of the Air Force and Air Defence, was closed. Within the Academy (until it was closed) there was the Air Force and Air Defence section, which also included armament and the Air Defence military equipment department, consisting of the

преселио у Жарково (Београд). У Батајници је 1992. године формиран ШЦ РВ и ПВО, а у његовом саставу била је и Војна академија РВ и ПВО, у којој је постојао и Смер АРЈ ПВО.

После формирања јединствене Војне академије родова и служби у Београду (2000), укинут је 2002. године ШЦ РВ и ПВО, у чијем је саставу почетком 90-их година радила Војна академија РВ и ПВО. У оквиру ове академије (до њеног укидања) постојао је Одсек РВ и ПВО, а у његовом саставу била је Катедра наоружања и војне опреме ПВО, са групама за: лаке артиљеријско-ракетне системе противваздушне одбране, за самоходне ракетне системе противваздушне одбране (ракетни систем КУБ М) и за ракетне системе противваздушне одбране (ракетни систем Нева М).

following groups: light artillery-rocket systems of the air defence, self-propelled rocket systems of the air defence (rocket system KUB M) and rocket systems of the air defence (rocket system Neva M).

Today the artillery-rocket units for antiaircraft operations section, according to the accredited study programme is in charge of 16 subjects from module ARU AO. Part-time teachers, professors from civilian faculties are engaged for teaching certain subjects.

Apart from the main task which is about teaching students in their fields, teachers from the section also participate in teaching and assisting the tactics department, at basic studies, command-staff and general-staff school.

The aim of teaching students of the artillery-rocket units for antiaircraft operations major, fields: artillery-rocket systems for AO, self-propelled rocket systems for AO and rocket systems for AO is to: educate students for professional officers, enable them for performing initial duties at the platoon commander level in ARU for AO, field ARM for AO, field SPRS for AO and field RS for AO and preparation for all challenges of the officer`s profession, in compliance with missions and tasks of the Serbian army.

Apart from instruction in using war technique means, students of the ARM for AO are also instructed in modern classrooms at the Military academy.

Education of officers of the aviation arm

Education of officers-pilots

Tradition in educating and instructing pilots in the Serbian army started at the beginning of the twentieth century, simultaneously with the development of aviation in other European countries. Not much time passed from captain Kosta Miletić, who attended the Aviation-technical school in Petrograd in 1902, through education of the first military pilots in 1912 (lieutenants Miloš Ilić and Jovan Jugović, second-lieutenant Živojin Stanković, sergeant Mihajlo Petrović and junior sergeants Miodrag Tomić and Vojislav Novičić) in prestigious French schools of well-known aces Lui Blerie and Moris Farman and engagement of foreign pilots and other experts in instructing native personnel in Serbia, to formation of the own aviation and its engagement in the Balkan wars, and, particularly, in the first World War. In this way Serbia became one of the rare European countries which could praise to have new military resources, that had future.

When Aviation of the Kingdom of Serbia became Aviation of the Kingdom of Serbians, Croats and Slovenians and when it took over the resources, a new state the Kingdom of Serbians, Croats and

Обука питомаца ваздухопловног смера, 1949. године

Training of air force cadets, 1949

Данас је Одсек артиљеријско-ракетних јединица за противваздухопловна дејства, према акредитованом студијском програму, надлежан за реализацију 16 предмета из модула АРЈ ПВД. Ради извођења наставе неких предмета ангажују се спољни сарадници, професори са цивилних факултета.

Поред основног задатка који се тиче реализације наставе са кадетима из својих области, наставници Одсека учествују и у извођењу наставе и пружању помоћи Катедри тактике, на основним студијама и усавршавању официра командно-штабног и генералштабног нивоа.

Циљ школовања кадета Смера артиљеријско-ракетне јединице за противваздухопловна дејства, специјалности: артиљеријско-ракетни системи за ПВД, самоходни ракетни системи за ПВД и ракетни системи за ПВД јесте: образовање и васпитање за позив професионалног официра, оспособљавање за обављање почетне дужности нивоа командира вода у АРЈ за ПВД, специјалност АРС за ПВД, специјалност СРС за ПВД и специјалност РС за ПВД и припрема за све изазове официрског позива, у складу са мисијама и задацима ВС.

Поред обуке на средствима ратне технике, кадети специјалности АРС за ПВД обучавају се и у савременим кабинетима Војне академије.

Slovenians provided basic foundation for the further development of the branch within own armed forces, after the end of the first World War.

The first personnel of the aviation was recruited from pilot`s schools, applied and aviation-reconnaissance schools for instructing active officers, candidates for reserve officers and non-commissioned officers, who worked between two wars.

*The first pilot`s school* of the Yugoslav military aviation was formed on 1 March 1919, in Novi Sad, and in 1938 it was moved to Pančevo as pilot`s school of the first aviation regiment. Only active officers were instructed for the basic piloting in the school.

The second pilot`s school, as a school of the second aviation regiment, was formed in March 1920, in Mostar, and in 1939 it was moved to Kraljevo. Only non-commissioned officers were instructed there.

*The third officer`s school* was formed in spring, 1928, in Zemun, as pilot`s school of the sixth aviation regiment, and in 1939 it was moved to Niš. For six months active and reserve non-commissioned officers were instructed there. After finishing the school they obtained title a fighter-pilot.

Aviation reconnaissance school was formed in autumn 1921, in Petrovaradin, and later it was moved to Pančevo. Active officers and candidates for reserve

Школовање официра рода авијације

Школовање за официре-пилоте

Традиција школовања и обуке пилота у српској војсци почиње већ првих година 20. века, истовремено са развојем ваздухопловства у осталим европским земљама. Од капетана Косте Милетића, који је похађао Ваздухопловно-техничку школу у Петрограду 1902. године, преко школовања првих војних пилота 1912. године (поручника Милоша Илића и Јована Југовића, потпоручника Живојина Станковића, наредника Михајла Петровића и поднаредника Миодрага Томића и Војисла-

aviation reconnaissance-officers were educated there. Immediately before the war students of the lower military academy were enrolled there; the school lasted one year.

School for reserve aviation officers-pilots was formed in 1921 in Valjevo, and the next year it was moved to Novi Sad, and in 1925 it was renamed in School for reserve aviation officers.

Aviation non-commissioned officers school was formed in 1926 in Petrovaradin, within Aviation vocational schools command. Candidates who finished civilian primary school were educated for disciplinary heads in aviation units there.

From April 1940 education of aviation officers was continued at newly formed Aviation military academy in Pančevo. The first class of the newly formed academy included students from the lower

На часу метеорологије

Meteorology class

ва Новичића) у француским престижним школама прослављених асова Луја Блерија и Мориса Фармана и ангажовања страних пилота и осталих стручњака у обуци домаћих кадрова у Србији, до формирања властитог ваздухопловства и његовог ангажовања у балканским ратовима и, нарочито, у Првом светском рату, није прошло много времена. Србија се тако сврстала међу ретке европске земље које су се могле похвалити новим борбеним средствима, пред којима је била будућност.

Преименовањем Ваздухопловства Краљевине Србије у Ваздухопловство Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и преузимањем њених ресурса, нова држава, Краљевина СХС је после завршетка Првог светског рата обезбедила темељне основе за даљи развој овог вида сопствених оружаних снага.

Први кадрови за ваздухопловство регрутовани су из пилотских школа, апликативних и ваздухопловно-извиђачких школа за обуку активних официра, кандидата за резервне официре и подофицира, које су радиле између два рата.

Прва пилотска школа југословенског војног ваздухопловства формирана је 1. марта 1919. у Новом Саду, да би као пилотска школа Првог ваздухопловног пука 1938. године била премеште-

Селекција за пилоте 2008. године

Pilot selection, 2008

school military academy, after eighteen months of education, after previously being checked concerning their flying capabilities. The second class included students who finished civilian secondary school. Aviation military academy stopped working during the April war in 1941, that ended in defeat and occupation of the Kingdom of Yugoslavia.

With partisan aviation in the second World War and formation of the Yugoslav Air Force at the beginning of 1945, the Yugoslav army preserved the continuity of the own armed forces branch development after the war.

Two months before the end of the second World War, on 14 March 1945, the first pilot`s school – Pilot`s school of the Yugoslav army was formed in Zemunik near Zadar. Aviation military school (that was formed in the same year) appeared by joining Aviation school in Novi Sad and Flier`s school in Pančevo. The school was moved to Mostar in 1949, and in 1953 it became Flier`s school centre.

The aviation military academy was formed in Zemunik near Zadar in 1953, and it worked until 1992, when aviation military schools in the Federal Republic of Yugoslavia became part of interbranch military schools and are not independent aviation institutions.

At the time Aviation military academy was one of the more respectable institutions of the type in the world. During its existence, many generations of active and reserve officers-pilots, as well as a number of other personnel necessary for the Air Force and

на је у Панчево. У њој су обучавани за основну пилотажу само активни официри.

Друга пилотска школа, као школа Другог ваздухопловног пука, формирана је у марту 1920. у Мостару, а 1939. премештена је у Краљево. У њој су обучавани искључиво подофицири.

Трећа пилотска школа формирана је у пролеће 1928. године у Земуну, као пилотска школа Шестог ваздухопловног пука, а 1939. године премештена је у Ниш. У њој су шест месеци обучавани активни и резервни подофицири, који су после завршетка школе добијали звање пилот-ловац.

Ваздухопловна извиђачка школа формирана је у јесен 1921. године у Петроварадину, а касније је премештена у Панчево. Ту су се школовали активни официри и кандидати за резервне ваздухопловне официре-извиђаче. Непосредно пред рат примани су питомци Ниже војне академије; школовање је трајало годину дана.

Школа за резервне ваздухопловне официре-пилоте формирана је 1921. године у Ваљеву, а наредне године премештена је у Нови Сад, да би 1925. била преименована у Школу за резервне ваздухопловне официре.

Ваздухопловна подофицирска школа формирана је 1926. године у Петроварадину, у оквиру Команде ваздухопловних стручних школа. У њој су се кандидати из грађанства са завршеном основ-

Air Defence were educated there. The whole flight instruction at the Aviation military academy, except for supersonic fighter Mig-21, was done using aircraft and helicopters that were made in the country. Completely educated pilots of all profiles who worked in operational units of the Yugoslav Air Force and Air Defence finished the academy, and from 1984 even pilots-fighters in charge of the aircraft Mig-21.

From 2000 to September 2009, finalizing with 130th class of the military academy, aviation arm, students-pilots were educated at the Military academy in Belgrade, within the Air Force and Air Defence section, according to curriculum from 1997, with modifications and additions from 2000.

From 2006 students-pilots are educated according to the study programme of the basic academic studies aviation major at the Military academy for acquiring mutual degree with the Faculty of Transport (till September 2011), finalizing with 131st and 132nd class of the Military academy, arm aviation.

Education of students-pilots, according to the accredited study programme called Basic academic studies Military aviation, started in 2008 including 133rd and 134th class of the Military academy, arm aviation.

The aim of the study programme called Management in defence, module *Military aviation* is education of the Military academy students for officer`s

Будући пилоти се упознају са уређајима у кабини авиона

Prospective pilots are getting familiar with the aircraft cabin equipment

ном школом школовали за дисциплинске старешине у ваздухопловним јединицама.

Од априла 1940. године школовање ваздухопловних официра настављено је на новоформираној, Ваздухопловној војној академији у Панчеву. У прву класу новоформиране академије примљени су питомци из Ниже школе Војне академије, после 18 месеци школовања, пошто су претходно проглашени способним за летачку службу, а у другу класу младићи из грађанства са завршеном гимназијом. Ваздухопловна војна академија престала је с радом у току априлског рата 1941. године, који ће се завршити поразом и окупацијом Краљевине Југославије.

Са партизанском авијацијом у Другом светском рату и формирањем Југословенског ратног ваздухопловства почетком 1945. године, Југословенска армија је после завршетка рата сачувала континуитет у развоју овог вида својих оружаних снага.

Два месеца пре завршетка Другог светског рата, 14. марта 1945. године, формирана је прва пилотска школа – Пилотска школа Југословенске армије у Земунику код Задра, а Ваздухопловно војно училиште (формирано исте године) настало је спајањем Ваздухопловне школе у Новом Саду и Школе летача у Панчеву. Училиште је 1949. пре-

profession, arm aviation – an aircraft pilot or a helicopter pilot. This study programme is in compliance with the aims and tasks of education at the Military academy, that is, general aims and tasks of education of the future officers within arms and services in the Serbian army.

By the accomplishment of the study programme future officers of the aviation arm – the aircraft pilots or helicopter pilots are enabled to start performing initial duties, a pilot in the aviation-helicopter section. Besides an officer of the aviation arm, the study programme also enables students to become transport engineers – military aviation engineers – pilots. Future officers, transport engineers, will be enabled to perform the basic flight tasks and continue training at the tactical aviation units level, the rank of aviation squadrons, as well as to perform functional engineer tasks.

From 2007, for the first time in the Serbian army, girls-students-pilots are educated, according to the study programme of the basic academic studies, major aviation at the Military academy. The aim is acquisition of the mutual degree with the Faculty of transport (till September 2011), with the 132nd class at the Miltary academy, arm aviation.

сељено у Мостар, а 1953. године прераста у Летачки школски центар.

Ваздухопловна војна академија формирана је 1953. године у Земунику код Задра, и радила је све до 1992. године, када ваздухопловне војне школе у СР Југославији улазе у састав интервидовских војних школа и престају да постоје као самосталне ваздухопловне институције.

У то време Ваздухопловна војна академија била је једна од угледнијих установа ове врсте у свету. У току свог постојања, ишколовала је многе генерације активних и резервних официра-пилота, као и велики број других кадрова потребних Ратном ваздухопловству и противваздушној одбрани. Целокупна летачка обука у Ваздухопловној војној академији, изузев на надзвучном ловцу Миг-21, изводила се на авионима и хеликоптерима домаће производње. Академија је оперативним јединица-

From 2000 to September 2006 education of students in the Air Force and Air Defence section, major aviation implied: theoretical part of lessons at the Military academy in Banjica, and practical part, flight training, at the airport Kovin in 251st fighter-bomber aviation squadron (fbas).

The airport Kovin was used for performing selective flight training with potential students at the Military academy, arm aviation and the initial flight training??? at aircraft V-53, in five sections of the flight training (basic, navigational, group, introduction to simulation and instrument flying at aircraft V-53). Purposeful training was performed until June 2006 at airport Golubovci (Podgorica), in the 172nd aviation brigade, at aircraft N-62 and helicopter H-42/45.

From 2007 the selective flight training is performed at airport Batajnica, in the 204th aviation base, in the 252nd mixed aviation squadron, at air-

Кадети се обучавају на станици за вођење ракета ракетног система ПВД „нева - М“

Training of cadets in operating rocket guiding station of PVD “neva-M” rocket system

ма југословенског РВ и ПВО подарила комплетно обучене пилоте свих профила, а од 1984. године и пилоте-ловце на авиону Миг-21.

Од 2000. до септембра 2009. године, закључно са 130. класом Војне академије, рода авијације, студенти-пилоти школовали су се у Војној академији у Београду, у оквиру Одсека В и ПВО, по наставном плану и програму из 1997. године, са изменама и допунама из 2000. године.

Од 2006. године, студенти-пилоти школују се по студијском програму основних академских студија смера авијација Војне академије за стицање заједничке дипломе са Саобраћајним факултетом (до септембра 2011. године), закључно са 131. и 132. класом Војне академије, род авијација.

Школовање студената-пилота по акредитованом студијском програму Војно ваздухопловство основних академских студија, почело је 2008. године са 133. и 134. класом Војне академије, род авијација.

Циљ студијског програма Менаџмент у одбрани, модул *Војно ваздухопловство* је образовање студената Војне академије за позив официра рода авијације – пилот авиона или пилот хеликоптера. Овај студијски програм је у складу са циљевима и задацима образовања на Војној академији, односно са општим циљевима и задацима образовања будућих официра родова и служби у Војсци Србије.

Реализацијом овог студијског програма, будући официри рода авијације – пилоти авиона и пилоти хеликоптера, оспособљавају се за рад на почетним дужностима пилот у авијацијско-хеликоптерском одељењу. Осим за официра рода авијације, овај студијски програм оспособљава кадете и за инжењере саобраћаја - инжењере војног ваздухопловства – пилоте. Будући официри, инжењери саобраћаја, биће оспособљени за извршавање основних летачких задатака и за наставак обуке на нивоу тактичких авијацијских јединица, ранга авијацијских ескадрила, као и за извршавање функционалних инжењерских задатака.

Први пут у Војсци Србије, од 2007. године школују се и студенткиње–пилоти, по студијском програму основних академских студија смера авијација Војне академије за стицање заједничке дипломе са Саобраћајним факултетом (до септембра 2011. године), са 132. класом Војне академије, род авијација.

Од 2000. до септембра 2006. године, школовање студената на Одсеку РВ и ПВО смер авијација подразумевало је: теоријски део наставе на Војној академији на Бањици, а практични део, летачка обука, на аеродрому Ковин у 251. ловачкој бомбардерској авијацијској ескадрили (лбае).

На аеродрому Ковин изводила се селективна летачка обука са кандидатима за студенте Војне академије, род авијација и почетна летачка обука craft V-53. The students` flight training today means three sections of the flight training, at aircraft V-53 and six subjects (sections of the flight training), at aircraft N-62. Concerning the helicopter H-42/45 the flight training is performed through five subjects (sections of the flight training).

From 2000 the expert instruction for checking the capabilities of candidates for enrolling the Military academy, arm aviation, is performed in the 63rd parachute battalion, through survival in nature and parachute training.

Education of Air warning service officers

Air warning and guidance (AWG) is the name of military units intended for constant radar warning of the airspace, detecting and following targets in the airspace, guiding the fighter aviation and radar provision of combat operations of the artillery-rocket units for antiaircraft operations, as well as other structures in the defence system.

The AWG system started developing in the Yugoslav army after the end of the Second World War. In the National liberation war only some of the functions of the system were used. Immediately after the war, simultaneously with the development of the other arms and services, started preparations and material and personnel bases creation for organizing the air warning system.

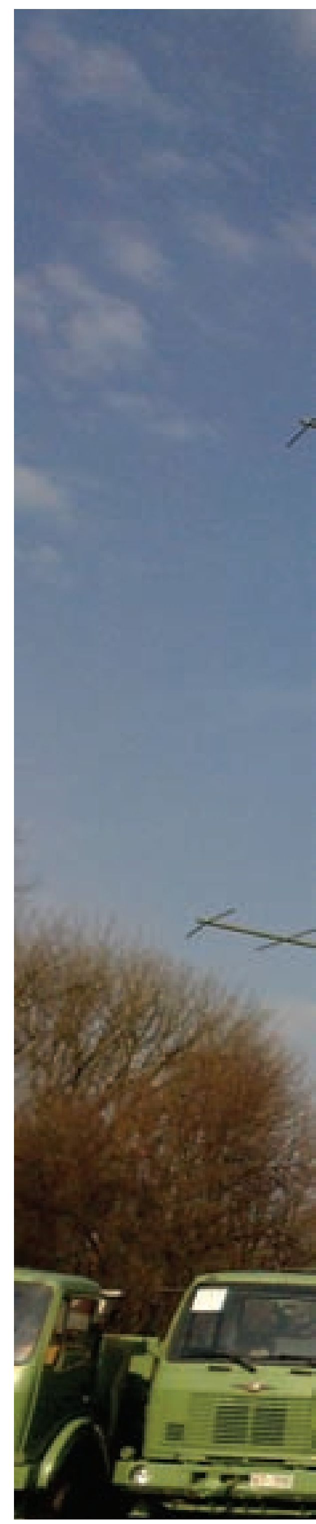
Formation of the AWG service and the first units of the service was done in 1953, when the air warning (AW) system was reorganized.

The next phase in the service development is characteristic about modernization and considerable strengthening of the material and personnel basis, which meant development of the system by providing modern radar-computer means of the new technology and automated systems for processing, transmission and presentation of data about the situation in the airspace.

At the same time, in the Air Force and Air Defence command in Zemun, a radar-technical centre, as its expert body was formed, and the task of the centre was to, according to the data received by following the development of the aviation technique in the world, develop a plan of equipping armed forces by radars and use them in an operational way in the Yugoslav national army.

According to the needs of the AWG units students were educated and instructed on several locations: Aviation-technical military academy (ATMA) in Rajlovac, The Army forces military academy in Belgrade and The school centre of the Air Defence in Zadar, until 1992.

There were mechanical and electrical engineering majors in Rajlovac until 1986, within ATMA. Within

на авиону В-53, у пет раздела летачке обуке (основно, навигацијско, групно, увођење у тренажу и инструментално летење на авиону В-53). Наменска обука изводила се до јуна 2006. године на аеродрому Голубовци (Подгорица), у 172. авијацијској бригади, на авиону Н-62 и хеликоптеру Х-42/45.

Од 2007. године селективна летачка обука изводи се на аеродрому Батајница, у 204. авијацијској бази, у 252. мешовитој авијацијској ескадрили, на авиону В-53. Летачка обука кадета данас подразумева три раздела летачке обуке, на авиону В-53, и шест предмета (раздела летачке обуке), на авиону Н-62. На хеликоптеру Х-42/45 обука се реализује из пет предмета (раздела летачке обуке).

Стручно-специјалистичка обука за проверу способности кандидата за школовање на Војној

the mechanical engineering major there were the following fields: aircraft-engine and armourer, and the fields of the electrical engineering major were: radar, rocket, aircraft equipment, communications and meteorology. Education lasted six terms. The last generation of the ATMA finished the education in 1986.

Military academy of the Air Force and Air Defence (AF and AD), major Air Defence, was formed in 1985 in Rajlovac, and lasted four years (three years in Rajlovac and one year in Zadar), and major aviation-technical service (ATS), that lasted five years (three years in Rajlovac and two tears in Žarkovo – Belgrade).

There were three fields within AW, major Air Defence in Zadar (in the seventh and eighth term): radar, radar-computer and air defence direction officer.

Обука кадета на радарској станици

Training of cadets in operating radar station

академији, род авијација, од 2000. године изводи се у 63. падобранском батаљону, путем преживљавања у природи и падобранском обуком.

Школовање официра службе Ваздушно осматрање и јављање

Ваздушно осматрање, јављање и навођење (**ВОЈИН**) назив је војних јединица намењених за непрекидно радарско осматрање ваздушног простора, откривање и праћење циљева у ваздушном простору, навођење ловачке авијације и радарско обезбеђење борбених дејстава артиљеријско-ракетних јединица за противваздухопловна дејства, као и осталих структура у систему одбране.

Систем ваздушног осматрања, јављања и навођења почео је да се развија у Југословенској армији после завршетка Другог светског рата. У Народноослободилачком рату биле су у употреби само неке од функција овог система. Непосредно после рата, упоредо са развојем осталих родова и служби, почеле су припреме и стварање материјалне и кадровске основе за организовање система ваздушног осматрања и јављања.

Формирање службе ВОЈИН и првих јединица ове службе извршено је 1953, када је реорганизован систем за ваздушно осматрање и јављање (ВОЈ).

Наредна фаза у развоју службе карактеристична је по модернизацији и знатном јачању материјалне и кадровске основе, што је значило усавршавање система опремањем модерним радарско-рачунарским средствима нове технологије и аутоматизованим системима за обраду, пренос и приказивање података о ситуацији у ваздушном простору.

Истовремено, у Команди Ратног ваздухопловства и противваздушне одбране у Земуну, формиран је радарско-технички центар, као њен стручни орган, који је на основу података добијених праћењем развоја ваздухопловне технике у свету, имао задатак да изради план опремања оружаних снага радарима и њихове оперативне примене у ЈНА.

За потребе јединица ВОЈИН питомци су се школовали и обучавали на неколико локација: Ваздухопловно-техничка војна академија (ВТВА) у Рајловцу, Војна академија КоВ у Београду и Школски центар ПВО у Задру, до 1992. године.

У Рајловцу је до 1986. године, у оквиру ВТВА, постојао машински и електро смер. У оквиру машинског смера биле су специјалности: авион-мотор и оружари, а специјалности електро смера: радарска, ракетна, опрема ваздухоплова, веза и метеорологија. Школовање је трајало 6 семеста-

In 1986 AW became an arm of the unit AW.

Two generations of students at the Military academy (40th and 41st class in 1983/1984 and in 1984/1985) major Air Defence, finished the first two years at the Army forces Military academy in Belgrade, the third year at the Military academy of the Air Force and Air Defence in Rajlovac, and the fourth in the School centre of the Air Defence in Zadar.

After separation of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia in 1991, the School centre of the Air Defence in Zadar temporarily moved to Rajlovac and soon after that to Žarkovo (Belgrade). The School centre of the Air Force and Air Defence which included Military academy of the Air Force and Air Defence was formed in 1992 in Batajnica.

Within the Military academy of the Air Force and Air Defence there was a major Air warning, which included two departments: Air warning and guidance tactics department, with four teachers and technique department with ten teachers and air warning teaching company, with two officers and nine non-commissioned officers.

Besides educating students at the Military academy, major air warning included courses for officers` and non-commissioned officers` (arm air warning) advanced training, and educated reserve officers, arm air warning.

In accordance with the transformation and rationalization process of the military education, in 2002 the School centre of the Air Force and Air Defence was closed, and within the centre during the nineties there was Military academy of the Air Force and Air Defence. In the meantime, in 2000 a unique Military academy of different branches and services was formed in Belgrade, and it included the Air Force and Air Defence section, with the air defence armament and military equipment department, that was composed of teachers, associates in teaching and AW operators and AWG school company, with twenty heads.

From 2006, at the AW section a new study programme was introduced, together with the Faculty of organizational sciences in Belgrade (21 student). After the end of the education (still on-going) students will obtain two degrees, one at the Military academy and the other at the Faculty of the organizational sciences: they will be graduated second-lieutenants and information technologies engineers.

During 2007 a Centre for training the Air Force and Air Defence students was formed, with the AW section, five teachers and one classroom operator. The organization is still valid.

From 2000 in the AW section 117 students finished all three fields. In addition many generations of reserve officers finished many courses intended for performing duties of AWG company commander

Вежба у кабини радара С-613

Practice in radar C-613 cabin

ра. Последња генерација ВТВА завршила је школовање 1986. године.

Војна академија Ратног ваздухопловства и противваздушне одбране (РВ и ПВО), смер ПВО, формирана је 1985. године у Рајловцу, са четворогодишњим школовањем (три године у Рајловцу и једна година у Задру) и смер ваздухопловно-техничка служба (ВТСл), са трогодишњим школовањем у Рајловцу и две године у Жаркову (у Београду).

На смеру ПВО у Задру (у 7. и 8. семестру), школоване су три специјалности ВОЈ: радарска, радарско-рачунарска и официр за навођење ловачке авијације.

Служба ВОЈ 1986. године постаје род јединице ВОЈ.

Две генерације питомаца Војне академије (40. и 41. класа, школске 1983/1984. и 1984/1985. године) смера ПВО, школоване су у току прве две године на Војној академији КоВ у Београду, треће године на Војној академији РВ и ПВО у Рајловцу и четврте, у Школском центру ПВО у Задру.

Након распада СФРЈ, 1991. године ШЦ ПВО из Задра се привремено сели у Рајловац и убрзо

and AWG battalion commander.

When Military academy was accredited in 2009, within the study programme Management in defence there was a module AW, which included three fields: radar, computer and air defence direction officer.

The AW section is in charge of 13 subjects from module AW, for all three fields within the basic academic studies. Apart from teachers at the Military academy, part-time teachers, who are professors at civilian faculties, are involved in teaching.

After the end of the education students obtain two degrees: managers in defence and graduated officers of the AW service.

In September 2008 the arm of the AW unit was renamed to AW service.

Today the AW section although without enough teachers, classrooms and teaching aids, successfully performs lessons for students of all fields of the AW service and enables them to become professional officers of: *radar* field, for performing the initial command and technical duties at the radar platoon commander level in AWG units; *computer* field, for performing initial command and technical duties at the platoon commander level of the automation

у Жарково (Београд). У Батајници је 1992. године формиран ШЦ РВ и ПВО у чијем саставу је била Војна академија РВ и ПВО.

У оквиру Војне академије РВ и ПВО постојао је смер ВОЈ, са две катедре: Катедра тактике ВОЈИН, са 4 наставника и Катедра технике са 10 наставника и наставна чета ВОЈ, са 2 официра и 9 подофицира.

Осим школовања питомаца ВА, смер ВОЈ је имао и курсеве за усавршавање официра и подофицира рода ВОЈ, и школовао је резервне официре рода ВОЈ.

У складу с процесом трансформације и рационализације војног школства, 2002. године је уки-

system in AWG units; as well as field *air defence direction officer,* with the aim to enable officers for classical and instrument direction at aims in the airspace, direction of other types of aviation and offering navigational help to aircraft in trouble.

Theoretical lessons with students in AW major are performed in classrooms, and exercises and special forms of teaching are done on grounds, radar positions equipped by adequate means and technique, as well as in the units of the 126th AWG centre.

In performing lessons the following programme packages are used: ADRDDAS M3 (automated data receipt and data display concerning air situation M3) and CARP-1 (choice and assessment of the radar

Припрема чамаца за море

Preparation of boats for the sea

нут ШЦ РВ и ПВО, у чијем се саставу почетком 90-их година налазила и Војна академија РВ и ПВО. У међувремену, 2000. године формирана је јединствена Војна академија видова и служби у Београду, која је у свом саставу имала Одсек РВ и ПВО, са Катедром наоружања и војне опреме ПВО, коју су чинили наставници, сарадници у настави и руковаоци ВОЈ и школска чета ВОЈИН, са 20 старешина.

Од 2006. године на Одсеку ВОЈ почело је школовање студената по новом студијском програму, заједно са факултетом Организационих наука у Београду (21 студент). После завршетка школовања (које је још у току) студенти ће добити две дипломе, од Војне академије и од Факултета организационих наука: биће дипломирани потпоручници и инжењери информационих технологија.

У току 2007. године формиран је Центар за обуку студената В и ПВО, са Одсеком ВОЈ, са 5 на-

position). In this way selection of radar data source, complete processing, distribution and data display concerning situation in the air space above the Republic of Serbia and its approaches, as well as the choice of the most favourable radar positions for the installation of radar systems and radars can be demonstrated on personal computers.

In accordance with this, students can test their ideas while practicing the basic radar net formation, as well as reserve radar net formation.

The special forms of teaching with students are performed by using modern 3D radars AN/TPS-70, radar system S-600 and cabin S-5014B, as well as in the classroom AS-84.

Students who chose *radar* field practice mounting radar system at radar position, preparation and device adjustment for operational work in the AWG system, as well as operational work which includes radar surveillance, detection, processing, display and sending data about the situation in the airspace to operational centre of the Air Defence sector.

Students who chose *computer* field practice the automation system turning on, entering necessary data, data source selection, receipt, processing and showing data obtained from radar systems, as well as sending data to superior structures in AWG system.

Students who chose *air defence direction officer* field practice real direction on defined flight routes, using classical (voice) and automated way of using automated systems AS-74 and AS-84, as well as 3D radar AN/TPS-70.

SCHOOLING OF NAVY AND RIVER FLOTILLA OFFICERS

The beginning of schooling of navy officers in this region dates back to the period of the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenians, that is, the Kingdom of Yugoslavia and the organization of its army between the two wars. When it comes to navy, the core of the Yugoslav Army in the first years of the formation of the state was the cadre taken over from the Austro Hungarian Navy. Regular schooling of navy officers and non-commissioned officers in the state began in 1922, when a two-year Naval Officer School in Dubrovnik was established. The first attendants were the cadets of the Junior School of the Military Academy in Belgrade, who were second lieutenants and were sent to change their branch of service into navy officers.

In October 1923 the first Yugoslav Naval Military Academy was established in Dubrovnik, with a three-year programme of schooling. Until the beginning of the April war in 1941, 17 classes (around 500 cadets) graduated from that school, out of which 15 classes went through a complete programme and two

ставника и једним руковаоцем кабинета. Оваква организација задржала се до данас.

У Одсеку ВОЈ од 2000. године школовање је завршило 117 студената све три специјалности. Осим тога, изведено је и више генерација слушалаца за резервне официре, који су оспособљени за дужности резервних официра, као и више курсева усавршавања официра за дужности командира чета ВОЈИН и команданата батаљона ВОЈИН.

Акредитацијом Војне академије 2009. године, у оквиру студијског програма Менаџмент у одбрани, предвиђен је и модул ВОЈ, са три специјалности: радарска, рачунарска и официр за навођење ловачке авијације.

У надлежности Одсека ВОЈ је реализација 13 предмета из модула ВОЈ, за све три специјалности, у оквиру основних академских студија. Наставу, поред наставника Војне академије, држе и спољни сарадници, професори са цивилних факултета.

После завршетка школовања кадети стичу две дипломе, постају: менаџери у одбрани и дипломирани официри службе ВОЈ.

Од септембра 2008. године, род јединице ВОЈ преименован је у службу ВОЈ.

Данас Одсек ВОЈ, и поред недовољног бројног стања, недостатка кабинета, наставних средстава и помоћних средстава у настави, успешно изводи наставу са кадетима свих специјалности службе ВОЈ и оспособљава их за позив професионалног официра: *радарске* специјалности, за почетне командне и техничке дужности нивоа командира радарског вода у јединицама ВОЈИН; *рачунарске* специјалности, за почетне командне и техничке дужности нивоа командира вода система аутоматизације у јединицама ВОЈИН; као и специјалности *официр за навођење ловачке авијације*, који има за циљ оспособљавање за класично и инструментално навођење ловачке авијације на циљеве у ваздушном простору, усмеравање других врста авијације и пружање навигацијске помоћи ваздухопловима у неприлици.

Теоријска настава са кадетима Смера ВОЈ изводи се у кабинетима и учионицама, а вежбе и посебни облици наставе реализују се на полигонима, радарским положајима опремљеним адекватним средствима и техником, као и у јединицама 126. центра ВОЈИН.

У извођењу наставе користе се и програмски пакети: АППВС М3 (аутоматизовани пријем података и приказивање података о ваздушној ситуацији М3) и ИОРП-1 (избор и оцена радарског положаја). Тиме се може се демонстрирати на персоналним рачунарима селекција извора радарских података, потпуна обрада, дистрибуција и приказивање у прихватљивом облику података о ситуацији у ваздушном простору изнад Републике Србије и њеним прилазима, као и избор најпо-

classes went through a shortened programme due to war. Candidates for the Academy had to undergo a placement test in: mathematics, geometry, physics, mehanics, chemistry and one of the world languages (English, French, German, Italian or Russian). Later on geography was also included in the placement tests programme.

To be a cadet of the Naval Military Academy in that time meant a great honour and privilege, since the navy was an elite service of the Yugoslav Army in both military and civilian aspects of the society in the Kingdom.

At the Naval Military Academy the schooling ranged from theoretical educational programme

Прикупљање једара на школском броду „Јадран”

Taking down the sails on «Jadran» training ship

вољнијих радарских положаја за инсталацију радарских система и радара.

У складу с тим, кадети могу да тестирају своје идеје приликом увежбавања формирања основне радарске мреже, као и резервне радарске мреже.

Посебни облици наставе са кадетима се реализују на савременим 3Д радарима АН/ТПС-70, радарском систему С-600 и кабини С-5014Б, као и у кабинету АС-84.

(which lasted for eight months in the first and second years) to practical (three months), with occasional on board activities and summer sailing cruise, after which they sat for annual exams. After the first academic year the cadets went on a two-month sailing cruise on the Adriatic on ships which the Academy used for regular trainings, where they performed all the duties of navy officers and non-commissioned officers, as regulated by the navy service rules. After the second year of schooling they

Кадети *радарске* специјалности увежбавају постављање радарског система на радарски положај, припрему и подешавање уређаја за оперативни рад у систему ВОЈИН, као и оперативни рад који подразумева радарско осматрање, откривање, обраду, приказивање и слање података о ситуацији у ваздушном простору у оперативни центар сектора ПВО.

Кадети *рачунарске* специјалности увежбавају укључивање система аутоматизације, учитавање неопходних података, селекцију извора података, пријем, обраду и приказивање података добијених од радарских система, као и слање података претпостављеним структурама у систему ВОЈИН

Кадети специјалности *официр за навођење ловачке авијације* увежбавају стварно навођење ловачке авијације на дефинисаним маршрутама лета, класичним (гласом) и аутоматизованим начином коришћењем аутоматизованог система АС-74 и АС-84, као и 3Д радара АН/ТПС-70.

ШКОЛОВАЊЕ ОФИЦИРА ВИДА РМ И РОДА РЕЧНИХ ЈЕДИНИЦА

Почетак школовања морнаричких официра на нашим просторима везују се за период Краљевине СХС/Југославије и организацију њене војске у периоду између два рата. Када је морнарица у питању, окосницу Југословенске војске у првим годинама после формирања нове државе чинили су кадрови преузети из аустроугарске морнарице. Редовно школовање војнопоморских официра и подофицира у земљи почело је 1922. године, оснивањем двогодишње Поморске официрске школе у Дубровнику. Први полазници били су свршени питомци Ниже школе Војне академије у Београду који су, у чину потпоручника, упућени на преквалификацију за поморске официре.

Октобра 1923. године, у Дубровнику је почела с радом и прва југословенска Поморска војна академија, у којој је школовање трајало три године. До априлског рата 1941. године Поморску војну академију завршило је 17 класа (око 500 питомаца), од којих је петнаест класа савладало пуни, а две класе, због избијања рата, скраћени програм. Кандидати за упис на академију морали су да полажу пријемни испит из: математике, геометрије, физике, механике, хемије и једног од светских језика (енглески, француски, немачки, италијански или руски). Касније је у програм пријемног испита укључена и географија.

Бити питомац Поморске војне академије у то време значило је велику част и привилегију, будући да је морнарица у војним и друштвеним круго-

usually had a month of sailing cruise on the Adriatic (from 1926 on a training cruiser "Dalmatia" and from 1934 on "Jadran"), and the second month was reserved for the occasional sailing cruise in foreign waters. On that cruise the cadets performed all onboard officer duties. At the end of the third year they sat for an officer exam, after which they were assigned a ranking in the class and were commissioned as sub-lieutenants.

Since in accordance with a curriculum a part of specialized subjects (navigation, sailing, signalization, mehanics and shipbuilding) especially their practical part, could be successfully completed only on a ship, and that is on a sailing ship, for this cause, in September 1930 a construction of the first training ship-sailing ship was agreed upon in Germany. The next year in a shipyard in Hamburg ship "Jadran" was built and on 25 June was put on sea, but set sail to the homeland only two years later. It 1933 it became a regular part of the Navy of the Kingdom of Yugoslavia and on 25 June 1934 it set its first sail to school sailing cruise and until 1941 it sailed seven times with the cadets of the Naval Military Academy and Non-commissioned Officer School, sailing on the Mediterranean and border seas- Adriatic, Ionian, Aegean, Sea of Marmara and Black seas and three times on the Atlantic.

On the occasion of handling down the training ship "Jadran" over to the navy, at a celebration in Split on 6 September 1933, government members, ministries of the army and the navy, delegates of the Yugoslav naval organization "Jadranska straža" from all over the country and representatives of the local government were present. The ship was given a grand welcome by the delighted crowd, cannons firing from the shore. While entering the port a group of hydroplanes greeted it, and in all the harbours members of the navy waited to greet it solemnly.

Further development, improvement and schooling of navy officers and technical cadre, went on in the form of officer courses for specialization in certain fields: artillery course in the Artillery Naval School in Meljine; cannon and mining at the Underwater Armament Command in Kumbor submarine and submarine command at the Submarine Base in Tivat; radiotelegraphic in the Reconnaissance Command in Sibenik; naval- air, hydroscouting and hydropiloting in the Naval Air School, first in Kumbor, and later on in Divulje; hydrographic in the Hydrographic Institute of the Navy in Split. First specialized courses started operating in 1924, and the right to enrol had those officers who graduated from the Academy and spent at least one year on board a ship.

Besides specialized courses in the country, great number of officers, especially in the first years, went to a higher specialization (professional development) as well as to the naval commanding courses abroad, mostly to French and then English schools for naval

вима Краљевине сматрана елитним видом југословенске војске.

У Поморској војној академији школовање је обухватало теоријску наставу (која је у првој и другој години трајала осам месеци) и практичну наставу (од три месеца), с повременим укрцањем или летњим крстарењем, након чега су се полагали годишњи испити. На крају прве наставне године питомци су одлазили на двомесечно крстарење по Јадрану на бродовима које је Академија имала за редовну обуку, где су обављали све дужности морнара и подофицира, предвиђене правилима бродске службе. На крају друге године практиковао се један месец крстарења по Јадрану (од 1926. године на школској крстарици „Далмација", а од 1934. на једрењаку „Јадран"), а други месец, евентуално, у страним водама. На овом крстарењу питомци су обављали све бродске официрске дужности. На крају треће године полагао се официрски испит, после чега је одређиван ранг у класи и вршено произвођење у чин поручника корвете.

Како се према наставном плану и програму део стручних предмета (навигација, поморство и сигнализација, стројарство и бродоградња), посебно њихов практични део, могао успешно реализовати једино на броду, и то најбоље на броду на једра, септембра 1930. године за ове потребе у Немачкој је уговорена изградња првог школског брода–једрењака. Наредне године у бродоградилишту у Хамбургу изграђен је брод „Јадран" који је 25. јуна 1931. године поринут у море, да би тек након две године запловио у отаџбину. У састав Ратне морнарице Краљевине Југославије ушао је 1933, а 25. јуна 1934. године запловио је на своје прво школско крстарење и до 1941. пловио је седам пута са питомцима Поморске војне академије и Стручне подофицирске школе, крстарећи по Средоземном мору и рубним морима – Јадранском, Јонском, Егејском, Мраморном и Црном, али и три пута Атлантским океаном.

Поводом предаје школског брода „Јадран" морнарици, на свечаности у Сплиту 6. септембра 1933. године присуствовали су и представници владе, министарства војске и морнарице, делегати југословенске поморске организације Јадранска стража из целе земље и представници локалне власти. Броду је приређен свечан дочек одушевљеног народа, уз салве топова са обале. Приликом упловљавања дочекан је групом хидроавиона, а у свим лукама били су постројени припадници морнарице за свечани дочек.

Даље школовање, усавршавање и напредовање војнопоморских официра и поморско-техничког кадра, одвијало се у оквиру официрских курсева за специјализацију по појединим областима: артиљеријски курс при Артиљеријској школи морнарице у Мељинама; торпедно-минерски air operations, radiotelegraphy, submarine courses, artillery and navigation.

As a part of the Naval Military Academy, on 1 October 1937 in Dubrovnik a two-year Higher School of the Naval Military Academy was established, as the first Staff School of naval tactics in the Yugoslav Navy back then. The candidates accepted were those with a rank of at least lieutenant navy, on condition that they had one of the mentioned specialization and at least two years on board a ship. In the first class there were nine and in the second seven attendants. Full schooling completed only the first class (30.09.1939.), and the second (enrolled in 1940), because of the outbreak of war in 1941 completed their schooling following a shortened curriculum.

The teachers of the Higher School of the Naval Military Academy were senior naval officers of the Navy, who at the same time performed command and other duties in the Navy or were teachers at the Naval Military Academy and at certain specialization courses. The teaching cadre were primarily officers, who, when young, graduated from the Naval Military Academy of the Austro Hungarian Navy in Rijeka, and one part of regular teachers of the Higher School of the Naval Military Academy were afterwards further educated at the French Naval War School in Paris. Some lectures regarding tactics of other arms and services in this school were conducted by the officers from the Staff and Academies of the Army.

During the Second World War, its first naval cadre the Navy of the Yugoslav People`s Liberatrion Army educated by organizing war courses for different specialities, in Monopoly (Italy), in Vela Luka, Vis, Hvar, Trogir and Divulje. On 26 May 1944 at Vis *the Management of Schools and Courses of the Navy of the Yugoslav People`s Liberatrion Army* was formed, with a task of managing the whole educational system of the naval military cadre during the war. In September 1944 it was transferred to Hvar and then in November 1944 in the liberated Trogir, then in July 1945 was renamed into *the Specialized Schools Command of the Yugoslav Navy.*

After the war, the Command of the Navy sorted out organizational and functional system of the schooling of navy officers and non-commissioned officers and other naval cadre. After certain preparations in September 1945 within the Specialized Schools Command other schools were formed: Artillery School of the Yugoslav Navy in Meljine (Boka Kotorska), Cannon and Mining School of the Yugoslav Navy in Rijeka, Electrotechnical School of the Yugoslav Navy in Divulje and School of Communications of the Yugoslav Navy in Divulje. The Specialized Schools Command had its seat in Divulje.

Schooling of active navy officer cadre of the Yugoslav Army in the first postwar years, was organized within the Military Naval Academy, Military Naval Officer School and the College of the Naval

при Команди подводног оружја у Кумбору; подморнички и подморничко-командантски при Подморничкој бази у Тивту; радиотелеграфски при Извидничкој команди у Шибенику; поморско-ваздухопловни, хидроизвиђачки и хидропилотски при Поморско-ваздухопловној школи, најпре, у Кумбору, а касније, у Дивуљама; хидрографски при Хидрографском институту РМ у Сплиту. Први курсеви за специјализацију почели су с радом 1924. године, а право конкурисања имали су официри који су завршили Академију и провели најмање једну годину укрцања на бродовима.

Поред курсева за специјализацију у земљи, велики број официра, нарочито у првим годинама, одлазио је на вишу специјализацију (усавршавање), као и на подморничке командантске курсеве у иностранство, претежно у француске, а затим у енглеске школе за поморско ваздухопловство, радиотелеграфију, подморничарство, артиљерију и навигацију.

У саставу Поморске војне академије, отпочела је са радом 1. октобра 1937. године у Дубровнику и двогодишња Виша школа поморске војне академије (ВШПВА), као прва Штабна школа поморске тактике у југословенској морнарици тог времена. Ту су примани кандидати најмање са чином поручника бојног брода 1. класе, уз услов да имају једну од наведених специјализација и најмање две године укрцања. У прву класу ове школе примљено је девет, а у другу седам слушалаца. Потпуно школовање завршила је само прва класа (30.9.1939. године), а друга (уписана 1940), због избијања рата 1941. године школовање је завршила по скраћеном програму.

Наставници у ВШПВА били су из редова виших поморских официра РМ који су, истовремено, обављали и одговарајуће командне и друге дужности у морнарици или су били наставници у Поморској војној академији и на појединим курсевима за специјализацију. Наставни кадар се регрутовао углавном из редова официра који су, као млади, завршавали Поморску војну академију аустроугарске морнарице у Ријеци, а један део сталних наставника Више школе поморске војне академије био је и на допунском школовању у француској поморској Ратној школи у Паризу. Одређена предавања из тактике других видова и родова у овој школи држали су официри из штабова и академија КоВ.

У току Другог светског рата, своје прве поморске кадрове Морнарица НОВЈ је школовала организовањем ратних курсева за разне специјалности, у Монополију (Италија), Вела Луци, на Вису, Хвару, у Трогиру и Дивуљама. На Вису је 26. маја 1944. формирана *Управа школа и курсева морнарице НОВЈ*, која је имала задатак да обједињује целокупно школовање војнопоморског кадра у току рата. У септембру 1944. она је пресељена

Military Academy within which other schools and courses functioned for the education of this cadre. At the same time, for the schooling of reserve military naval officers, School for Reserve Military Naval Officers existed.

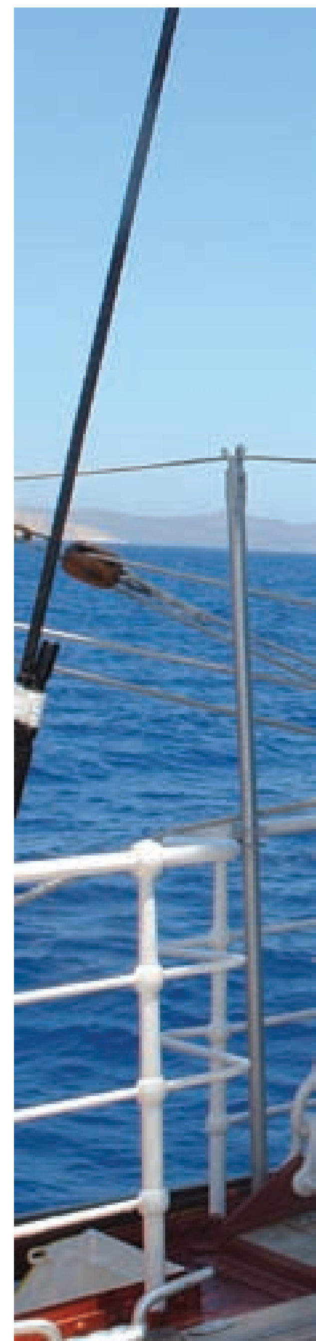
The Naval Military Academy started functioning on 17 November 1946 in Dubrovnik, in the building of the Naval Military Academy of the pre-war period bearing the name of *the Naval Military University*. The first class finished the first academic year in Dubrovnik, and in 1947 the school moved out in Divulje, where *Naval Military Officer School Centre* was founded for the navy. The Specialized School Command of the Navy together with the schooling of non-commissioned officers and basic naval cadre was transferred to Pula. The first completely educated cadre of the Yugoslav Navy graduated from the Academy on 10 September 1949.

The move to Divulje meant a solid material base for the teaching process realization and certain teaching laboratories for: sailing, navigation, ship techniques, technology, underwater armament, artillery, communications, electronics and radio-techniques, physics and the English language classroom, with all the necessary materials and models in real life sizes (made of trophy armament), schemes, sketches etc.

For a practical teaching process, a boat platoon and section of training ships were made for the training in rowing, sailing and other naval actions going on simultaneously with the theory lessons as well as during summer sailing cruises on the Adriatic. When in 1949 the training ship "Jadran" and later on 'Galeb" (1953) were made functional, the conditions for the cadets training at sea were quite improved.

At the end of the first academic year, the cadets would spend a month camping on boats (rowing boats), followed by tug ships or other ships, by the shore or around islands where they had camps. The second month they spent sailing on the Adriatic on training ships. In the course of their second and third years they would go sailing on the Adriatic mostly or in foreign waters visiting foreign navies. Since 1951 from the first foreign trip, certain classes of the Naval Military Academy, Military Naval Officer School and the Higher School of the Naval Military Academy sailed on the Mediterranean, North Sea, Baltic and the Black Sea; visited harbours in Poland, Norway, France, Morocco, Tunisia, Egypt, Syria, Lebanon, Greece, Turkey and the USSR. All the sailings had the prepared plan and routes of travel, which usually lasted for a month.

From 1954 within the initial training boarding, the new class of cadets of the Naval Military Academy would, after a basic training about military lifestyle and after getting basic knowledge about ships and sailing, get aboard "Jadran" or "Galeb" and go on a short sailing cruise on the Adriatic. The naval training

на Хвар, а затим, у новембру 1944, у ослобођени Трогир, да би у јулу 1945. године била преформирана у *Команду стручних школа Југословенске морнарице* (КСШ).

После завршетка рата, Команда Ратне морнарице предузела је потребне мере у смислу организационог сређивања и успостављања функционалног система за школовање морнаричких официра и подофицира и осталог морнаричког кадра. После одређених припрема, у септембру 1945. године у оквиру Команде стручних школа формиране су: Артиљеријска школа Југословенске морнарице у Мељинама (Бока Которска), Торпедно-минска школа Југословенске морнарице у Ријеци, Електромашинска школа Југословенске морнарице у Дивуљама и Школа везе

would be conducted on the ship, where cadets underwent their first "naval baptism" and tested their endurance onboard a ship and at sea. After that sailing they had their regular classes at the Academy.

At the Naval Military Academy the cadets gathered theoretical and practical basic knowledge in sailing, navigation (terrestrial, astronomical, radio and electronic) as well as tactical technical characteristics and functions of modern ships, underwater armament and equipment on ships, coastal defence, then, history of sea wars, naval military geography… Within their training they would qualify for ship duties of a guard officer during peacetime.

During 1972 the Naval Military Academy moved into Split, where it became a part of the Naval School

Рад са конопима на палуби „Јадрана"

Working with ropes on the deck of «Jadran»

Југословенске морнарице у Дивуљама. Команда стручних школа имала је седиште у Дивуљама.

Школовање активног официрског морнаричког кадра Југословенске армије у првим послератним годинама, било је организовано унутар Војнопоморске академије, Војнопоморске официрске школе и Више војнопоморске академије, у чијем саставу су радиле и друге школе и курсеви за школовање овог кадра. Уједно, за потребе школовања резервних војнопоморских официра, постојала је и Школа за резервне војнопоморске официре.

Војнопоморска академија (ВПА) почела је с радом 17. новембра 1946. године у Дубровнику, у згради Поморске војне академије из периода пре рата и под називом *Војнопоморско училиште* (ВПУ). Прва класа завршила је прву наставну годину у Дубровнику, да би се школа 1947. преселила у Дивуље, где је касније основан *Војнопоморски официрски школски центар* (ВПШЦ) за морнарицу, а Команда стручних школа РМ, заједно са школовањем подофицирског и основног морнаричког кадра, премештени су у Пулу. Прва класа ишколованих официра ЈРМ завршила је Академију 10. септембра 1949. године.

Преласком у Дивуље, установљена је солидна материјална база за реализацију наставе и обезбеђени су одговарајући наставни кабинети: поморства, навигације, бродске технике, машинства, подводног оружја, артиљерије, везе, електротехнике и радио-технике, физике и кабинет енглеског језика, са потребним средствима и моделима у природној величини (направљени од трофејног наоружања), скицама, шемама и др.

За потребе практичне наставе, образовани су чамчани вод и одред школских бродова који су служили за обуку у веслању, једрењу и осталим поморским радњама које су се изводиле паралелно с теоријском наставом, и за време летњих крстарења по Јадрану. Када је 1949. године оспособљен школски брод „Јадран", а касније, „Галеб" (1953), услови за обуку питомаца на мору значајно су се поправили.

На крају прве наставне године, питомци би један месец проводили на логоровању, тзв. кутерисању, на чамцима (кутерима), праћени реморкерима или другим бродовима, уз обалски појас и око острва, где су били уређени логори. Други месец би, на бродовима за школску вожњу, крстарили по Јадрану. У току друге и треће наставне године углавном би одлазили на крстарење по Јадрану или у стране воде, у посету страним морнарицама. Од 1951. године, када је изведено прво путовање у иностранство, поједине класе питомаца ВПА, као и слушалаца Војнопоморске официрске школе и Више војнопоморске академије, крстариле су по Средоземљу, Северном мору, Балтику и Црном мору; посетили би луке у Пољској, Норвешкој, Француској, Мароку, Тунису,

Centre of the Navy, newly named Naval Academy, then in 1974 was renamed Naval Military Academy.

Naval Military Officer School started functioning at the same time as the Naval Military Academy, in Dubrovnik in 1946 and was part of it. Until 1951 it was named *Naval Officer School* when it was renamed into Naval Military Officer School.

Naval Military Officer School was aimed at providing basic education to naval military war cadre, that after the Second World War stayed in active service and the Naval Military Academy educated new officers during regular basic schooling.

The curriculum of these two-year studies in the school was similar to the curriculum at the Naval Military Academy, the only difference being that it was reduced in size and subjects compared to the Academy curriculum and adapted to the time of schooling and the educational level of the attendants.

Since 1950 certain classes would, together with the Academy officers, in the course of their first academic year, go camping by rowing boats on coastal parts of the Adriatic and to certain islands, and in the second year, after classes of theory, they would go sailing on the Adriatic or abroad by "Galeb".

Higher Naval Military Academy started functioning on 1 September 1949 in Divulje, and since September 1956 functioned as an independent educational and scientific establishment of the Yugoslav Navy.

At the Higher Naval Military Academy naval military officers gathered the highest possible knowledge in this field, being educated for higher and the highest levels of command and staff duties in flotilla and land units and departments of the Navy. Some of them, upon graduating from the Academy, attended War School where they qualified for a job in higher, joint staff commands.

Although the Higher Naval Military Academy was an educational establishment, they also dealt with scientific research in the area of theory of the naval war skills (tactics mostly), naval military experience from previous wars, technical achievements and naval military scientific theories of foreign navies.

Naval Military Reserve Officers School started functioning in 1948 and the schooling lasted one academic year. This school was attended by the candidates from civilian sectors, who during their schooling of nine months, went through theory and practice in classrooms, on different training courses and on training ships, and also spent three months as interns in the Navy.

The Naval Military Technical Academy, with its seat in Divulje, was the only naval military academy in the SFRY which was specialized technically. It started as *Naval Military Technical University*, established in 1947, which was in 1950 renamed into the *School of Active Naval-Technical Officers* and since 1952 started functioning as the Naval Military Technical Academy. In the same year it became part

Египту, Сирији, Либану, Грчкој, Турској и СССР-у. Сва крстарења имала су унапред припремљен план и зацртане руте путовања, које је обично трајало месец дана.

Од 1954. године, у оквиру почетног школског укрцања, новопримљене класе Војнопоморске академије би се, после основног упознавања с војничким животом и стицања елементарних знања о бродовима и поморству, укрцавали на „Јадран" или „Галеб" и одлазили на краће крстарење по Јадрану. Обука из поморства обављала би се на броду, када су питомци пролазили своје прво „поморачко крштење" и тестирали своју издржљивост на броду и мору. Након овог крстарења почињала би редовна настава на Академији.

У Војнопоморској академији питомци су стицали теоријска и основна практична знања из поморства, навигације (терестричке, астрономске, радио и електронске), као и тактичко-техничких особина и намене савремених бродова, поморског оружја и опреме на бродовима, обалске одбране, затим, историје ратова на мору, војнопоморске географије... У току практичних активности оспособљавали су се за бродске дужности официра страже у мирнодопским приликама.

У току 1972. године ВПА је пресељена у Сплит, где улази у састав Морнаричког школског центра РМ, под новим називом Морнаричка академија, да би 1974. године преименована у Морнаричку војну академију (МВА).

Војнопоморска официрска школа (ВПОШ) почела је с радом у исто време када и Војнопоморска академија, у Дубровнику 1946. године, и налазила се у њеном саставу. До 1951. године звала се *Морнаричка официрска школа (МОШ),* када је преименована у Војнопоморску официрску школу.

Војнопоморска официрска школа је превасходно пружала основно образовање ратном војнопоморском кадру, који је после Другог светског рата остао у активној служби, а Војнопоморска академија образовала је нове старешине, на редовном основном школовању.

Програм двогодишњег школовања у овој школи био је сличан програму на Војнопоморској академији, с том разликом што је по обиму и предметима био редукован у односу на програм Академије и прилагођен времену школовања и образовном нивоу слушалаца.

Од 1950. године поједине класе би, заједно са питомцима Академије, у току прве школске године одлазиле на логоровање кутерима у приобалне делове Јадрана и на поједина острва, а друге године, после завршетка теоријске наставе, на крстарење по Јадрану, или „Галебом" у иностранство.

Виша војнопоморска академија (ВВПА) почела је с радом 1. септембра 1949. године у Диву-

of the Technical School of the Navy, which united the whole educational process of technical cadre of the Navy. Besides Naval Military Technical Academy as part of Technical School of the Navy since its establishment, other school functioned as well: The School of Naval Military Reserve Officers and for some time Naval-Technical Officer School as well as Technical Non-commissioned Officer School.

At the beginning of the 90-ties of the 20th century schooling of naval officers and officers of naval-technical service, after moving the Naval Military Academy from Split to Bijela (Montenegro), since 2002 continued within the Military Academy of the Army and Military Technical Academy in Belgrade, with a modulated curriculum for schooling the officers of the general naval military service.

By changing the curriculum in 1997, students of the Navy started their education for naval service, in different specialities, until 2006, when the need for such type of schooling the Serbian Army officers no longer existed. As the Serbia and Montenegro federation fell apart, schooling of river flotilla officers started at the Military Academy. The schooling of the first class of officers of this service is in progress at the Military Academy.

TRAINING OF SERVICE (LOGISTICS) OFFICERS

Certain forms of logistic services existed in the Serbian army as early as in 19th century, quartermaster service, for example. In the Kingdom of Yugoslavia, some of them became unavoidable factor in the organization and functioning of its army, and they achieved their full development and role after the Second World War, within the composition of the Yugoslav National Army (JNA), as technical, aeronautical technical, naval technical, transportation, quartermaster, financial, geodetic and other services.

Nowadays, the logistic services in the Armed Forces of Serbia are as important as they used to be in the previous period. They "serve" defense system as a whole, and at the same time, they are the milestone in the development and modernization of the military, providing its material resources, satisfying the functional needs, and certainly, the need for the renewal of personnel, in which training of logistics officers is a primary task in this field.

The officers of the logistics services in YNA were firstly trained at the officer's schools and military colleges, and from the 50s of 20th century, at the military academies, higher military academies and appropriate training centers. During the 90s, at the Military Technical Academy in Zarkovo, training and professional development of logistics officers continued. Today, for the needs of the Army of Serbia, this

љама, а од септембра 1956, самостална је наставна и научноистраживачка установа југословенске Ратне морнарице.

У Вишој војнопоморској академији су војнопоморски официри стицали највише образовање у овој области, оспособљавајући се за нивое виших и највиших командних и штабних дужности у флотним и копненим јединицама и установама Ратне морнарице. Неки су, после завршетка Академије, похађали Ратну школу, где су се оспособљавали за рад у вишим, здруженим штабовима.

Иако наставно-образовна установа, ВВПА се, у оквиру својих кадровских могућности, бавила и научноистраживачким радом у области теорије поморске ратне вештине (првенствено тактике), војнопоморских искустава из протеклих ратова, техничких достигнућа и војнопоморске научне мисли страних морнарица.

Школа резервних војнопоморских официра (ШРВПО) почела је с радом 1948. године у трајању једне школске године. Ову школу су похађали кандидати из грађанства, који су у току једногодишњег школовања од девет месеци пролазили

personnel is trained at the Military Academy, at undergraduate and postgraduate academic studies, professionally develops at the National Defense School (command and staff level), and at doctoral studies (according to the valid curriculum), the logistics officers gain the highest scientific degree – Ph.D. The preparation for accreditation (in the next, fifth cycle) of the integrated military university is in progress, as an independent institution of higher education, as well as doctoral studies that will also enable the logistics officers to finish doctoral studies after they complete their undergraduate and postgraduate academic studies and in that way, gain the highest academic degrees in their scientific fields.

Organized training and professional development of the officers of *technical service* (the officers with the title of engineer) in YNA started in 1945, in the newly formed Artillery Military Technical College in Zagreb. With the transformation of the officer's schools and military colleges into the military academies, for the needs of training the officers of technical service, in 1953, in Zagreb, the Army Technical Training Center (TSC) and the Army Technical Military

Обука возача 1909. године

Training of drivers in 1909

Питомци се упознају са конструкцијом моторних возила

Cadets are getting to know the way motor vehicles are made

теоријску наставу и изводили праксу у кабинетима, на полигонима и у одреду школских бродова, а три месеца су проводили на стажирању у морнарици.

Војнопоморска техничка академија (*ВПТА*), са седиштем у Дивуљама, била је једина војнопоморска академија у СФРЈ ускоспецијалистичког, техничког усмерења. Настала је од *Војнопоморског техничког училишта* (*ВПТУ*), основаног 1947. године, које је 1950. преименовано у *Школу активних поморско-стројарских официра,* да би од 1952. радила под именом Војнопоморска техничка академија. Исте године ушла је у састав Машинске школе РМ, која је обједињавала школовање целокупног техничког кадра морнарице. Поред ВПТА, у саставу Машинске школе РМ од њеног оснивања радиле су: Школа резервних поморско-стројарских официра и једно време Поморско-стројарска официрска школа, као и Машинска подофицирска школа.

Почетком 90-их година 20. века школовање поморских официра и официра морнаричко-техничке службе, након измештања Морнаричке војне академије из Сплита у Бијелу (Црна Гора), настављено је од 2002. године у оквиру Војне академије КоВ и Војнотехничке академије у Бео-

Academy were formed, and in 1958, the Higher Military Technical Academy, as well.

According to the Law on the Higher Technical Schools of YNA from 1966, reorganization of training at these academies was performed and they were grouped within the newly formed Army Higher Technical School (VTS), which started to work on October 01, 1966. By introducing two-level training (three years at the Technical Military Academy, including mandatory two-year practice in the unit, and then, two years at the Higher Military Technical Academy), the Army Higher Technical School performed training of the officers, technical experts in various fields of engineering (mechanical, electrical, rocket, armament, chemical-technological and so on) and organized, when appropriate, postgraduate and doctoral studies from the field of military engineering.

With the new reorganization of training at the High Technical School, in the early 70s, the system of two-level training was abolished, followed by the abolition of the Higher Military Technical Academy. Uniform education system was established at the Technical Military Academy, lasting for five years. To gain the scientific degree of Ph.D. in engineering was firstly enabled by the Law on the Higher Technical

*Трпезарија за обедовање
у Војној академији 1926. године*

*Mess where meals were served,
Military Academy in 1926*

граду, по измењеном наставним плановима и програмима за школовање официра општег војнопоморског рода.

Изменама наставног плана и програма из 1997. године, студенти одсека РМ су почели поново да се школују за родове поморства, по специјалностима, све до 2006. године, када је престала да постоји потреба за оваквим видом школовања официра Војске Србије. Распадом државне заједнице Србије и Црне Горе, на Војној академији је почело школовање официра рода речних јединица. У току је школовање прве класе официра овог рода на Војној академији.

Schools of YNA from 1966, and the first doctorate in this field was defended in 1971.

By the Law on the Military Schools and Scientific Research Institutions of YNA from 1973, the Army Technical Military Academy became the highest educational institution in the field of military engineering, which organized postgraduate studies and courses and also included the Reserve Officer's School of technical service, and from 1979, the Military Technical Faculty.

Parallel with the Technical Military Academy, in Zagreb, there also was the Technical Training Center which integrated all forms of education, development and training of technical officers. Until 1991, at the regular studies, through different forms of professional development and various courses, the members of foreign armed forces were also trained there, and this contributed to reputation and affirmation of this institution even outside SFRY. In the late 80s, the Technical Training Center had 67 PhDs and over 100 masters, being one of a small number of institutions in Yugoslavia that could boast with this fact.

ШКОЛОВАЊЕ ОФИЦИРА (ЛОГИСТИЧКИХ) СЛУЖБИ

Поједини облици логистичких служби постоје у српској војсци већ у 19. веку, интендантура, на пример. У Краљевини Југославији неке од њих постају незаобилазни чинилац у организовању и функционисању њене војске, а свој пуни развој и улогу остварују после Другог светског рата, у саставу Југословенске народне армије (ЈНА) као техничка, ваздухопловно-техничка, морнаричко-техничка, саобраћајна, интендантска, финансијска, геодетска и друге службе.

Данас су логистичке службе у Војсци Србије подједнако важне као и у ранијем периоду. Оне „служе" систему одбране у целини, а истовремено су и путоказ у развоју и осавремењавању војске, обезбеђењу њених материјалних ресурса, задовољењу функционалних потреба и, свакако, потреба за обнављањем кадровског потенцијала,

By being relocated to Serbia in 1991, and placed at the garrisons Belgrade and Krusevac, the Technical Training Center inevitably underwent reorganization and reform, similar to other institutions of military education in the SR Yugoslavia.

From the 90s, technical officers were trained and professionally developed at the Military Technical Academy in Zarkovo (Belgrade) first, and from 2000, they have been trained at the integrated Military Academy of branches and services in Belgrade, program of studies – Logistics, module – technical service.

The officers of *aeronautical technical service* were trained in the army of the Kingdom of Yugoslavia even between the two world wars when, with the formation of the first air units, some units-services for maintenance and servicing of the aircraft were also formed. With the development of the Yugoslav Air Force, the system of education of the air staff, both flying and technical, was also developed at that period.

After the Second World War, training of aviation-technical staff started at the Aeronautical Technical

У ресторану Војне академије

In the mess hall of the Military Academy

у чему школовање официра логистике представља примаран задатак у овој области.

Официри логистичких служби ЈНА школовали су се прво у официрским школама и војним училиштима, а од 50-их година 20. века у војним академијама, вишим војним академијама и одговарајућим школским центрима. Током 90-их година на Војнотехничкој академији у Жаркову настављена је пракса школовања и усавршавања официра логистичких служби Војске Југославије. Данас, за потребе Војске Србије, овај кадар се школује на Војној академији, на основним и дипломским академским студијама, стручно усавршава у Школи националне одбране (командноштабни ниво), а на докторским студијама (према важећем програму) официри логистике стичу највише научно звање – доктора наука. У току су припреме за акредитацију (у наредном, петом циклусу) интегрисаног војног универзитета, као самосталне високошколске установе, и докторских студија које ће официрима логистике омогућити да, после завршених основних и дипломских академских студија, завршавају и докторске студије и, на тај начин, стичу највиша академска звања у својим научним областима.

Организовано школовање и усавршавање официра *техничке службе* (официра са звањем дипломираног инжењера) у ЈНА почиње 1945. године, у тек формираном Артиљеријском војнотехничком училишту у Загребу. Трансформацијом

Officer's School (VTOS), founded on November 01, 1950 in Zemun. Two years later, the school was relocated to Zarkovo (Belgrade) and renamed into the Higher Air-Technical School (VATOS), and in the following year, 1953, it was moved to Rajlovac, when it entered the composition of the Aeronautical Technical Training Center (VTSC). It stopped working on June 30, 1960.

The Aeronautical Technical Military Academy (VTVA) was formed in Rajlovac in 1953, and in 1966, the Higher Military Aeronautical Technical Academy (VV VTA) in Zarkovo. Training of 1st class of students, aviation technical officers from the units and institutions of the Air Force and Air Defense, who previously graduated from the Aeronautical Technical Academy in Rajlovac, started at the Higher Military Aeronautical Technical Academy in October 1966. The task of VV VTA was: to train aeronautical technical officer personnel with higher education and academic degree of engineer, and to enable those at postgraduate and doctoral studies to develop professionally, as well as to develop scientific research work in the field of aeronautical engineering. The first postgraduate, master studies were organized at VV VTA in 1970, and the first doctoral studies started in 1975.

The teaching process at VV VTA was accomplished in collaboration with the Faculties of Mechanical Engineering and Electrical Engineering of the Belgrade University, and the experience showed that the first curricula of this academy were modern compared to

Обука питомаца Војног училишта везе 1950. године

Training of cadets at Military Signals School, 1950

Кадети се данас обучавају на савременим средствима везе

Today, cadets are trained to use modern signal equipment

официрских школа и војних училишта у војне академије, за потребе школовања официра техничког усмерења, у Загребу су 1953. године основани Технички школски центар (ТШЦ) КоВ и Техничка војна академија КоВ, а 1958. године и Виша војнотехничка академија.

На основу Закона о високим техничким школама ЈНА из 1966. године, извршена је реорганизација школовања у овим академијама и њихово груписање унутар новоосноване Високе техничке школе (ВТШ) КоВ, која је почела с радом 1. октобра 1966. године. Увођењем двостепеног школовања (три године у Техничкој војној академији, уз обавезну двогодишњу праксу у трупи, а потом, две године на Вишој војнотехничкој академији), Висока техничка школа КоВ је образовала официре, техничке стручњаке по смеровима (машински, електротехнички, ракетни, наоружање, хемијско-технолошки и др.) и организовала, по потреби, постдипломске и докторске студије из области војнотехничких наука.

Новом реорганизацијом школовања у Високој техничкои школи, почетком 70-их година укинут је систем двостепеног школовања, па је укинута и Виша војнотехничка академија. Установљено је

the programs of the related civilian faculties. For example, the subjects, such as: the basics of cosmonautics, cybernetics, automatics, microelectronics, and so on, in the beginning were studied only at VV VTA, later to be introduced to the civilian faculties, as well.

In October 1974, the Higher Military Aeronautical Technical Academy in Zarkovo was integrated with the Aeronautical Technical Academy in Rajlovac, into one academy called the Aeronautical Technical Military Academy (VTVA), which organized two-level training (VTA in Rajlovac was level I, and VTVA in Zarkovo was level II), with the total duration of five years. Both academies entered the composition of the Aeronautical Technical Training Center (VTSC) in Rajlovac.

The turning point in the development of VTVA started in 1985, when by the order of the Federal Secretariat of National Defense (SSNO) from 1985, and in accordance with the upgrading and improvement of the system of higher education within the Air Force and Air Defense, the two-level training at VTVA (according to the system 3+2) was abolished and an integrated five-year training of cadets for future aviation technical officers, with the degree of engineer, started.

једнообразно школовање на Техничкој војној академији, у трајању од пет година. Стицање научног звања доктора техничких наука први пут је омогућено Законом о високим техничким школама ЈНА из 1966. године, а први докторат у овој области одбрањен је 1971. године.

Законом о војним школама и научноистраживачким установама ЈНА из 1973. године Техничка војна академија КоВ постала је највиша школска установа у области војнотехничких наука, која је организовала постдипломске студије и курсеве и у свом саставу имала Школу резервних официра техничке службе, а од 1979. године и Војнотехнички факултет.

Паралелно са Техничком војном академијом, у Загребу је постојао и Технички школски центар који је обједињавао све облике школовања, усавршавања и обуке техничких официра ЈНА. На редовним студијама, путем разних облика усавршавања и различитих курсева, ту су се до 1991. године школовали и припадници страних оружаних снага, што је допринело угледу и афирмацији ове установе и ван граница СФРЈ. Крајем 80-их година, Технички школски центар је у свом саста-

At the same time, the Aeronautical Technical Military Academy of level II in Zarkovo changed its name into the Aeronautical Technical Military Academy, in 1985, it got out of the composition of VTSC and became an independent academy, subordinated to the Deputy Chief of Staff of YNA for the Air Force and Air Defense. The Aeronautical Technical Academy of level I in Rajlovac became the Military Academy of the Air Force and Air Defense, lasting for four years. It remained in the composition of VTSC, which changed its name into Training Center of the Air Force and Air Defense, headquartered in Rajlovac.

The progress of aircraft technology and the need of the Air Force and Air Defense for quality personnel, also imposed the need for fundamental innovation of the curricula at the Aeronautical Technical Military Academy in Zarkovo on all levels of training (undergraduate and postgraduate studies), which was done in 1985. Apart from this, the effort to provide appropriate material base for training of students and the plans on developing the own research programs, resulted in the formation of necessary scientific research laboratories: for control systems, for optoelectronics and microwave techniques, for main-

Заклетва питомаца 54. класе Војне академије 1926. године

54th Class of Military Academy is taking the oath, 1926

*Кадети Војне академије
испред храма светог Саве у Београду*

*Cadets of Military Academy
in front of St. Sava Cathedral in Belgrade*

tenance technology and so on.

From 1992, the tradition of training of aviation-technical staff continued at the Military Technical Academy in Zarkovo (Belgrade), within a separate module, where the cadets or students were trained for the needs of the aeronautical technical service.

Training for the officers of *naval technical service* (MTSI), for the needs of the NAVY in the Yugoslav army, started with the formation of the Military Naval Technical School in Divulje in 1947, and then, at the Military Naval Technical Academy from 1952. During the 1960s, this school changed its name into the Naval Technical Academy (MTA).

In 1971, the Naval Technical Academy was relocated to Split and then the common training of naval

ву имао 67 доктора наука и преко 100 магистара, чиме се ретко која високошколска институција у тадашњој Југославији могла похвалити.

Пресељењем у Србију 1991. године и смештајем у гарнизоне Београд и Крушевац, ТШЦ се неминовно нашао пред реорганизацијом и реформама кроз које су, истовремено, пролазиле и остале војношколске установе у СР Југославији.

Од 90-их година официри техничког усмерења школовали су се и усавршавали прво на Војнотехничкој академији у Жаркову (Београд), а од 2000. године, школују се у јединственој Војној академији родова и служби у Београду, на Одсеку логистике и смеру техничке службе.

Официри *ваздухопловно-техничке службе* школовали су се још у војсци Краљевине Југославије између два светска рата када су, формирањем првих ваздухопловних јединица, формиране и јединице-службе за одржавање и опслуживање ваздухоплова. Развојем југословенског ваздухопловства, развијао се у том периоду и систем школовања ваздухопловног кадра, како летачког тако и техничког.

После Другог светског рата школовање ваздухопловно-техничког кадра почиње у Ваздухопловно-техничкој официрској школи (ВТОШ), основаној 1. новембра 1950. године у Земуну. Након две године, школа је премештена у Жарково (Београд) и преименована у Високу авиотехничку школу (ВАТОШ), а наредне, 1953. године у Рајловац, када је ушла у састав Ваздухопловно-техничког школског центра (ВТШЦ). Престала је с радом 30. јуна 1960. године.

Ваздухопловно-техничка војна академија (ВТВА) формирана је у Рајловцу 1953. године, а 1966. године и Виша војна ваздухопловно-техничка академија (ВВ ВТА) у Жаркову. Школовање 1. класе слушалаца, ваздухопловно-техничких официра из јединица и установа РВ и ПВО, са претходно завршеном Ваздухопловно-техничком академијом у Рајловцу, почело је на Вишој војној ваздухопловнотехничкој академији октобра 1966. године. Задатак ВВ ВТА био је да: школује ваздухопловно-технички официрски кадар са високом стручном спремом и академским степеном инжењера, а да постдипломским и докторским студијама омогући стручно и научно усавршавање и развија научноистраживачки рад у области ваздухопловно-техничких наука. Организовање постдипломских, магистарских студија на ВВ ВТА почело је 1970, а првих докторских студија 1975. године.

Настава на ВВ ВТА реализовала се у сарадњи са Машинским и Електротехничким факултетом Универзитета у Београду, а искуства су показала да су први наставни планови и програми ове академији били савременији у односу на програме сродних факултета у грађанству. На пример, предмети као што су: основи космонаутике, ки-

officers and the officers of naval technical service started in the integrated Naval Military Academy. The last class of naval technical and naval officers finished its common training at the Naval Military Academy in 1991. In the same year, the Academy moved from Split to Montenegro, to Bijela, and then, the cadets of naval technical service continued their education in Belgrade. In February 1993, the module naval technical service (MTSI) was formed within the composition of the Military Technical Academy in Zarkovo, and from 2000, the members of this service were trained at the integrated Military Academy in Belgrade. The last class of naval technical officers that was trained by special program was promoted at the Military Academy in 2008.

Training of naval technical officers, of the specialties: mechanical, electrician, electronic and armament, related to special forms of training was performed, as well as training of naval officers, on the Navy ships (training and combat), in the Yugoslav territorial waters and, during the cruise, in foreign territorial waters.

Training of military personnel for the needs of *transportation service* (SbSl) started in 1945, with the formation of the Automotive Officer's School in Belgrade. After it was closed, from 1955, the training continued within the Technical Training Center in Zagreb, in the form of the course for retraining for the transportation service, and from 1957, at the newly formed Transportation Training Center (SbNSC) in Rijeka. It was a kind of one-year specialization for the transportation service, which was performed after three-year training at the Land Forces Military Academy in Belgrade. In 1964, SbNSC was relocated from Rijeka to Titograd, and from 1968, training of the members of this service lasted for two years, instead of one.

From 1970, in the Higher Technical School (VTS) of the Land Forces in Zagreb, regular 9-semester training of officers of the transportation service started, by a special curriculum. From 1973 to 1991, officers of the transportation service were trained at the Technical Military Academy – transportation module, where, from 1981, training was extended to 10 semesters (5 years). After completion of their studies, the cadets were promoted to the rank of lieutenant of the transportation service and they got professional degree of a transportation engineer.

In 1981, at the Technical Military Academy in Zagreb – transportation module, the first generation of postgraduate students was enrolled, in the field of transportation security. The postgraduate studies could be attended by the officers of the transportation service, from the rank of lieutenant to captain I class, whose average mark on the undergraduate studies was at least 8,00 and who spent at least three years in the units-institutions of the transportation service. Until 1990, 15 officers, the members of the transporta-

Кадети испред краљевског дворца у Данској 2009. године

Cadets in front of the Royal Palace in Denmark, 2009

бернетика, аутоматика, микроелектроника и др., изучавани су у почетку само на ВВ ВТА, да би их касније преузели и цивилни факултети.

Октобра 1974. године уследила је интеграција Више војне ваздухопловно-техничке академије у Жаркову са Ваздухопловно-техничком академијом у Рајловцу, у јединствену академију под називом Ваздухопловно-техничка војна академија (ВТВА), која је организовала двостепено школовање (ВТА у Рајловцу је представљала I степен, а ВТВА у Жаркову II степен), у укупном трајању од пет година. Обе академије су ушле у састав Ваздухопловно-техничког школског центра (ВТШЦ) у Рајловцу.

Прекретница у развоју ВТВА настаје 1985. године када се, по наредби ССНО из 1985. године, а у складу са доградњом и усавршавањем високошколског система вида РВ и ПВО, укида двостепено школовање у ВТВА (по систему 3+2) и прелази на јединствено петогодишње школовање питомаца за ваздухопловно-техничке официре, са звањем дипломираних инжењера.

Истовремено, Ваздухопловно-техничка војна академија II степена у Жаркову мења назив у Ваздухопловно-техничку војну академију, 1985. године се издваја из састава ВТШЦ и постаје самостална академија, претпотчињена заменику начелника Генералштаба ЈНА за РВ и ПВО. Ваздухопловно-техничка академија (I степена) у Рајловцу постаје Војна академија РВ и ПВО, у трајању од четири године. Она остаје у саставу ВТШЦ, који мења назив у Школски центар РВ и ПВО, са седиштем у Рајловцу.

Напредак ваздухопловних технологија и потребе РВ и ПВО за квалитетним кадром, наметнули су и потребу темељног иновирања наставних планова и програма на Ваздухопловно-техничкој војној академији у Жаркову на свим нивоима школовања (дипломских и постдипломских студија), што је и учињено 1985. године. Осим тога, настојање да се обезбеди одговарајућа материјална база за обуку студената и планови о развоју властитих истраживачких програма, резултирали су формирањем неопходних научноистраживачких лабораторија: за управљачке системе, за оптоелектронику и микроталасну технику, за технологију одржавања и др.

Од 1992. године традиција школовања ваздухопловно-техничког кадра настављена је на Војнотехничкој академији у Жаркову (Београд), у оквиру посебног смера који је школовао питомце, односно студенте за потребе ваздухопловно-техничке службе.

Интернет кабинет Војне академије

Internet classroom in Military Academy

tion service, finished their master's studies in this module, and four officers gained a PhD.

From 1991, training of the officers of the transportation service continued at the Military Technical Academy in Belgrade, within the transportation module, and those cadets (from 1994, students) who finished their training were promoted to the rank of second lieutenant of the transportation service and they got professional degree of a transportation engineer.

From 2000 to 2006, the transportation module was a part of the logistics study program at the Military Academy in Belgrade. It included: undergraduate and postgraduate studies, reserve officer's training, as well as professional development of the officers of the transportation service for the level of a battalion commander (logistics) and the logistics duties of the same level in the transportation service. Since 2006, for the needs of the transportation service, the personnel have been trained at the Logistics Department of the Military Academy – transportation study program.

The officers of the *quartermaster service*, in the Kingdom of Yugoslavia, were trained at the Quartermaster Military Academy until 1941. From 1945, training of the officers of the *quartermaster and financial service* in the Yugoslav Army started at the Teaching-Educational Quartermaster and Financial Training Center in Belgrade, also including the Quartermaster Officer's School (IOS), which was relocated to the Sombor garrison in 1947.

*Сликарска колонија
у Војној академији 1968. године*

Artists' colony at Military Academy, 1968

Школовање официра *морнаричко-техничке службе* (МТСл), за потребе Ратне морнарице у Југословенској армији, почело је формирањем Војнопоморског техничког училишта у Дивуљама 1947. године, потом, на Војнопоморској техничкој академији од 1952. године. Током 1960. ова школа је променила назив у Морнаричку техничку академију (МТА).

Морнаричка техничка академија се 1971. године сели у Сплит и тада почиње заједничко школовање поморских официра и официра морнаричко-техничке службе у јединственој, Морнаричкој војној академији. Последња класа морнаричко-техничких и поморских официра своје заједничко школовање на Морнаричкој војној академији завршила је 1991. године. Исте године Академија се из Сплита сели у Црну Гору, у Бијелу, да би потом питомци МТСл своје школовање наставили у Београду. Фебруара 1993. године формира се смер морнаричко-техничке службе (МТСл), у саставу Војнотехничке академије у Жаркову, а од 2000. године припадници ове службе се школују у јединственој Војној академији у Београду. Последња класа официра морнаричко-техничке службе, која се школовала по посебном програму, промовисана је на Војној академији 2008. године.

Школовање официра морнаричко-техничке службе, специјалности: машинске, електричарске, електроничарске и наоружања, у делу који се односио на посебне облике наставе реализовало се, као и школовање поморских официра, на бродовима Ратне морнарице (школским и борбеним), у југословенским територијалним водама и, током крстарења, у страним територијалним водама.

Школовање војног кадра за потребе *саобраћајне службе* (СбСл) почело је 1945. године, формирањем Аутомобилске официрске школе у Београду. После њеног затварања, од 1955. године школовање се наставља у оквиру Техничког школског центра у Загребу, у форми курса за преквалификацију у саобраћајну службу, а од 1957, у новоформираном Саобраћајном наставном школском центру (СбНШЦ) у Ријеци. То је био облик једногодишње специјализације за СбСл, која се спроводила након трогодишњег школовања на Војној академији КоВ ЈНА у Београду. Из Ријеке се 1964. године СбНШЦ сели у Титоград, а од 1968. године школовање припадника ове службе уместо једне, траје две године.

Од 1970. године, у Високој техничкој школи (ВТШ) КоВ у Загребу започело је редовно 9-семестрално школовање официра саобраћајне службе, по посебном наставном плану и програму. Од 1973. до 1991. године, официри саобраћајне службе школовали су се на саобраћајном смеру Техничке војне академије у Загребу, где је школовање од 1981. године продужено на 10 семестара (5 година). После завршетка студија, питомци су унапређивани у

In Sombor, the Quartermaster Reserve Officer's School was also formed (May 01, 1947), and by the order of MNO FNRY from September 11, 1947, the Quartermaster Military College was formed, which started to work on November 1, 1947, also in Sombor. From 1948, a financial class, where the cadets were trained for financial officers, was also in its composition.

With the restructuring and transformation of the quartermaster officer's schools and the Quartermaster Military College into the Quartermaster Military Academy in Belgrade (until 1955), and the formation of the Quartermaster and Financial Training Center in Sarajevo (with the School for the professional development of quartermaster officers, the School for the professional development of financial officers, the School for the retraining of the officers of different branches for the financial service, the School for the retraining of active NCOs of different branches for the quartermaster service and the Reserve Quartermaster and Financial Officer's School), training of quartermaster and financial officers got more organized form.

In the development of the Quartermaster Military Academy, several periods are evident, mainly various by the length of common and specialist parts of training: originally, three-year training was developed (according to the model 2+1), and from 1966, four-year training was introduced (two years of common training plus two years of specialist training, in modules).

From the school year 1979/1980, training of cadets of III and IV year – quartermaster and financial module, started within the Center of Military Schools of the Land Forces (CVS KoV) in Sarajevo. Economic and financial subjects prevailed in the curricula for training of quartermaster and financial officers: the quartermaster module had 18, and financial module 16 subjects.

From 1992, quartermaster and financial officers continued their education at the Military Technical Academy in Zarkovo, and from 2000, at the Military Academy in Belgrade. With the reorganization of the Military Academy in 2006, the classes of quartermaster and financial students, along with the other students, joined 1st student's regiment, and the management boards of quartermaster and financial module, along with their departments (of food, clothing, economy and finances), within the Logistics Department of the Military Academy. On completion of their studies, apart from their first commission, the students of quartermaster and financial service also acquired the title of economist.

It can be said that training of officers of *NBC service* started with the first regular unit for chemical protection, known as the "Powder Battalion", formed on September 28, 1932, at the Military Technical Institute "Obilicevo" in Krusevac. The battalion was

чин поручника СбСл и добијали су стручно звање дипломираног инжењера саобраћаја.

На саобраћајном смеру Техничке војне академије у Загребу 1981. године уписана је и прва генерација слушалаца на постдипломске студије, из области саобраћајног обезбеђења. Постдипломске студије могли су да похађају официри СбСл, чина поручника до капетана I класе, који су основне студије завршили са просечном оценом најмање 8.00 и који су најмање три године провели у јединицама-установама СбСл. До 1990. године, на том смеру 15 официра припадника СбСл је магистрирало, а четворица су докторирала.

Од 1991. године, школовање официра саобраћајне службе настављено је на Војнотехничкој академији у Београду, у оквиру смера саобраћајне службе, а свршени питомци (од 1994. студенти) после завршеног школовања, промовисани су у чин потпоручника СбСл и добијали су звање дипломираног инжењера саобраћаја.

Од 2000. до 2006. године смер саобраћајне службе налазио се у саставу Одсека логистике Војне академије у Београду. Он је обухватао: школовање на основним и постдипломским студијама, школовање слушалаца за резервне официре, као и стручно усавршавање официра СбСл за ниво команданта батаљона (позадине) и њему равних позадинских дужности у саобраћајној служби. Од 2006. године за потребе СбСл кадрови се школују на одсеку за транспорт катедре логистике Војне академије.

Официри *интендантске службе,* у Краљевини Југославији, школовали су се на Интендантској војној академији до 1941. године. Од 1945. године, школовање официра *интендантске и финансијске службе* у ЈА почело је у Наставно-образовном интендантском и финансијском школском центру у Београду, у чијем саставу се налазила и Интендантска официрска школа (ИОШ), која је 1947. године пресељена у гарнизон Сомбор.

У Сомбору је формирана и Школа резервних интендантских официра (1. маја 1947), а наредбом МНО ФНРЈ од 11. септембра 1947. године, формирано је Интендантско војно училиште које је почело с радом 1. новембра 1947. године, такође у Сомбору. Од 1948. године у његовом саставу је и финансијско одељење, које је школовало питомце финансијске струке.

Преструктурирањем и трансформацијом интендантских официрских школа и Интендантског војног училишта у Интендантску војну академију у Београду (до 1955. године) и образовањем Интендантско–финансијског школског центра у Сарајеву (са Школом за усавршавање интендантских официра, Школом за усавршавање финансијских официра, Школом за преквалификацију официра родова у финансијску службу, Школом за преквалификацију активних подофицира родова у интен-

formed with the task to study the experience from the use of chemicals in the First World War, to study poison gases and means for their implementation and test the means of personal and collective protection.

The study and use of weapons of mass destruction was a big challenge after the Second World War for YNA, which resulted in organizing appropriate institutions, forming and equipping NBC units, as the new branch of the land forces, and training NBC personnel. In the period from 1955 to 1992, great progress was achieved in this field, both in scientific research, organizational and material-technical terms. In 1955, NBC Department was established, and in the same year, the Chemical Training Center was formed, then the service Reserve Officer's School and the service Training Course. In 1958, NBC service was renamed into the NBC branch.

Until 1974, NBC officers were trained at the Technical Military academy in Zagreb. In the same year, the members of this branch (31st class of NBC cadets) continued their education at the Land Forces Military Academy in Belgrade. During the first two school years, the training was organized in Belgrade, and the last two years of specialist training, at the NBC Training Center in Krusevac.

During 2008, NBC branch became NBC service. Since 2006, complete specialist training of soldiers, students, NCOs and officers of NBC service has been performed at the NBC Training and Development Center in Krusevac. Today, NBC officers are trained at the Military Academy and the NBC Training and Development Center. Those are four-year undergraduate studies (3 years at the Military Academy in Belgrade and 1 year at the NBC Training and Development Center) and one-year graduate studies at the Military Academy in Belgrade. In drafting the study program for training of the cadets – future NBC officers, since the school year 2008/2009, the starting points have been the creation of highly professional officers in the field of military chemical engineering, able to face contemporary challenges and threats in the field of NBC service.

The first regulations on the military administration and the rudiments of administrative service in YNA are derived from the Organizational Department of the Supreme Headquarters of the People's Liberation Army of Yugoslavia, established on January 7, 1945. The first body of the administrative service in the Yugoslav Army after the war, Administrative Section, as an independent organizational unit within the Ministry of National Defense, symbolizes the beginning of development of administrative, later information management service in the Yugoslav National Army, which is, in some way, associated with training of the *information management service* officers.

By the Law on YNA from 1955, the status of administrative service was defined, although it actually had already existed. This service and its institution-

дантску службу и Школом резервних интендантских и финансијских официра), школовање официра интендантске и финансијске службе добија организованију форму.

У развоју Интендантске војне академије уочљиво је неколико раздобља, која се углавном разликују по дужини трајања заједничког и специјалистичког дела у школовању питомаца: првобитно се практикује трогодишње школовање (по систему 2+1), а од 1966. године прелази се на четворогодишње школовање (две године заједничког и две године специјалистичког школовања, по смеровима).

Од школске 1979/1980. године почиње школовање питомаца III и IV године интендантског и финансијског усмерења у оквиру Центра војних школа Копнене војске (ЦВШ КоВ) у Сарајеву. У наставним плановима и програмима за школовање официра интендантске и финансијске службе доминирали су предмети економске и финансиј-

Музички оркестар Војне академије

Musical Orchestra of Military Academy

Хор Војне академије | *Military Academy Choir*

ске струке: интендантски смер је имао 18, а финансијски смер 16 предмета.

Од 1992. године официри интендантске и финансијске службе настављају школовање на Војнотехничкој академији у Жаркову, а од 2000. на Војној академији у Београду. Реорганизацијом Војне академије 2006. године, класе студената интендантске и финансијске службе, заједно са осталим студентима, укључене су у 1. студентски пук, а управе интендантског и финансијског смера, заједно са својим катедрама (исхране, одевања, економије и финансија), у оквиру Катедре логистике ВА. После завршетка школовања студенти интендантске и финансијске службе су, поред првог официрског чина, стицали и звање дипломираног економисте.

Може се рећи да школовање официра *АБХ службе* почиње са првом регуларном јединицом противхемијске заштите, познатом под именом „Барутански батаљон“, која је формирана 28. сеп-

alization within YNA in the following decades were developed in a few stages:

- formation and work of VI Directorate (administration) within the General Staff of YNA and the Data Processing Center (COP), which used to be in the composition of the Directorate, in 1963;
- formation of the Center for Methods and Techniques in Management (CMTR), as the professional body of GS YNA, as well as the General Administration Section in 1969;
- formation of the IT and Administration Directorate within GS YNA in 1975, and then, its reformation into the IT Directorate of GS YNA in 1983.

At the same time, the administrative service formally changed its name into the information management service and was divided into two branches: information and general administrative.

In modern conditions, after recent organizational-mobilization changes (OMP) in the Armed

тембра 1932. године у Војнотехничком заводу „Обилићево" у Крушевцу. Батаљон је формиран са задатком да проучава искуства из примене хемијских средстава у Првом светском рату, изучава бојне отрове и средства за њихову примену и испитује средства личне и колективне заштите.

Изучавање и употреба оружја за масовно уништавање представљали су и за ЈНА после Другог светског рата велики изазов, па се организовању одговарајућих установа, формирању и опремању јединица АБХО, као новог рода КоВ и оспособљавању кадрова АБХ службе од 50-их година у ЈНА придавала велика пажња. У периоду од 1955. до 1992. године у овој области је остварен велики напредак, како у научноистраживачком и организационом, тако и у материјално-техничком смислу. Године 1955. формирана је Управа АБХ службе ЈНА, а исте године формиран је и Хемијски школски центар, затим Школа резервних официра и Курс за оспособљавање официра службе. АБХ служба је 1958. године преименована у род АБХО.

До 1974. године официри рода АБХО школовали су се на Техничкој војној академији у Загребу. Исте године припадници овог рода (31. класа питомаца АБХО) наставили су са школовањем на Војној академији КоВ у Београду. У току прве две школске године настава је реализована у Београду, а последње две године стручно-специјалистичке обуке, у Школском центру АБХО у Крушевцу.

У току 2008. године род АБХО је постао служба АБХ. Од 2006. године комплетна специјалистичка обука војника, студената, подофицира и официра службе АБХ обавља се у Центру за обуку и усавршавање АБХ службе у Крушевцу. Данас се официри службе АБХ школују на Војној академији и ЦУК АБХСл. То су четворогодишње основне студије (3 године у Војној академији у Београду и 1 година у ЦУК службе АБХ) и једногодишње дипломске студије у Војној академији у Београду. При изради студијског програма за школовање студената – будућих официра АБХ службе од школске 2008/2009. године, полазне основе биле су стварање врхунских професионалаца, официра војнохемијског инжењерства, способних да се суоче са савременим изазовима и претњама из домена АБХ службе.

Први прописи о војној администрацији и зачеци административне службе у ЈА потичу од Организацијског одељења Врховног штаба НОВЈ, које је формирано 7. јануара 1945. године. Први орган административне службе у ЈА после рата, Управно-административно одељење, као самостална организацијска јединица унутар Министарства народне одбране симболизује почетак развоја административне, касније информатичке службе у Југословенској народној армији, а што се везује, на неки начин и за школовање официра *службе информатике.*

Forces of Serbia, 2nd Section (IT) within the Telecommunications and IT Directorate (J-6) of the General Staff of the Armed Forces of Serbia is the highest professional and administrative authority of the information management service within the defense system of the Republic of Serbia.

The Center for Command and Information Systems and IT Support, the Center for Applied Mathematics and Electronics, as well as the signals brigade are also subordinated to the Directorate. Today, the work of the information management service in the SAF and MOD cannot be imagined without the use of computers and computer equipment.

In the field of military education, the information management service was developed as a separate specialty from the technical service, and the first class of cadets trained in IT specialties started their education at the Technical Training Center in Zagreb in 1976. At the same time, those officers who were interested were sent to appropriate IT courses within the military educational institutions, and many of them improved their knowledge at the civilian higher schools and faculties. During 1993 and 1994, the IT module separated from the module of technical service at the Military Technical Academy in Zarkovo, where students of the information management service were trained until 2006.

New organizational and reform changes in the military education were also reflected the IT module of the logistics study program at the Military Academy in Belgrade, which in 2006 entered the composition of the IT Center for Computer Simulation and Distance Learning.

Training of signals officers started as early as in 1933 in the Kingdom of Yugoslavia, within the Engineer Officer's School, according to the curricula from the field of communications tactics and technique of the land forces of the Yugoslav army. By the end of the war, in 1945, the signals branch in YA increased to 35,000 people, organized in two regiments, 55 battalions, 230 companies and 870 platoons. Training of signals officers in the first postwar years was the responsibility of the Signals Officer's School.

In 1952, the Signals Officer's School became the Signals Training Center of YNA, and for the needs of training of technical personnel, within the Signals Training Center, the Technical Military Academy of the signals branch was formed. In the middle 60s, the Signals Training Center was moved from Ljubljana to Belgrade. In the 80s, the units for electronic surveillance and counter-electronic measures (EI PED) separated from the signals branch, and they became an independent branch within YNA.

Until 1999, the signals officers were trained together with the members of the other branches of the land forces at the Military Academy at Banjica, then, for a short time, at the Military Technical Academy in Zarkovo, and since 2000, they have been trained at the Military Academy in Belgrade. Apart

Законом о ЈНА из 1955. године дефинисан је статус административне службе, иако је она фактички већ постојала. Ова служба и њена институционализација унутар ЈНА у наредним деценијама развијала се у неколико фаза:

- формирање и рад VI управе (за администрацију) при Генералштабу ЈНА и Центра за обраду података (ЦОП), који је био у саставу Управе, 1963. године;
- формирање Центра за методе и технику у руковођењу (ЦМТР), као стручног органа ГШ ЈНА, и Одељења за опште административне послове 1969. године;
- формирање Управе за информатику и администрацију при ГШ ЈНА 1975. године, а затим, њено преформирање у Управу за информатику ГШ ЈНА 1983. године.

Истовремено, административна служба и формално мења назив у службу информатике и дели се на две гране: информатичарску и опште административну.

У савременим условима, након последњих организацијско-мобилизацијских промена (ОМП) у Војсци Србије, 2. одељење (за информатику) Управе за телекомуникације и информатику (Ј-6) Генералштаба ВС је највиши стручни и управни орган службе информатике у систему одбране РС.

Управи су потчињени и Центар за командно-информационе системе и информатичку подршку, Центар за примењену математику и електронику и бригада везе. Без употребе компјутера и рачунарске опреме данас се рад информатичке службе у Војсци Србије и МО не могу замислити

У области војног школства, информатичка служба се развила као посебна специјалност из техничке службе, а прва класа питомаца информатичке специјалности почела је школовање 1976. године у Техничком школском центру у Загребу. Истовремено, заинтересовани официри су упућивани на одговарајуће информатичке курсеве унутар војнообразовних установа, а многи су своја знања усавршавали на вишим школама и факултетима у грађанству. У току 1993. и 1994. године из смера техничке службе Војнотехничке академије у Жаркову издвојио се смер информатике, који је преузео школовање студената службе информатике, до 2006. године.

Нове организационе и реформске промене у војном школству, одразиле су се и на смер информатике Одсека логистике на Војној академији у Београду који је 2006. године ушао у састав Центра за информатику, симулације и учење на даљину.

Школовање официра везе почело је још 1933. године у Краљевини Југославији, у оквиру Инжењеријске официрске школе, према програму из области тактике и технике везе копнених снага југословенске војске. Крајем рата, 1945. године род везе у ЈА нарастао је на 35.000 људи,

from their first officer's rank, the students who finished their studies also became engineers. During 2008, the signals branch became *telecommunications service*.

The officers of the *geodetic service* in the Kingdom of Yugoslavia were trained in the Junior and Senior Geodetic School; they attended the Course for junior geodetic officers, the Course for professional development of the officers of different branches for geodetic service and the Cartographic and Graphic School for the profession of an expert, which existed at the Military Geographic Institute and the School Department.

After the Second World War, the geodetic officers were trained at the Geodetic Military College, or at the School for Active Geodetic Officers, from 1945 to 1954; from 1953 to 1955, at the Cartographic Officer's School; from 1953 to 1956, at the Geodetic Officer's School; from 1961 to 1964, at the Geodetic Military Academy, and from 1976, at the Land Forces Military Academy – geodetic module. Future geodetic officers were trained in those institutions, and from 1949 to 1955, appropriate technical personnel for doing cartographic drawing-engraver work.

The Geodetic Military College started to work on April 1, 1945 in Belgrade. In May 1950, it was renamed into the School for Active Geodetic Officers, which worked until September 1954. The enrollment and training of cadets were performed according to modules (specialties). There were three classes (modules): topographic, cartographic and reproductive, and from 1949, there was also a course for cartographic drawers – engravers. The training lasted from two to four years, depending on the previous qualifications of candidates.

The Cartographic Officer's School worked within the Geographic Institute of YNA, and from December 1, 1953 to December 1, 1955, there was only one class of cadets. 26 military and civil servants who had previously finished the course for cartographic drawers were enrolled on two-year training. As for those candidates who were enrolled on two-year training at the Geodetic Officer's School (from 1953), they previously finished at least six grades of high school and one of the military academies or schools and passed the entrance exam in mathematics and drawing. Two classes of cadets finished this school.

The Geodetic Military Academy was formed on November 1, 1961, and it worked until October 27, 1964. Only one generation (class) of cadets was trained at it. 18 candidates who finished high school were enrolled on three-year military geodetic training, and 14 cadets finished their training.

The candidates who previously finished high school and who met other conditions of the competition were enrolled in the Land Forced Military Academy – geodetic module. Their training at the Land Forces Military Academy lasted for four years. In the period from 1974 until 1993, in this module, six gen-

организованих у два пука, 55 батаљона, 230 чета и 870 водова. Школовање официрског кадра рода везе у првим послератним годинама било је у надлежности Официрске школе за везу.

Официрска школа везе 1952. године прераста у Школски центар везе ЈНА, а за потребе школовања техничког кадра, при Школском центру везе, формирана је Техничка војна академија гране везе техничке службе. Средином 60-их година, Школски центар везе је премештен из Љубљане у Београд. Из рода везе 80-их година издвајају се јединице за електронско извиђање и противелектронска дејства, које постају самосталан род унутар ЈНА.

До 1999. године официри рода везе школовали су се заједно са припадницима других родова КоВ на Војној академији на Бањици, потом, кратко, на Војнотехничкој академији у Жаркову, а од 2000. године, школују се поново на Војној академији у Београду. Свршени студенти, осим првог официрског чина, добијају и звање дипломираног инжењера. У току 2008. године род везе је постао *служба телекомуникација*.

Официри *геодетске службе* у Краљевини Југославији школовали су се у Нижој и Вишој геодетској школи, похађали су Курс за ниже чиновнике геодетске струке, Курс за усавршавање официра родова за геодетску струку и Картографско-графичку школу за спрему вештака, који су постојали у оквиру Војногеографског института и Школског одсека.

После Другог светског рата официрски кадар геодетске службе у ЈНА школовао се од 1945. до 1954. године у Геодетском војном училишту, односно Школи за активне геодетске официре; од 1953. до 1955. у Картографској официрској школи; од 1953. до 1956. у Геодетској официрској школи; од 1961. до 1964. на Геодетској војној академији и од 1976. године на Војној академији КоВ геодетски смер. Ту су се припремали будући геодетски официри, а од 1949. до 1955. године школовао се и одговарајући технички кадар за обављање картографских цртачко-граверских радова.

Геодетско војно училиште почело је с радом 1.4.1945. године у Београду. Маја 1950. преименовано је у Школу за активне геодетске официре, која је радила до септембра 1954. године. Пријем и обука питомаца вршили су се по смеровима (специјалностима). Унутар школе постојала су три одељења (смера): топографско, картографско и репродукцијско, а од 1949. године, и течај за картографске цртаче – гравере. Школовање је трајало од две до четири године, зависно од претходне школске спреме кандидата.

Картографска официрска школа је радила у оквиру Географског института ЈНА, од 1.12.1953. до 1.12.1955. године. У њој се школовала само једна класа питомаца. На двогодишње школова-

erations (classes) were trained; out of 118 enrolled cadets, 113 finished the academy.

From 1995 to 2005, military geodetic personnel were trained for five years at the Military Technical Academy in Zarkovo. Three generations (classes) of students finished their studies. Occassionally, geodetic experts were sent abroad (to Switzerland, France, Holland, Italy, East Germany), on shorter or longer photogrametric training.

Parallel with the military schools, the geodetic officer personnel were also recruited from some civilian faculties, where, apart from the officers, civilians also finished their studies (mainly those who had military scholarships), and then they would activate and

Питомци на спомен-обележју Незнаном јунаку на Авали

Cadets at the monument to the Unknown Soldier in Avala

ње примљено је 26 војних службеника и грађанских лица, који су претходно завршили течај картографских цртача. На двогодишње школовање у Геодетску официрску школу (од 1953) примани су кандидати који су завршили најмање шест разреда гимназије и неку од војних академија или школа и након положеног пријемног испит из математике и цртања. Ову школу завршиле су две класе питомаца.

Геодетска војна академија формирана је 1.11.1961. и радила је до 27.10.1964. године. У њој се школовала само једна генерација (класа) питомаца. На трогодишње војногеодетско школовање конкурсом је примљено 18 кандидата са завршеном средњом школом, а школовање је завршило 14 питомаца.

У Војну академију КоВ геодетски смер примани су кандидати који су претходно завршили средњу школу и који су испуњавали остале услове конкурса. Њихово школовање у ВА КоВ траја-

become geodetic officers. The members of the geodetic service also finished postgraduate studies at some of the higher educational geodetic or geographic institutions in Belgrade and Zagreb, or at the Military Academy in Belgrade, as well.

Integration of Military Schools and Training of Service Officers from 1992 to 2009

After relocating units, institutions of YNA and military schools from the former Yugoslav republics to Serbia, the Military Technical Academy of the Armed Forces of Yugoslavia was formed in Belgrade (Zarkovo), in 1992. It included: higher military technical schools from the Center of Military Technical Schools in Zagreb,

ло је четири године. У периоду од 1974. до 1993. године на овом смеру се школовало шест генерација (класа), од уписаних 118, академију је завршило 113 питомаца.

Од 1995. до 2005. године војни геодетски кадрови школовали су се пет година на Војнотехничкој академији у Жаркову. Завршиле су три генерације (класе) студената. Повремено су геодетски стручњаци упућивани у иностранство (у Швајцарску, Француску, Холандију, Италију, Источну Немачку), на краћу или дужу фотограметријску обуку.

Паралелно са војним школама, геодетски официрски кадар је регрутован и са појединих цивилних факултета где су студије, поред официра, завршавали и цивили (претежно војни стипендисти), који би се потом активирали и постајали официри геодетске службе. Припадници геодетске службе су завршавали и постдипломске студије у некој од високошколских геодетских или географских институција у Београду, Загребу, али и на Војној академији у Београду.

Обједињавање војних школа и школовање официра служби од 1992. до 2009. године

После пребацивања јединица, установа ЈНА и војних школа из некадашњих југословенских република у Србију, 1992. године основана је у Београду (у Жаркову) Војнотехничка академија ВЈ, у чији састав су ушле: високе војнотехничке школе из Центра војнотехничких школа у Загребу, Ваздухопловно-техничка војна академија из Београда, технички смер Морнаричке војне академије из Сплита, касније из Бијеле и Интендантско-финансијски школски центар из Сарајева.

У току 1993. и 1994. године из смера техничке службе КоВ издвојили су се смерови саобраћајне службе и информатике; смер интендантско-финансијске службе поделио се такође у два смера, а смер геодезије издвојио се из Војне академије и ушао у састав ВТА ВЈ. У току 1999/2000. године смер везе и смер ЕИ и ПЕД из Војне академије улазе такође у састав ВТА, са циљем да се омогући квалитетније школовање будућих официра (инжењера) везе и ЕИ и ПЕД. Од 1994. године почело је и школовање официра на постдипломским студијама (специјализације и магистарске студије), прво из области техничког, а потом и саобраћајног и интендантског обезбеђења. Од 1996. године, у оквиру смера техничке службе и Катедре техничког обезбеђења на Војнотехничкој академији школовали су се и слушаоци за резервне официре ТСл.

the Aeronautical Technical Military Academy from Belgrade, technical part of the Naval Military Academy from Split, later from Bijela, and the Quartermaster Financial Training Center from Sarajevo.

During 1993 and 1994, transportation and IT modules separated from the technical service module of the land forces; quartermaster-financial module also divided into two modules, and geodesy module separated from the Military Academy and entered the composition of MTA YA. During 1999/2000, signals and electronic surveillance and counter-electronic measures modules from the Military Academy also entered the composition of MTA, in order to enable quality education of future signals and electronic surveillance and counter-electronic measures officers (engineers). From 1994, training of officers also started at postgraduate studies (specialist and master studies), first in the field of technical support, then, transportation and quartermaster support, as well. From 1996, technical reserve officers were also trained within the technical service module and the Technical Support Department at the Military Technical Academy.

When in 2000, the integrated Military Academy was formed in Belgrade, designed for training and professional development of officers of different branches and services of the Armed Forces of Yugoslavia, the Military Technical Academy was reformed into the Logistics study program of the Military Academy. Students were trained in the following modules: technical, aeronautical-technical, naval-technical, transportation, IT, quartermaster and financial. Related professional department belonged to these modules. Inter-service Logistics Department, as an integral part of the National Defense School was formed from the Technical Support Department, Logistics Department of the General Staff School and the teachers from the Logistic Department of the Military Academy (modules-transportation service and quartermaster service), and for the training needs in the field of logistic support organization and management.

During 2006, departments of various logistic services integrated again: inter-service Department, as an integral part of the MA Dean's Office, with about 110 subjects under its functional authority, was formed from the National Defense School Logistics Department and transportation, quartermaster and financial departments. The tasks of the newly-formed Logistics Department include: training of the officers of the technical, transportation, quartermaster and financial services on undergraduate studies, professional development of the officers within the National Defense School and the accomplishment of postgraduate (specialist and master) and PhD studies fro the field of technical, transportation and quartermaster support.

Today, the Logistics Department has well-equipped classrooms for successful and quality material support of teaching process. Those are the

Када је 2000. године формирана јединствена Војна академија у Београду, намењена школовању и усавршавању официра родова и служби Војске Југославије, Војнотехничка академија је преформирана у Одсек логистике Војне академије. Ту су постојали смерови у оквиру којих је организовано школовање студената по класама: технички, ваздухопловно-технички, морнаричко-технички, саобраћајни, смер информатике, интендантски и финансијски. Смеровима су припадале и одговарајуће стручне катедре. Од Катедре техничког обезбеђења, Катедре позадине Генералштабне школе (ГШУ ШНО) и наставника из Одсека логистика ВА (смер саобраћајне службе и

Испит из стројеве обуке 1961. године

Drill exam, 1961

Час историје у спомен-парку Јајинци у Београду

History lesson in Jajinci Memorial Park in Belgrade

folowing classrooms: for the logistics system, organization of supply and maintenance; traffic; transportation; food; water supply; clothing and quartermaster equipment and technique. The training process is accomplished relying on its own material

смер интендантске службе), а за потребе наставе из области организације и управљања логистичком подршком, формирана је интервидовска Катедра логистике, као саставни део Школе националне одбране.

and human resources, engaging appropriate teaching staff from the Belgrade University, from the institutes (MTI and PUPIN), from the directorates of GS SAF and MOD, as well as former teachers of the Military Academy.

Током 2006. године дошло је до новог спајања катедри логистичких служби: од Катедре логистике ШНО и катедри са смера саобраћајне, интендантске и финансијске службе, формирана је 2006. године интервидовска Катедра, као саставни део Деканата Војне академије, са око 110 предмета који су у њеној функционалној надлежности. Задаци новостворене Катедре логистике обухватају: школовање официра ТСл, СбСл, ИнСл и ФСл на основним студијама, стручно усавршавање официра у оквиру Школе националне одбране и реализацију постдипломских (специјалистичких и магистарских) и докторских студија из области техничког, саобраћајног и интендантског обезбеђења

Данас Катедра логистике има солидно опремљене кабинете за успешну и квалитетну материјалну подршку настави. То су следећи кабинети: за систем логистике, организацију снабдевања и одржавања; саобраћаја; транспорта; исхране; водоoбезбеђења; одевања и интендантске опреме и интендантске технике. Настава се реализује ослонцем на властите материјалне и људске, кадровске ресурсе и ангажовањем одговарајућег наставничког кадра са Београдског универзитета, из института (ВТИ и ПУПИН), из управа ГШ ВС и МО, као и некадашњих наставника Војне академије.

Ради унапређења наставно-образовног процеса и научноистраживачке делатности својих чланова, катедра сарађује са одговарајућим наставним и научним установама у земљи и иностранству, на пример, са катедром логистике Факултета за економију и менаџмент Универзитета одбране Републике Чешке.

Акредитацијом Војне академије (која је обављена у периоду од октобра 2008. до марта 2009. године), акредитовано је неколико студијских програма (војномашинско инжењерство са модулима наоружање и борбена возила; војноелектронско инжењерство са модулима: ракетни системи и системи управљања ватром, радарски системи и телекомуникације; војнохемијско инжењерство са модулима: убојна средства и атомско-биолошко-хемијска служба) који школују кадар за потребе техничке службе, службе телекомуникација и атомско-биолошко-хемијске службе, а у току је израда модула који профилише кадар за службу информатике. Стручне садржаје ових модула употпуњују војни садржаји из предмета који имају за циљ да будуће стручњаке у наведеним областима припреме и за почетне дужности официра логистике.

Истовремено, у наредној фази реформе војног образовања планира се акредитација студијског програма Логистика у одбрани (модули: општа логистика, финансије и транспорт) на основним и дипломским академским студијама, за школовање официра финансијске, саобраћајне и интендантске службе.

Знак припадника 1. студентског пука

Insignia of members of 1st student regiment

In order to improve the teaching-educational process and scientific-research work of its members, the Department cooperates with the appropriate teaching and scientific institutions in the country and abroad, for example, with the Logistics Department of the Faculty of Economics and Management of the University of Defense of the Czech Republic.

With the accreditation of the Military Academy (accomplished in the period from October 2008 to March 2009), a few study programs were accredited (military mechanical engineering with the modules: armament and combat vehicles; military electronics engineering with the modules: rocket systems and fire control systems, radar systems and telecommunications; military chemical engineering with the modules: ammunition and NBC service), which perform training of personnel for the needs of technical service, telecommunications service and NBC service, and the IT module is in the process of development. Expert contents of these modules are supplemented by military subjects whose aim is to prepare future experts in the related fields for the initial duties of logistics officers.

At the same time, in the next stage of the military education reform, accreditation of the study program Logistics in defense is being developed (modules: general logistics, finances and transportation) on undergraduate and postgraduate academic studies, for training of the officers of the financial, transportation and quartermaster service.

Школовање резервних официра је тековина савременог доба: у страним армијама оно има богату традицију, чиме се, свакако, може похвалити и српска војска. Већ крајем 19. века, поред школовања професионалних официра у сталном кадру, наметнула се потреба и за стручним усавршавањем резервних старешина. На основу Закона о војсци из 1883. године, којим је уведена општа војна обавеза у Србији, први пут се планира школовање резервних официра у Краљевини. У Великој школи, 1884. године, уведена је настава из војних предмета, а свршени студент је, после петомесечног служења у сталном кадру и положеног испита, добијао чин резервног пешадијског потпоручника.

Школовање резервних официра у Србији унапређено је 1889. године, када је образован Привремени зимски курс за резервне коњичке и артиљеријске официре. Да би свршени студенти Велике школе могли да буду произведени у резервне официре, прво су морали да заврше регрутску школу у сталном кадру у трајању од два месеца, а затим да похађају четворомесечни курс и положе испит за резервног потпоручника.

Schooling reserve officers is a modern achievement: it has a long tradition in foreign armies, and tradition is something Serbian Armed Forces can certainly be proud of. As early as the end of the 19th century, the need for the professional development of reserve officers, along with schooling professional officers in regular cadre, was recognized. The 1883 Army Law, which implemented conscription in Serbia, brought along the plans for schooling reserve officers in the Kingdom for the first time. In the Great School, in 1884, curriculum included military subjects, and a graduate, after five months in regular cadre and a successfully passed exam, would be commissioned as a reserve infantry second lieutenant.

Schooling reserve officers in Serbia was improved in 1889, when a Temporary winter course for reserve cavalry and artillery officers was established. In order to become reserve officers, students of the Great School had to graduate from the two- month recruit school in regular cadre, and then attend a four- month course and sit for the reserve second lieutenant exam.

In autumn 1914, 1300 high school graduates in the School Battalion in Skopje completed intensive

Група слушалаца Школе резервних официра

A group of Reserve Officer School students

У јесен 1914. године у Ђачком батаљону у Скопљу, 1.300 свршених средњошколца убрзано је завршило обуку за резервне пешадијске подофицире-каплаpe. Они су упућени у јединице српске војске средином новембра 1914. године, у јеку Колубарске битке. Својим ангажовањем и полетом допринели су победи своје војске у једној од најтежих битака Првог светског рата. Батаљон је расформиран у јесен 1915. године због тешке ратне ситуације у Србији, а његови припадници су распоређени по јединицама оперативне војске.

У Војсци Краљевине СХС формирана је 1923. године Школа за резервне пешадијске и артиљеријске официре у Сарајеву, која је за обуку питомаца артиљераца имала једну школску батерију. Услов за пријем у школу била је завршена висока, виша или средња школа у грађанству. Половином 1934. године Школа је подељена на родовске школе, на Школу за резервне артиљеријске официре у којој је обука трајала девет месеци, са седиштем у Сарајеву и Школу за резервне пешадијске официре у Билећи.

У саставу Инжињеријске подофицирске школе, формиране 1919. године у Загребу, а касније (1921) пресељене у Марибор, такође се налазила ђачка чета у којој су се школовали резервни инжењеријски официри.

У оквиру Ратног ваздухопловства Југословенске војске између два рата обука за резервне пилоте била је организована 1921. године на летелишту код Ваљева, са одељењем школских авиона. Наредне године формирана је Ђачка чета у Новом Саду, која је 1925. преформирана у Школу за резервне ваздухопловне официре.

training for reserve infantry NCOs - corporals. They were detached to Serbian army units in November 1914, when the Battle of Kolubara was gaining momentum. Their engagement and enthusiasm contributed to the victory in one of the most strenuous battles during the World War I. The battalion was unformed in autumn 1915 due to difficult circumstances in Serbia, and its members were sent to operational army units.

In the Army of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenians, School for infantry and artillery reserve officers was established in Sarajevo in 1923. It included one school battery for artillery cadets. The requirement to enroll in the school was a civilian secondary school degree, higher education or a university degree. In the middle of 1934, the school was divided into branches, and it included a nine- month Artillery Reserve Officer School, located in Sarajevo, and Infantry Reserve Officer School in Bileca.

NCO Engineer School, established in Zagreb in 1919, and later on (1921) moved to Maribor, included another school company for engineer reserve officers.

Between the two wars, the training for reserve pilots in the Yugoslav Air Force was organized at the base near Valjevo in 1921. It included a squad of flight-instruction aircraft. Another school company was established in Novi Sad the following year, and it was reformed into Air Force Reserve Officer School in 1925.

Санитетска обука

Medical training

Школа за резервне официре противавионске артиљерије формирана је 1934. године, најпре као ђачка противавионска батерија Школе за резервне артиљеријске официре у Сарајеву, која је 1937. ушла у састав VI ваздушне зоне у Београду. У школу су, као и у случају Школе за резервне ваздухопловне официре, регрутовани кандидати из грађанства са завршеним факултетом или средњом школом.

Школа за резервне интендантске официре почела је с радом 1924. године, када је при Административној школи образован деветомесечни курс за резервне административне потпоручнике економске струке, на који су упућивани ђаци (регрути) са завршеном пољопривредном, индустријском и трговачком школом или пољопривредним факултетом. Уместо курса, од 1931. године ради нова, самостална Школа за резервне интендантске официре.

Air Defense Artillery Reserve Officer School was established in 1934, initially as a School Air Defense Battery within Artillery Reserve Officer School in Sarajevo, which became part of VI air zone in Belgrade in 1937. The School, as it was the case with Air Force Reserve Officer School, recruited secondary school graduates or candidates with a higher or university degree.

Quartermaster Reserve Officer School started working in 1924, when a ten- month course for reserve second lieutenants specializing in administrative economy was established within the Administrative School. It enrolled recruits with a secondary school degree in agriculture, industry and commerce or a university degree in agriculture. An independent Quartermaster Reserve Officer School replaced the course in 1931.

Socialist Yugoslavia and its Army initialized some new reserve officer schools after the World War II.

Пречишћавање воде за пиће

Water purification

У социјалистичкој Југославији и њеној армији после Другог светског рата приступило се формирању нових школа за резервне официре. Питомци 1. класе за резервне артиљеријске официре обучавани су при Артиљеријској официрској школи у Загребу, од 2. до 4. класе у наставним батеријама које су имали поједини артиљеријски пукови, а питомци наредних класа, обучавани су у школи која је 1949. године поново формирана у Загребу и 1952. ушла у састав Артиљеријског школског центра. Она је 1955. године преименована у Артиљеријску школу за резервне официре која је примала кандидате са завршеном средњом, вишом или високом школом.

Школовање кандидата за резервне пешадијске официре у ЈА (касније ЈНА) почело је 1947. године и до 1950. реализовано је у наставним батаљонима при командама армија, у трајању од девет месеци. Од 1952. године постојале су две школе за резервне пешадијске официре, у којима су се обучавали кандидати са најмање шест разреда гимназије, средњим, вишим и високим образовањем.

За потребе Ратног ваздухопловства Југословенске армије формирана је 1948. године Школа за резервне ваздухопловне официре (пилоте) у Панчеву, која је примала кандидате са завршеним факултетом или средњом школом, регрутоване на добровољној бази. Школа за резервне официре противавионске артиљерије формирана је 1947. године, у саставу Противавионског школског центра.

Школа резервних морнаричко-техничких официра основана је почетком новембра 1947. ради оспособљавања техничког кадра за ниже официрске дужности у морнаричко-техничкој служби Југословенске ратне морнарице. Питомци су примани из грађанства, претежно са завршеном средњом поморском школом и средњом и високом техничком школом одговарајућег смера, уз услов да немају више од 27 година. Школа резервних војнопоморских официра основана је 1948. године, а кандидати су углавном примани из грађанства, претежно са завршеном средњом поморском школом (наутички одсек) и бродарском школом, а затим средњом школом и факултетом, до навршених 27 година.

За потребе ЈНА школовани су и резервни официри осталих профила: резервни официри интендантске службе, у Школи за резервне интендантске официре основане 1947. године у Сомбору, која је од 1948. године школовала и официре финансијске службе; Школи резервних официра противхемијске заштите (ПХЗ), формираној 1947, која ће до 1958. године неколико пута променити назив, да би од 2009. године радила под именом Школа за резервне официре АБХО, у саставу Школског центра АБХО. Кандидати за резервне официре ових служби и струка морали су имати завршене одговарајуће средње стручне школе,

Cadets of the first class of artillery reserve officers were trained at the Artillery Officer School in Zagreb, the 2nd, 3rd and 4th generation completed their training within training batteries which were part of some artillery regiments at the time, and the following generations were trained at the school which was newly formed in Zagreb in 1949, and became part of Artillery School Centre in 1952. It was renamed into Artillery Reserve Officer School in 1955, and it enrolled secondary school graduates or candidates with a higher or university degree.

Schooling candidates for infantry reserve officers in the Yugoslav Army (later on the Yugoslav People's Army) started in 1947 and it was realized in training battalions within army commands until 1950. It lasted for nine months. Since 1952, two schools for reserve infantry officers enrolled candidates with a secondary school degree, higher school or a university degree.

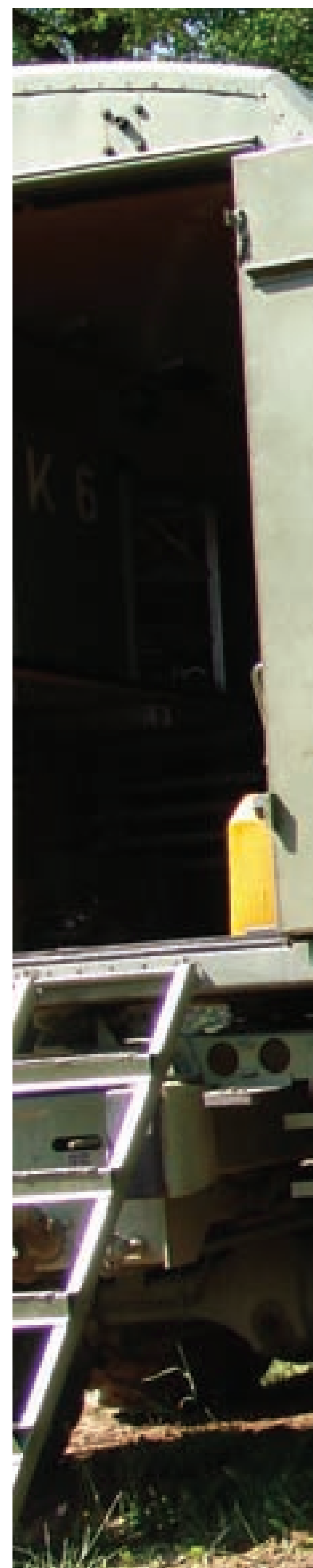
Air Force Reserve Officer (Pilot) School was formed in Pancevo in 1948 to meet the requirements of the Yugoslav Air Force. It enrolled volunteers with a university or a high school degree. Air Defense Artillery Reserve Officer School was formed in 1947, within Air Defense School Centre.

Navy Technical Reserve Officer School was established at the beginning of November 1947, for training technical cadre for junior officer duties in Navy Technical Service of the Yugoslav Navy. Civilian candidates, mostly with a naval secondary school degree or the appropriate technical higher school graduates were enrolled, provided that they were younger than 27. Navy Reserve Officer School was established in 1948, and candidates were mostly civilian naval secondary school (nautical branch) and Shipbuilding school graduates, and secondary school and university graduates, up to the age of 27.

The Yugoslav People's Army needed trained reserve officers in other specialties as well: Quartermaster Service, in Quartermaster Reserve Officer School which was established in Sombor in 1947, and trained Financial Service officers since 1948; Chemical Protection School, which was formed in 1947, and renamed several times by 1958, to finally become NBC Reserve Officer School within NBC School Centre in 2009. Candidates for these specialties had to be appropriate technical secondary school graduates, or Faculty of Economics or Technical Faculty graduates in appropriate branches.

Although these schools officially stopped working in 1991, most reserve officers took part in combat during war conflicts in Croatia and Bosnia and Herzegovina. A great challenge was 1999 bombing of Yugoslavia, when reserve officers defended their country together with active officers.

New phase in schooling reserve officers began in 2000, when a modern school for reserve officers, named Class of Reserve Officers was established by order of the Chief of Staff. It recruited civilian univer-

Провера средстава везе

Checking of signal equipment

односно Економски факултет и одговарајуће одсеке на Техничком факултету.

Иако су све ове школе 1991. године формално престале с радом, највећи број резервних официра је током ратних сукоба у Хрватској и Босни и Херцеговини учествовао у борбеним дејствима. Велико искушење за њих била је 1999. година и период бомбардовања СР Југославије, када су резервне војне старешине „раме уз раме" са актив-

sity graduates. The twelve- month training was initially organized in training centers.

In March 2000, the first generation of logistics reserve officers started their training at the Military Technical Academy in Zarkovo; Air Force and Air Defense reserve officers started training in the air base Batajnica, and Army reserve officers began training at army cadet training centers, both in September of the same year: infantry at the training center in

ним официрима учествовале у одбрани своје отаџбине.

Нова етапа у школовању резервних официра почиње 2000. године, када је наређењем начелника Генералштаба формирана савремена школа резервних официра под називом Класа слушалаца за резервне официре (КСРО), која је регрутовала кандидате из грађанства искључиво са

Pozarevac, artillery in Kragujevac, armoured units in Obrenovac, and NBC in Krusevac. Army reserve officer training was later on placed in Pancevo, after the September 2002 generation. In October 2006, reserve officer training was placed in Belgrade, and the training for all the arms, branches and services has since been organized at the Military Academy, at the barracks "Jovan Miskovic".

Промоција у чин резервног потпоручника

Promotion to the rank of reserve second lieutenant

високим образовањем. Настава се, у почетку, изводила по центрима за обуку, а школовање је трајало годину дана.

У марту 2000. године најпре је отпочела с радом Класа слушалаца за резервне официре логистике на Војнотехничкој академији у Жаркову, а у септембру исте године оформљене су Класе слушалаца за резервне официре В и ПВО на аеродрому Батајница и Класе слушалаца Копнене војске по центрима за обуку студената КоВ: пешадија у центру за обуку у Пожаревцу; артиљерија у Крагујевцу; оклопне јединице у Панчеву; инжењерија у Обреновцу и АБХО у центру за обуку у Крушевцу. Класе слушалаца за резервне официре КоВ које су се налазиле по центрима за обуку у различитим градовима, обједињене су после септембарске класе 2002. године у центру за обуку у Панчеву. У октобру 2006. године Класа слушалаца за резервне официре је обједињена у Београду и од тада се настава за све видове, родове и службе изводи на Војној академији, у касарни „Јован Мишковић".

Од 2000. године наставни план и програм за школовање резервних официра више пута је мењан, управо због скраћивања њиховог школовања које, по закону, траје колико и редовно служење војног рока. Групе слушалаца по родовима и службама формирају се према текућим потребама Војске Србије. Септембра 2002. године у оквиру

Since 2000, the reserve officer schooling curriculum has been changed several times, due to shortened training, as it is prescribed by law that this training should be of the same duration as the regular conscription. Training groups in different branches and services are formed according to the needs of the Serbian Armed Forces. A new branch of logistics, Air Force Technical Service, was established in September 2002, and 50 Air Force Technical reserve second lieutenants completed the training.

In September 2004, six attendants completed training in the Electronic Reconnaissance and Counter- Electronic Measures. Air Force and Air Defense has been training reserve officers within Air Control and Warning since March 2007, and within Air Defense Artillery missile units since March 2008. Two generations have completed the training so far: seventeen attendants in Air Control and Warning training and eleven in Air Defense Artillery missile units. Between 2000 and the graduation of the March 2009 generation, 968 reserve army officers were commissioned as second lieutenants, 1173 logistics reserve officers became second lieutenants, and 78 Air Force

Честитка председника Републике Србије Бориса Тадића, после завршене вежбе „Дипломац 2009"

Congratulations by Boris Tadić, President of Republic of Serbia, after completed exercise "Diplomac (Graduate) 2009"

Класе слушалаца за резервне официре логистике уведен је нови смер – ваздухопловно-технички (ВТСл) на којем је оспособљено 50 резервних ваздухопловно-техничких потпоручника.

У септембру 2004. године на смеру електронско извиђање и противелектронска дејства (ЕИ и ПЕД) обучено је шест слушалаца. На одсеку В и ПВО обука се изводи од марта 2007. године на смеру ваздушно осматрање и јављање (ВОЈ), а од марта 2008. и на смеру артиљеријско-ракетне јединице противваздухопловног дејства (АРЈ ПВД). До сада су произведене две класе на смеру ВОЈ, где је школовање завршило 17 слушалаца, а обуку на смеру АРЈ ПВД завршило је 11 слушалаца. У периоду од 2000, закључно са мартовском „партијом" 2009. године, у оквиру копнене војске промовисано је 968 резервних потпоручника, затим, 1.173 резервна потпоручника логистике и 78 резервних потпоручника В и ПВО, различитих специјалности.

Школовање за резервне официре од 2006. године траје шест месеци и дели се на два периода: први период од четири месеца, реализује се на Војној академији. Обухвата редовну и посебне облике наставе. После првог периода слушаоци користе редовно одсуство, а затим следи други део школовања који траје непуна два месеца и обухвата стажирање у јединицама и установама Војске Србије. Садржај стажирања није посебно дефинисан, одвија се по плану команди, јединица и установа у којима се оно реализује. Школовање се организује два пута годишње (мартовска и септембарска класа).

У првом периоду школовања, у оквиру посебних облика наставе слушаоци обавезно пролазе обуку у теренским условима, на полигонима Војске Србије. Мартовске партије Класе слушалаца за резервне официре учествовале су на завршној вежби „Дипломац" 2007, 2008. и 2009. године. После завршетка школовања за слушаоце се традиционално организује промоција новопроизведених резервних потпоручника у кругу Војне академије, а најбоље у рангу награђује МО.

Улога резервних официра је значајна у одбрамбеним структурама савременог друштва. Посебну тежину овом виду обуке даје чињеница да су слушаоци млади људи (до 27 година), са високим образовањем, међу којима су многи већ остварени у својим професијама. Интересовање за похађање Класе слушалаца за резервне официре веома је велико, што најбоље показује и податак да се 2009. године за ову школу пријавило троструко више младића у односу на број слободних места. Војна академија придаје велики значај овом виду школовања, на тај начин што амбициозним и успешним младим људима омогућава да се искажу и кроз војну каријеру, без обзира на то што нису завршили студије у овој високошколској установи.

Знак слушалаца школе резервних официра

Badge of the students of Reserve Officer School

and Air Defense reserve officers received their second lieutenant commission, within different specialties.

Since 2006, the duration of the training for reserve officers has been six months and it is divided into two phases: the first one is a four- month training at the Military Academy. After the completion of the four- month training, attendants go on regular leave, and then complete the internship within different units and institutions of the Serbian Armed Forces. The internship lasts for nearly two months. Its content is not specified, as it is organized in different commands, units and institutions according to their specific plans. Candidates are enrolled twice a year, in March and September.

In the first phase of training, candidates undergo obligatory specialized field training at the Serbian Armed Forces training fields. The March generation of reserve officers participated in the final field exercise "Diplomac" (The Graduate) in 2007, 2008 and 2009. After the graduation, second lieutenant promotion ceremony is traditionally organized at the Military Academy, and the best graduates are awarded by the MoD.

Reserve officers make a valuable contribution to modern national defense. The fact that the attendants are young people (up to 27), highly educated, and many of them already established professionals in their fields, provides an additional quality to the training. Training for reserve officers is very popular: in 2009, there were three applicants per place. The training is given special attention at the Military Academy as the ambitious and successful young people are given the opportunity to pursue a military career, even though they have not completed their studies at the Military Academy.

У Југословенској народној армији после Другог светског рата, у складу с праксом која је започела у партизанским јединицама и Народноослободилачкој војсци 1941–1945. године, жене у униформи нису биле неуобичајена појава. Додуше, број жена у статусу професионалних војних лица у редовима ЈНА дуго је после рата био симболичан. У питању су биле, углавном, учеснице НОР-а које су у миру наставиле службу у Војсци, као и мањи број жена које су официрски чин стекле по основу завршеног Факултета општенародне одбране. Додатни извор попуне ЈНА кадровима женског пола било је добровољно служење војног рока и оспособљавање жена за официрске дужности у Школи резервних официра, али је ова могућност постојала у релативно кратком периоду (од 1983. до 1985. године) и није значајније утицала на промену састава Војске у погледу заступљености жена.

До значајнијих промена долази почетком професионализације Војске (после 2000. године), када се у војну службу, у статусу професионалних војних лица по уговору, почињу примати и жене, пошто би претходно прошле одговарајуће стручно

In the Yugoslav People's Army after WW2, uniformed women were not uncommon: this tradition had started in the Partisan units of the National Liberation Army 1941-1945. However, the number of professional female soldiers in the YPA remained symbolic long after the war. These women were mainly veterans of the National Liberation War, who continued serving in the Army after the war had ended; there was also a small number of women who got an officer's rank upon completion of the Faculty of Civil Defence. Other sources of populating the YPA with women soldiers were voluntary military service and the Reserve Officer School, which provided training for officer duties. This possibility existed within a relatively short period of time (1983-1985) and did not significantly influence the composition of the Army in terms of gender.

The beginning of the professionalisation of the Army, after 2000, brought about more palpable changes. Women were for the first time accepted as contract soldiers, having previously completed appropriate training. This led to considering the needs and possibilities for involving a greater number of women in the defence system. Using lessons

Санитетско војно училиште у Београду 1947. године

Medical Military School in Belgrade, 1947

Обука жена у војсци 1982. године

Training of women in armed forces, 1982

оспособљавање. Та пракса је подстакла интензивнији рад на сагледавању потреба и могућности већег ангажовања жена у систему одбране. По узору на искуства страних армија, 2003. године покренут је, у Институту ратне вештине у Београду, пројекат на тему *„Обим и модалитети ангажовања жена у савременим армијама"*. Поред сазнања да у погледу заступљености жена у Војсци знатно заостајемо не само за развијеним земљама него и за земљама у транзицији, и да могућности у погледу

learned by foreign armies as a model, a project entitled "The Scope and Modes of Employing Women in Modern Armies" was launched at the Art of Warfare Institute in Belgrade. It had already been acknowledged that we lagged behind not only developed countries but behind those in transition as well, and that possibilities for eliminating the differences were not being used to the fullest. Besides this, the research showed that greater presence of women in the Army could and should

елиминисања тих разлика нису у довољној мери искоришћене, резултати истраживања су показали да веће присуство жена у Војсци треба и може да буде у функцији рационалнијег располагања људским ресурсима у одбрани.

На основу спроведеног емпиријског истраживања на узорку од 450 мушких и женских припадника МО и ВЈ, идентификовано је пет подручја војне делатности која пружају највише простора за додатно ангажовање жена. То су: интендантска служба и техничко одржавање и снабдевање; контрола саобраћаја; опслуживање софистицираних техничких средстава; послови обезбеђења објеката и средстава и обавештајно-безбедносни послови.

Резултати ових истраживања послужили су као препорука надлежним органима који се баве овом проблематиком у ВС и МО, да озбиљније размишљају о значајнијем учешћу жена у свим категоријама професионалних војних лица (официри, подофицири, војници по уговору) и да от-

support more rational human resources management in defence.

Based on an empirical study including 450 male and female members of the Ministry of Defence and the Army of Yugoslavia, five areas that held most potential for greter involvement of women were identified: the quartermaster service; technical maintenance and supply; traffic control; operating sophisticated technical devices; security and intelligence.

The results of the study served as a recommendation to the decision-makers in the Army of Serbia and the Ministry of Defence to seriously consider greater participation of women in all the categories of professional soldiers (officers, NCOs, contract soldiers) and start admitting females to military schools.

The Ministerial Act of 2006 decreed that "appropriate conditions should be provided to start admitting women to military schools for certain specialties; effective 2007/08".

In accordance with this decision, and within the defence system reform framework Serbia-NATO (the

Полагање завршног испита

Final exam

почну са школовањем девојака у војним школама. Министарским упутством за 2006. годину одлучено је да треба „обезбедити одговарајуће услове за пријем жена на школовање у војним школама за одређене специјалности, а школовање отпочети у школској 2007/8. години".

У складу са овом одлуком, а у оквиру реформе система одбране Србија–НАТО (DRG програм), која се одвијала у МО и ВСЦГ, у оквиру радне групе задужене за реформу војнообразовног система формирана је подгрупа за школовање девојака. Њен задатак је био да: ради на дефинисању образовног профила жена-официра које је потребно школовати у војним школама; испита потребу за евентуалном корекцијом постојећих, односно израдом посебних наставних планова и програма школовања у односу на специфичности женске популације; утврди и предложи критеријуме за пријем жена; сагледа специфичности логистичког обезбеђења школовања жена и друге околности значајне за реализовање наведене одлуке. Полазне смернице за рад темељиле су се на закључцима Министарског упутства из 2006. године и пројекту „Реформа система војног школства у МО и ВСЦГ", затим, искуствима страних

DRG Programme), that was implemented in the Ministry of Defence and the Army of Serbia and Montenegro, a women training group was formed within the military education system reform task force. The tasks were the following: to define the educational profile of women-officers to be trained at military schools, to examine the need for the adjustment of current syllabi and curricula, or the development of those suited to the specific needs of the female population, to establish and propose the criteria for admitting women, to look into the logistics of providing military training and education of women, as well as other curcumstances relevant to enforcing the decision. The guidelines were based on: the conclusions of the 2006 Ministerial Act and the project "Reform of the Military Education System in the Ministry of Defence and the Army of Serbia and Montenegro", foreign countries' experience, and the experience of educating women at the Police Academy in Belgrade, the Reserve Officer School of the Yugoslav People's Army, and the Faculty of Civil Defence.

In the context of all these activities, an international conference "Women in the Army" was organised by the Institute of Strategic Research and the

Кадеткиња 132. класе на обуци у летењу

132nd Class Cadet during flight training

Школа резервних официра 1984. године

Reserve Officer School, 1984

земаља, Полицијске академије у Београду, искуствима школовања жена резервних официра у ЈНА и Факултета цивилне одбране.

У контексту ових активности, октобра 2006. године одржана је у Београду, у организацији Института за стратегијска истраживања и мисије ОЕБС-а у Републици Србији, међународна конференција на тему „Жене у војсци" на којој је промовисана идеја о школовању прве генерације девојака на Војној академији Војске Србије. Пракса већине земаља развијеног света постала је и наша стварност 2007. године. Прва генерација имала је 30 девојака, које су примљене на смерове везе, пешадије, авијације и техничке службе. У другој генерацији (2008) биле су 32 девојке, према новим студијским програмима: *менаџмент у одбрани* – модули пешадија и ваздушно осматрање и јављање, *војноелектронско инжењерство* – модули радарски системи и телекомуникације и *војномашинско инжењерство* - модул мотори и моторна возила. Конкурсом из 2009. године примљене су 53 девојке на студиј-

OSCE Mission in Serbia in October 2006 in Belgrade, promoting the idea of training the first generation of women students at the Army of Serbia's Military Academy. What is already going on in most countries of the developed world became our reality in 2007. 30 women were admitted, in the first generation, to the Signals, Infantry, Aviation, and Technical Service Tracks. The second generation (2008) had 32 women, who were to study according to the new programmes: Defence Management (modules: Infantry, Recconnaisance and Early Warning), Military Electrical Engineering (modules: Radar Systems, Telecommunications), and Military Mechanical Engineering (modules: Engines and Vehicles). In 2009, 53 women were admitted to the following study programmes: Defence Management (module: Infantry), Military Electrical Engineering, Military Mechanical Engineering, Military Chemical Engineering, and Logistics (module: Finance).

The percentage of women to be addmitted to the Military academy is brought in line every year

Кадеткиње Војне академије

Female cadets of the Military Academy

ске програме: *менаџмент у одбрани* – модул пешадија, *војноелектронско инжењерство*, *војномашинско инжењерство*, *војнохемијско инжењерство* и *логистика* – модул финансије.

Проценат девојака за пријем на Војну академију усклађује се сваке године са кадровским потребама Војске и тенденцијом повећања броја жена у оружаним снагама. При томе, води се рачуна да се задовоље следећи критеријуми: обезбеђивање продуктивног запошљавања официрског кадра, у складу са планираном рационализацијом система одбране; обезбеђење професионалног састава Војске за учешће у мировним и хуманитарним операцијама; усклађивање структуре оружаних снага са стандардима НАТО и остваривање већег степена интеграције војног и цивилног школства.

Идеја „жена у униформи" промовисана на научним скуповима, у истраживачким пројектима и одлукама државних органа, наишла је на одобравање и позитиван однос јавности. Такође, истраживања Института за стратегијска истраживања последњих година потврдила су оправданост постепене и одмерене реализације ове идеје.

Резултати који се односе на ставове средњошколаца, презентовани у публикацији „*Матуранти о професији официр*", из 2008. године, показали су заинтересованост девојака, али и њихову недовољну информисаност о основним садржајима и условима школовања. Ова сазнања подстакла су наше интензивније ангажовање ради њиховог бољег информисања и популаризације војног пози-

with the human resources needs in the Army and the trend of increasing the number of women in the armed forces. There is an effort to meet the following criteria: productive employment of officers, in accordance with the defence system rationalisation plan, providing the Army personnel for participation in peace operations and humanitarian operations, bringing the structure of the armed forces in line with NATO standards, and achieving a greater extent of military and civilian education system integration.

The concept of a "uniformed woman" has been promoted in conferences, research projects and government acts, and it has met with public approval. Also, research carried out by the Strategic Research Institute in recent years confirmed the justifiability of a gradual and well-balanced realisation of this idea.

The results concerning secondary school students' attitudes, published in "Secondary school leavers on the military officer's profession" in 2008, indicated interest on the part of female students, but also their lack of complete information about the main content and conditions of the studies. These findings called for more campaigning: the military profession was to be promoted by informing school leavers about it. The results were clear: in 2007, 56 women applied for one of the Military Academy's 30 admissions for females, and in 2008 there were eight times more female candidates per admission (243 in total).

It is important to mention that, according to the results of reasearch carried out so far, the prevailing attitude in the Army of Serbia towards education of

ва. Резултати нису изостали: у односу на 2007. годину, када се за 30 места у Војној академији пријавило 56 девојака, 2009. за једно место конкурисало је осам пута више кандидаткиња (243).

Важно је напоменути да, према резултатима досадашњих истраживања, у Војсци Србије преовлађује позитиван став према школовању девојака на Војној академији и да у том погледу нема битних разлика у ставовима појединих категорија припадника Војске и МО. Оно што предстоји у даљем раду, а у вези са ангажовањем жена у Војсци и у складу са прокламованом равноправности полова, јесте проширење подручја радног ангажовања жена, праћење оправданости школовања зависно од успешности студирања, радне ефикасности и задовољства избором професије, као и осавремењивање модела ангажовања жена у складу са Резолуцијом Савета безбедности УН 1325 о женама, миру и безбедности и њеном применом.

Да је студирање на Војној академији привилегија која не одузима пуно од младости, већ јој пружа нови смисао и даје животни елан, најбоље говори чињеница да је ова установа, на једној страни, место где се граде чврсти ставови и развијају бриљантни умови, а на другој, она је средиште бројних дешавања која тај психофизички потенцијал обогаћује рекреативним, социјалним и спортско-такмичарским чиниоцима. Либерални приступ

women at the Military Academy is positive. There are no significant differences in this respect when it comes to different categories of the employed in the Army of Serbia and the Ministry of Defence. What remains to be done, concerning the employment of women in the Army, and in accordance with the proclaimed equality of sexes, is involving women in more areas of work, monitoring the justifiability of admitting female cadets measured against their academic success, workplace efficiency and job satisfaction, as well as updating the model of inclusion of women in accordance with the UN Security Council Resolution 1325 on women, peace, and security, and the application thereof.

Studying at the Military Academy is a privilege that does not deprive people of their youth; on the contrary, it provides motivation and stimulation. This institution, on the one hand, is a place where firm attitudes are built and brilliant minds developed, and on the other, it is the centre of numerous events that enrich the young people's psychological and physical potential with recreational, social, sporting, and competitive events. A liberal approach taken in this environment

Кадеткиње 133. класе на полигону за обуку 2008. године

Female cadets of 133rd Class using training facilities, 2008

у овој средини даје простора женама да очувају свој „женски" идентитет, а добра комуникација и кредибилитет Академије, који се протежу далеко ван граница наше земље, омогућавају студентима, сада већ кадетима, да своја искуства размењују и допуњују далеким скандинавским, темпераментним романским и, нама блиским, словенским.

Идеал којим се тежи на Војној академији је *miles feminieus*, официр који ће бити прави универзални војник, мушке стабилности, чврстог корака али, по потреби, и истински нежан, који ће знати да замени војничку униформу балском хаљином.

Илустративан је пример учешћа наших студената, међу којима су биле и две девојке, на традиционалном балу у Ослу, у Интернационалној недељи коју организује норвешка војна академија.

Значајна је и посета студената и студенткиња Војној академији Копнене војске Италије у Модени, Ваздухопловној војној академији и оперативној команди НАТО у Напуљу, где су имали прилику да се упознају са организацијом и начином рада ових институција, од којих неке имају вишевековну традицију.

Када је реч о традицији, студенткиње Војне академије имале су прилику да покажу и одговорно лице своје професије на традиционалним, поклоничким путовањима на којима су, раме уз раме са својим колегама, стајале гордо и са пуним поштовањем се клањале сенима својих предака који су пали за слободу свог народа и оставили своје кости далеко у туђини, на Крфу, Виду, Солунском фронту, Куманову, у нацистичким концентрационим логорима Маутхаузен, Јасеновац и др.

Док стратишта, односно борилишта и балови, као два антипода у животу младих академаца, у њима као војницима развијају мушко и женско лице њихове професије, могућност коришћења бројних, ненаставних садржаја и спортска такмичења, развијају један вид хумане борбе, доприносе бољој комуникацији и дружењу и боје заједнички амбијент колоритом женске привлачности.

У циљу правилног психофизичког развоја, студенткињама (кадеткињама) на располагању су спортски центар са затвореним базеном, теретана и фитнес центар, затворена пиштољска стрељана, као и терени за кошарку, одбојку, борилачке спортове, атлетска стаза и многи други садржаји, које оне деле равноправно са својим колегама. На првенствима Војне академије, која се одржавају сваке године, студенти и студенткиње се такмиче у девет различитих дисциплина: војни вишебој, стрељаштво, атлетика, оријентационо кретање, пливање, џудо, одбојка, мали фудбал и стони тенис. Ту су и освојена бројна признања и медаље које прате ова такмичења. Значајно је поменути и учешћа на државним првенствима и међународним такмичењима која, такође, нису остала без сјајних знамења.

makes it possible for women to maintain their female identity, and good communication and the credibility of the Military Academy, extending far beyond the boundaries of our country, enable the students, now cadets, to exchange and complement their own experience with that of distant Scandinavians, passionate Mediterraneans, and the more familiar Slavs.

The ideal that we aspire to at the Military Academy is *miles feminieus*, an officer who can be a truly universal soldier, manly stabile, with a firm step, but genuinely gentle, replacing the military uniform with a ballgown when required.

An illustrative example is the participation of our students, two women among them, in the traditional ball in Oslo, within the International Week, organised by the Norwegian Military Academy.

Also significant is the visit to the Italian Army Academy in Modena, the Air Force Academy and the NATO Operations Command in Naples, where they had a chance to familiarise themselves with the orgnaisation and functioning of these institutions, some of which have a tradition going back several hundred years.

Regarding tradition, female students at the Military Academy had a chance to show the responsible aspect of their profession in traditional pilgrimage journeys where they stood, dignified, shoulder to shoulder with their male colleagues, paying their respect to the ancestors who had died for the freedom of their people, and whose remains are in the foreign ground, on the islands of Corfu and Vido, on the Thessaloniki front, in Kumanovo, in the Nazi-run concentration camp Mauthausen and the Ustasha-run concentration camp Jasenovac, and elsewhere.

While memorials on one hand, and sports grounds and balls on the other, as the opposites in the lives of Academy cadets, help them develop the male and female aspects of their profession as soldiers, the possibility of participation in numerous extracurricular and sports activities develops a kind of humane competition, contributing to better communication and socialising, adding female attractiveness to the shared surroundings.

For proper psychological and physical development, female students (cadets) have at their disposal a sports centre with an in-door swimming pool, a gym and a fitness centre, an in-door pistol range, as well as basketball, volleyball, martial arts, field and track facilities, and many more, that they share with their male colleagues. At the Military Academy sports competitions, held yearly, male and female students compete in nine different areas: military pentathlon/decathlon, marksmanship, athletics, orineteering, swimming, judo, volleyball, futsal, and table tennis. Many awards and medals have been won. Medals have also been earned at national and international competitions.

Практични облици наставе одувек су заузимали централно место у школовању и обуци српских официра. Још је *Законом о устројству Артилеријске школе* из 1850. године настава у школи била подељена на теоријски и практичан течај. Питомци су били дужни, после завршетка годишњих испита, *„по Србији путовати, у избору војени позиција упражњавати се"*. Практични течај био је не само провера и потврда теоријског знања, него и прилика да се Кнежевина Србија у војном смислу боље проучи и упозна. Питомци су посећивали и места знаменитих битака из оба устанка, разговарали са учесницима тих догађаја и, на основу примера из властите прошлости, проверавали стратегијска и тактичка начела која су учили и, едновремено неговали и развијали патриотски дух.

Питомци су путовали готово сваке године, најчешће у Крагујевац и Страгаре, ради практичног рада у Тополивници и Барутани. У више на-

Practical forms of education have always had a central position in the educational system and training of Serbian officers. As far back as 1850, *The Law on establishing the Artillery School* divided educational system in two parts, theory and practice. After the annual exams, cadets were obliged to "*travel through Serbia, and train for military positions".* The practical part was not just a test and verification of theoretical knowledge, but also the opportunity to explore and get to know better the Principality of Serbia in the military sense. Cadets were visiting the famous battle locations from both insurgents, they were talking with participants in those events, and based on the examples from their own past, they were checking the strategic and tactical principles that they had studied. At the same time they were fostering and developing the patriotic spirit.

Almost every year, cadets were travelling, usually in Kragujevac and Stragare, to carry out their practice in weapons and powder factories. Several times,

Логор питомаца 54. класе
Ниже школе војне академије 1927. године

Camp of 54th Class Cadets
of Junior Officer Military Academy, 1927

Обука у скијању

Ski training

врата, када се није могло путовати, фортификацијски радови или премеравања извођени су у околини Београда.

Шта су питомци радили на практичном курсу најбоље се види из примера 4. класе Артиљеријске школе. У првој години путовали су по југозападној Србији; у другој години прво би вршили премеравања у Топчидеру, па фортификацијска вежбања на Врачару и, на крају, путовали су по источној Србији, маршрутом Београд–Велико Градиште–Мајданпек–Доњи Милановац–Штубик–Неготин–Кладово–Текија–Београд; у трећој години изводили би прво премеравање и крокирање околине Београда, а затим су путовали: Београд–Рогача–Страгари–Крагујевац, где су обављали 20-дневни рад у Тополивници и Барутани, а потом би настављали ка Баточини, Свилајнцу, Пожаревцу, Смедереву и Београду; у четвртој години практиковали су артиљеријска вежбања у Београду, а у петој, путовање маршрутом Београд–Љубовија–Ивањица–Јавор–Јанкова клисура–Суповац–Алексинац–Београд.

Оснивањем Војне академије 1880. године, настављена је пракса поделе наставе на теоријски и практичан течај. На предлог управитеља Војне академије, министар војни је сваке године одређивао место и распоред занимања. Новина је била у томе што је свака година имала другачије

when it was not possible to travel, fortifications or surveys were carried out in Belgrade neighborhoods.

The example of the Artillery School's 4th Class shows in the best way what cadets' activities were during their practice. In the first year they were travelling all over the South Western Serbia; in the second year, they would firstly survey in Topcider, than they would do the fortification exercises in Vracar, and in the end, they would travel all over the Eastern Serbia, following the itinerary: Belgrade-Veliko Gradiste, Majdanpek, Donji Milanovac, Stubik, Negotin, Kladovo, Tekija, Belgrade; in the third year they would survey and sketch Belgrade neighborhoods , after which they would travel: Belgrade-Rogaca-Stragari-Kragujevac, where they would work for 20 days in Topolovnica and Barutana, after which they would continue towards Batocina, Svilajnac, Pozarevac, Smederevo and Belgrade; in the forth year they were doing artillery exercises in Belgrade, and in the fifth year they were travelling following the itinerary: Begrade-Ljubovija-Ivanjica-Javor-Jankova klisura-Supovac-Aleksinac-Belgrade.

After foundation of the Military Academy in 1880, the idea of dividing the educational system in two parts, theoretical and practical, was still preserved. At the suggestion of the Commandant of the Military Academy, Military Minister would determine each

занимање. Прва година обухватала је пешадијски егзирцир или инжењерско-техничке радове, друга година – премеравање, а трећа – путовање и решавање тактичких задатака.

Обично би се почетком јула, после завршених годишњих испита, питомачке колоне окупљале на железничкој станици, одакле су возом путовали ка одредиштима где се изводила практична настава. Одлазећи на практично занимање, питомци су напуштали удобност, за то време савременог интерната, у коме су живели у добрим хигијенским условима и навикавали се на живот у оскудним теренским приликама. Шатори су заменили солидно уређене собе, а простирке на земљи, оплетене прућем и испуњене сламом, замениле су удобне постеље. Питомци су обављали све радове при уређењу својих шатора, као и целог простора и први пут би, том приликом, практично примењивали прописе о пожарству, редарству и дежурству, као што се практиковало у трупи.

year location and schedule for the practical part. Cadets of each year had different kind of practice, which was a novelty. The first year cadets practiced infantry drill or engineer-technical exercises, the second year cadets – surveying, end the third year cadets – travelling and solving tactical tasks.

In the beginning of July, after annual exams, cadets were usually gathering at the railway station and travelling to the locations where they carried out their practical education. Practical forms of education meant a lack of comfort for cadets who had to leave, for that time, a modern boarding school, where they were living in good hygienic conditions. They were expected to get used to the life in scanty terrain circumstances. Tents replaced well-dressed rooms, and straw covers replaced comfortable beds. Cadets were arranging their tents, as well as the whole area. For the first time, on that occasion, they applied regulations on fire protection, monitoring and executing of duties, in the manner used in troops.

Смотра пре поласка на занимање

Muster prior to assigned activities

Војна академија је наставила с радом у Краљевини СХС/Југославији, ослањајући се у практичним облицима наставе на богату традицију и искуства српске војске из ослободилачких ратова 1912–1918. године. Практични курс питомаца прве и друге године Војне академије у том периоду реализован је током летњих месеци, по истом обрасцу и моделу као и у периоду Краљевине Србије. Питомци треће године Војне академије школовање су настављали у центрима за обуку родова: пешадија и артиљерија у Сарајеву, коњица у Земуну и инжењерија у Београду.

У периоду од 1945. до 1992. године практични облици наставе у СФРЈ реализовани су по јединственим наставним плановима и програмима, у војним академијама видова и служби и школским центрима родова-служби и, у просеку, покривали су 15%–20% од укупног фонда часова наставе на војним академијама. Настава се одвијала у кабинетима, касарнама где су биле смештене академије, односно школски центри, на полигонима, вежбалиштима и стрелиштима.

Војна Академија КоВ у том периоду била је стационирана у Београду, где се изводила заједничка настава за све родове КоВ и за интендантску, финансијску и геодетску службу. Током периода заједничког школовања у Београду, после

The Military Academy continued its work in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes/ Yugoslavia, relying, as regards practical educational system, on the rich tradition and experiences of the Serbian Army in the liberation wars from1912-1918. In that period, the practice course for the first and second year cadets of the Military Academy was realized during summer, following the same pattern and model as in the Kingdom of Serbia. The third year cadets continued their educational process in the arms training centres: infantry and artillery in Sarajevo, cavalry in Zemun and engineers in Belgrade.

In the period between 1945 and 1992 the practical forms of education in the Socialist Federal Republic of Yugoslavia were realized according to the unique curricula, in the branches and services military academies and in the arms-services school centres. On average, between 15-20% of the total teaching hours at military academies was practice. The educational process was carried out in classrooms, barracks where military academies and school centres were located, on training fields and shooting ranges.

In that period, The Land Forces Military Academy was located in Belgrade, where joint educational process for all Land Forces arms, as well as for quartermaster, financial and geodetic services was being carried out. During the period of the joint educational

Оријентација помоћу уређаја за навигацију

Navigation by using navigation devices

завршетка јулског испитног рока, питомци би практиковали посебне облике наставе. У завршној години, одлазили су у школске центре, у којима се реализовало стручно-специјалистичко школовање: припадници рода пешадије, интендантске и финансијске службе су одлазили у Сарајево; рода артиљерије у Задар; рода ОМЈ у Бањалуку; рода инжењерије у Карловац; рода ПВО у Задар; рода везе у Београд, а питомци рода АБХО у Крушевац. Сви центри су у својим саставима имали и школске јединице које су служиле за реализацију практичних облика наставе питомаца

process in Belgrade, cadets were practicing a special kind of education, after summer annual exams. In the final academic year, they were going to the school centres, where professional-specialization education was being held: cadets of infantry, quartermaster and finances were going to Sarajevo, artillery to Zadar; armour mechanized units to Banjaluka; engineers to Karlovac; AF&AD to Zadar; Signals to Belgrade, and NBC to Krusevac. All centres had school units which were used for the realization of the practical forms of education of the Military Academy's cadets. Sectors, which were providing the best conditions for carrying out combat actions of the service arm, were being developed within a training field.

The Air Military Academy (AMA) was located in Zemunik, near Zadar. The selective flight, as one of the practical teaching systems carried out before cadets enter the AMA, was being performed at the airport Zemunik with all candidates who had passed medical examination. The selection of candidates would be carried out after 20 flight hours on the "Zlin" and "Utva 75" airplanes. Only those candidates who would meet all requirements of the selective flight, could enrol in the Academy. The joint training (during the first and second academic years) was realized at the airport Zemunik, in Zadar. The training included all kinds of the practical educational system: parachute training, selective flight on the Galeb 2 and Gleb 4 airplanes and first individual flight on the above mentioned airplane types. The professional-specialization training was being carried out in centres: supersonic aviation at Pula airport, airplanes which had maximum speed of 1 Mach at Podgorica (Titograd) airport and helicopters pilots at Mostar airport.

Navy Military Academy and Navy Military Technical Academy were located in Split. Students were realizing their practical forms of education in the "Lora" port: in the first three years on the training ships (training ships "Jadran" and "Galeb", mine-sweepers, launches..). In the fourth year, within the professional-specialization education, students were realizing the practical educational system on the navy ships.

The Military Technical Academy was located in Zagreb. Students were carrying out their practical educational system on the training field in Slunj. With regard to the practice during the professional-specialization education, students realized it in the service units within YNA.

The breakup of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia caused a relocation of military academies and school centres in the Federal Republic of Yugoslavia, that is State Union of Serbia and Montenegro. Except reduc-

Кретање на непознатом терену у зимским условима

Marching across unknown area in winter conditions

Војне академије. У оквиру полигона развијани су сектори који су омогућавали максималне услове за извођење борбених дејстава рода-службе.

Ваздухопловна војна академија била је стационирана у Земунику код Задра. Селективно летење, као један од практичних облика наставе који се изводио пре пријема кандидата на школовање у ВВА, извођено је на аеродрому Земуник, са свим кандидатима који би претходно прошли здравствене прегледе. После 20 часова лета на авионима типа Злин или Утва 75, обављала се селекција кандидата. Само они који би задовољили строге услове селективног летења, могли су да упишу Академију. У Задру, на аеродрому Земуник, реализована је и заједничка обука (током прве две школске године), а њу су чинили сви облици практичне наставе: обука у падобранским скоковима, селективно летење на авионима типа Галеб 2 и Галеб 4 и ласирање (први самостални лет) на наведеном типу авиона. Стручно-специјалистички део обуке одвијао се по центрима: надзвучна авијација на аеродрому Пула, авиони чији максимална брзина не прелази 1 mah на аеродрому Подгорица (Титоград) и пилоти хеликоптера на аеродрому Мостар.

Војна академија Ратне морнарице и Војнотехничка академија РМ налазиле су се у Сплиту. Своје практичне облике наставе студенти су реализовали у луци „Лора": у прве три године школовања на бродовима школске флотиле (школски бродови „Јадран" и „Галеб", миноловци, баркасе и др.), а практичне облике наставе у четвртој години, у оквиру стручно-специјалистичког школовања, имали су на бродовима флотиле Ратне морнарице.

Полазак на ватрену линију

Moving to fire line

Војнотехничка академија се налазила у Загребу. Своје практичне облике наставе студенти су реализовали на полигону Слуњ, а у стручно-специјалистичком делу школовања, по јединицама службе у оквиру ЈНА.

Распад СФРЈ условио је и предислокацију војних академија и школских центара на простор Савезне Републике Југославије, односно државне заједнице Србије и Црне Горе. Осим смањивања броја полигона, вежбалишта и стрелишта, нове околности у почетку нису донеле значајније промене у организацији и извођењу практичних облика наставе. Војне академије и школски центри наставили су да их реализују у оквиру рода-службе.

У периоду од 1992. до 1994. године дошло је до спајања школских центара артиљерије, пешадије, ОМЈ и АБХО у 20. центар за специјалистичку обуку у Крушевцу. Међутим, осим заједничких полигона, вежбалишта и стрелишта, сви родови су практичне облике наставе и даље изводили у оквирима свог рода. Расформирањем 20. ЦСО у Крушевцу 1994. године обнављају се школски центри родова КоВ. Пракса у реализацији ових облика наставе, стечена до 1991. године, настављена је и даље, али овог пута са мањим бројем полигона и вежбалишта.

tion of training fields and shooting ranges, the new circumstances did not bring any significant changes in the organization and realization of the practical educational system. Military academies and school centres continued to carry out them within the arm-service.

In the period between 1992 and 1994, artillery, infantry, armour mechanized units and NBC school centres were united into the 20th centre for specialization training (20th CST) in Krusevac. However, each arm continued to carry out its practical forms of education within its own arm, although they were sharing training fields and shooting ranges. By disbanding the 20th CST in Krusevac in 1994, started the process of renewing the Land Forces arm school centres. The practice in the realization of these forms of education, gained until 1991, was still used, but with reduced number of training fields.

By founding the unique Military Academy in Belgrade and establishing school centres under its auspices in 2001, the practical forms of education were planned in one centre. The practical educational process is carried out over the whole territory of Serbia, because of large number of departments, that is arms and services where cadets are trained, on the one hand, and lack of training fields and shooting ranges, on the other hand.

Смотра питомаца Војне академије у Топчидеру 1927. године

Military Academy cadets assembled at Topčider, 1927

Повратак у логор после тактичке вежбе

Return to camp after tactical exercise

Стварањем јединствене Војне академије у Београду и преласком школских центара под њено окриље 2001. године, практични облици наставе почињу да се планирају у једном центру. Велики број смерова, односно родова и служби за које се школују студенти ВА, а на другој страни, недостатак одговарајућих полигона, вежбалишта и стрелишта, наметнули су потребу да се практични облици наставе изводе на готово читавој територији Србије.

Укидање школске јединице и недостатак материјално-техничке базе условили су да практична знања из области наоружања и технике рода-службе студенти убудуће стичу одласком у центре за обуку војника Војске Србије.

Практични облици наставе у школовању кадета (студената) Војне академије данас обухватају војну обуку и друге облике наставе. Општи циљ војне обуке је да се кадети Војне академије војностручно и психофизички припреме и оспособе за реализацију задатака унутар рода-службе и обављање почетних официрских дужности нивоа командира вода, у складу са мисијама и задацима Војске Србије.

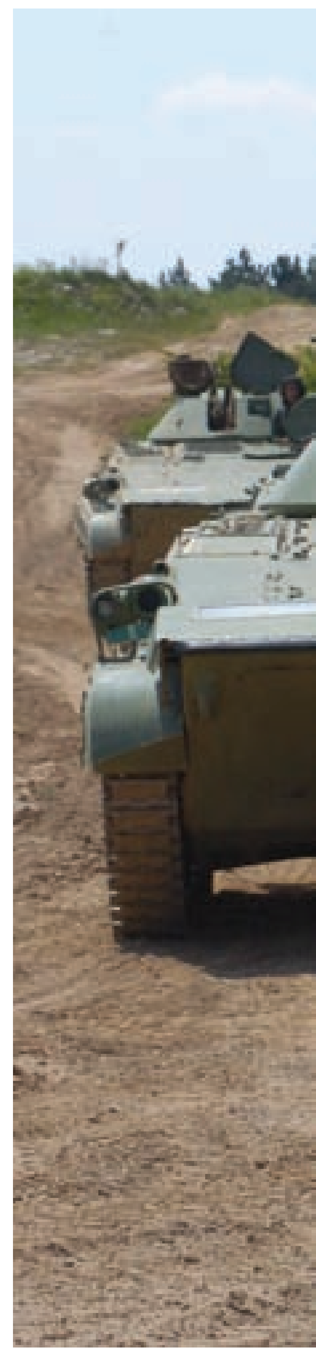
Војна обука се организује као паралелни део академског образовног процеса, односно акредитованих студијских програма, у трајању од 33 недеље. Она се, начелно, изводи на полигонима (у

Cancelling of a school unit and lack of material-technical base conditioned students to go to the Serbian Armed Forces' soldiers training centre in order to acquire the practical knowledge from the field of armament and arm-service techniques.

Practical forms of education in the educational system of the Military Academy's cadets today include military training and other education forms. General objective of the military training is to help Military Academy's cadets become physically and psychologically fit military-professionals and to enable them for the realization of tasks within arm-service and for performance of the initial officer duties at platoon commander level, in accordance with missions and tasks of the Serbian Armed Forces.

The military training, which is for a total duration of 33 weeks, is organized as a parallel part of the academic educational process, that is accredited curricula. In principle, this training is carried out on training fields (in military camps), during terms (from two to four teaching hours per week) and during internship on the section commander duty. It is mainly joint and professional-specialization military training. The physical training during a term is realized within the accredited curriculum, one teaching hour per week.

Cadets perform their internship at the end of 6th term, which is in the third academic year, on the duties of section commander in training centres, units

војним камповима), затим у току семестра (у фонду од два до четири наставна часа недељно) и на стажирању на дужности командира одељења. Војна обука је тежишно заједничка и стручно-специјалистичка. Физичка обука у току семестра реализује се у оквиру акредитованог студијског програма по један час недељно.

Стажирање кадета реализује се на крају 6. семестра, односно треће године школовања, на дужностима командира одељења у центрима за обуку, јединицама Војске Србије и установама МО, у складу са специфичним захтевима сваког модула. Ради реализације војне обуке студенти формирају наставне групе адекватне величине, у складу са захтевима обуке и општим могућностима. Недељно се може реализовати највише 46 часова наставе, односно пет дана у недељи, по шест часова пре подне и два часа поподне и шест часова суботом.

Војна обука се изводи у две фазе. Прва фаза обухвата *заједничку обуку* за све студенте и изводи се у камповима. Она почиње у првом, а завр-

of the Serbian Armed Forces and MOD institution, in accordance with specific requests of each module. With a view to realization of the military training, student form teaching groups of adequate size, in accordance with the training requests and general possibilities. Maximum 46 teaching hours can be realized per week, that is five days per week – six teaching hours in the morning, two in the afternoon, and six on Saturdays.

The military training is carried out in two stages. The first stage includes *joint training* for all cadets and is carried out in camps. It starts in the first and ends in the fifth term and is realized in first eight military camps. The second stage of the military training is *professional-specialization.* It is carried out for each individual arms, branch or service in the camps from 9 to 12 and during a term, and other education forms (live ammunition exercises and live ammunition shooting practice) are carried out only during a term as a component part of a subject. Two to four teaching hours per week are intended for the military training during a term.

Садејство – кадети смера пешадије и ОЈ заједно на практичној настави

Combined action – cadets of infantry and armour branch practicing together

шава се у петом семестру и реализује се у првих осам војних кампова. Друга фаза обуке је *стручно-специјалистичка*, изводи се по родовима и службама у камповима од 9. до 12. и у току семестра, а други облици наставе (вежбе са бојним гађањима и бојна гађања) реализују се само у току семестра као саставни део предмета. Војна обука током семестра изводи се од два до четири часа недељно.

Кампови се организују на логорским просторијама, у центрима за обуку војника и у Војној академији у различитом трајању. Укупна обука у камповима 1–12 траје 33 недеље, што износи око 21% од укупне наставе на Војној академији. Војна обука у камповима завршава се вежбом „Дипломац".

Циљ заједничког дела војне обуке кадета је овладавање основним војним знањима, вештинама и навикама и обучавање у употреби и одржавању наоружања и опреме, извршавању борбених радњи и поступака појединца, групе и одељења, као и командовање одељењем.

The camps are organized in camp areas, in soldiers training centres and in the Military Academy. Duration of each camp is different. The total training in camps 1-12 lasts 33 weeks, which is about 21% of the total educational process at the Military Academy. The military training ends with the "Diplomac" exercise.

The objective of the joint part of the military training is to enable cadets to master military knowledge, skills and habits and to train them to use and maintain armament and equipment, to carry out combat operations and individual, group and section actions, as well as to command a section.

Tasks of the joint part of the military training of individuals include: drill training and training in performing interior, guard and other services' duties; training in skilfully operating, rationally using and maintaining of own armament and equipment; training in performing combat actions and procedures, individually and within a shooting section; training in accomplishing tasks within a mission of participation in multinational and peace keeping operations in the

Саке за воду испред трпезарије, Прокупље 1927. године

Water containers in front of the mess, Prokuplje, 1927

Логистика је задужена за снабдевање погонским горивом

Logistics is responsible for fuel supply

Задаци заједничког дела војне обуке појединаца обухватају: обуку у правилном извршавању стројевих радњи и поступака и обављању дужности унутрашње, стражарске и других служби; обуку у вештом руковању, рационалној употреби и одржавању личног наоружања, средстава и опреме; обуку у извршавању борбених радњи и поступака самостално и у оквиру стрељачког одељења; обуку у извршавању задатака у оквиру мисије учешћа у мултинационалним операцијама и очувању мира у региону и свету; обуку у извршавању задатака у оквиру мисије подршке цивилним властима у супротстављању невојним претњама безбедности; обуку у извршавању задатака у зимским условима; обуку у вожњи моторног возила; оспособљавање за извођење обуке и командовање јединицом ранга одељења и развијање физичких способности, вештина и навика, као и развијање колективног духа.

Циљ специјалистичког дела војне обуке студената Војне академије је практично овладавање стручно-специјалистичким садржајима рода-службе и оспособљавање за обављање почетних официрских дужности и командовање јединицом ранга вода.

Задаци стручно-специјалистичког дела војне обуке (од 9. до 12. кампа) обухватају практично овладавање стручно-специјалистичким садржајима: рода пешадије и оспособљавање за командо-

region and the world; training in performing tasks within a mission of support to the civil authorities fighting non military security treats; training in accomplishing tasks in winter conditions; driving training; enabling them to carry out training, to command a section level unit and to develop physical capabilities, skills and habits, as well as team spirit.

The objective of the specialization part of the Military Academy's cadets military training is to enable them to practically master the professional-specialization contents of arm-service, to hold the initial officers duties and to command a platoon level unit.

Tasks of the professional-specialization part of the military training (from 9th to 12th camp) is to enable cadets to practically master the professional-specialization contents of following branches and service: infantry and to train them to command platoon level units in the infantry; armour units and to train them to command platoon level units in armour units; artillery and to train them to command platoon level units and to hold the position of the shooting executor in artillery; engineers and to train them to command platoon level units in engineers; air defence artillery-rocket units and to train them to command platoon level units in air defence artillery-rocket units; air surveillance and to train them to command section and platoon level units in the air surveillance service; river flotilla and to train them to command platoon level units of the flotilla units; technical

вање јединицама ранга вода у пешадији; рода оклопне јединице и оспособљавање за командовање јединицама ранга вода у оклопним јединицама; рода артиљерије и оспособљавање за командовање јединицама ранга вода и извршиоца гађања у артиљерији; рода инжењерије и оспособљавање за командовање јединицама ранга вода у инжењерији; рода артиљеријско-ракетне јединице за ПВД и оспособљавање за командовање јединицама ранга вода у артиљеријско-ракетним јединицама за ПВД; службе ВОЈ и оспособљавање за командовање јединицама ранга одељења и вода у служби ВОЈ; рода речних јединица и оспособљавање за командовање јединицама ранга вода речних јединица; техничке службе (специјалности: наоружање, борбена возила, радарски системи, ракетни системи и системи управљања ватром и убојна средства) и оспособљавање за обављање почетних дужности официра техничке службе; службе телекомуникације и оспособљавање за командовање јединицама ранга вода у служби телекомуникација; АБХ службе и оспособљавање за командовање јединицама ранга вода у АБХ служби; затим почетно оспособљавање студената рода авијација – пилот ваздухоплова у основном, навигацијском и групном летењу на клипном авиону и привикавање на радне напоре ради припреме за наредне фазе летач-

service (specialties: armament, combat vehicles, radar systems, rocket systems and fire control systems and ammunition) and to enable them to hold the initial officer duties of the technical service; communications and to train them to command platoon level units in communications; NBC and to train them to command platoon level units in NBC. They also include initial training for aviation cadets – aircraft pilots for initial, navigation and group flight on piston plane and getting them used to work efforts in order to prepare them for the following stages of the flight training, as well as evaluation of the cadet-pilot's suitability to continue flight training and definition of specialties (airplane pilot and helicopter pilot); developing physical capabilities, skills, habits, moral and other characteristics needed for the successful accomplishment of the professional officers' tasks.

At the beginning of the joint training, the first camp is "qualifying" and is realized before the educational process starts. Future cadets sign for uniforms and armament in the barracks "Djeneral Jovan Miskovic" of the Military Academy, after which are formed military and teaching groups. In the period of adaptation, they have to undergo drill training and get to know monitoring and fire protection duties.

The training begins on the training field "Pasuljanske livade", where cadets pitch tents and arrange the place for the stay in the field. First they

Тактичка обука 1928. године

Tactical training in 1928

Тактичка обука 2008. године

Tactical training in 2008

ке обуке, као и процена подобности студената–пилота за наставак летачке обуке и одређивање специјалности (пилот авиона или пилот хеликоптера); развијање физичких способности, вештина, навика, морално-вољних и других особина личности неопходних за успешно извршење задатака професионалних официра.

На почетку заједничке обуке, први камп је „квалификациони" и реализује се пре почетка школовања кандидата. Будући кадети у касарни Војне академије „Ђенерал Јован Мишковић" задужују униформе и наоружање, а затим се формирају војне и наставне групе. У периоду прилагођавања упознају се са основним стројевим радњама, дежурством и пожарством.

Обука почиње на полигону „Пасуљанске ливаде", где кадети подижу шаторе и уређују простор за боравак на терену. Након оријентације на земљишту, уче радње и поступке војника у борби и уређење заклона за дејство и заштиту. На кра-

learn how to orient themselves on the terrain. Then they learn actions and procedures of a soldier in a battle and how to make a shelter for action and protection. The first live ammunition shooting with personal armament is carried out at the end of the 1st camp. The candidates who show good results during their stay in the "qualifying" camp, obtain the right to take official oath and officially begin their education at the Military Academy.

The second camp is realized at the end of the first term and it is mainly intended for the basic military training. Cadets practise on the training field in order to learn how to perform correctly action and procedures of the subject of the tactical training in winter conditions.

The team training begins in 3rd camp, which is realized during the second term. Cadets are trained to wage successfully a battle within a section and learn how to operate, use and maintain correctly personal and team armament and equipment in a battle.

Обука артиљераца 1955. године

Artillery training in 1955

Кадети се обучавају у руковању савременим пешадијским наоружањем

Cadets being trained in handling modern infantry weapons

ју 1. кампа следи прво бојно гађање из личног наоружања. Кандидати који за време боравка у квалификационом кампу покажу добре резултате, стичу право да полажу свечану заклетву и званично отпочну своје школовање у Војној академији.

Други камп се реализује на крају 1. семестра, са тежиштем на основној војној обуци. Занимања се изводе на полигону ради оспособљавања за правилно извођење радњи и поступака из предмета тактичка обука у зимским условима.

Колективна обука кадета започиње у 3. кампу, који се реализује у току 2. семестра. Кадети се способљавају за успешно вођење борбе у оквиру одељења и уче правилно да рукују, употребљавају и одржавају лично и колективно оружје и опрему у борби. У оквиру кампа они реализују и бојна гађања личним наоружањем у дневним и ноћним условима, као и бојна гађања бомбом и ручним ракетним бацачима.

Обуком у наменским камповима 4, 5, и 7 кадети се оспособљавају за самостално извршавање задатака из мисија Војске Србије, стичу основна знања о међународном хуманитарном праву и његовој примени у току борбених дејстава, уче правилну и безбедну примену алпске и нордијске технике скијања, оспособљавају се за израду објеката за ватрено дејство и објеката за заштиту људства од хладноће и обучавају се у управљању моторним возилима Ц категорије.

Within the camp they perform live ammunition shooting with personal armament under day and night conditions, as well as bomb and hand rocket launchers live ammunition shooting.

Training in the specified-purpose camps 4, 5 and 7 enables cadets to accomplish independently tasks from the missions of the Serbian Armed Forces, to gain new knowledge about the International Humanitarian Law and its application during combat actions, to apply correctly and safely the Alpine and Nordic ski techniques, to make objects for fire action and objects for human protection from the cold and to drive C category motor vehicles.

Training in the camps 6 and 8, within the team training, prepares cadets for correct and fast actions and procedures of group-teams within a section and section as an entity during performance of march security measures, reconnaissance, command and facilities protection and preparation, organization and carrying out attack and defence. The programme shooting and shooting instructor course enable cadets to control independently and successfully the fire of a platoon armament. The methodical training enables them to prepare, organize and perform successfully the shooting with soldiers in a unit.

The second stage of the professional-specialization training is carried out for individual arms and services in the 6, 7 and 8 term, in the camps 9, 11 and 12. The objective of the specialization part of the

Кроз кампове 6 и 8, у оквиру колективне обуке, кадети се обучавају и увежбавају у правилним и брзим радњама и поступцима група-тимова у оквиру одељења и одељења као целине при извршавању задатака маршевског осигурања, извиђања, обезбеђења команди и објеката и припреми, организовању и извођењу напада и одбране. Реализацијом програмских гађања и курса инструктора гађања обучавају се и оспособљавају за самостално и успешно руковање и управљање ватром наоружања вода. Методичко оспособљавање подразумева да могу успешно са војницима у јединици да припреме, организују и изводе гађања.

Друга фаза стручно-специјалистичке обуке изводи се по родовима и службама у 6, 7. и 8. семестру, у камповима 9, 11 и 12. Циљ специјалистичког дела војне обуке кадета је практично овладавање стручно-специјалистичким садржајима рода-службе и оспособљавање за обављање почетних официрских дужности и командовање јединицом ранга вода. У овим камповима кадети,

cadets military training is to enable them to practically master the professional-specialization contents of arm-service, to hold the initial officers duties and to command a platoon level unit. In these camps cadets, within their arm-service, carry out tactical exercises using exercise and combat ammunition.

Infantry arm cadets perform shooting with BGA 30 mm, using mortars 82 mm and 120 mm. Following the modern combat actions, they carry out most of their exercises within mechanized units, on the infantry combat vehicles. Artillery and armour units arms cadets in this stage of the training, realize combat shooting from tanks, guns and howitzer. In the first part of the professional-specialization training, cadets hold positions of attendant, and later on they hold command positions – from section commander to platoon commander and shooting executor.

Within the camp 10, cadets complete two-week internship. The objective of the internship is to introduce cadets, during their direct work with section, to the process of planning, organizing and realizing the

Обука за мировне мисије OUN

Training for UN peace support operations

у оквиру свог рода-службе, реализују тактичке вежбе уз употребу вежбовне и бојне муниције.

Кадети рода пешадије реализују гађања са БГА 30 mm, минобацачима 82 mm и 120 mm. Пратећи савремене токове борбених дејстава, они већину својих вежби реализују у оквиру механизованих одељења, на борбеним возилима пешадије. Кадети рода артиљерије и оклопних јединица у овој фази обуке, реализују бојна гађања из тенкова, топова и хаубица. У првом делу стручно-специјалистичке обуке кадети су у улогама послужилаца, а касније се одређују за командне улоге – од командира одељења до командира вода и извршиоца гађања.

training of soldiers in the first stage – from the process of planning to the analysis; to train cadets to notice and solve problems regarding the organization of life and work of a unit during working hours and emergency situations and to understand, by direct commanding a section, the complexity of a training organization and comprehensiveness of life and work of soldiers in the training centres of arm-service.

Naval cadets realize their practical teaching on the training ship "Jadran". This motor sailing-ship with a displacement of 787 t and length of 60 m, started sailing 27 June 1933. The Military Academy's cadets navigated six times in the period between 2001 and 2009.

- 2001 Tivat-Tripoli-Alexandria-Tivat;
- 2002 Tivat-Corfu-Tivat;
- 2003 Tivat-Tulon-Livorno-Corfu-Tivat;
- 2005 Tivat-Cadiz-Portsmouth-Cartagina-Corfu-Tivat, when naval cadets attended the two hundredth anniversary of the Trafarlgar battle. On that occasion they travelled 5.522,6 nautical miles;
- 2006 Tivat-Corfu-Tivat when cadets attended the commemorative ceremony on the Vido Island and when they visited the Blue tomb;
- 2009 Tivat-Istanbul-Constanza-Piraeus-Corfu-

Поседање ватреног положаја *Taking up of firing positions*

У оквиру кампа 10, кадети у трајању од 2 недеље реализују стажирање. Циљ стажирања је да се кадети приликом непосредног рада са одељењем упознају са процесом планирања, организовања и реализације обуке војника у првој фази – од процеса планирања до анализе; да сагледају проблеме у вези са организацијом живота и рада јединице у радно и ванрадно време и начином њиховог решавања и да непосредним командовањем одељењем схвате комплексност реализације обуке и свеобухватност живота и рада војника у центру за обуку рода-службе.

Практичне облике наставе кадети смера поморство, начелно реализују на школском броду „Јадран". Овај моторни једрењак са депласманом од 787 t и дужином од 60 m први пут је запловио 27. јуна 1933. године. Кадети Војне академије су од 2001. до 2009. године пловили шест пута:

Tivat, 2009 nautical miles were passed. The training ship "Jadran" navigated under the flag of the Republic of Montenegro. On that occasion, the Military Academy's cadets sailed on it for the first time. For they knowledge and efforts they received the highest plaudits of all navigation participants.

The demonstrative exercise with live ammunition shooting of the final year cadets, named "Diplomac", represent the crown of the education at the Military Academy. It is held each year in May in the Kucaj Mountains range, on the interarm training field "Pasuljanske livade". On that occasion, the Military Academy's final year cadets show their level of training and competence for performing the specified-purpose tasks on the initial command duties in the units of the Serbian Armed Forces; skillfulness in commanding platoon and company/battery level units

Преглед наоружања, полигон Бољари 1927. године

Weapon inspection in Boljari training facilities, 1927

Припрема артиљеријске бусоле за рад

Preparation of artillery compass for operation

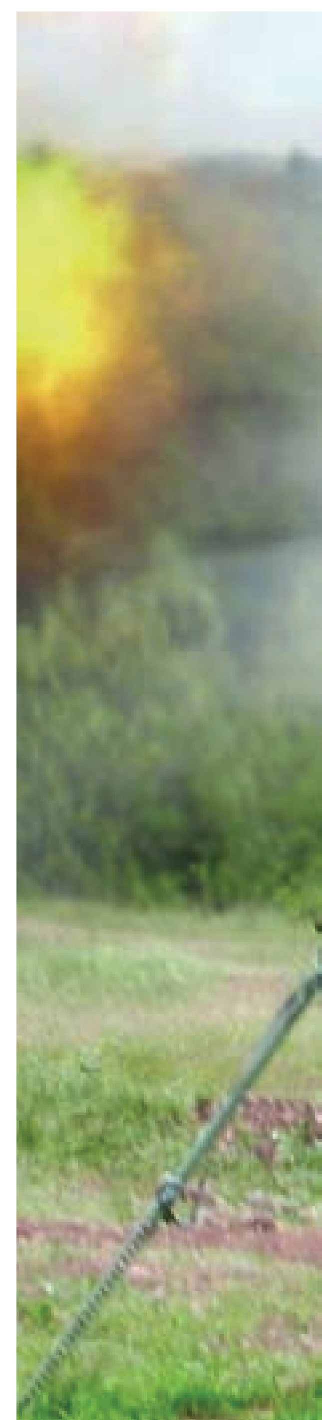
- 2001. Тиват–Триполи–Александрија–Тиват;
- 2002. Тиват–Крф–Тиват;
- 2003. Тиват–Тулон–Ливорно–Крф–Тиват;
- 2005. Тиват–Кадиз–Портсмаут–Картагина–Крф–Тиват, када су студенти поморства присуствовали обележавању 200-годишњице Трафалгарске битке, пређено је 5.522,6 наутичких миља, делом по изузетно немирном мору;
- 2006. Тиват–Крф–Тиват, када су студенти присуствовали комеморативној свечаности на острву Видо и обишли Плаву гробницу;
- 2009. Тиват–Истанбул–Констанца–Пиреј–Крф–Тиват, пређено је 2009 наутичких миља. Школски брод „Јадран" је пловио под заставом Републике Црне Горе, и тада су први пут на њему пловили студенти Војне академије Републике Србије. За своје знање и залагање добили су највиша признања од свих учесника пловидбе.

Показна вежба са бојним гађањем кадета завршне године, под називом „Дипломац", представља круну школовања на Војној академији. Она се одржава у мају сваке године, на простору Кучајских планина, на интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде". Тада студенти/кадети завршне године Војне академије показују своју обученост и оспособљеност за извршавање наменских задатака на почетним старешинским дужностима у јединицама Војске Србије; умешност у командовању јединицама ранга вода и чете-батерије у услови-

in the conditions of carrying out combat actions; possibility of nutrition and water supply of units by resources from nature; own and other arms place and role during combat actions performance.

Besides the members of the Military Academy, cadets and their teachers, the Reserve Officers School's students of the medical and veterinary service, members of Land Forces, AF&AD, Training Command, Centre for peace operations and Signals Brigade also participate in this exercise. Owing to the active participation of the Serbian Armed Forces' members, cadets can observe all possibilities of the units at platoon and company level, they have the opportunity to participate in preparation of the combat actions of those units in real time and space, as well as to command during the tasks realization.

In this exercise, the actions of infantry, armour units and artillery are combined. The Mig-29 reconnaissance flight, shooting the targets on the ground from the G-4 airplane and actions of the antiarmour helicopter Gama considerably contribute to the attractiveness of the exercise. The component part of the exercise represents the presentation of actions of the personnel, that is, within the international peace mission, engaged on the UN fixed check point (visit by the UN authorized person to the check point, prevention of weapon black market, formation of a person

ма извођења борбених дејстава; могућност исхране и снабдевања водом јединица ресурсима из природе; место и улогу свог и осталих родова у току извођења борбених дејстава.

Осим припадника Војне академије, кадета и њихових наставника, у овој вежби учествују и слушаоци Школе резервних официра санитетске и ветеринарске службе, припадници Копнене војске, Ваздухопловства и противваздухопловне одбране, Команде за обуку, Центра за мировне операције и бригаде везе. Захваљујући активном учешћу припадника Војске Србије, кадети могу да сагледају све могућности јединица ранга вода и

protection escort, violent riots breaking and closing of illegal control points).

By the order of the Commandant of the Military Academy in 2006, for the first time begun the preparations and organization of this exercise, which is based on the Military Academy's curricula, thematic plans of infantry, artillery, armour and mechanized units arm cadets, as well as logistics cadets, quartermaster and signals majors. It represents the demonstration of the joint curricula, which all arms cadets had studied through the practical forms of education at the Military Academy. In May 2006 the tactical exercise with live ammunition shooting on the topic

Артиљерци на ватреној линији

Artillerymen on firing line

чете, имају прилику да у реалном времену и простору учествују у припреми борбених задатака тих јединица, као и да командују у току реализовања задатака.

У овој вежби комбинује се дејство пешадије, оклопних јединица и артиљерије, а извиђачки лет авиона Миг-29, гађање циљева на земљи из авиона Г-4 и дејство противоклопних хеликоптера Гама знатно доприносе атрактивности вежбе. Саставни део вежбе чини и приказ поступака људства које је, у оквиру међународне мировне мисије, ангажовано на сталном контролном пункту УН (наилазак овлашћеног лица УН на контролни пункт, онемогућавање шверца наоружања, фор-

Обука у веслању

Training in rowing

"*Combat group in attack with artillery support*" was carried out on the training field "Pasuljankse livade".

The uniqueness of the exercise named "Diplomac" is following: for the first time cadets performed the exercise with live ammunition shooting where, according to the unique idea and on the unique area, tasks of infantry, artillery and armour units arms were performed at the same time; all shootings were realized by mine-explosive; final year cadets held the

мирање ескорта за заштиту личности, разбијање насилних демонстрација и затварање илегалног контролног пункта).

Наређењем начелника Војне академије, 2006. године први пут се отпочело са припремом и организацијом ове вежбе, која се темељи на наставним плановима и програмима Војне академије, тематским плановима студената родова пешадије, артиљерије, ОиМЈ и студената логистике, смер интендантски и веза. Она представља демонстрацију објединених наставних садржаја које су студенти ових родова изучавали кроз практичне облике наставе на Војној академији. У мају 2006. године изведена је тактичка вежба са бојним гађањем на тему *„Борбена група у нападу са подршком артиљерије"* на полигону „Пасуљанске ливаде".

Јединственост вежбе под називом „Дипломац 2006" огледала се у следећем: први пут су студенти извели вежбу са бојним гађањем у којој су, по јединственој замисли и на јединственом простору, једновремено извршавали задатке пешадија, артиљерија и оклопне јединице; сва гађања су реализована бојним минскоексплозивним средствима; у командним улогама, командири одељења и командири водова, били су студенти завршне године школовања; организацију веза реализовали

Најбољи другови из 54. класе Војне академије на терену 1927. године

Best friends of 54th Class of Military Academy in field practice in 1927

Бојно гађање минобацачима

Grenade launchers live shooting

су студенти смера везе; снабдевање водом, као и припрему хране на терену реализовали су студенти интендантске службе.

Како савремена борбена дејства захтевају ангажовање свих ресурса у реализацији постављеног задатка, на вежби „Дипломац 2007", први пут су учешће узели и студенти других родова и служби, као и припадници ратног ваздухопловства и слушаоци РО санитетске и ветеринарске службе, који се школују на ВМА. Овим је циљ вежбе био проширен. Студентима и слушаоцима требало је приказати начин борбене употребе јединица и средстава које нису имали прилике да изучавају у току школовања на ВА.

У реализацију вежбе „Дипломац 2008", укључени су први пут студенти свих година Војне академије (не само завршне године). Сценаријом вежбе била је обухваћена и демонстрација обучености студената за извршење задатака из мисије 2 Војске Србије. Њу реализују студенти прве године школовања, после завршене обуке у кампу 4.

При реализацији ове вежбе, студенти 2. и 3. године приказали су своју оспособљеност и обученост у руковању наоружањем и борбеном техником и умешност у реализацији задатака у оквиру одељења (посаде) и вода. Студенти 4. године школовања остали су и даље носиоци вежбе, са задацима и циљевима као и на првој вежби („Дипломац 2006").

„Дипломац 2008" је уобличио и поставио стандарде за реализовање завршне вежбе кадета Војне академије, тако да она може постати традиционална и препознатљива као особеност српског војног школства.

План реализације завршне вежбе „Дипломац" обухвата: географску, топографску и тактичку оријентацију; организацију везе бригаде у нападу; праћење ситуације у ВаП-у; извиђање бојишта и дејство из ВаП-а; неутралисање оклопних циљева на великим, средњим и малим даљинама; артиљеријску припрему напада; задимљавање бојишта; дејство пешадије у фази наступања и овладавање предњим крајем одбране противника; дејство тенковског вода у току наступања и фази извршења ближег задатка; ПВД тенковског вода; извлачење рањеника из зоне борбених дејстава; контролу територије; логистичку подршку јединица; санитетску и ветеринарску подршку јединица; исхрану у природи.

У мају 2009. године на полигону „Пасуљанске ливаде" изведена је вежба „Дипломац 2009". За реализацију ове вежбе први пут су планови и документи за вежбу израђени по НАТО стандарду. Извођење вежбе пратили су председник Републике Србије, министар одбране, начелник Генералштаба Војске Србије, начелник Војне академије и њихови сарадници. Поред њих, вежбу су пратили и страни војни представници.

command positions, section and platoon commanders; signals cadets realized the communication organization; quartermaster cadets realized water supply and nutrition on terrain.

Since modern combat actions request engagement of all resources for the realization of a designed task, in the exercise "Diplomac" for the first time participated cadets of other arms and services, as well as members of Air Forces and reserve officer students of the medical and veterinary services, who attend the Military Medical Academy. This expanded the objective of the exercise. Cadets and students needed to learn the method of the combat use of units and equipment, which they had not studied during their educational process at the Military Academy.

For the first time, Military Academy cadets of all years (not only of the final year) took part in the realization of the exercise "Diplomac 2008". The scenario of the exercise included the presentation of the level of cadets' training for carrying out tasks from the Serbian Armed Forces' mission 2. It is performed by the first year cadets, after training in Camp 4.

During the realization of this exercise, second and third year cadets showed the level of their weapon training and combat technique and skillfulness in the realization of tasks within sections (crew) and platoons. Forth year cadets remained holders of the exercise, with tasks and objectives as in the first exercise ("Diplomac 2006").

"Diplomac 2008" shaped and posed the standards for the realization of the final exercise of the Military Academy's cadets, so that it can become traditional and recognizable as a characteristic of the Serbian military education.

The plan of the realization of the final exercise "Diplomac" includes: geographic, topographic and tactical orientation; organization of the signals brigade in attack; survaillnce of the situation in air space; theatre reconnaissance and actions from air space; neutralization of armour targets at long, medium and short distances; smoking of theatre; actions of the infantry in the stage of attack and siezure of the front section of the enemy's defence of the enemy defence; actions of a tank platoon in attack and stage of carrying out the closer task; air defence of a tank platoon; rescue of the wounded from combat area; territory control; logistic support of units; medical and veterinatry support of units; nutrition in nature.

The exercise „Diplomac 2009" was carried out in May 2009 on the training field „Pasuljanske livade". For the realization of this exercise, for the first time were used plans and documents made according to the NATO standards. Presisdent of the Republic of Serbia, Minister of Defence, Commandant of the General Staff SAF, Commandant of the Military Academy and their associates attended the performance of this exercise. Besides them, the foreign military representatives attended as well.

Учење страних језика има дугу и богату традицију у српском војном школству. Још од средине 19. века, формирањем Артиљеријске школе 1850. године, страни језици постоје као обавезни предмети у наставним плановима. То је био прво француски, а затим, немачки и руски језик. Током друге половине 19. и прве половине 20. века, у војним школама Кнежевине, односно Краљевине Србије и Краљевине Југославије страни језици нису били само део редовних садржаја у образовању српских и југословенских официра него и предуслов за успешно праћење страних искустава и војне теорије развијених европских земаља, као и за превођење стране војне литературе и школовање домаћих официра у иностранству. Како су војна мисао и пракса земаља немачког говорног подручја (Немачке и Аустрије), Француске и Русије највише утицали на организацију, модернизацију, наоружање, војну мисао и доктрину српске и југословенске војске, то је и изучавање језика ових земаља у домаћим војним академијама у овом периоду било преовлађујуће.

После завршетка Другог светског рата везе југословенске државе и њене армије са страним армијама и државама значајно се шире, због чега је увођење енглеског језика у наставни процес војних школа представљало израз функционал-

Foreign languages education has a long and rich tradition in the Serbian military education. Since the middle of the 19th century, when the Artillery School was formed in 1850, foreign languages have existed as core subjects in the curricula. First it was French, followed by German and Russian language. During the second half of the 19th and first half of the 20th century, in the military schools of the Principality, Kingdom of Serbia and Kingdom of Yugoslavia, foreign languages were not only part of the regular curricula in the education of Serbian and Yugoslav officers, but also a prerequisite for successful comprehension of foreign experiences and developed European countries' military theory, as well as for translation of foreign military literature and education of domestic officers abroad. Because the military thought and practice of the German-speaking countries (Germany and Austria), France and Russia affected the most organization, armament, military thought and doctrine of the Serbian and Yugoslav Army, it influenced the intensive studying of these languages in the domestic military academies in that period.

After the Second World War, the cooperation between Yugoslav country, its army, foreign armies and countries was notably expanding, bringing the English language in curricula of the military schools which represented the expression of needs of the

Вежба слушања и писања страног језика

Foreign language skill practice - listening and writing

Питомци 25. класе у фонолабораторији 1971. године

Cadets of 25th Class in language laboratory, 1971

них потреба Југословенске армије, касније Југословенске народне армије. Оснивањем Школе страних језика ЈНА 1952. године, у хијерархији југословенског војног школства учење страних језика поприма највишу институционалну форму. Након четири деценије постојања и значајних успеха које је постигла у едукацији официрског кадра, ова школа је 1992. године укинута, а њен кадар и средства улазе у састав Катедре страних језика, при Војној академији у Београду.

Током 2006. године оснива се Центар за стране језике МО Републике Србије који је остао у саставу Војне академије као посебна организациона целина. У функционалном смислу постао је уни-

Yugoslav Army, later on Yugoslav National Army. Founding the Yugoslav National Army Language School in 1952, foreign language education obtains the highest institutional form in the hierarchy of the Yugoslav military education. After four decades of existence and great success in education of officer personnel, this School was closed in 1992, and its personnel and equipment are now part of the Foreign Languages Department of the Military Academy in Belgrade.

In 2006 the Centre for foreign languages of the Republic of Serbia MOD was founded and has remained a part of the Military Academy as a special organizational entity. In the functional context it

верзална школа страних језика која своје услуге, поред наставе у високим војним школама, пружа и осталим професионалним припадницима Министарства одбране и Војске који имају потребе за овом врстом усавршавања.

За разлику од претходног периода када су страни језици у домаћим војним школама имали углавном равноправан статус, отварање Србије и њене војске према свету у савременим условима евроатлантских интеграција и комуникација која се данас остварује интензивном међународном војном сарадњом у свим актуелним сегментима (учешће у Партнерству за мир, ангажовање припадника Војске Србије у различитим војним мисијама, школовање српских официра у страним

became a universal foreign language school giving its services to other professional members of MOD and SAF who need this kind of perfection, besides the regular curriculum.

Before, foreign languages had more or less equal status in the domestic military schools. Today, in contrast, English language education has been accentuated in the curricula of military schools in comparison with other foreign languages, as a result of Serbia and its Army's opening toward the world in the modern conditions of the Euro-Atlantic integrations and communications today possible through the intensive international cooperation in all topical segments (participation in the Partnership for peace, engagement of the Serbian Armed Forces' members in

Самостално учење енглеског језика

English language self-learning

војним школама и др.), наметнуло је потребу за интензивнијим изучавањем енглеског језика у војним школама, односно његовом наглашеном заступљеношћу у наставном процесу у односу на остале језике.

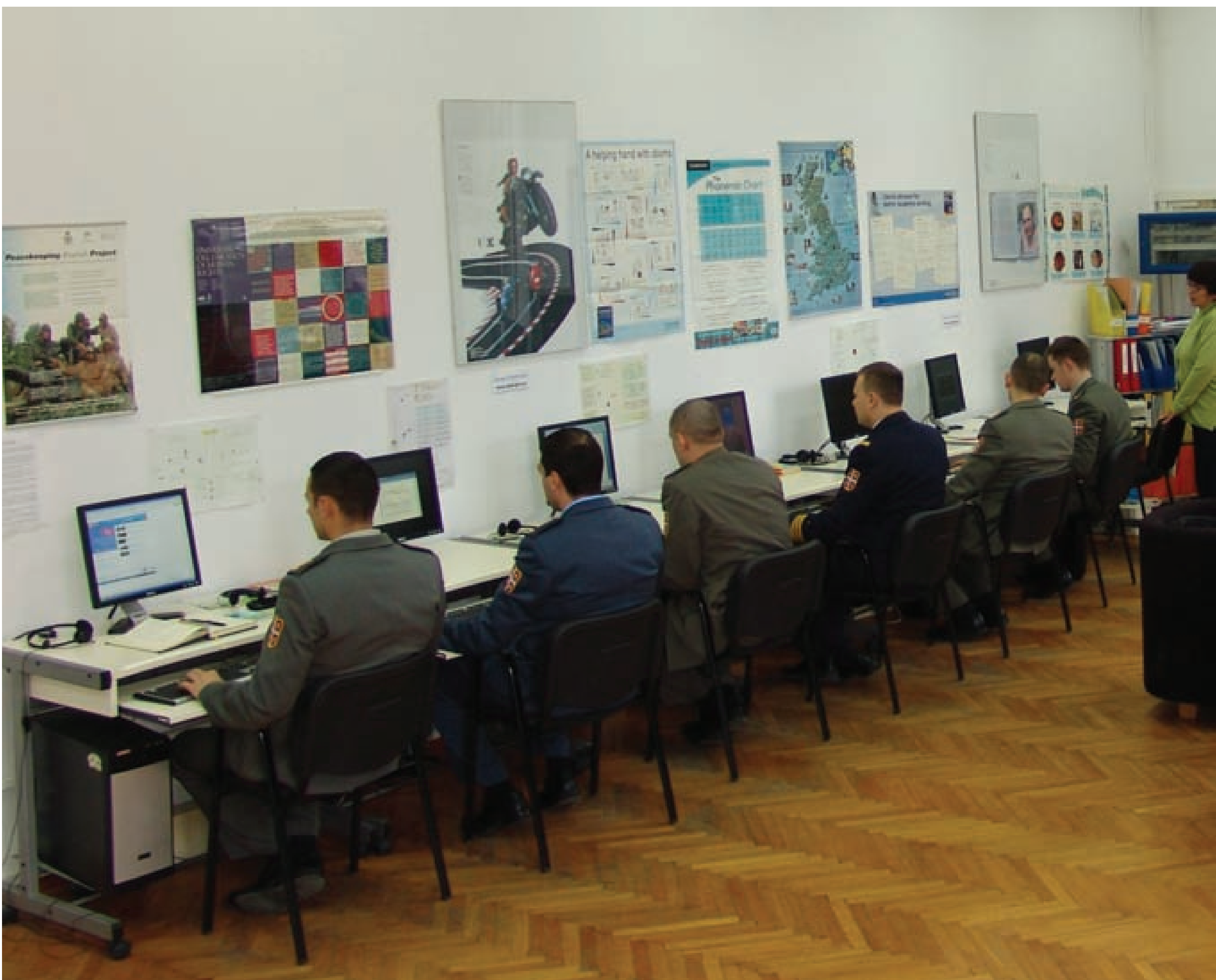
Паралелно са овим променама уследило је и одговарајуће усклађивање наставних планова и програма са задацима и циљевима изучавања страних, посебно енглеског језика у војним школама, МО и ВС у целини. То је захтевало свеобухватну и темељиту реорганизацију методологије наставе страних језика на Војној академији, као

different military missions, education of the Serbian officers in foreign military schools..).

Together with these changes came the appropriate coordination between curricula and tasks and objectives of studying foreign, especially English language in military schools, MOD and SAF. This required the entire and thorough reorganization of the foreign languages teaching methodology at the Military Academy, as a mother higher education institution. This reorganization included methodological preparation and training of teachers, first abroad, and later domestically, expansion and moderniza-

Учење језика уз помоћ рачунара

Computer based language training

матичној високошколској установи. Извршена је методолошка припрема и обука наставника, најпре у иностранству, а касније и у земљи, проширена је и модернизована материјална база наставе опремањем кабинета енглеског, грчког, немачког и француског језика (на основу донација влада одређених држава), урађене су одговарајуће измене наставних планова и програма и осавремењавање наставне литературе у складу са актуелним потребама.

Данас се изучавању страних језика у Војној гимназији и на Војној академији посвећује изузетна пажња. У Војној гимназији практикује се учење два страна језика (током четири школске године, фонд наставних часова је око 630) од којих је један

Кабинет за учење страних језика шездесетих година 20. века

English language classroom in the sixties of 20th century

tion of the material teaching base equipping classrooms of English, Greek, German and French languages (by using donations of certain countries' governments), certain changes in curricula and modernization of the teaching literature in accordance with the actual needs.

Today, Military Grammar School and Military Academy give full attention to the foreign language education. There are two main foreign languages taught at the Military Grammar School (during four academic years, 630 teaching lessons), with English as mandatory. Military Academy undergraduate studies require English language as a mandatory subject, with the option of choosing another world language: Russian, French or German. Besides this, students have the opportunity to learn optionally other languages, depending on the Military Academy teachers capacity.

According to the latest, accreditation programme, students of the Military Academy have 180 lessons of the English language, which, together with prior knowledge, enables them to reach, at least, STANAG 2 level, needed to pass the homonymous exam organized at the end of the regular education. Other students who do not have appropriate prior knowledge have the opportunity to take regular and extra classes, needed to pass this exam.

Кабинет за учење немачког језика

обавезан – енглески. На основним студијама Војне академије обавезан предмет је енглески језик, уз право студената да као изборни предмет одаберу неки од осталих светских језика: руски, француски или немачки. Осим тога, студенти имају могућност да се определе и за факултативно изучавање других језика, зависно од наставничког потенцијала којим располаже Војна академија.

Према најновијем, акредитационом програму за студенте ВА, фонд часова енглеског језика је 180, што им, уз ранија предзнања, омогућава да достигну ниво најмање СТАНАГ 2, на истоименом испиту који се организује на крају редовног школовања. Осталим студентима који немају одговарајућа предзнања, пружа се могућност да, уз припремну и допунску наставу, постигну одређени ниво знања за полагање овог испита.

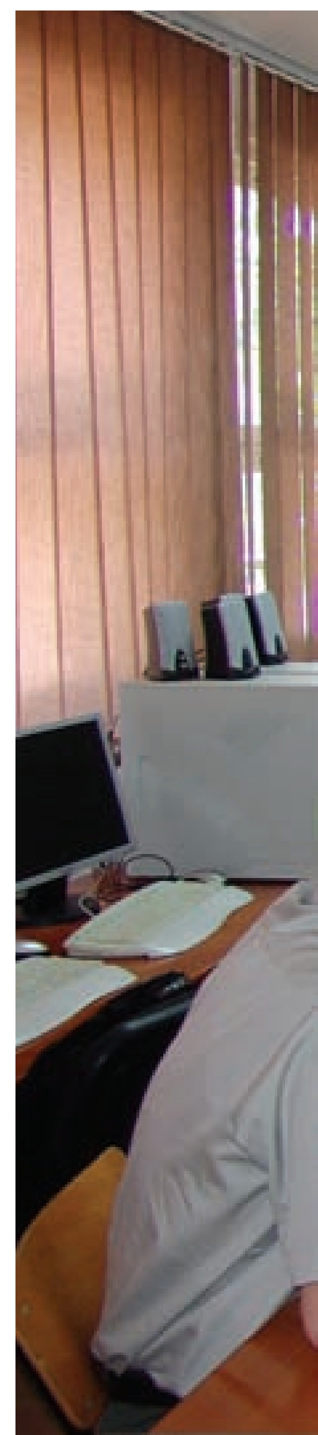
Осим на основним студијама, страни језици се уче и током постдипломских студија, на командно-штабном и генералштабном усавршавању, у редовном наставном процесу и у облику додатне наставе.

German language classroom

Besides being part of the undergraduate studies curriculum, foreign languages are also one of core requirements on the graduate studies, Command and Staff and General Staff Courses, regular curriculum and can be taken as an elective as well.

The MOD Centre for foreign languages is responsible for organizing and coordinating the foreign languages education not only for the Military Academy's students (on the undergraduate studies and higher levels of education) but also for the members of MOD and SAF. Intensive courses are organized as well, especially for the MOD and SAF's members who will hold functional positions abroad. Knowledge test is mandatory at the end of the course.

The MOD designs the personnel education and perfection programmes which are used for directing persons into appropriate courses. Those are regular and intensive courses and last three or four months. They are organized for learning world languages (English, Russian, French, German), neighborhood countries' languages (Albanian, Bulgarian, Greek,

Центар за стране језике МО надлежан је за организовање и спровођење наставе из страних језика не само за студенте на Војној академији (на основним студијама и вишим нивоима усавршавања) већ и за све припаднике МО и ВС. Организују се интензивни курсеви, посебно за припаднике МО и ВС који се упућују на функционалне дужности у иностранство. Знање се, затим, проверава тестирањем.

На ове курсеве упућују се лица према плановима школовања и усавршавања кадра који се из-

Italian, Hungarian, Romanian) and, if necessary, other languages. Annually hundreds of MOD and SAF' members complete these courses, manly English language courses (60%) at the STANAG 2 and 3 levels.

Recently the Centre obtained another important function. As a part of the higher military schools preparation programme there are organized Serbian language courses for members of foreign armies. So far, dozens of Algerian Armed Forces' members, a number of members of the People's Republic of

Представници француске Војне акаденије у разговору са слушаоцима курса француског језика

Representatives of French Military Academy talking to participants of French language course

рађују у МО. То су тзв. редовни курсеви, трају три или четири месеца и интензивни су по свом карактеру. Организују се за светске језике (енглески, руски, француски, немачки), језике земаља из окружења (албански, бугарски, грчки, италијански, мађарски, румунски) а, по потреби, и за друге језике. Ове курсеве, са тежиштем на енглеском језику (око 60%), на нивоу СТАНАГ 2 и 3, годишње заврши више стотина припадника МО и ВС.

Последњих година Центар је добио још једну значајну функцију. За припаднике страних армија организује се учење српског језика у оквиру припрема за школовање у нашим високим војним школама. До сада је курсеве српског језика завршило више десетина припадника ОС Алжира, затим, један број припадника ОС НР Кине, Руске Федерације, САД, као и других земаља.

Истовремено, сагледавају се потребе и могућности (кадровски и материјални капацитети) за проширење делатности Центра у погледу језичке обуке, односно провере знања страних језика других људи, ван МО и ВС, што се практикује и у другим државама.

Центар за стране језике носилац је значајних, међународних пројеката као што је, на пример, Српско-немачки војни речник, израђен у сарадњи са Институтом за језике Академије за националну одбрану Републике Аустрије. Рад на овом пројекту трајао је три године и реализован је према плану билатералне војне сарадње Републике Србије и Републике Аустрије.

Слична сарадња одвија се и са представницима оружаних снага Републике Француске и других држава. Природно је да је најинтензивнија сарадња са Филолошким факултетом у Београду, као и школама страних језика у земљи.

China, Russian Federation, USA and other countries' armed forces, have completed the Serbian language courses.

At the same time, we are continually exploring the possibilities (personnel and material capacities) for expansion of the Centre's activities related to the language training, that is verification of the foreign language knowledge of other people, out of the MOD and SAF, a standard procedure of other countries.

The Centre for foreign languages is responsible for important, international projects such as, for example Serbian-German Military Dictionary, made in cooperation with the Language Institute of the Austrian National Defence Academy. The project lasted three years and was carried out according to the plan of the bilateral military cooperation between Serbia and Austria.

The similar cooperation is being carried out with representatives of the Republic of France and other countries' armed forces. Naturally, the most intensive collaboration is conducted with the Faculty of Philology of Belgrade University, as well as with domestic foreign languages schools.

У кабинету специјализованом за грчки језик

Greek language classroom

Физичка обука је данас саставни део обуке у Војсци Србије, а спроводи се планским, систематским и трајним процесом обучавања и увежбавања студената, официра, подофицира, војних намештеника и службеника при организованим физичким активностима које доприносе физичком развоју, одржавању и унапређивању физичких способности и обликовању моралних и вољних карактеристика. Иако нису саставни део акредитованих студијских програма, ове активности представљају битан фактор у развоју психофизичких способности студената–кадета Војне академије и доприносе здравом такмичарском и спортском духу, што је један од важних предуслова за успешно бављење официрским позивом.

Као један од најважнијих чинилаца у психофизичком развоју и припремљености старешинског кадра за најтеже напоре у борбеним и ратним условима, физичко васпитање и спорт одувек су имали значајно место у школовању војног кадра у Србији. Поједини облици наставе физичког васпитања датирају из периода првих војних школа у Кнежевини Србији, а изводили су је тзв. егзерцир мајстори, односно мајстори вештина. Поред стручних предмета, који су се изучавали у Артиљеријској школи и на Војној академији Кнежевине, односно Краљевине Србије (1850–1918), биле су заступљене и вештине, којима су питомци и слушаоци морали да овладају: мачевање, борење (борба сабљом), јахање, пливање (које се,

Physical training is an integral part of the training in the Serbian Armed Forces today. It is carried out through a planned, systematic and continuous process of training and exercise. Cadets, commissioned and non-commissioned officers, military servants and employees are involved in organized physical training activities adding to their physical development, maintenance and improvement of their fitness, and shaping of their moral and will characteristics. Although these activities are not included in the accredited academic programme, they are an important building-block in the development of physical and psychological abilities of the students / cadets of the Military Academy, also contributing to the creation of a healthy competitive sport spirit, which is one of the preconditions for achieving a success in performing officer's duties.

The physical education and sports, as one of the essential factors in the physical and psychological development and readiness of the command staff for the most demanding efforts in combat and war conditions, have always played an important role in education of the military personnel in Serbia. Certain forms of physical education date back to the time when the first military schools were established in the Principality of Serbia. The classes were then conducted by so called *egzercir* masters, i.e. skills teachers. Skills, along with the profession specific subjects taught at the School of Artillery and the Military Academy of the Principality, later Kingdom of Serbia

Борење сабљом на Војној академији

Sabre fighting at Military Academy

На часу борења данас

Fighting class today

најчешће, сводило на обуку непливача), гимнастика, а нешто касније, играње и вожња.

Телесно васпитање питомаца и бављење спортом заузимали су значајно место и у наставним плановима академија и других војних школа у Краљевини Југославији између два светска рата. Њима су биле обухваћене гимнастика, са вежбама обликовања и вежбама на справама (разбој, вратило, карике, коњ, греда, лестве, пењање уз уже, скок с мотком...); атлетика (савлађивање препрека, трчање на кратке даљине, скок увис, скок удаљ, бацање камена и кугле...); а у завршним годинама уведене су примењена гимнастика, вежбе с оружјем, бокс и савлађивање препона, тзв. бојна гимнастика.

Наставни планови и програми војних школа у Југославији у првим годинама после Другог светског рата обухватали су вежбе обликовања, борбе прса у прса, атлетику, вежбе на справама и одбојку. Питомцима војних школа у слободно време организована су такмичења у атлетици, боксу, рвању, фудбалу, кошарци и пливању. Програм је подразумевао обавезно јутарње вежбање и ре-

(1850-1918), were included in the curricula. The cadets were expected to master the skills of fencing, sword fighting, horseback riding, swimming (mostly limited to training of those who could not swim), gymnastics, and later, dance and driving.

Physical training and sports had an important place in the curricula of the military academies and other military schools of the Kingdom of Yugoslavia between the two world wars. They included gymnastics, with body shaping exercises and exercises with the use of gymnastic apparatus (uneven bars, horizontal bar, rings, Pommel horse, balance beam, ladders, rope climbing), and athletics (obstacle course, short distance running, high jump, long jump, the pole vault, stone throwing and shot put). Applied gymnastics was introduced in the programme of the final years, along with exercise with weapons, boxing, and assault course, so called combat gymnastics.

The curricula of the Yugoslav military schools in the first years after the World War II comprised body shaping exercises, hand in hand combats, athletics, exercises in the gym, and volleyball. The cadets of the military schools were given opportunity to take

довну наставу физичког васпитања. Од 1950. године питомци су у оквиру физичког васпитања имали посебне садржаје који су били у функцији општег и специјалистичког школовања. Систематско и свеобухватно вежбање требало је да допринесе подизању телесних способности како би се лакше подносили психофизички напори током специјалистичког школовања у наставним центрима родова. Од 1953. године уведено је и скијање као обавезна дисциплина, као и теорија физичке културе са методиком.

Уз честе промене наставних програма, у смислу њиховог прилагођавања основним задацима и циљевима физичког васпитања будућих старешина, програм физичког васпитања из 70-их година 20. века у Војној академији обухватао је: гимнастику, савлађивање простора и препрека, борење, атлетику, пливање и спортске игре, затим, скијање, а касније и методику наставе теле-

part in athletics, boxing, wrestling, football, basketball and swimming competitions in their free time. The programme provided for compulsory morning exercises and regular physical training classes. From 1950 on, special contents were incorporated into physical training classes to support the general and specialist training. Systematic and comprehensive physical exercises were designed to enhance physical abilities in order to make physical and psychological strains easier to bear during the specialist training in the branch training centres. Skiing, as a compulsory discipline, was introduced in 1953, along with the theory of physical training and methodology.

In the seventies of 20th century the curricula of the Military Academy were often changed in order to accommodate the tasks and goals of physical education of the future officers. They included: gymnastics, assault course, fighting, athletics, swimming, sport games, skiing, and later methodology of physical ed-

Спортско такмичење Војне академије 1962. године

Military Academy Sports Championships in 1962

ског васпитања. У том периоду формирана је и Катедра за физичко васпитање при Војној академији КоВ у Београду, која је постала носилац планирања и извођења наставе и развоја спорта у војном школству, а истовремено су изграђени или обновљени бројни спортски објекти који су омогућавали реализовање наставног процеса. Наставни кадар у овој области чинили су официри или грађанска лица са завршеним факултетом физичке културе. Почетком 80-их година, уз редовну наставу, уводе се и посебни облици наставе у оквиру тзв. спортског дана, који су за питомце, такође, били обавезујући.

Трансформација и реорганизација српског војног школства од 1992. до 2000. године није битно утицала на структуру програма и реализацију наставе физичког васпитања и спорта на Војној и Војнотехничкој академији у Београду. У области спортских такмичења која су припадала ваннаставним активностима, уследиле су одређене организационе промене.

У систему војног школства до 1990. године спортска такмичења била су раздвојена: на средњошколски и високошколски ниво (војне академије). У наредном периоду, реорганизацијом војног школства и формирањем јединствене Војне академије у Београду, укинута су појединачна спортска такмичења и формирана је једна екипа такмичара од ученика Војне гимназије и студената Војне академије, најпре на нивоу Војске СРЈ, затим Војске СЦГ и, данас, Војске Србије.

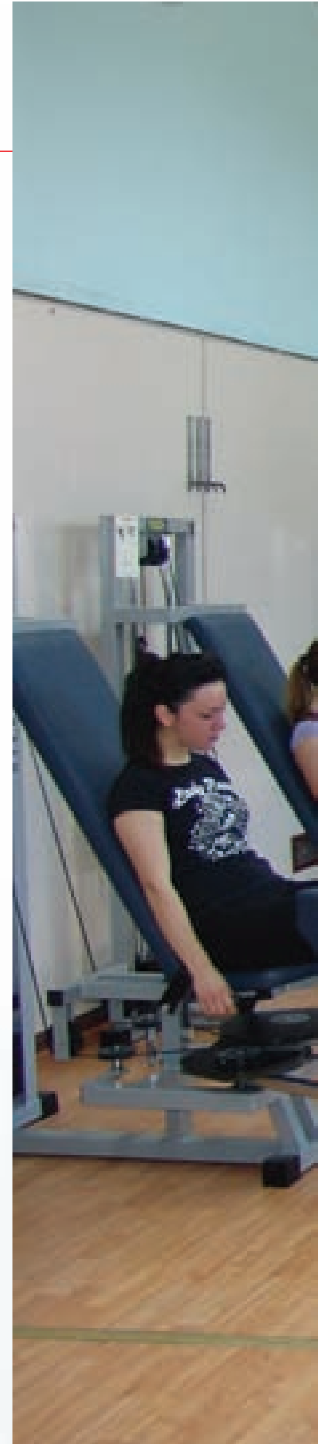
Значајне квалитативне промене у организовању спортског живота у војним школама Србије почињу 2003. године, учлањењем Србије и Црне Горе у Међународни савет за војне спортове (CISM), а оне и данас теку у континуитету, у складу са актуелном реформом целокупног система одбране Републике Србије. Активно учешће у

ucation. It was in that period that the Physical Education Department was established at the Land Forces Military Academy in Belgrade. The Department became responsible for planning and conducting of teaching process and development of sports in the military education system. At the same time, new sports facilities were built and the old ones renovated to facilitate the teaching process. The teachers and instructors were officers or civilians with a degree in physical education and sports. In the early eighties additional sports activities were introduced to support regular classes. These activities, called sports days, were compulsory for all cadets.

Transformation and reorganization of the Serbian military education between 1992 and 2000 had no significant effect on the structure of the teaching programme or methodology of physical education at the Military Academy and the Military Technical Academy in Belgrade. However, sports competitions, which were part of out-of-class activities, underwent certain organizational changes.

Until 1990, sports competitions within the military education system had been divided into two levels: secondary school and higher education (military academies). In the period that followed, after reorganization of the military education system and establishment of a unique Military Academy in Belgrade, separate sports competitions were abolished and a team of competitors consisting of pupils of the Military High School and students of the Military Academy was formed, at first at the level of the Armed Forces of FRY, later SMAF, and today the Armed Forces of Serbia.

Significant quality changes in organization of sports activities at the military schools in Serbia were initiated in 2003, when Serbia and Montenegro joined the International Council of Military Sports (CISM). Since then, those changes have been contin-

Фудбалска утакмица 1928. године:
Академац–Југ Богдан (1:1)

Football match in 1928:
Akademac vs. Jug Bogdan (1:1)

Теретана на Војној академији

Gym at the Military Academy

CISM, као мултидисциплинарној војној спортској организацији која данас окупља 131 земљу у свету, битно је допринело обогаћивању теорије и праксе физичког васпитања и спорта у домаћим војним школама. Припадници војних школа у Србији до сада су учествовали на више од 50 разноврсних активности из програма CISM (спортским такмичењима, тренинг камповима, стручним и научним скуповима...). Сами су, у Србији, организовали десетак активности на којима су учествовали припадници оружаних снага из око 40 земаља.

Носилац свих активности у области физичког васпитања и спорта постала је Војна академија, односно Центар за физичко васпитање, спорт и рекреацију МО, који је формиран 2005. године при Војној академији. Укидањем Катедре за физичко васпитање, Центар је преузео реализова-

uously going on, in line with the current reforms to the defence system of the Republic of Serbia. Active participation in CISM, as a multidisciplinary military sport organization bringing together 131 countries across the world, has substantially contributed to enrichment of the theory and practice of physical education and sports at the local military schools. The members of the Serbian military schools have taken part in more than 50 different activities of CISM programmes (sport competitions, training camps, professional and academic conferences). In addition, they have organized by themselves a dozen events involving the members of the armed forces of some 40 countries.

The Military Academy has become the focal point of all activities in the area of physical education and sports. In 2005 the MoD Physical Education,

Такмичење у пливању

Swimming competition

Бокс је био обавезна борилачка вештина на Војној академији 1955. године

Boxing was compulsory martial art at Military Academy in 1955

Sports and Recreation Centre was established at the Military Academy. With the Physical Education Department abolished, the Centre took on the whole teaching process of physical education at the Military Academy.

The CISM Liaison Office acts as part of the Centre. It is an operational body tasked to communicate with this international organization. Another part of the Centre is the sport squad, which consists of the Serbian top athletes doing their military service at the Military Academy. They represent this institution at international sports events. The CISM Liaison Office takes part in planning of annual and monthly activities of the Ministry of Defence and Serbian Armed Forces within CISM. It also organizes cooperation with the CISM international coordinators of specific activities for Europe, Secretariat General and offices of other CISM member countries.

Thanks to its human and material resources, the Military Academy made a valuable contribution to organization of the biggest sport event in Serbia ever – 25th Summer Universiade, staged between 1st July and 12th July 2009. For this purpose, the athletic stadium was reconstructed and the Sports Centre of the Military Academy renovated and supplied with modern equipment, which modernized the material basis and enriched the teaching resources. This opens

ње целокупног наставног процеса из предмета физичко васпитање на Војној академији.

У саставу Центра је и Канцеларија за везу са CISM, као оперативно тело за комуникацију са овом међународном организацијом и спортски вод, који чине врхунски спортисти из наше земље на одслужењу војног рока у Војној академији, а који успешно представљају ову институцију на међународним спортским манифестацијама. Канцеларија за везу са CISM учествује у планирању годишњих и месечних активности МО и ВС у оквиру CISM; она организује сарадњу са међународним координаторима активности у оквиру CISM за Европу, Генералним секретаријатом и са канцеларијама других земаља, чланицама CISM.

Захваљујући људским и материјалним ресурсима, Војна академија је допринела успешној организацији највећег спортског такмичења до сада у Србији – 25. летње универзијаде, која је одржана од 1. јула до 12. јула 2009. године. За ове потребе реконструисан је атлетски стадион и модерно опремљен Спортски центар Војне академије, чиме је значајно осавремењена наставно-материјална база у овој области, која ће у перспективи омогућити студентима Војне академије квалитетнију реализацију наставе физичког васпитања и спортских активности. С обзиром на расположиве капацитете и опремљеност Центар, поред редовне намене, свакодневно отвара своја врата рекреативцима, припадницима Војске у целини, остварујући на тај начин широку друштвено-корисну функцију.

Акредитација студијских програма Војне академије (2009. године) условила је и промене у структури и садржају програма из предмета физичко васпитање. Настава се, стога, планира и реализује у оквиру два програма. Први део програма обухвата следеће садржаје: теорију и методику; општу физичку припрему; борење; пливање; савлађивање пешадијских препрека са гимнастиком и методичко оспособљавање (два часа недељно). Други део програма је војна обука која обухвата: камп бр. 1 (општа физичка припрема и обука непливача – 41 час); камп бр. 4 (обука у скијању – 72 часа); спортски дан; јутарње вежбање; секције и спортска такмичења.

Садржаји из области физичког васпитања и спорта осмишљени су и организовани с циљем да се, комбиновањем наставе, примењеног физичког вежбања и спортских активности, допринесе у што већој мери изграђивању потребног нивоа психофизичке оспособљености појединца и колектива за извршавање различитих задатака из свих мисија Војске Србије.

prospects for improvement of teaching process in the area of physical education and further development of sports activities in the best interest of the students of the Military Academy. In addition to its regular activities, the Centre offers its facilities and services to all members of the armed forces for daily recreation, thus bringing benefits to a wider community.

The accreditation of the academic programmes of the Military Academy in 2009 led to changes in the structure and content of the physical education curriculum. The classes are planed and conducted within two programmes. The first programme includes theory and methodology, general physical fitness, fighting, swimming, obstacle course, gymnastics and methodology training (two classes per week). The second programme is military training which comprises camp no.1 (general physical fitness and training of non-swimmers – 41 classes), camp no. 4 (skiing training – 72 classes), sports day, morning exercise, sport sections and competitions.

The contents related to physical education and sports are designed and organized in such a way that they combine teaching, physical exercises and sport activities and contribute as much as possible to building physical and psychological fitness of both individuals and collectives to the level required for performance of various tasks and missions of the Armed Forces of Serbia.

Савлађивање полигона препрека

Obstacle course

Курсеви и други облици усавршавања официра и подофицира постоје у српској војсци још од 19. века. Први курсеви организовани су 1866. године, у периоду непосредне ратне опасности, када се решавало питање постојања последњих турских гарнизона у северним пограничним градовима Кнежевине Србије (Голубац, Смедерево, Београд и Шабац). Ради што боље припреме војске за рат, организован је курс за официре народне и официре стајаће војске (од 60-их година 19. века Србија је, поред стајаће – регуларне, имала и народну војску).

Разлике у погледу образовања официра српске војске средином 19. века биле су јако изражене. Највећи број официра није имао темељно војничко образовање јер се до официрског звања долазило после вишегодишње службе у стајаћој војсци и положених испита за каплара, поднаредника, наредника и потпоручника. Само трећина српских официра имала је војничко образовање стечено у Артиљеријској школи, а касније дограђивано школовањем у иностранству.

Да би се отклониле разлике и подигао ниво знања трупних официра, организовани су курсе-

Courses and other forms of professional development for commissioned and non-commissioned officers have existed in the Serbian army since 19th century. The first courses were delivered in 1866, at the time of the imminent war threat, when the issue of the last remaining Turkish garrisons in the northern border towns of the Principality of Serbia (Golubac, Smederevo, Belgrade and Šabac) was raised. A course for officers of the people's army and officers of the standing army was organized then to help the army prepare for the war (from the sixties of the 19th century, in addition to standing – regular army, Serbia also had people's army).

There were remarkable differences in the level of education among the officers serving in the Serbian Army in the middle of the 19th century. Most officers did not complete basic military training since the officer status was granted after many years of service in the standing army provided that the examinations for corporal, sergeant, staff sergeant and second lieutenant had been successfully passed. Only one third of all Serbian officers received military education at the School of Artillery, with some continuing their studies abroad.

Курс за официре 1950. године

Officer course in 1950

Обука странаца на Војној академији

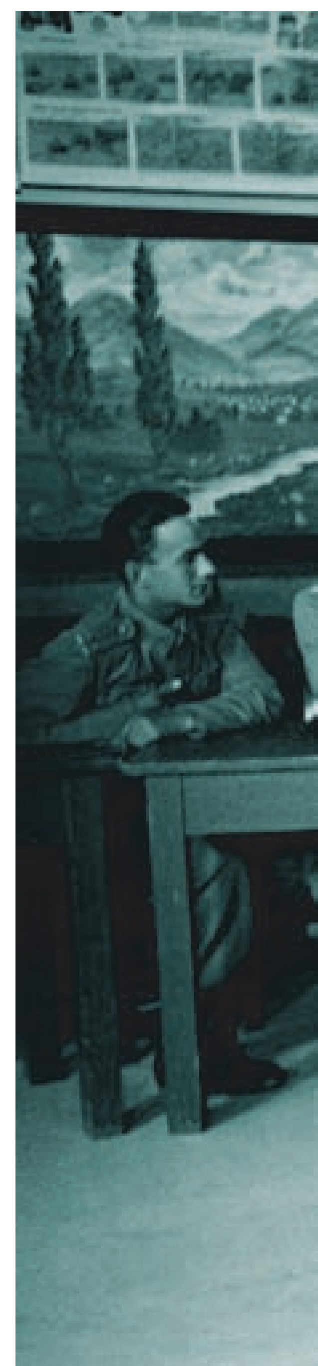
Training of foreign citizens at Military Academy

ви под називом „официрске школе". Постојале су две врсте официрских школа: опште и стручне. Опште официрске школе организоване су у Београду и Крагујевцу, искључиво у зимским месецима. Официрска школа у Београду отворена је 28. новембра (10. децембра) 1866. године, а уводну беседу на отварању одржао је потпуковник Јован Белимарковић (касније министар војни). Стручне школе су организоване ради оспособљавања пешадијских, коњичких и артиљеријских официра.

Официрски курсеви су поново организовани после Српско-бугарског рата 1885. године, за официре који су за време рата добили официрске чинове а да претходно нису положили испит за потпоручника. Тек је 1891. године донета Уредба о официрским курсевима, са циљем да се официрима олакша полагање испита за више чинове.

In order to erase the differences and raise the level of knowledge of the troop officers, courses called "Officer Schools" were set up. There were two kinds of the Officer Schools: General and Specialist. The General Officer Schools were organized in Belgrade and Kragujevac, during winter only. The Officer School in Belgrade was opened on 28 November (10 December) 1866, and the opening speech was delivered by lieutenant colonel Jovan Belimarković (who later became the Minister of Army). The Specialist Schools were organized to provide training for infantry, cavalry and artillery officers.

Officer courses were reintroduced after the Serbian - Bulgarian war in 1885 for those who were commissioned to officers during the war although they had not passed the second lieutenant examination. The Decree on officer courses was passed in

Према Уредби, постојале су две врсте курсева: нижи, за припрему поручника за капетански чин и виши, за припрему капетана за мајорски чин. Сваки курс се састојао од практичног и теоријског дела, при чему је практични трајао три, а теоријски четири месеца. Теоријски је организован на Војној академији, а практични је организован за сваки род војске у одговарајућим командама, под непосредном управом команданата и под надзором надлежних инспектора.

У новијем периоду, за време Другог светског рата, у Југославији су од 1942. до средине 1944. године, у организацији Врховног штаба, радиле партизанске официрске школе по принципу курсева за обуку старешина и који су трајали триде-

1891 making it easier for officers to sit for the examinations required for promotion to higher ranks.

The Decree set two kinds of courses: junior officer courses, designed to prepare lieutenants for the rank of captain or higher, and captains for the rank of major. Each course consisted of practical and theoretical part, with the practical part lasting three months, and theoretical four months. The theoretical course was delivered at the Military Academy, while the practical part for each branch of the army was conducted at the respective commands, under the direct control of the commander and supervision of authorized inspectors.

In more recent time, during the World War II, from 1942 to mid 1944, there were two partisan of-

Курс наоружањем 1950. године

Weapon handling course in 1950

сетак дана. Оснивањем Војне академије ДФЈ, новембра 1944. године, прелази се на организованији облик школовања кадрова за потребе Југословенске армије, како у завршници рата, тако и после ослобођења земље. Тиме није престало „курсирање" и други облици обуке старешина, посебно „ратних" који су желели да остану у активној служби.

Почетком 50-их година, наређењем државног секретара за Народну одбрану, основани су Курс садејства и Курс виших резервних официра, као апликациони курсеви, да би средином 50-их година основан и Курс оператике који је био намењен оспособљавању официра за руковођење и командовање оперативним јединицама и за рад у штабовима ових јединица. Курс је трајао пет месеци, са капацитетом 10–15 слушалаца. Завршило је 10 класа слушалаца, а од школске 1956/1957. године курс је потчињен начелнику Ратне школе, да би 25. јуна 1963. године био укинут. Крајем 50-их година (1958) почиње са радом и Обавештајни курс, који је био намењен за усавршавање официра обавештајних органа команди здружених тактичких и оперативних јединица. Настава је трајала два месеца, а капацитет је био 15–20 официра. Курс је престао са радом половином 60-их година.

Почетком 70-их година интензивира се усавршавање активног и резервног састава југословенских оружаних снага. Тако се већ 1971. године организују бројни курсеви под окриљем Ратне школе (Курс за усавршавање виших активних официра и

ficer schools in Yugoslavia, set by the Supreme Headquarters. They provided one month courses for the leading officers. The foundation of the Military Academy of DFY in November 1944 marked transition to more organized forms of schooling the cadre to meet the needs of the Yugoslav army both in the final stage of the war and after the liberation of the country. However, courses and other forms of training were not abolished, especially not for the "war veterans" who wanted to remain in active service.

At the beginning of the fifties, by the order of the National Defence State Secretary, Coordination Course and Senior Reserve Officer Course were introduced as courses for applicants. The Course in Operations began in the mid fifties. It was designed to enable officers to lead and command operational units or work at the headquarters of those units. The course with ten to 15 participants lasted five months. Ten classes completed that course. From 1956/57 it was under command of the Chief of Staff of the War School, but on 25 June 1963 it was abolished. The Intelligence Course, designed to provide professional development to the intelligence service of joint tactical and operational unit commands, was set up in the late fifties (1958). Each course lasted two months and had 15 to 20 participants. It was terminated in the mid sixties.

In the early seventies the efforts on professional development of the in-service and reserve personnel

генерала, радио је од априла 1971. до јуна 1972. године; Курс за руковођење ОС за активне официре и генерале, у трајању од септембра 1973. до марта 1974. године; Штабни курс за усавршавање активних старешина ССНО, команди армија и републичких и покрајинских штабова Територијалне одбране, радио од октобра 1973. године; Виши курс општенародне одбране и друштвене самозаштите, за обуку и усавршавање кадрова који раде на пословима општенародне одбране у друштвено-политичким заједницама и сложеним организацијама удруженог рада).

У оквиру Више војне академије КоВ, 70-их година радили су следећи курсеви: Курс резервних старешина ЈНА намењен за обучавање старешина за штабне дужности у командама пешадијских и партизанских јединица степена – пук, бригада, дивизија (с радом почео фебруара 1971); Курс резервних војних старешина ТО намењен за командне, штабне и позадинске дужности у општинским штабовима ТО, партизанској бригади и територијалном одреду (почео с радом почетком 1972). Организација школовања на овим курсевима била је аналогна организацији на редовном школовању.

of the Yugoslav armed forces were intensified. From 1971 on, there were a number of courses at the War School (Professional Development Course for in-service officers and generals - delivered from April 1971 to June 1972; Armed Forces Leadership and Command Course for in-service officers and generals - from September 1973 to March 1974; Staff Course for Professional Development of Officials at the Federal Secretariat of National Defence, army commands and republic and provincial headquarters of territorial defence - introduced in October 1973; Advanced Course of Total National Defence and Society Self Protection – designed for the cadre involved in the issues of total national defence in social, political and economic institutions and organizations).

In those years, courses were also conducted at the Higher Military Army Academy: YPA Reserve Officers Course designed for training of officers for staff duties at the commands of infantry and partisan units at the regiment, brigade and division level (started for the first time in February 1971); Course for Territorial Defence Reserve Officers designed for command, staff and logistics duties at the territorial defence municipality headquarters, partisan brigade and territorial army detachment (started at the be-

Краљ Милан Обреновић са официрима полазницима курса за упознавање са новом српском брзометном пушком М99, Команда активне војске, Горњи град, Београд, 1900

King Milan Obrenović with officers participating in familiarization course in new Serbian fast shooting M99 rifle, Active Army Command, Gornji Grad, Belgrade, 1900

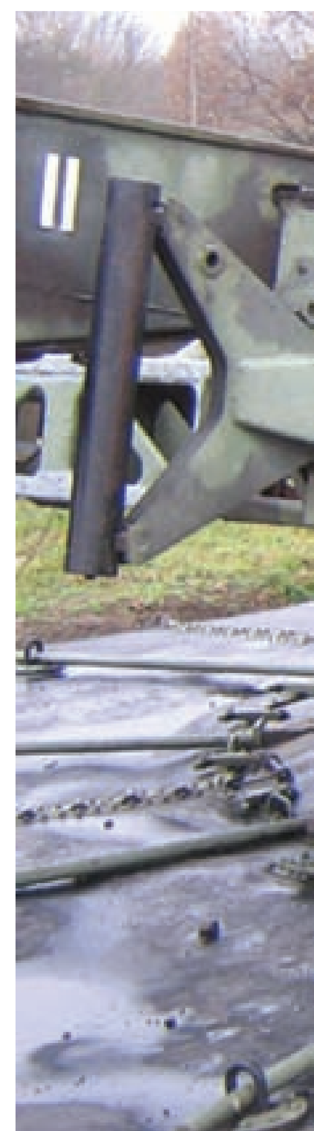
Фото-секција Војне академије 1966. године

Photo section at Military Academy in 1966

Већ 1977. године, на основу Упутства ССНО о курсевима у ОС у КША КоВ (Командно-штабној академији КоВ) и Школи народне одбране организовани су курсеви усмереног образовања првог и другог нивоа за старешине од пука до армије и за штабове ТО свих степена од општинских до републичког. У оквиру КША КоВ радили су следећи курсеви: курсеви за командне дужности (Курс команданата мирнодопских пукова и бригада, Курс команданата ратних пукова и бригада за активне официре, Курс команданата ратних пукова и бригада за резервне војне старешине); Курс за штабне дужности (Општештабни курс за начелнике штаба пука, бригаде и дивизије за активне официре, Штабни курс за оперативно-наставне послове у пуку, бригади и дивизији за активне официре, Штабни курс за кадровско-персоналне и организацијско-мобилизацијске послове за активне официре, Курс помоћника команданта позадине и оперативно-позадинске послове за активне официре, Курс начелника и команданата општин-

ginning of 1972). The courses were organized in the manner similar to the regular education process.

In 1977, in compliance with the Directive by the Federal Secretariat of National Defence (Ministry of Defence) on courses in armed forces, courses of oriented education of the first and second level were organized for those commanding from regiment to army or working at territorial defence headquarters at all levels – from municipality to republic. At the time Army Command and Staff Academy offered the following courses: courses for command duties (Peacetime Regiment and Brigade Commander Course, Wartime Regiment and Brigade Commander Course for in-service officers, Wartime Regiment and Brigade Commander Course for reserve officers); courses for staff duties (Staff Course for Regiment, Brigade and Division Chiefs-of-Staff for in-service officer, Staff Course for Operational and Teaching Duties in Regiment, Brigade and Division for in-service officer, Staff Course for Personnel, Organization and Mobilization Issues for in-service officers, Logistics

ских штабова ТО, резервне старешине, Курс за доквалификацију оперативно-тактичког кадра за противелектронско обезбеђење, за активне официре свих видова ОС).

У оквиру ШНО крајем 70-их година радили су следећи курсеви: Општи штабни курс, за усавршавање активних официра; Штабни курс за оперативно-наставне послове, за усавршавање активних официра; Штабни курс за кадровско-персоналне послове, за усавршавање активних официра; Штабни курс за организацијско-мобилизацијске послове, за усавршавање активних официра; Курс помоћника команданта за позадину и оперативно позадинске органе, за усавршавање активних официра. Трајање курсева било је различито и зависило је од потребе и кадрова који су се школовали.

Пракса организовања курсева настављена је и у каснијем периоду. То су били курсеви почев од оних за командире чета и команданте батаљона, до организовања курса за наставнике летења,

Deputy Commander Course for in-service officers, Course for Chiefs-of-Staff and Commanders of Territorial Defence Municipality Headquarters, Additional Training Course for the cadre involved in operational and tactical issues of electronic warfare for in-service officers of all arms)

At the end of the seventies the School of National Defence conducted the following courses: Staff General Course providing training for in-service officers; Staff Operational and Teaching Duties Course providing training for in-service officers; Staff Personnel Issues Course providing training for in-service officer; Staff Organization and Mobilization Course providing training for in-service officers, Logistics Deputy Commander Course providing training for in-service officer. The courses differed in duration, depending on the needs and the officers being trained.

This practice of delivering courses continued in the later period, with courses ranging from those designed for company commanders and commanding officers to flying instructors. The later was organized

Обука на станици за вођење ракета С-135 „нева М“

Training in operation of C-135 "neva M" rocket guiding station

На курсу астрономске навигације

Astronomical navigation course

чији се теоријски део изводио у Војној академији, а практични у авијацијским базама.

У новој организацији Школе националне одбране, из новембра 2009. године, Курсеви су изостављени као посебна организацијска целина (као посебан вид усавршавања официра, они су у саставу Школе од 2007), али се у Војној академији у Београду данас реализују курсеви усавршавања професионалних војних лица, цивилних лица и резервних официра. То су следећи курсеви: страних језика, додатног оспособљавања, курсеви у области телекомуникација, информатике и криптозаштите, у области логистике, материјалног и финансијског пословања, методичко-дидактички курсеви за наставнике и извођаче обуке и др.

at the Military Academy (theoretical part) and air bases (practical part).

The new organization of the School of National Defence introduced in November 2009 does not provide for the courses to be organized within a separate organizational unit (courses, as a special form of professional development, were offered by the School since 2007). Today, professional development courses for military and civilian personnel and reserve officers are organized at the Military Academy in Belgrade. Those are the courses in foreign languages, additional training courses, telecommunications, IT and crypto-protection courses, courses in logistics, finance and material resources management, didactics and methodology courses for teachers and instructors, etc.

Као једна од водећих земаља покрета несврстаних, Социјалистичка Федеративна Република Југославија је од 60-их до 80-их година 20. века уживала велики углед у несврстаном свету, међу многим земљама афричког и азијског континента. Лидерску улогу међу несврстанима СФРЈ је градила не само својом политичком оријентацијом већ и војним потенцијалом својих оружаних снага и, свакако, војним школством, кроз чије је институције прошло на хиљаде припадника страних оружаних снага у овом периоду. Важна карика међународне војне сарадње коју је остваривала тадашња Југославија била је њена војна индустрија која је забележила велики извоз наоружања и опреме, нарочито од 1976. до 1985. године. Сарадња са спољним светом у области војног школства била је само наставак једне свестране и интензивне научно-техничке и војноекономске сарадње која се континуирано одвијала све до краја 80-их година 20. века.

У овом периоду у војним школама СФРЈ едуковао се велики број припадника оружаних снага и ослободилачких покрета земаља афро-азијског региона. У периоду од 1983. до 1986. године кроз југословенске војне школе је прошло преко 7.000 Либијаца, Ирачана, Алжираца, Египћана, Етиопљана,

As one of the leading countries of the non-alignment movement, the Socialist Federal Republic of Yugoslavia enjoyed an undisputed reputation in the non-aligned world, notably among many African and Asian countries. SFRY built its leading role in the non-alignment movement not only on the basis of its political orientation, but also on the basis of its military capability and the power of its armed forces, and, in line with it, on its military education system whose institutions educated thousands of members of foreign armed forces. An important link in the international military cooperation of that time Yugoslavia was its military industry, which, especially between 1976 and 1985, substantially increased the export of armaments and materiel. The cooperation with the world in the area of military education was another extension of a comprehensive and intensive scientific, technological, economic and military cooperation being continuously developed until the end of the eighties of the 20th century.

In that period, a considerable number of members of the African and Asian armed forces and liberation movements were being educated at the military schools of SFRY. Between 1983 and 1986 only more than 7,000 Libyans, Iraqis, Algerians, Egyptians, Ethiopians, Sudanese, Zambians, Cambodians and students from

Кадети ВВА САД у посети Војној академији

Cadets of US Air Force Academy visiting Military Academy

Министар одбране Драган Шутановац предаје диплому о завршеном КШУ официру НОА НР Кине Су Ђи Јангу

Minister of Defence, Dragan Šutanovac, presenting diploma on completed Command and Staff Course to Su Ji Yang, officer of People's Liberation Army of People's Republic of China

Суданаца, Замбијаца, Камбоџанаца и припадника других несврстаних земаља и ослободилачких покрета. Будући да нису располагале материјалним и људским потенцијалом за школовање сопственог официрског кадра, многе од тих земаља су се ослањале на Југославију, не само као савезницу у несврстаном свету већ и као партнера чији је војношколски систем одговарао њиховим актуелним потребама.

Готово све војне школе и центри у тадашњој држави имале су организовану наставу за припаднике оружаних снага страних земаља у посебним класама, или у оквиру заједничке наставе, према смеровима и групацијама школа. Већина домаћих војних академија спроводила је основно и постдипломско школовање за припаднике страних оружаних снага.

У Школском центру РВ и ПВО у Рајловцу, на пример, школовало се око 3.000 официра из Либије, Алжира, Ирака и других земаља, а у ЦВТШ у Загребу на основним (додипломским) студијама школовало се 36 Ирачана, 24 Алжирца и 18 Либијаца, а на постдипломским студијама 15 припадника оружаних снага Ирака и 25 припадника оружаних снага Алжира.

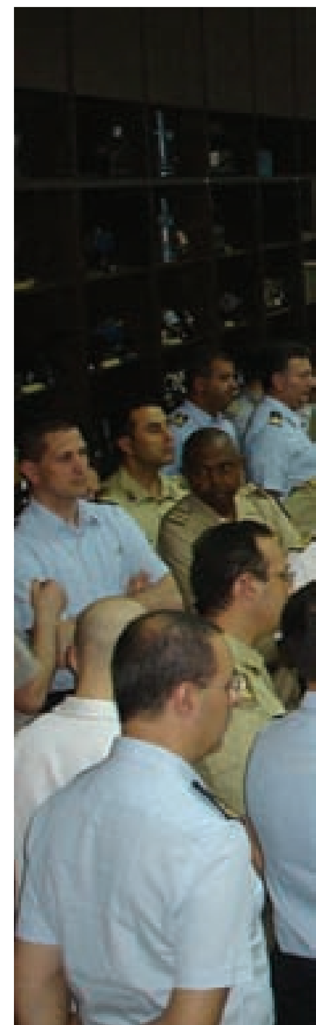
Као једина земља некадашње Југославије која је очувала свој, аутономан војношколски систем, Србија данас наставља традицију школовања стра-

other non-aligned countries and liberation movements studied at the Yugoslav military institutions. Without material and human resources to support education and training for their military officers, many non-aligned countries turned to Yugoslavia, not only as an ally in the non-alignment movement, but also as a partner whose military education system was capable of satisfying their actual needs.

At the time, almost all military schools and training centres in the country taught members of foreign armed forces either in separate classes or in regular joint classes, in accordance with the chosen branches and subject areas. Most Yugoslav military academies offered undergraduate and postgraduate studies to members of foreign armed forces.

For example, 3,000 officers from Libya, Algeria, Iraq and other countries studied at Air Force and Air Defence Training Centre in Rajlovac. At the same time, 36 Iraqis, 24 Algerians and 18 Libyans studied in Zagreb at the Technical Military Academy as undergraduate students, while 15 members of the Iraqi armed forces and 25 members of the Algerian armed forces attended postgraduate studies.

Today, Serbia, as the only ex-Yugoslavia country which has preserved its autonomous military education system, continues the tradition of offering its military education and training facilities to foreign citizens.

наца у својим војним школама. Најновији акредитациони процес кроз који пролази војно школство у Србији, у перспективи пројектује две најелитније високошколске установе – Војну академију и Војномедицинску академију, као регионалне центре за школовање и усавршавање кадрова оружаних снага суседних земаља. Припадници оружаних снага Црне Горе и Босне и Херцеговине редовно користе ове могућности у Војној академији, а од 2009. године на генералштабном и командно-штабном усавршавању у овој установи налазе се и припадници оружаних снага Македоније.

Осим земаља из региона, поверење војним школама Војске Србије поклонили су и припадници оружаних снага појединих великих сила: 2006. године командно-штабно усавршавање у Војној академији завршио је један амерички мајор, 2009. један припадник оружаних снага Кине, а на школовању у Војној академији до 2010. године налази се и један припадник оружаних снага Руске Федерације. Током 2008. године 20 Алжираца је завршило курс српског језика у Војној академији и отпочело студије II степена (магистарске студије из области техничких наука).

The recent accreditation process which military education in Serbia has been going through outlines the prospects for establishing the two most distinguished military education institutions – Military Academy and Military Medical Academy – as regional centres for education, training and development of the armed forces personnel of the neighbouring countries. The members of the armed forces of Montenegro and Bosnia-Herzegovina take opportunity offered by the Military Academy on a regular basis. Since 2009 they are joined by the members of the Macedonian Armed Forces who attend General Staff Advance Course and Command and Staff Development Course.

Apart from the countries of the region, members of armed forces of some most powerful countries have also placed trust in the military schools of the Serbian Armed Forces. In 2006, an American major successfully completed the Command and Staff Development Course at the Military Academy. He was followed by a member of the Chinese Armed Forces who completed his studies in 2009. In 2010 a member of the armed forces of the Russian Federation will graduate from the Military Academy. 20 Algerians attended the Serbian language course at

Представници страних армија у кабинету мотора и моторних возила

Representative of foreign armed forces in motors and motor vehicles classroom

За усавршавање генералштабног и командно-штабног нивоа у Војној академији заинтересовани су и припадници оружаних снага Турске, Немачке, Италије и Француске. Интерес за постдипломске и друге облике усавршавања показују и припадници оружаних снага Либије и Ирака, као и других земаља које се ослањају на позитивна искуства школовања својих људи у време активног присуства СФРЈ у покрету несврстаних, коме су и они припадали.

Позитивна искуства о квалитету наших војних школа и способностима њиховог наставничког кадра носи велики број данашњих високих званичника и функционера у многим земљама, стечена властитим, али и школовањем припадника њихових оружаних снага, што је, свакако, најбоља препорука за Србију и српску војску, као баштинике високошколске традиције и угледа који је у свету, у том погледу, уживала некадашња Југославија и њена армија.

Кадети из Црне Горе који су 2009. године завршили школовање на Војној академији у Београду

Cadets from Montenegro who graduated from Military academy in Belgrade in 2009

the Military Academy and started their second level studies (master studies in engineering and technology) in 2008.

Members of the armed forces of Turkey, Germany, Italy and France are also interested in attending the general staff and command and staff level courses at the Military Academy. The armed forces of Libya and Iraq have expressed their interest in opportunities of postgraduate studies and other modes of professional development for their members. Like many other countries, they rely on the positive experience in educating their personnel from the time when SFRY was an active member of the non-alignment movement to which they also belonged.

The positive feedback on the quality of our military schools and abilities of our teachers is provided by a remarkable number of high officials and distinguished executives from many countries. The favourable impressions gained trough the experience of their own studies, or education and training of members of their armed forces are certainly the best recommendation for Serbia and the Serbian Armed Forces, who have inherited the tradition of military education and the reputation that ex-Yugoslavia and its armed forces once enjoyed for its excellence.

Почетак школовања и усавршавања српских официра у иностранству везује се за период оснивања и рад првих војних школа у Кнежевини, односно Краљевини Србији у 19. веку. Потребе војске за школованим официрима, у време кад се оне нису могле задовољити у домаћим школама, определиле су српске власти готово све до Првог светског рата да у континуитету шаљу официре

The beginning of educational and professional development of Serbian officers abroad is related to the foundation of the first military schools in the Principality and later the Kingdom of Serbia during the 19th century. Since the need of the army for highly educated officers couldn't be met within the Serbian military educational system, the government decided to continually send its officers abroad for their educational and professional development, all the way by the end of the First World War. The elite European military schools were supposed to broaden the officers` vocational education so that they gain new knowledge needed for the development and modernization of Serbian army.

The first group of future officers educated abroad consisted of thirty chosen ones who were sent to Russia in 1883 by Milos Obrenović. The idea was to have the educated officers who could help develop and reorganize their own army. During the late 40s of the 19th century the following officers were sent to attend the regular three-year schools in Prussia: Ranko Alimpić, Petar Protić and Jovan Belimarković- they finished the school for Artillery and Engineering (Belimarković spent some time gaining training practice with the unit in Sttetin). After they had returned to Serbia they became the first teachers at the recently founded Artillery School and they started teaching Serbian officers in 1850.

In 1849 Milivoje Petrović Blaznavac attended the course at the Military Application School for the headquarters apprentices in Metz (France). Blaznavac will later (in 1872) become the first general of the Serbian army, and as the Chief of the Military Department of the Ministry of Internal Affairs (1855-1858) he was in charge of selecting the cadets of the Artillery School for professional development abroad.

The Artillery School (military school providing its cadets with general knowledge) proved itself inadequate since its teachers were neither experienced nor skilful. Lieut. Col. Blaznavac, the head of the Military Department, suggested that nine out of ten Artillery School first group graduates should be sent abroad to be further educated during the period of two or three years. Milojko Lešjanin, Kosta Protić and Tihomilj Nikolić were among these cadets.

Lešjanin finished three-year course at the War Academy in Berlin, spent one year at the Prussian Supreme Headquarters to gain some practice, and finally served for six months with the guard units in Berlin.

Kosta Protić finished two-year course at the Artillery and Engineering school in Berlin and then spent almost a year within the Pioneer battalion in Danzing to gain some practice. From October 1858 to

Генерал Јован Белимарковић

General Jovan Belimarković

на школовање и усавршавање у иностранство, како би у престижним војним школама и јединицама појединих европских земаља они проширили, пре свега, своје стручно образовање и стекли нова знања неопходна за развој и модернизацију српске војске.

Прва група будућих официра, која се школовала у иностранству, била је група од тридесет одабраних младића које је кнез Милош Обреновић 1833. године упутио у Русију, да се „изуче за официре" и да по повратку у отаџбину помогну у развоју и организацији своје војске. У другој половини 40-их година 19. века упућени су на редовно трогодишње школовање у Пруску: Ранко Алимпић, Петар Протић и Јован Белимарковић, који су у Берлину завршили Артиљеријско-инжињеријску школу, а Белимарковић је једно време провео и на трупној пракси у Штетину. После повратка у Србију, они су постали први наставници у тек формираној Артиљеријској школи, која је почела са радом 1850. године.

Миливоје Петровић Блазнавац је 1849. у Мецу (у Француској) завршио курс војне апликационе школе за приправнике у ђенералштабној струци. Блазнавац ће касније постати први генерал (1872) српске војске, а са дужности начелника Војног одељења Министарства унутрашњих дела, од 1855. до 1858. године, био је у могућности да предлаже и шаље свршене питомце Артиљеријске школе на додатно школовање и усавршавање у иностранству.

Показало се да Артиљеријска школа, као општеобразовна војна школа, са недовољно искусним и стручним наставничким кадром, није пружала својим питомцима потребно специјалистичко образовање. На иницијативу начелника Војног одељења, потпуковника Блазнавца, од 10 свршених питомаца 1. класе Артиљеријске школе, деветоро је 1855. године упућено на двогодишње, односно трогодишње школовање у иностранство. Међу њима су били: Милојко Лешјанин, Коста Протић и Тихомиљ Николић.

Лешјанин је у Берлину завршио трогодишњи курс Ратне академије, после чега је у пруском Главном генералштабу провео на пракси годину дана, а затим је шест месеци служио у гардијским јединицама у Берлину.

Коста Протић је у Берлину завршио најпре двогодишњи курс Артиљеријско-инжињеријске школе, потом је скоро годину и по дана провео на пракси у Пионирском батаљону у Данцингу, а од октобра 1858. до априла 1859. у Понтоњерском батаљону у Лијежу (у Белгији).

Тихомиљ Николић је завршио двогодишњи курс Артиљеријско-инжињеријске школе у Берлину, а затим праксу у Пионирском батаљону у Кобленцу и Тополивници и фабрици пушака и муниције у Лијежу.

Генерал Ранко Алимпић

General Ranko Alimpić

April 1859 he was deployed with the engineering battalion in Lieze (Belgium).

Tihomilj Nikolić finished two-year course at the Artillery and Engineering School in Berlin and then he was deployed with the Pioneer battalion in Koblenz and later cannon and ammunition factory in Lieze in order to gain some practice.

In 1856 Milivoje Petrović Blaznavac suggested that thirteen out of fifteen graduates of the second group of the Artillery School cadets should be sent to European countries for further education. This is how the practice of sending Serbian officers to be educated abroad was set up. The officers who,

Миливоје Петровић Блазнавац је и 1856. године предложио да се, од 15 свршених питомаца 2. класе Артиљеријске школе, тринаесторо упути у европске земље на даље школовање чиме је, заправо, утемељена пракса да се официри српске војске континуирано шаљу на додатно школовање и стручно усавршавање у иностранство. Међу онима који су у наредном периоду ову праксу претворили у традицију били су Сава Грујић, Јован Петровић, Петар Топаловић, Димитрије Ђурић, Радован Милетић и многи други официри.

За разлику од Артиљеријске школе, од 1880/1881. године Војна академија Краљевине Србије била је стању да својим питомцима и слушаоцима у великој мери пружи потребно образовање, па су од овог периода свршени питомци Војне академије, односно официри-слушаоци Више школе ВА углавном слати на краће стручно усавршавање (курсирање) од по неколико месеци, ретко на период од годину до две године, у немачке, француске, руске и аустријске војне школе и јединице. То су били, на пример: Милош Васић, Василије Антонић, Радомир Путник, који је 1879. провео у руској војсци шест месеци на усавршавању, Живојин Мишић је 1887. боравио у Аустрији, на усавршавању у Стрељачкој школи у Бруку на Лајти, Михаило Живковић, Милутин Мариновић, Радивоје Бојовић, Милош Божановић, Душан Стефановић, Божидар Терзић и др.

Од српских официра који су се почетком 20. века образовали и стручно усавршавали у иностранству, посебну пажњу завређују шесторица официра и подофицира: поручници Милош Илић и Јован Југовић, потпоручник Живојин Станковић, наредник Михајло Петровић и поднаредници Миодраг Томић и Војислав Новичић. Они су у мају 1912. упућени на школовање у градић Етамп код Париза, у француске пилотске школе прослављених асова ваздухопловства Луја Блерија и Мориса Фармана, где су до септембра исте године прошли летачку обуку и постали први пилоти у историји српског ваздухопловства.

Када је у Србији крајем 19. века отпочео процес модернизације застарелог наоружања, , по узору на поједине европске државе, разматрана је и могућност увођења балона у наоружање српске војске. Да би обезбедило стручњаке за ову област војне технике, Министарство војно Краљевине Србије 1901. године послало је инжењеријског капетана Косту Милетића на школовање у Русију. У новембру 1902. Милетић је завршио Техничку аеронаутичку школу у Петрограду са од-

among many others, made this practice a tradition were Sava Grujić, Jovan Petrović, Petar Topalović, Dimitrije Djurić, and Radovan Miletić.

Unlike the Artillery School, the Military Academy of the Kingdom of Serbia (1880/1881) had its own resources to educate the cadets in the proper way so from this period and on the graduates from the military Academy, as well as the Military Academy College officers were mostly sent to attend short term specialized courses lasting for couple of months, and very rarely for a year or two. They were sent to

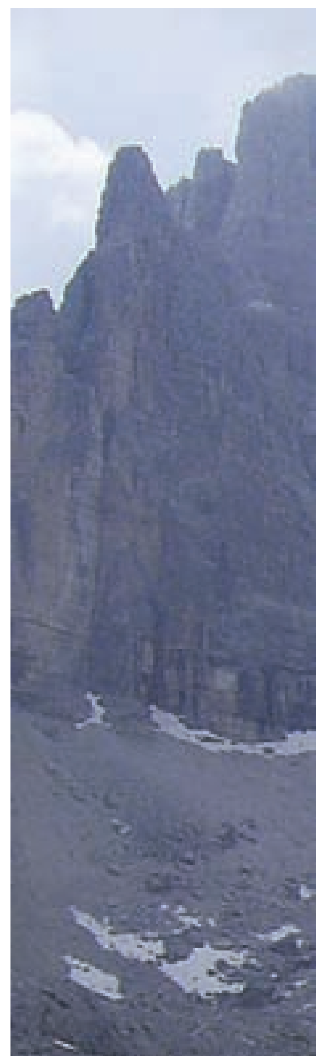
*Кадет Војне академије
на школовању у Републици Грчкој*

*Military Academy cadet receiving
military education in Greece*

личним успехом, где је савладао и управљање слободним балоном и упознао се с радом и организацијом голубије поште. Септембра 1902. године Милетић је учествовао на великим маневрима руске војске и прелетео је слободним балоном 180 km, достигавши висину од 1100 m.

У периоду између два светска рата, додуше у знатно мањој мери, настављена је пракса школовања српских, односно југословенских официра у иностранству, највише у француским ратним школама.

У деценијама које ће уследити након Другог светског рата, зависно од историјских околности и спољне политике нове југословенске државе, њени официри су се школовали у елитним војним школама најпре у Совјетском Савезу, а временом и у САД, Француској, Великој Британији, Италији и Немачкој. Официри су похађали углавном командно-штабне и ратне школе, а велики број је упућиван на обуку ради коришћења нове опреме и технике купљене у појединим земљама.

Кадети Војне академије школују се у Републици Италији

Serbian cadets receiving military education in Italy

Germany, France, Russia and Austria to attend their military schools and gain practice in their units. Some of them were Milos Vasić, Vasilije Antonić, Radomir Putnik (he spent six months with the Russian army improving his military skills), Živojin Misić (in 1887 he was in Austria - the Shooting School in Brouck on Leite), Mihailo Zivković, Milutin Marinović, Radivoje Bojović, Milos Božanović, Dušan Stefanović, Božidar Terzić, etc.

There are six outstanding Serbian officers who were educated abroad at the beginning of the 20th century: lieutenants Miloš Ilić and Jovan Jugović, second lieutenant Živojin Stanković, sergeant Mihailo

Официр Војске Србије на пријему код краљице Елизабете

Serbian Army officer at a reception hosted by HM Queen Elizabeth II

Од 60-их година 20. века, у складу са потребама ЈНА и, свакако, актуелном политиком несврставања, СФРЈ је своје официре слала на усавршавање подједнако у земље западног и источног блока.

Кадети Војне академије школују се на Ваздухопловној академији у Колорадо Спрингсу САД

Serbian cadets at the United States Air Force Academy at Colorado Springs, CO, USA

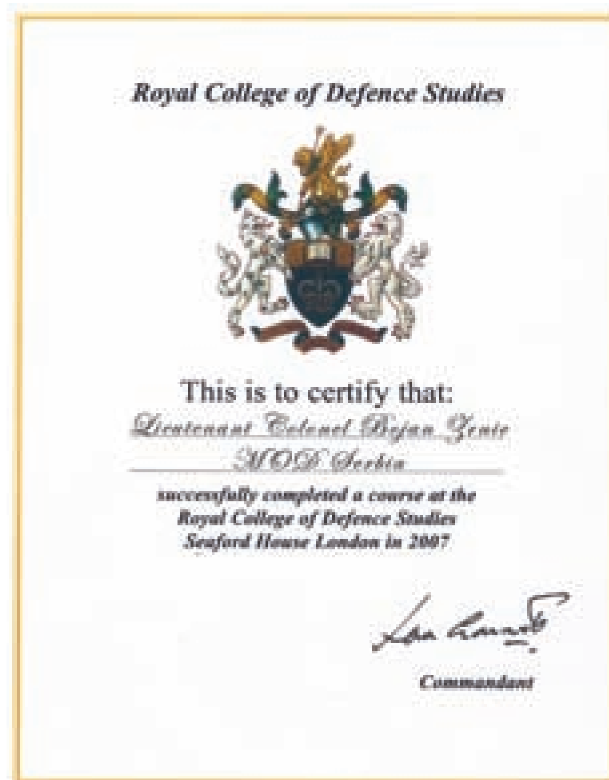
Petrović and junior sergeants Miodrag Tomić and Vojislav Novičić. In May 1912 they were sent to Etamps near Paris where they were improving themselves at the famous Louis Blerri and Morris Farmaunt pilot schools. By September the same year they finished their training and became the first pilots in the history of Serbian Air Force.

By the end of the 19th century, following the examples of some European countries, Serbia started modernizing its out of date weapons. It was then that the Serbian army considered the possibility for

Услед распада Југославије и грађанског рата који је уследио 90-их година 20. века ова пракса је прекинута, да би у новим историјским околностима, последњих година традиција школовања српских официра у иностранству била обновљена. Опредељење државе Србије и њене војске за развој партнерских односа са европским и евроатлантским међународним безбедносним структурама одразило се, између осталог, и на сарадњу у области војног школства. Она је, посебно, интензивирана у последњих седам година, упућива-

Royal College of Defence Studies

This is to certify that:

Lieutenant Colonel Bojan Zenic

MOD Serbia

successfully completed a course at the Royal College of Defence Studies Seaford House London in 2007

Commandant

Диплома Краљевског колеџа

King's College Certificate

its armed forces to use balloons. So, in 1901, in order to apply this innovation, the Ministry of Defense of the Kingdom of Serbia sent Kosta Miletić, the captain of the engineer units, to be educated in Russia. In November 1902 Miletić graduated from the Technical Aeronautic School in Petrograd with excellent grades. He mastered flying the balloon and using pigeon mail. In September 1902 Miletić took part in huge Russian Army maneuvers and he flew 180 km in the balloon reaching the height of 1100 meters.

In the period between the two world wars, although much less intensive, the practice of sending Serbian officers abroad was continued. They were mostly sent to French schools. In the decades to come after WWII, depending on the historical and political situation, as well as on the foreign policy of newly formed Yugoslav state, the officers were educated at the elite military schools, firstly in the Soviet Union and later in the USA, France, Great Britain, Italy and Germany. The officers were mostly attending Command and Staff and War Schools and many of them were sent abroad to be trained how to use modern weapons and equipment.

Thanks to its policy of non-alignment, The Socialist Federal Republic of Yugoslavia (during the 60s and on) could send its officers to both eastern and western block countries. Unfortunately, the disintegration of Yugoslavia and consequent civil wars waged in the 20th century (the 90s) brought this practice to an end. However, the new political environment established in the last couple of years

њем припадника МО на школовање и усавршавање у престижне војне школе појединих европских земаља и САД.

Припадници МО Републике Србије данас, већином, одлазе на школовање нивоа генералштабног и командно-штабног усавршавања у престижне војне школе Сједињених Америчких Држава и европских земаља: У *САД* (Национални ратни колеџ у Вашингтону, Командно-генералштабни колеџ КоВ у Форт Левенворту, Ваздухопловни командно-штабни колеџ у Максвелу, у Алабами); у *Руску Федерацију* (Генералштабна академија ОС Руске Федерације, Војни универзитет трупне ПВО у Тверју и Војна ваздухопловна академија „Јуриј Гагарин" у Монину); у *Француску* (Интервидовски колеџ одбране у Паризу); у *Грчку* (Школа националне одбране у Атини, Здружени ратни колеџ у Солуну и Командно-штабни колеџ у Солуну); у *Италију* (Институт високих студија одбране у Риму, Центар високих студија одбране у Риму); у *Велику Британију* (Краљевски колеџ одбране у Лондону, Напредни командно-штабни курс у Одбрамбеној академији у Шривенхему), у *СР Немачку* (Интернационална командно-штабна академија КоВ у Хамбургу, Интернационална командно-штабна академија В и ПВО у Хирту); у *Краљевину Норвешку* (Штабни колеџ у Ослу); у *Турску* (Академија оружаних снага) и у *Естонију* (Балтички колеџ одбране у Талину).

Поред усавршавања генералштабног и командно-штабног нивоа, од 2005. године у иностранство се упућују и одабрани свршени ученици Војне гимназије ради наставка основних студија у страним војним академијама. Данас се на школовању у војним академијама у иностранству налази 18 студената, некадашњих ученика Војне гимназије: осам студената у Грчкој (у Атини), шест у Италији (у Ливорну, Модени и Поцуолију) и четворица студената у САД (у Колорадо Спрингсу и Вест Поинту).

У страним високим војним и цивилним школама и установама реализују се, такође, и разноврсни облици школовања, курсирања и семинара ради унапређења знања и вештина по најсавременијим европским и светским стандардима, јачања мера међусобног поверења и безбедности у региону и припреме наших припадника за обављање разних дужности по међународним и НАТО стандардима. То су, на пример: Европски центар за безбедносне студије „Џорџ К. Маршал" у Гармиш-Партенкирхену у Немачкој; НАТО школа у Оберамергау, у Немачкој; Европски центар за безбедносне студије у Женеви, Швајцарска. Лекари се школују на разним клиникама и универзитетима у САД, Кини, Руској Федерацији, Француској, Великој Британији... Организују се и курсеви у оквиру Програма сарадње и безбедности у области међународне војне едукације и обуке – IMET у САД итд.

has made this practice possible once again. The decision of the state of Serbia and its army to develop new partnerships in the field of security with the European and Euro Atlantic organizations has mirrored itself in the cooperation concerning military education. This cooperation has been intensified during the last seven years since many of the MoD members have been sent to elite army schools in Europe and the USA.

Nowadays, the Serbian MoD members are educated mostly at the command and general staff levels and are sent to the USA (the National War College in Washington, Command and General Staff Army College in Fort Leavenworth, the Air Force Command and Staff College in Maxwell, Alabama, Russian Federation (General Staff Academy of the Russian Federation Armed Forces, Military University of Antiaircraft Defense in Tverje and Air Force Academy "Jurij Gagarin" in Monino) , France (Interservice Defense College in Paris), Greece (the School of National Defense in Athens, War College and Command and Staff College in Thessalonica), Italy (The Institute of Advanced Studies in Rome, The Center of Advanced Defense Studies in Rome), Great Britain (Royal Defense College in London, Advanced Command and Staff Course at the Defense academy in Shrivenham), Germany (International Interservice Command and Staff Army Academy in Hamburg, International Command and Staff Air Force and Antiaircraft Academy in Hirt, Kingdom of Norway (Staff College in Oslo), Turkey (Academy of the Armed Forces); and to Estonia (Baltic Defense College in Tallinn).

From 2005 and on, Serbia has been sending abroad not only the officers at the HQ advanced studies level, but also Military High school pupils who are to graduate from the foreign military academies. Currently, there are 18 cadets (ex Military High school pupils) at the military academies abroad: 8 cadets in Greece (Athens), six in Italy (Livorno, Modena, Pozzuoli) and four in the USA (Colorado Springs and West Point).

Serbian officers are also attending many different military and civilian courses and seminars tailored according to the latest European and world standards. The aim of such education is self-improvement in knowledge and skills in order to strengthen mutual confidence and regional security, and preparation of our officers to do different jobs according to NATO standards. For example, our officers are being sent to European Center for Security Studies George C. Marshall in Garmisch Partenkirhen - Germany, NATO School in Oberamergau - Germany, Center for European Security Studies in Geneva –Switzerland, etc. Our doctors are improving their knowledge at various hospitals and universities in the USA, China, Russian Federation, France, Great Britain… Also, IMET (International Military Education and Training program) organizes a number of different courses in the USA.

Стручно усавршавање официра у Војсци Србије и Министарству одбране институционализовано је данас у оквиру Школе националне одбране. Она обједињује ниво командно-штабног и генералштабног усавршавања у којима се официри родова и служби оспособљавају за високе и највише командне и друге дужности у Војсци и организацијским јединицама МО.

Виши, односно највиши ниво школовања официра постоји у српској војсци од формирања Војне академије у Краљевини Србији 1880. године. Законом о устројству Војне академије из 1880. и његовом каснијом доградњом, установљена је Виша школа Војне академије у трајању од две године, која је била је намењена за стицање вишег стручног образовања официра (са три специјалистичка курса, за школовање ђенералштабних, инжињеријских и артиљеријских официра). Према Закону из 1880. године, у Вишу школу примани су официри до чина капетана II класе свих родова, који су провели у трупи бар две године и који су положили пријемни испит. Међутим, због недовољног одзива кандидата, Виша школа је отпочела с радом тек 1884. године, након усвајања новог закона о Војној академији који је унео одређене измене у погледу услова за упис у ову школу. Уместо капетана II класе, по новом закону право на упис у Вишу школу имали су официри

Professional development of the officers in the Serbian Army and the Ministry of Defence is institutionalized within the National Defence School. It incorporates the level of Command HQ Advanced studies and General Staff Advanced Studies in which officers of all branches and services are trained for the highest command and other duties within the Army and the structural departments of the MoD.

High, i.e. highest level of military education has existed within the Serbian Army ever since the founding of Military Academy (MA) by the Principality of Serbia in 1880. The Law of structure of the Military Academy from 1880 and its further amending the Senior Officer School of the Military Academy lasting for two years aimed at achieving a higher specialized education of the officers (three specialized courses, for the education of general staff, engineering and artillery officers). According to the 1880 law the highest ranking officers to be admitted were II class captains of all branches, who had at least two years experience in the troops and had passed the entry test. However, due to the insufficient number of applicants, the Senior Officer School will only start working in 1884, after the Law of the Military Academy was passed, changing the enrolment requirements for the school. Instead of II class captains, the new law allowed second lieutenants and lieutenants of all branches to enrol as well, having finished the

Слушаоци 52. класе ГШУ испред Дома Народне скупштине 2009. године

52nd Class of General Staff Advanced Course students in front of the House of National Assembly, 2009

чина потпоручника или поручника свих родова војске који су завршили Нижу школу Војне академије, провели у трупи најмање годину дана и који су положили пријемни испит. После завршетка Више школе официри су се враћали у трупу. Онима који су ову школу завршавали са одличним успехом, законом је било омогућено да конкуришу за даље усавршавање у највишој, ђенералштабној струци.

Уредбом о ђенералштабној струци из 1884. године, дефинисана је у лога Ђенералштаба (Генералштаба) у организовању и припремама официра за ђенералштабну струку. Као специјализована, највиша струка у српској војсци, она се временом развијала и усавршавала као потреба модерног начина ратовања, у коме је командовање обавезно подразумевало садејство различитих родова војске, што се могло постићи правилном

Junior Officer School of the Military Academy, who have at least one year experience in the troops and have passed the entry test. Having finished the Senior Officer School the officers returned to the troop. The law allowed those who graduated with excellent marks to apply for the highest level of education – the General Staff vocation.

The statute of the General Staff Vocation from 1884 the role of the General Staff in organizing and preparation of the officers for the General Staff Vocation had been defined. As specialized highest vocation in the Serbian Army, in time it developed and improved as a necessity of the modern warfare, in which command prerequisite is a joined operation of different branches, which can be achieved by proper coordination of all subjects participating in the warfare. The officers admitted to the General Staff first had to go through the theoretical and practical part

Команданти батаљона и команданти ескадрона у спомен примања нових застава на Цвети 1886.

Battalion and squadron commanders receiving new flags on Palm Sunday, 1886

Слушаоци 55. класе Командно-штабног усавршавања са министром одбране Драганом Шутановцем 2009. године

55th Class of Command and Staff Course students with Minister of Defence, Dragan Šutanovac, 2009

координацијом свих субјеката који су учествовали у рату. Официри који су примани у ђенералштабну службу морали су претходно да прођу теоријски и практичан део наставе на курсу у трајању од две године и да положе 13 испита пред посебном комисијом Ђенералштаба, после чега су добијали звање ђенералштабног официра.

Слична организација школовања и усавршавања официра у Југословенској војсци задржана је и у периоду између два светска рата када су, према расположивим подацима, Вишу школу ВА од 1919. до 1929. године завршила 242 официра, а од 1919. до 1934. године у овој школи се школовало 350 слушалаца. То указује на знатно слабији одзив кандидата за овај ниво школовања на Војној академији. Генералштаб је и у том периоду наставио са праксом школовања и припрема официра за генералштабну струку, иако је евидентан био недостатак генералштабних официра за попуну формације Југословенске војске.

of the course lasting for two years and pass 13 exams in front of a special General Staff commission, to achieve the rank of a General Staff officer.

A similar education and professional development of the officers was retained in the Yugoslav Army between the two World Wars when, according to the data available, the Senior Officer School of the MA between 1919 and 1929 graduated 242 officers, and between 1919 and 1934 350 students attended the courses. This points to a significantly lower level of interest for taking this kind of education. The General Staff continued to prepare officers for the General Staff vocation, as high demand for such officers in the Yugoslav Army was evident.

Based on the *Regulation of the Main General Staff and General Staff Vocation* from 1927, 14–16 "apprentices" ranking from lieutenant to major would enter this type of specialisation programme in November each year. They remained apprentices for two years, after which they took the final test. The course

На основу *Уредбе о Главном генералштабу и генералштабној струци* из 1927. године, сваке године у новембру овој врсти специјализације приступало би 14–16 „приправника", у чину од поручника до мајора. Они су две године проводили у статусу приправника, после чега би полагали завршни испит. Припрема је била целодневна, теоријска и практична; трајала је од 1. новембра до 1. маја (теоријска) и од 15. јануара до 15. фебруара по војним окрузима (практична). Од 1. јуна до 20. септембра обављала су се генералштабна путовања, која су обухватала рад у Школи за пешадијске и артиљеријске официре у Сарајеву, обилазак морнарице и обале, те обилазак војнотехничких завода и установа. Ова припрема официра изискивала је много одрицања, у првом ре-

lasted the whole day, consisting of theory and practice; theoretical part from November, 1 to May, 1 and practical part from January, 15 to February, 15 in military regions. From June, 1 to September, 20 the General Staff tour took place, comprising working in the School for Infantry and Artillery officers in Sarajevo, tour of the Navy and the coast, and visiting military-technical institutes and institutions. This officer preparation called for great self-denial, primarily including separation from the family and precious little spare time over the two year period this education lasted.

The 1927 regulation established the General Staff commission with precisely defined tasks regarding selection, promotion and deployment of the graduated General Staff officers. In fact, it was in charge of "candidate selection, determining the programme

Слушаоци крагујевачке официрске школе са управником пук. Јованом Мишковићем и наставницима, 1887/88

Students of Officer School in Kragujevac, accompanied by the Principal, Colonel Jovan Mišković, and teachers, 1887/88

ду одвојеност од породице, и мало слободног времена у току читавог (двогодишњег) периода, колико је трајала специјализација.

Уредбом из 1927. била је установљена и Генералштабна комисија која је имала прецизно одређене задатке, који су се тицали селекције, промоције и каснијег распореда свршених генералштабних официра. Конкретно, она се бавила „избором кандидата; утврђивала је програм и распоред рада; оцењивала је успех приправника прве и друге године, имала је право да испитује и одлучује о њиховом преводу; израђивала је предлоге за распоред ђенералштабних официра и официра за ђенералштабне послове и војних изасланика и, сваке године, по спроведеном оцењивању, имала је право да предлаже о преводу из

and schedule of work, marking the success of I and II year apprentices, had the right to examine and decide on their advancement, prepared deployment recommendations for the General Staff officers and officers for the General Staff Duties, as well as military Attaches, and every year, having carried out the marking process had the right to propose those who either due to their level, or character, or health or something else were not able to satisfy the demands of the General Staff vocation."

It was the intention of the Main General Staff, to have the elite professional development over the given period help the officers perfect themselves in working with the up-to-the-minute formations (regardless of the current formation and equipment of the Yugoslav Army). At the beginning of 30s of 20th

Официри војске Краљевине Србије

Army officers in the Kingdom of Serbia

ђенералштабне струке у род оних ђенералштабних официра који, било својом спремом, било карактерним особинама, здрављем и др., нису имали могућности да остану у ђенералштабној струци".

Према интенцијама Главног генералштаба, циљ елитног усавршавања у наведеном периоду био је, поред осталог, да се официри усавршe у раду са најмодернијим формацијама (независно од тадашње формације и опреме Југословенске војске). Почетком 30-их година 20. века размишљало се и о модернизацији формације и наоружавању војске модерним борбеним средствима. У априлу 1932. године извршена је допуна Уредбе о Главном генералштабу и генералштабној струци (из јуна 1927) која је, пре свега, била резултат настојања краља Александра да, уз помоћ француских официра, изврши модернизацију обуке и наставе у Југословенској војсци. Тенденција је била да се у генералштабну струку јављају млади официри до 30 година старости, највише чина капетана I класе. Услов више није била Виша школа ВА, али се, на пример, инсистирало на добром познавању француског језика. Свршени слушаоци Више ратне школе у Паризу примали су се директно, и постајали су приправници у другој години. Њих је, додуше, било само по неколико годишње (у току 1933. примљена су три, а 1934. године два официра).

Иако је Други светски рат означио дисконтинуитет са традицијом и организацијом српског и

century, there was thought of modernizing the formation and arming the forces with the most advanced combat means. In April 1932 the Regulation of the Main General Staff and General Staff Vocation (from June 1927) was amended, mainly as the result of the effort of king Alexander aided by the French officers trying to modernize the training and teaching in the Yugoslav Army. The tendency was to have young officers up to 30 years of age and ranking up to I class captain to apply for the General Staff. The prerequisite was no longer the Senior Officer School of the MA, but an accent was for e.g. on a good knowledge of French language. Graduates of the Higher College of War in Paris were admitted directly, becoming apprentices at the second year. The number of such candidates was not higher than a few every year, however (in 1933 three officer, and two in 1934).

Though World War II discontinued the tradition and organization of the Serbian and Yugoslav military education from the previous times, immediately after its end, the practice of education and professional development for the highest ranks and duties within the Army was reintroduced. The Military Academy of the Democratic Federative Yugoslavia (which was short-lived: November, 21 1944 – July, 31 1945), and the Higher College (Course) of the General Staff of the Yugoslav Army coexisted, as the later was established for professional development of the military high management on March, 20 1945 in Belgrade.

југословенског војног школства из претходних времена, у Југословенској армији непосредно после завршетка рата настављена је пракса школовања и усавршавања официра за највише чинове и дужности у оружаним снагама. Упоредо са Војном академијом Демократске Федеративне Југославије (која је, додуше, радила кратко, од 21. новембра 1944. до 31. јула 1945. године), образована је 20. марта 1945. у Београду Виша школа (курс) Генералштаба Југословенске армије, за усавршавање виших војних руководилаца. Она ће током 50-их година постати основа за формирање Ратне школе – претече Школе националне одбране. Школа је била намењена за оспособљавање виших војних старешина (команданата дивизија) и виших командних и штабних официра. Прва класа имала је 28 слушалаца. Школовање је тра-

The later will constitute the basis of the War School established in 50s, the forerunner of the National Defence School. The school was to cultivate high ranking officers (division commanders), high command and headquarter officers. The first class enrolled 28. The course lasted for 2 months, using exclusively the rules of the Soviet Red Army.

Apart from the Military Academies, that were once again being established throughout Yugoslavia at the beginning of 50s, the need to educate officers for the highest duties called for a more advanced course still. 50s and 60s saw the opening of Higher MAs of different branches and technical orientations, that were at that time the highest level of education existing within the Yugoslav Peoples' Army (JNA).

The Higher MA of the JNA (established in 1952) comprised the School of Tactics and School (course)

Обраћање начелника Војне академије полазницима Школе националне одбране

Military Academy Commandant addressing students of National Defence School

јало око 2 месеца, а користила су се искључиво правила совјетске Црвене армије.

Поред војних академија, које се у Југославији поново оснивају почетком 50-их година, потреба за школовањем официра за највише дужности наметнула је и идеју о отварању школа вишег ранга у земљи. Током 50-их и 60-их година формирају се више војне академије видова и техничког усмерења, које су у то време биле највише образовне институције у Југословенској народној армији.

У саставу Више војне академије ЈНА (формиране 1952. године) налазиле су се и Школа тактике и Школа (курс) оператике која је отпочела с радом још 1950. године. Школа оператике трајала је 18 месеци и у њој су решавани задаци нивоа корпуса и армије. Кандидати су примани конкурсом, а услов је био да претходно заврше Школу тактике. У Школи тактике, која је трајала две године, официри су се школовали за командовање здруженим тактичким јединицама и за одређене дужности у вишим штабовима.

of operations that started working back in 1950. The School of operations lasted for 18 months addressing tasks on the level of corpuses and armies. The candidates were admitted by competition, with the prerequisite of completing the School of Tactics first. In the School of Tactics, lasting for two years, the officers were prepared for commanding joined tactical units and performing certain duties within the higher headquarters.

By the order of the JNA HQ the School of operations was renamed to War School in 1954. It started working under the new name on November, 5 1955 and was of inter-branch character. The applicants, ranking at least captain and having finished the School of Tactics and spent at least two years on command duties, had to pass the entry test.

By 1972 the War School produced 17 classes, i.e. 489 students. From 1960/1961 school year, one year long course was also introduced in the War School and School of Tactics for applicants born prior to 1925. It was thought that they would be able to go through the curriculum faster, due to their command-

14. класа Више школе Краљевске српске војне академије, 1894–1896

14th Class of Higher School of Royal Serbian Military Academy, 1894-1896

Полазници Школе националне одбране у посети Бриселу

Students of National Defence School visiting Brussels.

Одлуком Генералштаба ЈНА Школа оператике преименована је у Ратну школу 1954. године, а она је, под новим називом, отпочела с радом 5. новембра 1955. године. Школа је имала интервидовски карактер. Услови за пријем кандидата подразумевали су: пријемни испит, завршену Школу тактике, најмање две године проведене на командним дужностима и најмање чин капетана.

У периоду до 1972. године Ратну школу је завршило 17 класа, односно 489 слушалаца. Од 1960/1961. школске године, поред уобичајеног двогодишњег, почело је и једногодишње школовање у Ратној школи и Школи тактике за кандидате рођене пре 1925. године, за које се рачунало да ће, захваљујући ратном искуству и искуству у мирнодопском командовању и раду у јединицама, брже савладати наставни план и програм. Млађи кадрови (рођени после 1925) и даље су наставили двогодишње школовање. Организација школовања остала је непромењена. Наређењем државног секретара за Народну одбрану из 1964. године, Школа тактике је преименована у Вишу војну академију КоВ-а.

Наредна фаза у развоју овог нивоа школовања официра ЈНА почиње преименовањем Ратне

ing experiences in both war and peace times. Younger cadre (born later than 1925) continued to attend the two-year long course. The organization of the school remained unchanged. By the 1964 order of the State Secretary for Peoples' Defence, the School of Tactics was renamed to the Higher Military Academy for the Army.

The following development phase for this kind of JNA officer training starts with renaming the War School into The School of Peoples' Defence. The educational process lasted for two years (though for a short time, the practice of one-year long education for elder cadre was applied), and the teaching process was modernized and complemented by new subjects. 13 regular classes with 406 students and 9 additional ones with 219 students completed the school.

Upgrading of the schooling system 1984/1985 saw the School of Peoples' Defence become the Total Defence School which became the highest ranking educational institution within the JNA, producing officers for highest command and staff in operations and strategic commands and staffs of the armed forces. At the same time, Command-staff Schools of operations and tactics of the branches were intro-

школе у Школу народне одбране. Школовање је трајало две године (иако је и даље, кратко, важила пракса једногодишњег школовања за старије кадрове), а наставни процес осавремењен је и допуњен новим предметима. Школу је завршило 13 редовних класа са 406 слушалаца и 9 ванредних са 219 слушалаца.

Доградњом школског система 1984/1985. године, Школа народне одбране је преименована у Школу општенародне одбране, стекавши статус школе највишег ранга у ЈНА, у којој се оспособљавају старешине за највише командне и штабне дужности у оперативно-стратегијским командама и штабовима оружаних снага. Истовремено, образоване су и командно-штабне школе оператике и тактике видова. Командно-штабну школу оператике завршило је 5 класа са 165 слушалаца КоВ-а, 42 слушаоца РВ и ПВО и 32 слушаоца РМ.

Последња фаза у развоју овог нивоа школовања у ЈНА започиње реформама из 1989/1990. године, када су извршене и две организационе

duced. The Command-staff School of operations graduated 5 classes with 165 students from the Land Faces, 42 from the Air force and 32 from the Navy.

The final phase in the development of this kind of JNA schooling started with the 1989/1990, when two structural changes were also introduced: two year long Command-staff school for different branches for the tactical level continued to work, and the Total Defence School became the War School lasting for one year. The War School started working 1990/1991 as independent educational and scientific institution within the High Military Schools Centre. Due to the disintegration of the former SFRJ the War School graduated only one class of 23 students.

The period of transformation of the military schooling system at the beginning of 90s saw the establishing of the Yugoslav Army University (which had no legal or normative basis however), and the War School became the National Defence School (SNO) whose first class (class 37) started the course in February 1994 and graduated five and a half months later.

Полазници ШНО информишу се о искуствима других држава у области одбране и безбедности.

Students of National Defence School are getting information on experiences of foreign countries in the field of defence and security

промене: наставила је с радом двогодишња Командно-штабна школа по видовима за тактички ниво, а Школа општенародне одбране је трансформисана у Ратну школу, у трајању од годину дана. Ратна школа је отпочела с радом 1990/1991. године, као самостална наставно-научна установа у саставу Центра високих војних школа. Због ванредних околности и распада СФРЈ почетком 90-их година, школовање у Ратној школи завршила је само једна класа са 23 слушаоца.

У периоду трансформације војног школства почетком 90-их година, када је једно време постојао и Универзитет ВЈ (који, додуше није имао законско, нити било које нормативно утемељење), Ратна школа је преименована у Школу националне одбране, чија прва генерација (37. класа) почиње са школовањем фебруара 1994. године и завршава га након пет и по месеци.

Универзитет ВЈ укинут је 1995. године, а ШНО остаје самостална школа, у саставу Центра војних школа ВЈ. Уведене су и одређене новине у

The Yugoslav Army University was relinquished in 1995 and SNO remains an independent school within the High Military Schools Centre of the Yugoslav Army (JA). Certain novelties were introduced into the organizational structure such as including the departments of operations and strategy, which facilitated the planning and carrying out of the teaching process significantly. The attendants were at first admitted by competition, without the entry tests, and from 1996/1997 all who wanted to enrol into the National Defence School had to pass the entry test.

According to the 1994 Law on military schools and scientific-research institutions, i.e. its amendments from 1999 and 2005, the National Defence School became an organizational unit of the Military Academy. General Staff and Command Staff Advanced Studies and postgraduate studies in the art of war were carried out there.

The 2008 Accreditation of the MA separated postgraduate studies from the SNO, and they then ceased to exist altogether as independent form of or-

Генералштабно путовање од 31. августа до 14. септембра 1901.

General Staff journey from August 31 to September 14, 1901

организационој структури ове школе, тиме што су у њен састав ушле катедре оперативе и стратегије, а што је омогућавало лакше планирање, извођење и праћење наставе. У почетку су слушаоци примани конкурсом, без пријемног испита, а од 1996/1997. године уведен је пријемни испит, као предуслов за упис у Школу националне одбране.

Према Закону о војним школама и научноистраживачким установама из 1994. године, односно његовим изменама и допунама из 1999. и 2005. године, Школа националне одбране постала је организациона целина Војне академије. Ту су се одвијали генералштабно и командно-штабно усавршавање и постдипломске студије у области ратне вештине.

У складу са реформским процесом везаним за акредитацију Војне академије, 2008. године из састава ШНО издвојене су постдипломске студије које су, потом, престале да постоје као самостални облик организованог научног усавршавања у Војсци Србије и МО, на нивоу магистарских студија.

У састав Школе 2007. године улазе курсеви, као посебан вид усавршавања официра. У току исте године из њеног састава су издвојене кате-

ganized scientific development within the Serbian Army and MoD, at the level of postgraduate studies.

The SNO introduces courses as a special means of professional development for officers in 2007. In the same year departments were separated from its structure, which are now within the Vice-dean jurisdiction of the MA Dean's office.

Professional development and life-long learning process is an extremely important segment of the educational efforts undertaken by the MA. The 2009 rule book addressing courses and other forms of professional development within the MoD and Serbian Army reorganizes the SNO yet again. The new concept of career and professional development, due to be put to practice in 2010 includes 4 levels: the basic Command-staff course, Command Staff Advanced Studies, General Staff Advanced Studies and Advanced Studies of Security and Defence. New study curricula for the first three levels of professional development have been prepared.

The curricula comprise the following teaching methods: classes, seminars, consultations, practice and special forms of training: study trips around the country and abroad, teaching excursions, method-

Коњички официри Краљевине Србије

Cavalry officers of the Kingdom of Serbia

Слушаоци 55. класе КШУ у посети Четвртој бригади КоВ у Врању.

55th Class of Command and Staff course students visiting 4th Army Brigade in Vranje

дре и од тада су оне у оквиру продеканата за наставу деканата Војне академије.

Стручно усавршавање и образовање током живота представља данас важан сегмент образовне делатности у Војној академији. Правилником о курсевима и другим облицима усавршавања у Министарству одбране и Војсци Србије из 2009. године, поново је извршена реорганизација Школе националне одбране. Нови концепт каријерног усавршавања, који треба да заживи од 2010. године, обухвата четири нивоа усавршавања: основни командно-штабни курс; командно-штабно усавршавање, генералштабно усавршавање и високе студије безбедности и одбране. Израђени су нови студијски програми за прва три нивоа усавршавања.

ological planning and operations problems solving within the defence system.

Curricula prepare the students for performing duties within all the Army missions, the most important one being the defence of the Republic of Serbia. The students "develop professional knowledge and understanding, analytical and communicative abilities, especially under pressure and time limitation, as well as motivation for performing highly responsible duties." Methodical, demonstrative, complex and control tasks are carried out in exercise rooms, laboratories, classrooms, and command reconnaissance and trips.

Teaching is done by the highly experienced teachers of the MA, while for further practice governmental officials and officers, military command-

Промоција слушалаца КШУ

Newly promoted Command Staff Officers at the Graduation Ceremony

Овим програмима је планирано да се настава изводи у облику предавања, семинара, консултација, вежби и посебних облика наставе који обухватају: студијска путовања у земљи и иностранству, наставне посете, методску разраду задатака и решавање оперативних проблема у систему одбране.

Наставни програми обухватају садржаје који омогућавају оспособљавање полазника за обављање дужности у оквиру свих мисија Војске, при чему је тежиште на задацима одбране Републике Србије. Полазници „развијају професионално знање и разумевање, аналитичке и комуникативне способности, посебно у условима притиска и ограниченог времена, као и мотивације за обављање виших дужности". Решавање методско-показних, комплексних и контролних задатака спроводи се у вежбаоницама, кабинетима, учионицама и на командантским извиђањима и путовањима.

Наставне садржаје изводе искусни наставници са катедри ВА, а ради актуелизације ових садржаја ангажују се и државни функционери и службеници, војни руководиоци, домаћи и страни стручњаци. На свим нивоима стручног усавршавања могу се, под условима утврђеним подзаконским прописима и споразумима, усавршавати и лица из састава оружаних снага страних земаља.

Основни командно-штабни курс представља новину у хијерархији усавршавања официра у

ers, foreign and domestic experts are brought in. All levels of professional development are also available to members of foreign armed forces under appropriate sub-legal regulations and contracts.

The basic Command Staff course is a novelty in the professional development hierarchy within the Reserve Officers School (SRO). The course will produce professional officers skilled for commanding tactical units on the branch-service company level and performing duties within the commands of tactical battalions and larger units, and other corresponding duties within the mission and tasks of the Army. The three months course is of branch character (additional flying training for pilots is 90–120 classes). The course consists of two parts: the first part is general and the second specialist (for branches and services). Having successfully completed the course, prerequisites are met for advancement into the rank of major, performing higher ranking duties and attending further professional development courses on the Commanding HQ level.

The Studies of Safety and Defence are a novelty in the career stepping up; these are aimed at equipping Army and governmental officers for performing the highest governing, command and management duties within the MoD and HQ of the Serbian Army. This is the highest level of professional development for the purposes of the defence and security systems.

ШНО. Курс ће обезбедити оспособљавање професионалних официра за командовање тактичким јединицама четног нивоа рода-службе и обављање штабних дужности у командама тактичких јединица батаљонског и вишег нивоа, као и за реализацију других дужности тог нивоа, у оквиру мисија и задатака Војске. Курс је родовског карактера и траје три месеца (за пилоте, додатно, летачка обука: 90–120 часова). Курс се реализује у два дела, први је заједнички, а други је специјалистички (по родовима-службама). Након успешно завршеног курса, стичу се услови за унапређење у чин мајора, постављење на вишу дужност и усавршавање према изабраном типу каријере на командно-штабном нивоу.

Новину у каријерном усавршавању представљају и студије безбедности и одбране, које су намењене оспособљавању државних службеника и официра за обављање највиших управних, командних и руководећих дужности у МО и ГШ Вој-

It lasts for four months. It is aimed at public officers, managers, journalists and political activists dealing with the matters of defence policy and security professionally, as well as professional officers ranking from colonels to brigade generals getting ready for the highest duties within the defence system.

Command Staff Advanced Studies

Ever since the Higher MA of the JNA, aiming at professional development of officers who have completed officer schools and courses, was founded in 1952 (School of tactics and School of operations included) and later the Higher MA for the Army (1964), then Command-staff Schools of tactics of the branches, then Command-staff Academies and during 90s of XX century Command Staff School as the

Слушаоци КШУ у спомен-соби 250. бригаде ПВО

Students of Command and Staff course in the memorial room of 250th Air Defence Brigade

ске Србије. То је највиши ниво стручног усавршавања за потребе система одбране и безбедности и траје четири месеца. Намењен је државним службеницима, функционерима, новинарима и политичким активистима, који се професионално баве или ће се бавити проблематиком политике безбедности и одбране, као и професионалним официрима чина пуковник–бригадни генерал, који се припремају за највише дужности у систему одбране.

Командно-штабно усавршавање

Од оснивања Више војне академије ЈНА 1952. (са Школом тактике и Школом оперативе), намењене усавршавању официра после завршетка официрских школа и училишта, па касније, оснивања Више војне академије КоВ-а (1964), затим, командно-штабних школа тактике видова, командно-штабних академија и, 90-их година 20. века, оснивања Генералштабне школе која је била претеча данашњем командно-штабном усавршавању, у СФРЈ и СР Југославији придавала се велика пажња школовању и усавршавању официра на оперативно-тактичком нивоу. Овај облик усавршавања био је предвиђен за официре који су завршили основне студије и одређено време провели у трупи.

Данас је командно-штабно усавршавање облик интервидовског стручног усавршавања професионалних официра у МО и ВС. Организује се и реализује у Школи националне одбране Војне академије, Сектора за људске ресурсе МО, а његови полазници су официри предвиђени за постављање на формацијске дужности чина потпуковника у ВС и МО, као и припадници страних оружаних снага, у складу са Правилником о школовању странаца у војним школама и војним научноистраживачким установама и постигнутим споразумима.

Командно-штабно усавршавање представља други степен стручног усавршавања официра. Организује се, по правилу, као редовно усавршавање у трајању од једне школске године, уз вредновање резултата рада слушалаца из свих предмета предвиђених Програмом усавршавања и обавезну израду стручног рада, који официри бране на крају школовања. Усавршавањем се официри оспособљавају за решавање тактичких задатака, стицање знања и овладавање вештинама за потребе тактичког нивоа командовања и обављање почетних дужности према одређеном типу каријере:

forerunner of the contemporary Command Staff Advanced Studies, in SFRJ and SRJ great attention was paid to education and professional development of the officers on operations and tactical levels. This type of professional development was designed for officers who had finished basic studies and spent a certain period in a troop.

Command Staff Advanced Studies is a form of inter-branch professional development of officers within the MoD and military service. It is organized and carried out within the School of National Defence of the Military Academy, Human Resources Sector of the MoD, and it is attended by officers who are to perform duties of lieutenant-colonels within the MoD and military service, as well as members of the foreign Armies according to the Regulations on training

Промоција 52. класе ГШУ у сали Дома Народне скупштине 2009. године

Graduation Ceremony of 52nd Class of General Staff Advanced Course in the House of National Assembly, 2009

командно-оперативном, штабно-функционалном и логистичком.

Циљ командно-штабног усавршавања се, зависно од организацијско-мобилизацијских промена у Војсци и МО, своди на оспособљавање официра за командовање тактичким јединицама свог рода-службе батаљонског нивоа, обављање штабних дужности у командама бригадног нивоа и других дужности у вишим командама Војске и организацијским јединицама МО, у оквиру мисија и задатака који проистичу из доктринарних и нормативних докумената у области одбране Републике Србије.

Образовна подручја на овом нивоу усавршавања су: опште и војностручно образовање и физичке припреме. Опште образовање обухвата

foreigners in military schools and scientific and research institutions and corresponding contracts.

Command Staff Advanced Studies is the second level of professional development for officers. It is organized as regular professional development lasting for one year, including evaluating of the subjects given in the Professional development programme and preparation of a specialist paper that the officers defend at the end of the course. Professional development enables the officers for solving tactical problems, acquiring expertise for the tactical level of command and performing initial duties in certain types of career: command-operations, staff-functional and logistic.

The purpose of the Command Staff Advanced Studies, depending on the command and mobilization changes within the Army and MoD, comes down

садржаје из области организационог понашања, управљања пројектима и страног језика. Војностручно образовање обухвата садржаје војностручних предмета: методологије војних наука, војне стратегије, командовања и руковођења, оператике, тактике, војне географије, војне логистике, савремених војних технологија и стручног рада.

Осим основних предметних садржаја, обрађују се и основе војног менаџмента, историја војне мисли, савремени концепти безбедности, начела употребе страних армија у извођењу операција, одредбе међународног хуманитарног права у командовању, односи с јавношћу, цивилно-војна сарадња и др.

Настава се реализује путем предавања, семинара, консултација, вежби, наставних посета. Вежбе се изводе ради проигравања одређених модела комплексних задатака на оперативно-тактичком нивоу.

Посебним облицима наставе обухваћене су наставне посете за све слушаоце у трајању до шест радних дана и методска разрада задатака. Нарочит значај има примењени део, у оквиру којих се реализују командантска путовања и извиђања у трајању од неколико радних дана.

Наставне посете се организују ради сагледавања стања на терену, обилазака органа локалне самоуправе, радних организација и организацијских јединица ВС.

После завршеног школовања, на пригодној војној свечаности, уз присуство високих државних и војних званичника, официрима се уручује диплома о завршеном усавршавању и стеченом звању командно-штабног официра, а тројица најбољих награђују се официрским сабљама.

У периоду од 2000. до 2009. године школовање на командно-штабном усавршавању завршило је 450 слушалаца, односно по класама:

- 49. класа, школска 2000/2002. – 115 официра;
- 50. класа, школска 2001/2003. – 105 официра;
- 51. класа, школска 2003/2005. – 99 официра;
- 52. класа, школска 2005/2006. – 31 официр;
- 53. класа, школска 2006/2007. – 24 официра;
- 54. класа, школска 2007/2008. – 33 официра;
- 55. класа, школска 2008/2009. – 43 официра.

Данас се (у школској 2009/2010. години) на школовању налази 56. класа КШУ, која броји 63 официра, 57 из ВС и МО, 2 из Војске Црне Горе, 3 припадника ОС Босне и Херцеговине и 1 из армије Републике Македоније.

Генералштабно усавршавање

Генералштабно усавршавање је данас највиши облик стручног усавршавања професионал-

to training the officers for commanding tactical units – battalions of their branch and/or service, performing staff duties within the battalion commands and other duties in higher commands or organizational units of the MoD, within missions and tasks deriving from doctrine and normative documents of defence of the Republic of Serbia.

Educational areas at this level of professional development are: general and military-specific education and physical preparation. General education comprises the area of organizational conduct, managing projects and foreign language. Military-specific education comprises military-specific subjects: methodology of military science, military strategy, commanding and administration/management, operations, tactics, military geography, military logistics, contemporary military technologies and professional paper.

In addition to the subjects studied, there are also topics like introduction to military management, history of military thought, modern concepts of security, principles of engaging foreign armies in operations, articles of international humanitarian law in commanding, public relations, civilian-military cooperation etc.

The teaching process combines classes, seminars, consultations, practice and teaching excursions. Practice is included in order to go through certain models of complex tasks on operations and tactical levels.

Special forms of training comprise teaching excursions lasting up to 6 working days and methodological task development. The applied part has a special significance, as command trips and reconnaissance is done for a few days at a time.

Teaching excursions are organized to look into the situation in the field, visiting local authorities, firms and organizational units of the Serbian Army.

At the end of the course, in the presence of high state and military officials, the ceremony of awarding diplomas takes place. Having completed this level of professional development, the officers become command-staff officers, and three best ranking ones are awarded ceremonial swards.

Between 2000 and 2009 450 students have completed Command Staff Advanced Studies, or given by class:

- 49th class, school year 2000/2002 – 115 officers;
- 50th class, school year 2001/2003 – 105 officers;
- 51st class, school year 2003/2005 – 99 officers;
- 52nd class, school year 2005/2006 – 31 officers;
- 53rd class, school year 2006/2007 – 24 officers;
- 54th class, school year 2007/2008 – 33 officers;
- 55th class, school year 2008/2009 – 43 officers.

At present (school year 2009/2010) 56th class is attending the Command Staff Advanced Studies consisting of 63 officers, 57 civilians from the MoD, 2 from the Montenegrin Army, 3 from Bosnia and Herzegovina and 1 from the Former Yugoslav Republic of Macedonia.

них официра у МО и ВС. Организује се и реализује у Школи националне одбране Војне академије, Сектора за људске ресурсе МО. Полазници генералштабног усавршавања су официри чина потпуковник-пуковник ВС и МО, који се, пре свега, припремају за дужности за које је предвиђен чин пуковника и бригадног генерала.

На генералштабном нивоу усавршавају (школују) се и припадници страних оружаних снага, у складу са Правилником о школовању странаца у војним школама и војним научноистраживачким установама и постигнутим споразумима. Генералштабно усавршавање је школовање интервидовског (здруженог) карактера, има облик редовног школовања у трајању од једне школске године, уз обавезно вредновање постигнутих резултата из свих предмета предвиђених Програмом усавршавања за овај ниво, после чега официри раде и бране стручни рад којим формално завршавају школовање.

Зависно од организацијско-мобилизацијских промена у Војсци и МО, циљ усавршавања подразумева оспособљавање официра за командовање оперативним и стратегијским саставима и обављање оперативних, штабних и других дужности у командама оперативно-стратегијског нивоа, до оспособљавања официра за највише дужности у МО РС и Генералштабу ВС.

Образовна подручја усавршавања су општевојно и војностручно образовање и физичке при-

General Staff Advanced Studies

General Staff Advanced Studies is the highest form of professional development for officers within the MoD and Serbian Army. It is organized and carried out within the School of National Defence of the Military Academy, Human Resources Sector of the MoD. General Staff Advanced Studies are attended by lieutenant-colonels and colonels, predominantly getting ready for duties performed by colonels and brigade generals.

Members of the foreign Armies are also educated at the General Staff Advanced Studies according to the Regulations on training foreigners in military schools and scientific and research institutions and corresponding contracts. General Staff Advanced Studies is of inter-branch (joint) character. It is organized as regular professional development lasting for one year, including evaluating of the subjects given in the Professional development programme for this level and preparation of a specialist paper that the officers defend at the end of the course thus formally completing their professional development.

The purpose of the Command Staff Advanced Studies, depending on the command and mobilization changes within the Army and MoD, comes down to training the officers for commanding operational and strategic units and performing operational, staff and other duties on the operations-strategic level, as

Полазници Школе националне одбране у посети Бригади везе

Students of National Defence School visiting Signal Brigade

преме. У оквиру подручја општевојног образовања изучавају се следећи садржаји: глобалне и регионалне безбедности, стратегије националне безбедности и одбране, теорије сукоба, међународних односа, страних стратегија и доктрина и међународног хуманитарног права. Војностручно образовање обухвата садржаје: војне стратегије, командовања и руковођења (менаџмента у одбрани) и оператике. У оквиру изборних области обрађују се: начела и искуства употребе страних оружаних снага у извођењу операција, садржаји војне географије, војне историје, односи с медијима и цивилно-војна сарадња.

Настава се реализује путем предавања, семинара, консултација, вежби, наставних посета и студијских путовања. Вежбе се изводе ради проигравања одређених модела комплексних задатака на оперативно-тактичком нивоу.

Посебним облицима наставе обухваћена су студијска путовања у земљи и иностранству у трајању до седам радних дана. У оквиру примењеног дела оператике реализују се десетодневна командантска путовања (извиђања), која укључују и наставне посете везане за садржаје командовања и руковођења. Обухваћене су и наставне посете организацијским јединицама Војске Србије, јединицама локалне самоуправе и радним организацијама.

Од 2005. године практикују се и студијска путовања у иностранство. До сада су остварене посете: Сектору за јавну дипломатију у седишту НАТО у Бриселу, Команди савезничких снага у Монсу, Европском центру за студије безбедности – Џорџ Маршал у Гармиш-Партенкирхену и др.

После завршеног школовања, на пригодној војној свечаности, која се од 2007. године одржава у Дому Народне скупштине Републике Србије, уз присуство највиших државних и војних личности, официрима се уручује диплома о стеченом звању генералштабни официр и, као награда, додељује официрска сабља.

У времену од 2000. до 2009. године звање генералштабног официра добио је 291 официр, односно по класама:

- 44. класа, школска 2000/2001. – 58 официра;
- 45. класа, школска 2001/2002. – 70 официра;
- 46. класа, школска 2002/2003. – 24 официра;
- 47. класа, школска 2003/2004. – 29 официра;
- 48. класа, школска 2004/2005. – 30 официра;
- 49. класа, школска 2005/2006. – 21 официра;
- 50. класа, школска 2006/2007. – 13 официра;
- 51. класа, школска 2007/2008. – 16 официра;
- 52. класа, школска 2008/2009. – 28 официра.

Данас се (у школској 2009/2010. години) на школовању налази 53. класа ГШУ која броји 44 официра, 39 из ВС и МО, 1 припадник ОС Руске Федерације, 3 припадника ОС Босне и Херцеговине и 1 из армије Републике Македоније.

well as highest duties within the MoD of the Republic of Serbia and General Staff of the Serbian Army.

Educational areas at this level of professional development are general and military-specific education and physical preparation. General education comprises global and regional safety, strategy of national safety and defence, theory of conflict, international relations, foreign strategies and doctrine and international humanitarian law. Military-specific education comprises military strategy, command and administration (management in defence) and operations. Optional subjects comprise rules and experiences of engaging foreign armies in operations, military geography, military history, public relations and civilian-military cooperation.

The teaching process combines classes, seminars, consultations, practice, teaching excursions and study trips. Practice is included in order to go through certain models of complex tasks on operations and tactical levels.

Special forms of training comprise study trips in the country and abroad lasting up to 6 working days. In applied operations 10 days long command (reconnaissance) trips are carried out, including teaching excursions linked with command and management elements. Teaching excursions to the organizational units of the Serbian Army are also organized, as well as visiting local authorities and firms.

Since 2005 study trips abroad are also included. So far, the following study trips have been done: Public Diplomacy Division of NATO in Brussels, Allied Forces Command in Le Mans, George C. Marshall European Centre for Security Studies at Garmisch-Partenkirchen etc.

At the end of the course, in the presence of high state and military officials, at the ceremony taking place in the National Assembly Building since 2007 officers are awarded diplomas for reaching the level of general staff officer and presented with ceremonial swards.

Between 2000 and 2009 291 officers have completed General Staff Advanced Studies, or given by class:

- 44th class, school year 2000/2001 – 58 officers;
- 45th class, school year 2001/2002 – 70 officers;
- 46th class, school year 2002/2003 – 24 officers;
- 47th class, school year 2003/2004 – 29 officers;
- 48th class, school year 2004/2005 – 30 officers;
- 49th class, school year 2005/2006 – 21 officers;
- 50th class, school year 2006/2007 – 13 officers;
- 51st class, school year 2007/2008 – 16 officers;
- 52nd class, school year 2008/2009 – 28 officers.

At present (school year 2009/2010) 53rd class is attending the General Staff Advanced Studies consisting of 44 officers, 39 civilians from the MoD, 1 from the Russian Federation's Army, 3 from Bosnia and Herzegovina and 1 from the Former Yugoslav Republic of Macedonia.

Почеци војног издаваштва везују се за период формирања модерне српске државе и њене војске у 19. веку, када су се појавили и први штампани докуменати о Војсци и када је отпочело континуирано објављивање дела домаће и стране „војне књижевности", односно стручних и научних радова војних теоретичара и писаца тог времена у области ратне вештине. Друга половина 19. века значајна је и по снажном узлету српске војне мисли, која се зачињала и у овом периоду развијала под утицајем стране војне мисли, што ће резултирати великим бројем радова домаћих аутора, врсних теоретичара, успешних наставника у војним школама и бриљантних стратега који су водили српску војску кроз ослободилачке ратове у 19. и у првим деценијама 20. века. Њихови радови ће, заправо, дати снажан печат овом времену, за које se може рећи да је било и време великог узлета научне делатности у Србији у области ратне вештине.

Планска и организована војноиздавачка делатност у Србији почиње средином 19. века. Први штампани документи били су прописи и правила којима се регулисао живот и рад њене Војске. Прво издање *Закона војног* штампано је 1839. године, исте године када је и донет овај закон. Од оснивања Министарства војног, 1962. године, повећава се број званичних службених издања. У периоду од 1862. до 1863. године штампано је 14 правила, *Пешачко правило* објављено је 1866, а *Логорско правило* и *Пољско правило* 1867.

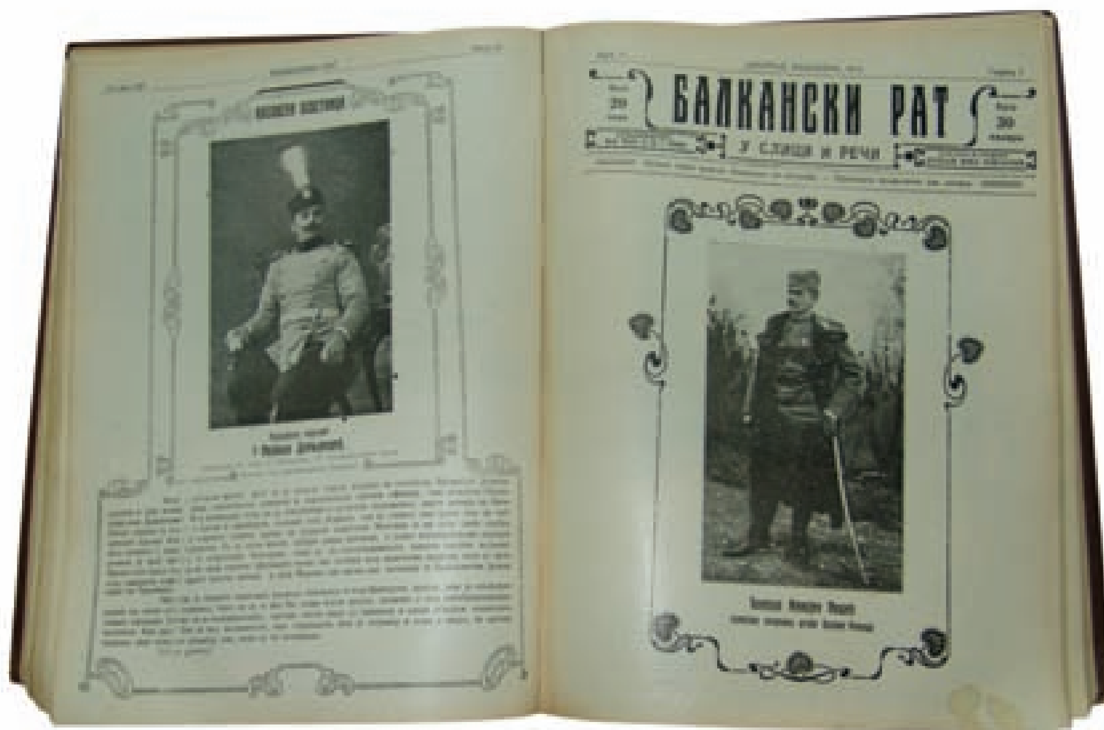
The early beginnings of military publishing are related to the period when modern Serbian countries and its army were formed in 19th century, when the first printed documents about the Army appeared. It was the period, when works about domestic and foreign "military literature", actually professional and scientific works by military theoreticians and writers from that period, in the field of arts of war, were continuously published. The second half of 19th century is also famous for powerful rise of Serbian military thought, which was initiated and was developing under the influence of foreign military thought at this time. As a result of such a development, there was a great number of works by domestic authors, excellent theoreticians, successful teachers in military schools and brilliant strategist, who led Serbian army through liberation wars in 19th and the first decades of 20th century. Their works will actually have a significant impact on this time, which might be said to have been the time of a great rise of scientific works in Serbia, in the field of arts of war.

Planned and organized military-publishing in Serbia started in the middle of 19th century. The first printed documents were regulations and rules, which regulated life and functioning of its Army. The first edition of *the Military law* was printed in 1839, the same year when this law was passed. Since the Ministry of Defense was established in 1962, the number of official editions has been increasing. During the period between 1862 and 1863, fourteen rules were printed, *Pesacko pravilo* published in 1866, *Logorsko pravilo* and *Poljsko pravilo* in 1867.

Најстарији српски војни часописи „Војин" (1864–1870), „Ратник" (1879–1941) године

The oldest Serbian military magazines "Vojin" (1864 – 1870), "Ratnik" (1879 – 1941)

БАЛКАНСКИ РАТ

у слици и речи

Војна стручна литература

Први број стручног војног часописа *Војин* – листа за војничке науке, вештину и новости, штампан је 1864. године; први број *Службеног војног листа* објављен је 1876. године, а војностручни часопис *Ратник* почео је са излажењем 1879. године. Од тада до 1941. године, осим у периоду балканских ратова и Првог светског рата, овај часопис је излазио у континуитету, у више од 500 бројева.

Од 1895. гдине штампа се још неколико периодичних публикација: *Српска стража*, *Узданица*, *Војска* и *Српска војска*. Из редакција ових часописа постепено су се издвајала уредништва за посебне едиције војне литературе.

У другој половини 19. и почетком 20. века, интензивно се преводе и објављују дела страних и домаћих војних мислилаца, као посебна издања или у часописима, најчешће *Војину* и *Ратнику*, о чему говори и податак да је до 1912. у Србији било објављено 129 самосталних наслова страних аутора. Највише је било аутора са немачког говорног подручја (46,5%), затим француских аутора (34,9%) и 17% руских аутора.

Међу српским војним ауторима који су писали о рату, оружаној борби, односно ратној вештини и на тај начин доприносили стручном уздизању и оспособљавању официрског кадра тог периода, били су Матија Бан, генерали: Јован Мишковић, Петар Пешић, Живојин Мишић, Сава Грујић, Вукоман Арачић, Димитрије Ђурић, Милош Васић, Јован Драгашевић, Радомир Путник, Петар Бојовић, Живко Павловић и многи други српски официри–теоретичари који су својим радовима ударили темељ војним наукама у Србији крајем 19. и почетком 20. века.

Military professional literature

The first number of the professional military magazine *Vojin* – journal for military science, skills and news was printed in 1864; the first number of the magazine *Sluzbeni vojni list* was published in

У Првом светском рату, упркос ратним условима, посебно је била развијена војна штампа, а између два светска рата штампано је око 800 књига за службену употребу у Војсци Краљевине Југославије (закони, уредбе, правила, прописи...).

У току Другог светског рата у Југославији је издато више од 5.000 различитих публикација (билтени, листови, џепне новине), а војностручна литература, намењена практичној примени у борби, почиње да се издаје 1942. године. То су била правила, прописи и упутства из опште тактике, тактике родова, наставе гађања и др. Поједине лекције, припремане за слушаоце официрских школа у рату, постале су касније основа за израду званичних правила у Југословенској армији.

Непосредно после завршетка Другог светског рата војноиздавачка делатност у земљи добија на значају. Потребе за писаном речју у Југословенској армији и касније у ЈНА, биле су огромне, а могућности, додуше, скромне. Оснивањем *Војноиздавачког завода Министарства народне одбране* (1945. године) постављени су темељи издавачке делатности. Војно издаваштво добија снажан подстицај у развоју научне делатности, која крајем

1876, and the military specialist magazine *Ratnik* was edited for the first time in 1879. From that period to 1941, except during Balkan wars and the First World War, this magazine was coming out continuously in more than 500 issues.

Since 1895 a few more periodical publications have been printed: *Srpska straza, Uzdanica, Vojska* and *Srpska vojska*. From the editorial board of those magazines, gradually some editors for special editions of military literature were distinguished.

In the second half of 19th and at the beginning of 20th century, works of foreign and domestic military thinkers were translated and published intensively, as separate editions or in magazines, the most often in *Vojin* and *Ratnik*. The evidence of this is the fact that 129 independent headlines of foreign authors were published in Serbia till 1912. The greatest number of authors were from German-speaking countries (46,5%), then from French-speaking countries (34,9%) and 17 % of Russian authors.

Among Serbian military authors who wrote about war, warfare, actually about war skills and in that way contributed to professional rising and training officer personnel of that time were Matija Ban, generals: Jo-

Читаоница Војне академије

Reading room at the Military Academy

Слободне активности питомаца 1962. године

Cadets' free activities in 1962

50-их година поприма институционалну форму унутар система одбране.

Од 1969. године оснивају се органи за планирање и управљање научном делатношћу, да би 1998. године у Војсци СР Југославије била формирана Управа за научну и издавачку делатност, у саставу Сектора за школство, обуку, научну и издавачку делатност. Даљом трансформацијом и реформама у систему одбране и војном школству, 2001. године формирана је Управа за школство и обуку ГШ ВСЦГ. Крајем 2004. ова управа је реорганизована, при чему је научноистраживачка делатност пренета у надлежност Сектора за политику одбране, у Управу за стратегијско планирање, а издавачка делатност у надлежност Сектора за људске ресурсе, у Управу за школство.

Данас се у Војној академији, Војсци Србије и МО научноистраживачки рад реализује у области ратне вештине, наоружања и војне опреме и других средстава која се користе у систему одбране, војног школства и обуке, медицинских и других наука значајних за систем одбране. Планирање развоја научноистраживачке делатности остварује се на основу Студије развоја научноистраживачке делатности и из ње изведених Смерница за израду плана научноистраживачке делатности, као оквира развоја.

Носиоци организације и реализације истраживања у појединим научним областима су војне

van Miskovic, Petar Pesic, Zivojin Misic, Sava Grujic, Vukoman Aracic, Dimitrije Djuric, Milos Vasic, Jovan Dragasevic, Radomor Putnik, Petar Bojovic, Zivko Pavlovic and many other Serbian officers-theoreticians whose works laid the foundations for military sciences in Serbia, at the end of 19th and the beginning of 20th century.

During the First World War, in spite of war conditions, the war press was particularly developed, and between two World wars about 800 books were printed for official needs in the Armed Forces of the Kingdom of Yugoslavia (laws, orders, rules, regulations…)

During the Second World War more than 5000 different publications (bulletins, journals, and newspapers) were published in Yugoslavia. Military specialist literature, which was designed to be practically applied in fighting, was firstly published in1942. Those were rules, regulations and instructions from general tactics, tactics of branches, teaching shooting etc. Some lessons, prepared for officer schools' students in a war, became a base for designing official rules in the Yugoslavian Army, a bit later.

Immediately after the end of the Second World War military publishing was becoming more and more important. The need for a written word, in the Yugoslavian Army and later in the Yugoslavian National Army, was huge, but opportunities, however, were modest. With the establishment of *the Military Publishing Institute of the Ministry of Peoples' Defense* (in 1945), foundations of publishing were laid.

научноистраживачке и истраживачко-развојне јединице (Војна академија, Војномедицинска академија, Институт за стратегијска истраживања, Војногеографски институт, Војнотехнички институт, Технички опитни центар и др.), које имају богато истраживачко искуство и успешно сарађују са сродним институцијама у земљи и у иностранству. Ради унапређења научноистраживачког рада Управа за стратегијско планирање води регистар војних научних установа и истраживачко-развојних јединица и евиденцију научноистраживачког кадра.

Поред наставно-образовне, Војна академија данас реализује и научноистраживачку делатност осмишљавањем, припремом и реализацијом научноистраживачких пројеката, развојем научног подмлатка и њиховим увођењем у научноистраживачки рад. Подстиче се научноистраживачки рад наставника и осталих истраживача и спроводи систематско праћење његовог квалитета, у складу да циљевима високог образовања и потребама Академије у тој области. Резултати истраживања у области научне и стручне делатности, примењују се у наставном процесу, посебно они резултати који се односе на примењена истраживања.

У сарадњи са Управом за школство и Војноиздавачким заводом, Војна академија обавља и

The military publishing was greatly stimulated in the development of scientific work, which was getting institutional form within the system of defense at the end of 50s.

Since 1969, the bodies for planning and managing the scientific work have been established. In 1998, the Department for scientific work and publishing, within the Education, Training, Scientific and Publishing Sector, was formed in the Armed Forces of Federal Republic of Yugoslavia. Through further transformation and reforms of defense and military education system, the Department for Education and Training General Staff of the Serbian and Montenegrin Armed Forces was formed in 2001. At the end of 2004, this department was reorganized, and as a result of that, the scientific research came within the Politics of Defense Sector jurisdiction, in the Strategic Planning Department, while publishing came within the Human Resource Sector jurisdiction, in the Department for Education.

Nowadays, at the Military Academy, in the Armed Forces of Serbia and the Ministry of Defense, scientific research is realized within the field of war skills, weapons, military equipment and other means, which are used in the defense system, military education and training, medical and other sciences important for the defense system. Planning the development of scien-

Међународни научни скуп у Војној академији децембра 2009. године

International scientific conference at Military Academy, December 2009

tific research is realized on the basis of the Study of developing scientific research and Guidelines, derived from it, for designing the scientific research plan, as the outline of the development.

The responsible ones for organization and realization of researches in some scientific areas are military scientific research and research and development institutions (the Military Academy, the Military Medical Academy, the Strategic Research Institute, the Military Geographic Institute, the Military Technical Institute, the Technical Experimental Center etc.), which have extensive experience in researching and cooperate successfully with related institutions in the country and abroad. In order to improve science research, the Strategic Planning Department keeps a record of military scientific institutions, research-development institutions and an evidence of scientific research personnel.

Nowadays, besides teaching-educational activity, the Military Academy realizes also scientific research through designing, preparing and realizing scientific research projects, developing scientific youth and introducing them to scientific research work. Scientific research done by teachers and other researchers is stimulated and its quality is checked systematically in accordance with the aims of higher education and the need of the Academy in that area. The results of researches, at the area of scientific and professional work, are applied in teaching, especially those results which are related to applied research.

In cooperation with the Department for Education and the Military Publishing Institute, the Military Academy carries out and stimulates publishing of good quality, through active participation in publishing sci-

Уџбеник из тактике, 1901. године

Tactics textbook, 1901

Библиотека Војне академије пружа богат избор литературе

Military Academy Library provides a rich selection of literature

подстиче квалитетну издавачку делатност, активним учешћем у издавању научно-стручних часописа унутар система одбране (Војно дело, Нови гласник и Војнотехнички гласник), штампањем монографија (у којима се објављују резултати научноистраживачког рада припадника ВА) и других публикација, уџбеника и остале наставно-образовне литературе.

Издавачку делатност за потребе војног школства и остале кориснике у систему одбране реализује *Војноиздавачки завод*, издавачка установа која је од свог оснивања 1945. године до данас неколико пута дограђивала и мењала своју организацијско-формацијску структуру и назив, с циљем да својом продукцијом покрије широке и разноврсне области војних и осталих наука, као и друге области (техника и наоружање, нормативно-доктринарна документа, правила, уџбеници и др.) које су у функцији васпитно-образовног процеса у школским установама и развоја оружаних снага у целини. Обједињавањем издавачке и новинске делатности од средине 80-их година, ова издавачка кућа до 1994. године послује под називом *Војноиздавачки и новински центар* (ВИНЦ), а каснијом трансформацијом и реорганизацијом (1994–1998), мења се у *Новинско-издавачка установа „Војска"*.

Године 1998. *Војноиздавачки завод* се издваја из НИУ *„Војска"* и послује самостално. Од 1. новембра 2006. године је у саставу *Дирекције за издавачку и библиотечко-информациону делатност* МО Републике Србије. *Војноиздавачки завод* је

entific and professional magazines within the defense system (Vojno delo, Novi Glasnik and Vojnotehnicki Glasnik), printing monographs (where the results of scientific research, done at the Military Academy, are published) and other publications, course books, and other teaching and educational literature.

Publishing for the need of military education and other users in the defense system is realized by *the Military Publishing Institute*. It presented the publishing institution which upgraded and changed its organizational and formational structure and its name, a few times from its establishment in 1945 to nowadays, in order to cover, with its production, wide and different areas of military and other sciences, as well as other areas (techniques and weapons, normative and doctrinal documents, rules, course books etc.), which support the educational and upbringing process in schools and the development of armed forces as a whole. By combining publishing and press work, this publishing house worked under the name *the Military Publishing and Press Center* from the middle of 80s to 1994. While it turned its name, through later transformation and reorganization (1994-1998), into *the Press-Publishing Institute "Vojska"*.

In 1998, *the Military Publishing Institute* separated from the Press–Publishing Institute *"Vojska"* and worked independently. From the first of November in 2006, it belongs to *the Directorate for publishing and librarian-information work* of the Republic of Serbia Ministry of Defense. Nowadays, *the Military Publishing Institute* is a modern, specialized institution of the Armed Forces of Serbia, whose basic duty

данас савремена, специјализована установа Војске Србије чија је основна делатност припрема, штампање и продаја војне литературе, а чине га *Редакција „Војна књига" и Редакција војних часописа (Војно дело, Нови гласник и Војнотехнички гласник).* За потребе војног школства посебно су значајна издања *„Војне књиге"* која се односе на: војностручну (војна правила, прописи, упутства...), наставно-образовну (приручници, уџбеници, монографије и остала издања потребна за наставно-образовни процес) и општу и популарну литературу. До данас је ова редакција остварила продукцију од преко 3.000 наслова, издатих у милионском тиражу.

Војноиздавачки завод данас успешно остварује комуникацију са припадницима и институцијама ВЈ и МО, који су истовремено аутори и корисници његових бројних издања. Тиме се на најбољи начин, у оквиру војног школства, остварује функционална веза између наставно-образовне, научноистраживачке и издавачке делатности.

Повезан систем са наставно-образовном и научноистраживачком делатношћу чини библиотечко-информациона делатност, која је својим богатим фондовима књига и осталих публикација на услузи свим субјектима у наведеном ланцу корисника.

Матичну функцију за све библиотеке у систему одбране има *Центар за војнонаучну документацију и информације и библиотекарство.* Међу фондовима којима располаже, посебно је вредан легат Јована Мишковића, начелника Ђенералштаба и председника Српске краљевске академије.

Кадетима (студентима) и наставницима на Војној академији на располагању је, и библиотека Војне академије, која својим богатим фондом књига од 125.580 наслова, у 890.000 примерака и 32.000 примерака серијских публикација, у највећој мери задовољава потребе наставе у овој установи. Библиотека Војне академије има претплату на EBSCO базу часописа са војном тематиком.

Поред књига, часописа и других публикација, у библиотеци се чува и картографски фонд у коме се налази 48.250 карата свих размера и фонд старих и ретких књига. Овај фонд је формиран током дужег периода, углавном наслеђивањем и преузимањем сачуваних фондова бивших војних и других институција, као што су: Библиотека Ђенералштаба Војске Краљевине Србије, Библиотека Главног ђенералштаба Војске Краљевине СХС, Библиотека Главног ђенералштаба Војске и Морнарице Краљевине Југославије, Библиотека Срба – граничара из Темишвара, библиотеке – легати истакнутих личности, међу којима је и легат генерала Саве Оровића, команданта Официрске школе Врховног штаба из ратног периода и начелника прве Војне академије у Југославији после Другог светског рата.

is to prepare, print and sell military literature. The institute consists of *the Editorial board "Vojna knjiga"* and *the Editorial board of military magazines (Vojno delo, Novi glasnik and Vojnotehnicki glasnik)*. Particularly important editions for the need of military education are those of *"Vojna knjiga"*, which are related to: military-professional (military rules, regulations, instructions…) teaching-educational (manuals, course books, monographs, and other editions necessary for teaching and educational process) and general and popular literature. This Editorial board has realized the production of more than 3000 headlines, with a circulation of more than a million, so far.

Nowadays, the Military Publishing Institute communicates successfully with the personnel and institutions of the Armed Forces of Serbia and the Ministry of Defense, which are at the same time the authors and users of its numerous editions. In that way, a functional relation among teaching-educational, scientific research and publishing work is realized within military education in the best possible way.

Connected system of teaching-educational and scientific research work is included in librarian-information work, which is, with its extensive collection of books and other publications, at disposal to all subjects named in the chain of users.

The Center for military scientific documentation and information and librarianship has a home function for all libraries in the defense system. The especially valuable legacy, that the center has in its collection of books, is the one from Jovan Miskovic, the Chief of Staff and the president of the Serbian Royal Academy.

Cadets (students) and teachers at the Military Academy have also, at their disposal, the library of the Military Academy, which mostly meets the needs of teaching in this institution, with its extensive collection of books of 125,580 titles, in 890,000 copies and 32,000 copies of serial publications. The library of the Military Academy has a subscription to EBSCO database of magazines related to military topics.

Besides books, magazines and other publications, there is also a map collection of 48,250 maps of all proportions and a collection of old and rare books in the library. This collection was formed during a longer period, mainly through inheritance and taking the saved collections of former military and other institutions, such as: the library of General Staff of the Kingdom of Serbia Armed Forces, the library of the Main General Staff of the Kingdom of Serbs Croats and Slovenes Armed Forces, the library of the Main General Staff of the Kingdom of Yugoslavia Armed Forces and Navy, the library of Serbs – border-guards from Timisoara, the libraries – legacies of eminent persons, among which there is the legacy of general Sava Orovic, the Commander of Supreme Headquarters Officer School from the war period and the Head of the first Military Academy in Yugoslavia, after the Second World War.

Данас се војно школство Републике Србије налази ка крају реформе која је захватила све нивое школовања у Војсци.

Средњошколско образовање које се спроводи у Војној гимназији, у потпуности је усклађено са образовањем истог нивоа у држави. Наставни програми Војне гимназије истоветни су са програмима цивилних гимназија општег усмерења, што пружа потребну основу за наставак студија на Војној академији. У завршној фази реформе Војне гимназије очекује се да одговарајућа комисија министарства надлежног за образовање изврши верификацију школе, после чега ће Војна гимназија бити уврштена у Регистар средњих школа Републике Србије.

Војна академија је прошла кроз процес акредитације установе и студијских програма. Акредитовано је пет студијских програма основних академских студија и четири програма дипломских академских студија. Студијски програми основних академских студија подељени су у модуле који пружају могућност школовања официра за по-

The reforms to the military education system of the Republic of Serbia, which have spread across all its levels, are about to be completed.

The education process at the secondary school level provided by the Military High School is fully harmonized with the education process at the same level in the whole country. The Military High School curricula are identical to the curricula of civilian grammar schools for general education, which provides a solid foundation for continuation of studies at the Military Academy. In the final phase of the reform, the Military High School is expected to be verified by a Ministry of Education authorized board, and consequently entered into the Register of high schools in the Republic of Serbia.

The Military Academy has gone through the process of accreditation of the institution and academic programmes. Five undergraduate and four graduate academic programmes have been accredited. The undergraduate academic programmes are divided into modules designed to enable officers to perform initial duties in all branches and almost all

Промоција потпоручника испред Народне скупштине у Београду

Commissioning of second lieutenants in front of the National Assembly in Belgrade

четне дужности у свим родовима и готово свим службама Војске Србије. На дипломским академским студијама (мастер студије), кадети усвајају нова знања и способности које су им неопходне за дужност командира чете и остале дужности овог нивоа, али истовремено стичу и теоријска знања која им омогућавају наставак школовања на докторским студијама.

Законом о Војсци Србије из 2009. године промењен је назив студената Војне академије, односно враћен је традиционални назив – кадет, који се користио у српској војсци у службеној преписци 30-их година 19. века.

У претходном периоду постављене су основе за темељну реформу свих нивоа усавршавања

services of the Serbian Armed Forces. Graduate (master) studies provide cadets with an opportunity to acquire new knowledge and skills required for the appointment of a company commander and other appointments at the same level, and also to adopt theoretical knowledge enabling them to pursue the studies at the doctoral level.

By virtue of the Law on the Armed Forces of Serbia passed in 2009, the traditional word *cadet,* used in the Serbian Army official correspondence in the thirties of 19th century, returned to the official use.

The foundations for a comprehensive reform of the officer professional development at all levels have been laid. The education throughout career is divided into four levels, harmonized with the new organization

официра. Образовање током каријере подељено је у четири нивоа, који су усклађени са новом организацијом МО и Војске Србије. Приликом развоја ова четири нивоа водило се рачуна о потребама за сваку дужност и сваки тип каријере, али и о искуствима других земаља у овој области.

Најважнији тренутак, односно прекретница у каријери сваког официра, настаје на другом нивоу, односно командно-штабним усавршавањем. На трећем нивоу, генералштабном усавршавању, официри добијају потпуна војна знања, која су им неопходна за обављање најодговорнијих дужно-

of the Ministry of Defence and Armed Forces of Serbia. Those four levels have been developed after consideration of the experience of other countries in this area and in such a way that specific needs arising from specific appointments and types of career are catered for.

The most important moment, that is to say the turning point in an officer's career, comes at the second level, i.e. on the command and staff professional development course. The third level, i.e. general staff advance studies, provides officers with complete military knowledge needed for performance of the highest level duties with the MoD and SAF. Consequently,

26. класа питомаца Војне академије 1895

26th Class of Military Academy cadets, 1895

Будући официри у парку Војне академије

Future officers in the park at the Military Academy

сти у МО и Војсци. Због тога ова два нивоа усавршавања имају посебно важно место у реформи образовања официра током каријере.

Војно образовање у Републици Србију у перспективи мора бити засновано на неколико кључних параметара који пресудно утичу на циљ образовања и садржај студијских програма.

Прво, задаци и мисије Војске пројектују се на основу процена ризика и претњи, али и очекиваног и могућег техничко-технолошког развоја наоружања и војне опреме. Пројекција задатака и мисија, добијана на овај начин, пружа оквир за дефинисање модела и обима школовања професионалних војних лица.

Друго, савремени безбедносни изазови у великој мери садрже и невојне претње, са тешким последицама по безбедност. Невојне претње, њихово препознавање, разумевање и тумачење, свакако морају бити део програма школовања официра будућности.

these two levels of professional development and training are the focal points in the reform of education of officers throughout their career.

In the future, military education in the Republic of Serbia has to be based on some key parameters which play a decisive role in determining the goals of the education process and the content of the academic and training programmes.

Firstly, the tasks and missions of the Armed Forces are projected after the evaluation of risks and threats, but also on the basis of expected and possible technical and technological development of weapons and military equipment. The projection of the tasks and missions, constructed in this way, provides the framework for defining the model and scope of schooling for the professional military personnel.

Secondly, contemporary security challenges largely contain non-military threats with potentially serious consequences for security. Thus, non-military threats, the ways of their recognition, understanding and interpreting, have to be inevitably incorporated in the education programmes for the future officers.

Thirdly, the future military personnel have to master the procedures regarding the use of units for accomplishing the tasks arising from all three missions of the Armed Forces. However, it should be noted that knowing the procedure will not be enough when it comes to facing all challenges in the future. Intellectual capacity, built throughout education process, is of paramount importance. It has to facilitate development of anticipation and decision making logic in situations where the procedure is not fully applicable. Such situations are particularly likely to arise in cooperative work with non-military organizations whose procedures and decision making process may be considerably different.

Fourthly, having adopted the concept of "lifelong education" instead of "education for life", the military education system has to serve the purpose of career development to its full. The structure of each, even the smallest, armed forces inevitably requires establishment of military education institutions for the key stages and types of military career. However, certain professionals will have to be recruited from civilian education institutions, which necessitates harmonization of the military and civilian education. Naturally, the feedback/link between the military education and military career is crucial. In other word, military education is to provide for the change in the career type or a career shift.

Fifthly, Serbian military education has to rest on the foundations built on the lessons learned, 160 years of tradition and experience shared with foreign countries. The history lessons should not be forgotten, but one should also be open to new ideas and original solutions.

Finally, we may say that in the future the Serbian military education system will produce well-ed-

Треће, будућа професионална војна лица морају добро познавати процедуре употребе јединица током извршавања задатака који проистичу из све три мисије Војске. Треба, ипак, нагласити да познавање процедура није довољно за суочавање са свим будућим изазовима. Веома је важан образовни капацитет, стечен током школовања, који треба да омогући развијање логике предвиђања и одлучивања у ситуацијама када се процедура не може потпуно применити. То, нарочито, долази до изражаја приликом сарадње са невојним организацијама, чије су процедуре и поступци доношења одлука другачији.

Четврто, након промене концепта „образовање за живот" у „образовање током живота", војно школство мора потпуно да буде стављено у функцију развоја каријере. Структура сваке, па и најмање војске, неминовно захтева оснивање вој-

ucated cadre, able to cope with various challenges, but also prepared for a shift in the career. The task of the Serbian military education system is, metaphorically speaking, to create warriors capable of waging wars as much as negotiating, reconciliation and building bridges of trust and mutual respect.

In terms of organization, military education in the Republic of Serbia should develop in two directions. One is the foundation of the military university, and the other is based on the regional approach.

The military university will be the jewel in the crown of the military education system, providing unique opportunities which have to be utilized. In the previous phase of the reforms the Military Academy and the Military Medical Academy completed the accreditation procedure, or in other words passed the quality check according to the standards set by the National Council for Higher Education. Accreditation

Кадети у холу Југословенског драмског позоришта, поводом прославе 160 година Војне академије

Cadets in the hall of Yugoslav Drama Theatre on the occasion of Military Academy 160th Anniversary

нообразовних институција за кључне етапе и типове каријере. Недостајући кадар мора се потражити у цивилним образовним институцијама, што иницира потребу усклађивања војног и цивилног образовања. Наравно, важна је и повратна веза између војног образовања и каријере. Другим речима, војно образовање мора да омогући промену типа каријере или каријере у целини.

Пето, српско војно школство треба да почива на темељима сазданим од изучених лекција, 160-годишње традиције и размене искустава са страним земљама. Лекције из историје не треба заборавити, али треба увек бити отворен за нове идеје и оригинална решења.

На крају, могло би се рећи да ће српско војно школство у будућности стварати веома образован кадар, оспособљен за разне изазове, али исто тако

of both institutions as schools of higher education has resulted in acceleration of curricula redesigning, increase quality of contents and improvement of teaching process.

The military university is a higher institutional framework which will enhance credibility and value of both institutions. Education and training for professional military, but also, civilian personnel will be

Питомци Војне академије за време одмора 1900. године

Rest breaks for Military Academy cadets, 1900

и за промену каријере. Задатак српског војног школства, метафорички речено, јесте „производња" ратника способних да ратују, преговарају, мире и граде мостове поверења и међусобног поштовања.

У организационом смислу, војно образовање у Републици Србији треба да се развија у два правца, један је формирање војног универзитета, а други би био заснован на регионалном приступу.

Војни универзитет представља круну војног образовања и јединствену шансу коју треба искористити. У претходној фази реформе Војна и Војномедицинска академија спровеле су поступак акредитације, односно провере квалитета према стандардима које је прописао Национални савет за високо образовање. Обе институције акредитоване су као високе школе, што је неоспорно убрзало динамику промене студијских програма, али и квалитет садржаја и реализације наставног процеса.

Војни универзитет је виши институционални оквир који ће увећати кредибилитет и вредност обе установе, у којима ће образовање и оспособљавање професионалних војних лица, али и цивила, постати богатије, темељитије и свеобухватније. Реформа војног школства у Србији довршиће се оснивањем војног универзитета што ће у потпуно-

Кадети Војне академије за време активности

Military Academy cadets during activities

Честитке и сузе на крају

At the end, congratulations and tears

сти заокружити процес образовања и научног истраживања у области одбране и безбедности.

Регионални приступ, у циљу постизања рационалног и оптималног искоришћавања образовних капацитета, други је правац којим треба да крене војно школство у Републици Србији. Овај приступ, пре свега, претпоставља висок степен поверења и сарадње у региону. Познато је да сваку војску одликује веома сложена структура која се огледа у бројним специјалностима. Периодично школовање малог броја официра за поједине специјалности изузетно је скупо и нефункционално, посебно за мање војске. Стога је оптимално искоришћавање могућности и капацитета унутар региона, најбољи начин регрутовања потребног кадра, уз најмање могуће трошкове. Овакав приступ није везан искључиво за мале војске са ограниченим буџетом, већ је и потреба о којој данас размишљају и договарају се многе државе. Наш регион пружа солидне могућности рационалног ангажовања капацитета за потребе образовања и обуке, о чему ће се свакако преговарати у блиској будућности.

Српско војно школство налази се данас на правом путу. Пред њим је сигурна будућност, иза њега је дуга и богата традиција. Оно располаже потребним људским и материјалним ресурсима, а захваљујући акредитацији усклађује се са цивилним образовањем у Србији, што све заједно пружа солидну основу за постизање завидних резултата. Тиме се отвара и могућност за даљу доградњу војнообразовног система како би у перспективи он постао потпуно равноправан са највишим образовним институцијама у земљи и кредибилан унутар система војнообразовних институција европских земаља.

richer, more profound and comprehensive. The reform to military education in Serbia will be crowned by establishment of the military university, thus integrating education and research work in the area of defence and security.

The regional approach aimed at ensuring that the education capacities are utilized in the most efficient and effective way represents the second direction which military education in the Republic of Serbia should take. However, this approach is preconditioned by a high degree of trust and cooperation in the region. It is well known that a very complex structure with numerous specialties is one of the prominent features of every armed force. Periodical education courses for a small number of officers for individual specialties are extremely costly and cannot produce the desired effect, especially in the case of smaller armed forces. Therefore, the best way for recruiting the needed personnel with the minimum cost is to use capacities and possibilities across the region. This approach is not restricted to small armed forces with limited budgets. It is currently being discussed and agreed upon by many states. Our region offers ample opportunities for utilization of the existing capacities which can meet the training and education needs, which surely will be the topic to discuss and negotiate in the near future.

The Serbian military education is on the right track. The secured future lies in front of it and the long and fruitful tradition behind it. It can boast of its human and material resources, and a successful harmonization with the civilian education system resulting in its accreditation, which all put together, provides a solid foundation for achievement of credible results. Thus, possibilities for continuous development of the Serbian military education system are opened up with the prospects of establishing it as an equal partner to the highest education institutions in the country and a credible member of the European system of the military education institutions.

1. Андрејић Марко, *Тактика Техничке службе*, СШОНИД, Београд, 2005.

2. Антић Бошко, *Школски брод „Јадран" 1933–2003*, НИЦ „Војска", Београд, 2003.

3. Бјелајац Миле, *Војска Краљевине СХС/Југославије 1922–1935*, ИНИС, Београд, 1994.

4. Бјелица Обрад, *Војна академија Копнене војске 1944–1984*, ЦВВШ „Маршал Тито" ЈНА, ВИЗ, Београд, 1983.

5. Вуксановић Анић Драга, *Стварање модерне српске војске*, ВИЗ, Београд, 1993.

6. Грујић Златомир, *Авијација Србије и Југославије 1901–1994*, НИУ „Војска", Београд, 1997.

7. Ђорђевић Бранислав, *Историја српске ратне вештине*, ВИЗ, Београд, 2000.

8. Живковић Миленко, *Центар војних школа копнене војске 1945–1985*, ВИНЦ, Београд, 1989.

9. *Зборник радова са Међународне конференције „Жене у војсци"*, Институт за стратегијска истраживања и Мисија ОЕБС-а у Србији, 2006.

10. Јовановић Леонид, *Техничка служба КоВ ЈНА 1945–1985*, Техничка управа ССНО, Београд, 1989.

11. Јововић Божидар, *Српски официри у националној култури*, ВИЗ, Београд, 1998.

12. Љушић Радош, Бојковић Слађана, Пршић Милоје, Јововић Божидар, *Официри у високом школству Србије 1804–1918*, ВИЗ, Београд, 2000.

13. Милићевић Милић, Поповић Љубодраг, *Генерали војске Кнежевине и Краљевине Србије,* ВИЗ, Београд, 2003.

14. Потурица Мирослав, Човић Гвозден, *Геодетска служба ЈНА*, ВИНЦ, Београд, 1987.

15. *Споменица седамдесетпетогодишњице Војне академије 1850–1925*, Штампарска радионица Министарства Војске и Морнарице, Београд, 1925.

16. Станић Ђорђе, *Војно школство ЈНА*, ВИНЦ, Београд, 1986.

17. Станић Ђорђе, Зоран Килибарда, Јан Марчек, *Обука српске војске 1804–1918,* ВИЗ, Београд, 2007.

18. Шарановић Јованка и остали, *Матуранти о професији официр*, Институт за стратегијска истраживања, Београд, 2008.

19. Шарановић Јованка, *Жене у одбрани – од традиционалног до савременог*, ВИЗ, Београд, 2006.

20. Шарановић Јованка, Килибарда Зоран, *Школовање девојака на Војној академији*, Министарство одбране, Сектор за људске ресурсе, Управа за школство, ВА, Београд, 2007.

аутори на изради текста

ИСТОРИЈА СРПСКОГ ВОЈНОГ ШКОЛСТВА

др *Мирјана* Зорић
мајор *Слободан* Ђукић

СРПСКО ВОЈНО ШКОЛСТВО ДАНАС

пуковник др *Јан* Марчек

ВОЈНА ГИМНАЗИЈА

потпуковник *Драган* Јовановић

ШКОЛОВАЊЕ ПОДОФИЦИРА

потпуковник *Драган* Јовановић

ШКОЛОВАЊЕ ОФИЦИРА

пуковник др *Марко* Андрејић
пуковник др *Бранко* Тешановић
пуковник др *Љубислав* Васин
пуковник др *Миодраг* Регодић
пуковник *Новица* Цонић
пуковник *Љубомир* Јосифовић
пуковник *Велимир* Кевац
пуковник *Миодраг* Павловић
капетан бб *Драган* Дучић
потпуковник *Бранко* Шипка
потпуковник *Зоран* Кнежевић
потпуковник *Бранислав* Павловић
потпуковник *Милосав* Савић
потпуковник *Саша* Денда
потпуковник *Злате* Величковић
мајор *Александар* Милић

ШКОЛОВАЊЕ РЕЗЕРВНИХ ОФИЦИРА

пуковник *Јанко* Грандић

ШКОЛОВАЊЕ ЖЕНА

др *Јованка* Шарановић

ПРАКТИЧНИ ОБЛИЦИ НАСТАВЕ

пуковник *Горан* Филиповић

УЧЕЊЕ СТРАНИХ ЈЕЗИКА

пуковник мр *Драгић* Марић

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ И СПОРТ

пуковник мр *Бранко* Бошковић
мр *Лела* Марић

КУРСЕВИ

капетан бб *Владимир* Милинков

ШКОЛОВАЊЕ СТРАНАЦА
У ВОЈНИМ ШКОЛАМА КОД НАС

пуковник *Радомир* Вученов
потпуковник *Саша* Стојановић

ШКОЛОВАЊЕ У ИНОСТРАНСТВУ

пуковник *Радомир* Вученов
потпуковник *Саша* Стојановић

ШКОЛА НАЦИОНАЛНЕ ОДБРАНЕ

пуковник др *Милољуб* Сретеновић
капетан бб *Владимир* Милинков

НАУЧНА И ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ

пуковник др *Бобан* Ђоровић

БУДУЋНОСТ СРПСКОГ ВОЈНОГ ШКОЛСТВА

бригадни генерал др *Младен* Вуруна

преводиоци

Марин Маркош
Бранка Димитров
Маја Шимрак Грбић
Мирјана Вучић
*Зорица*Трбулин
Валентина Рапајић
Валентина Миклуц
Наташа Глишић
Весна Петровић
Тамара Вукомановић
Сања Корићанац
Маријана Николић

захваљујемо се на сарадњи
у прикупљању материјала и другој помоћи:

Душану Бабцу, Војном музеју, Војном архиву
Фото-архиву Медија центра „Одбрана“, Архиву фототеке Војне Академије

МЕДИЈА ЦЕНТАР „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19

директор
потпуковник
Славољуб Марковић

главни уредник
Драгана Марковић

уредник
Горан Јањић, дипл. инж

ликовно-графички уредник
мр *Небојша* Кујунџић

језички редактор
Славица Ђерић-Магазиновић, проф.

коректор
Слађана Грба

маркетинг
011/3241-026; 3201-765
e-mail: odbrana@mod.gov.rs
www.odbrana.mod.gov.rs

књижара
Београд, Васе Чарапића 22
011/2184-925

тираж
500 примерака

штампа
Војна штампарија, Београд

355.23/235(497.11)

SRPSKO vojno školstvo
Српско војно школство = Serbian Military Education / [аутори и приређивачи Мирјана Зорић, Слободан Ђукић... и др.]. – Београд : Министарство одбране Републике Србије, Медија центар „Одбрана“, 2010 (Београд : Војна штампарија). – 308 стр. ; илустр. ; 32 cm

Подаци о ауторима преузети са полеђине насл. листа ; остали аутори текстова и преводиоци на стр. 307. – Текст на српском и енглеском језику. – Тираж 500. – Библиографија уз поједине радове.

ISBN 978-86-355-0298-6

a) Vojno školstvo – Srbija
b) Srbija, Vojska Srbije – Vojno školstvo

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Centar za vojnonaučnu dokumentaciju,
informacije i bibliotekarstvo